

ZELLMUT REICHEL

ΝΟΡΒΗΓΙΚΟ ΦΙΟΡΔ

ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ

ΕΤΟΣ 5'—1932
ΤΟΜΟΣ ΕΝΔΕΚΑΤΟΣ

ΑΘΗΝΑΙ, 1 ΙΟΥΝΙΟΥ

ΤΕΥΧΟΣ 131

ΑΠΟ «ΤΑ ΔΩΡΑ ΤΗΣ ΑΓΑΠΗΣ» (*)

ΤΩΡΑ...

Τώρα, μές στην πικρότατη έρημιά μου,
τά παιδικά θυμάμαι χρόνια εκείνα,
πού ήταν γλυκειά μιὰ ζέστη όλόγηρά μου,
πού ανθοῦσε και πού γιόρταζε ἡ καρδιά μου,
σὲ ταῦτον τὸ γιορτιάτικο τὸ μῆνα.

Θυμάμαι τὴν κλεισμένη καμαρούλα,
— πῶς ὅλα στέκουν πάλι ἐμπρὸς μου τώρα! —
καὶ κείνη τῆς ψυχῆς μου τὴν τρειμούλα,
σὰν ἄνοιγε καὶ μοῦδειχνε ἡ μαννούλα,
τὸ μαγεμμένο δέντρο μὲ τὰ δῶρα.

Ψηλά στὴν κορυφή του ἔν' ἀγγελούδι
μὲ κύτταε μυστικά κι' ἐχαμογέλα,
στά ὄνειρατά μου σὰν τὸ πεταλούδι
μὲ τῶν φτερῶν του μ' ἄγγιζε τὸ χνούδι,
καὶ μοῦγενεφε κρυφὰ σὰ ν᾿ ἄλεγε «ἔλα».

Πόσες φορὲς δὲν ἔχω ταξιδέψει
μαζὶ του στὸ γαλάζιο μέσα αἰθέρα!
Κι' ἂν τὴν ψυχὴ μου τόσο ἔχω ξεδέψει,
ἐκεῖνο εἶναι πὸ μ' ἔχει δασκαλέψει
νὰν τὴ σκορπάω στὸ φῶς καὶ στὸν ἀγέρα.

Τώρα, μές στην πικρότατη έρημιά μου,
τὸν οὐρανὸ φοβᾶμαι ν' ἀτενίσω,
τοῦ ὄνειρου τ' ἀγγελούδι εἶναι μακριά μου,
καὶ μόνη ἐγὼ μὲ τὴ βαρειά καρδιά μου,
μπορῶ τέτοιο ταξίδι νὰ τολμήσω; . .

ΣΤΟ ΔΕΝΤΡΟ ΜΟΥ

Κάτω ἀπ' τοῦ δάσους τὰ δεντρά,
τὰ δροσερά, τὰ σφριγηλά,
τὰ μυρωμένα,
μὲ πόση θλίψη στὴν καρδιά
σ' ἀναθυμιάμαι ἀπὸ μακριά,
φτωχό μου ἔσένα!

Σὲ βλέπω ἀδύναμο, στεγνό,
πνιγμένο μές στὸν κορνιαχτὸ
τοῦ ἄχαρου δρόμου,
μ' ἓνα κλωνίρι σου ἀχαμνὸ
νὰ γνέφεις μάταια στ' ἀδειανὸ
παράθυρό μου.

(*) Ἡ συλλογὴ «Τὰ Δῶρα τῆς Ἀγάπης» κυκλοφορεῖ αὐτὲς τὲς ἡμέρες.

Χρόνια καὶ χρόνια μὰ πικρή,
μὰ μαρμαίρινη ζωὴ
κ' οἱ δύο μας ζοῦμε,
κι' ὅταν βραδυάξει, στὴ σιωπὴ
μὴν ὅμοια γλώσσα ἐγὼ καὶ σὺ
πάντα μιλοῦμε.

Ἐδῶ στοῦ δάσου τὰ βαθιά,
μὲς στὴ γλυκειὰ τὴ σιγαλιά,
στὴ μοναξιά μου,
θυμᾶμαι κείνη τὴ βραδιά,
ποῦ ἐπάνω σου ἔσταξαν βαριά
τὰ δάκρυά μου.

Κάτω ἀπ' τοῦ δάσου τὰ δέντρα,
τὰ δροσερά, τὰ σφριγηλά,
τὰ μυρωμένα,
μὲ πόση θλίψη στὴν καρδιά
σ' ἀναθυμιάμαι ἀπὸ μακριά,
φτωχό μου ἔσένα!..

ΑΠΟ ΤΗΝ ΖΩΗΝ ΚΑΙ ΑΠΟ ΤΗΝ ΤΕΧΝΗΝ

ΤΑ ΕΓΚΛΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΑΠΑΤΗΣ

Ἀπάνω σὲ μιὰ συζήτηση γιὰ τὰ ἐγκλήματα τῆς ἀπάτης, ποὺ πολλαπλασιάζονται τὰ τελευταία χρόνια καὶ στὴν Ἑλλάδα— ἓνα δείγμα πολιτισμοῦ κι' αὐτό;— κάποιος πέταξε μιὰ ἀνέλπιστη ἐρώτηση:

— Γιατί, σὰς παρακαλῶ, ἡ Ἀστυνομία δὲ βάζει χέρι καὶ στοὺς ἄλλους ἀπατεῶνες;

— Ποιοὺς ἀπατεῶνες ἐννοεῖτε, κύριε; τὸν ἐρώτησαν.

— Ἐννοῶ τοὺς ἀπατεῶνες τῆς πνευματικῆς κατηγορίας.

— Νομίζετε λοιπὸν πὼς ὑπάρχουν καὶ τέτοιοι ἀπατεῶνες;

— Πάρα πολλοί, δυστυχῶς. Καὶ καθεμέρα γίνονται περισσότεροι.

— Ἐξηγηθῆτε, παρακαλοῦμε, κύριε.

— Ἐξηγοῦμαι. Ἡ Ἀστυνομία προχθὲς ἐπίασε κάποιον, ποὺ κατάφερε νὰ μπῆ σ' ἓνα τίμιον σπίτι ὡς γαμπρός, παρουσιάζοντας τὸν ἑαυτό του ὡς τμηματάρχη τοῦ ὑπουργείου τῆς Γεωργίας, ὅπως ἄλλοτε εἶχε

Πῶς ὁ βουβός μου ὁ σπαραγμός
ἦτανε τότες νοητός
ἀπ' τὴ σιωπὴ σου!

Ὅλος μου ἐχύθημε ὁ κρουνοὺς
στὸ φύλλωμά σου, κι' ὁ λυγμὸς
μὲς στὴν ψυχὴ σου...

Γιὰ μὲ τὸν ἥσκιον σου σκορπᾶς,
γιὰ μὲ τὸν κόμπο τῆς δροσιάς
τὸν σπαταλεῦεις!

φεύγω, καὶ νοιώθω πῶς πονᾶς,
ἀνατριχιάζεις, λαχταρᾶς,
καὶ μὲ γυρεῦεις.

ΜΥΡΤΙΩΤΙΣΣΑ

πιάση ἄλλον, ποὺ παρουσιαζότανε ὡς λοχαγός, καὶ ἄλλοτε πάλι ἄλλον ποὺ παρουσιαζότανε ὡς καππὰς. Καὶ ὅλοι αὐτοὶ οἱ ψευδοτμηματάρχες, οἱ ψευτολοχαγοὶ καὶ οἱ ψευτοπαππάδες πῆγαν στὴ φυλακὴ, γιατί, μὲ τὰ ψεύτικα ἀξιώματά τους, γελοῦσαν τὸν κόσμο καὶ κάνανε τίς δουλίτσες τους, δηλαδὴ τίς βρωμοδουλίτσες των. Ὅμως δὲν εἶδα ποτὲ ἡ Ἀστυνομία νὰ πιάσῃ ἓναν ἀπατεῶνα, ποὺ παρουσιάζεται ὡς ποιητής, χωρὶς νὰ εἶναι, καὶ μπαίνει ὡς γαμπρός στὸ σπίτι τῶν Μουσῶν, μὲ ἓνα ἢ περισσότερα ψευδώνυμα, ἀκριβῶς δηλαδὴ ὅπως ὁ προχθесινὸς ψευδοτμηματάρχης.

Τοῦ ἔφεραν τὴν ἀντίρρηση, ὅτι ἓνας ψευδοτμηματάρχης ἢ ψευτολοχαγὸς μπορεῖ ν' ἀπατήσῃ, ἐπιτέλους, καὶ μερικοὺς ἀφελεῖς, ἀλλὰ ὅτι ἓνας ψευδοποιητὴς εἶναι κάπως δύσκολο νὰ πείσῃ τοὺς ἄλλους πῶς εἶναι πραγματικὸς ποιητὴς.

— Ἡ πείρα μᾶς δείχνει—ἀποκρίθηκε—

πῶς δὲν εἶναι καθόλου δύσκολο. Ὑπάρχουν πάντα οἱ ἀφελεῖς, ποὺ εἶναι ἔτοιμοι νὰ τὸν πιστέψουν. Καὶ αὐτοὺς ἀκριβῶς τοὺς ἀφελεῖς ἔχει χρέος νὰ προστατέψῃ ὁ Νόμος, καὶ νὰ τοὺς προστατέψῃ ὄχι μόνο ἀπὸ τοὺς ψευδοποιητὴς, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοὺς ψευδοζωγράφους καὶ ἀπὸ τοὺς ψευτογλύπτες καὶ ἀπὸ τοὺς ψευδομουσικοὺς καὶ ἀπὸ κάθε ἀπατεῶνα τῆς κατηγορίας αὐτῆς, ποὺ παρουσιάζεται ὡς κάτι τι χωρὶς νὰ εἶναι.

Τοῦ ἔφεραν πάλι τὴν ἀντίρρηση, ὅτι μὲ τὸ νὰ εἶναι κανεῖς, ἐπιτέλους, κακὸς ἢ μέτριος ποιητὴς ἢ ζωγράφος ἢ γλύπτης ἢ μουσικός, δὲ σημαίνει πῶς εἶναι καὶ ἀπατεῶνας, ἐφόσον ὁ ἴδιος πιστεύει πῶς εἶναι αὐτὸ ποὺ δὲν εἶναι.

— Δὲν ἐννοῶ, κύριοι—εἶπε—τοὺς ἀθώους αὐτοὺς ἀνθρώπους, ποὺ, ἂν ἀπατοῦν κανένα, ἀπατοῦν πρῶτα τὸν ἑαυτό τους. Αὐτοὶ εἶναι δυστυχισμένα πλάσματα ποὺ πρέπει νὰ τὰ λυπᾶται κανεῖς. Ἐννοῶ ἐκείνους ποὺ ἀπατοῦν τοὺς ἄλλους, ἔφέροντας πῶς τοὺς ἀπατοῦν καὶ μὲ πρόθεση νὰ τοὺς ἀπατήσουν.

— Φαντάζεστε λοιπὸν, κύριε, πῶς ὑπάρχουν καὶ τέτοιοι;

— Περισσότεροι ἀπὸ ἔσους φαντάζεστε.

— Καὶ πῶς μπορεῖ νὰ τοὺς διακρίνη κανεῖς ἀπὸ τοὺς ἄλλους, τοὺς ἀθώους;

— Ἀπὸ τὰ τεχνάσματα ἀκριβῶς ποὺ μεταχειρίζονται γιὰ ν' ἀπατήσουν. Ἐνας κακὸς ἢ μέτριος ζωγράφος, λόγου χάρι, γιὰ νὰ περιοριστοῦμε σὲ μιὰ τέχνην ὅπου ἡ ἀπάτη εἶναι πῶς χτυπητὴ, μπορεῖ νὰ εἶναι ἐκεῖνο ποὺ εἶναι, χωρὶς νὰ εἶναι καὶ ἀπατεῶνας. Πρῶτο, γιατί δὲν ἔχει πρόθεση ν' ἀπατήσῃ καὶ δεύτερο γιατί εἶναι δύσκολο ν' ἀπατήσῃ. Ἀπαράλλαχτα ὅπως ἓνας ἄσχημος, ἀπὸ φυσικοῦ του, ἀνθρώπος δὲν μπορεῖ ν' ἀπατήσῃ κανέναν πῶς εἶναι ὁμορφος. Ἐκεῖνος ὅμως ποὺ μεταχειρίζεται σοφὰ τεχνάσματα γιὰ ν' ἀπατήσῃ, θέλει ν' ἀπατήσῃ. Καὶ αὐτὰ ἀκριβῶς, ὅπως εἶπαμε, ἀποτελοῦν τὸ γνῶριμον τῆς ἀπάτης του. Καὶ σ' αὐτὰ ἀπάνω μποροῦμε νὰ τὸν πιάσουμε. Ἀκριβῶς ὅπως ὁ ἄγνος ἐκεῖνος καὶ ἀθῶος ζωγράφος, ὁ

Γούζης, ἔπιανε τοὺς μαθητὲς του ποὺ ἐδειχχναν ἀπ' τὰ πρῶτα τοὺς βήματα τέτοια ἐγκληματικὰ συμπτώματα.

— Καὶ μὲ τί τρόπο τοὺς ἔπιανε; τὸν ἐρώτησαν.

— Μὲ τὸν ἀπλούστερο καὶ τὸ φυσικώτερο, κύριοι. Ἐνὶ μέρει τοῦ δασκάλου καταλάβαινε εὐκολὰ σ' ἓνα ἔργο ποὺ τοῦ παρουσιαζοῦσε ὁ μαθητὴς του, τὸ καθετί, χρῶμα ἢ σχῆμα, ποὺ δὲν εἶχε λόγον, οὔτε πραγματικόν, οὔτε αἰσθητικόν, γιὰ νὰ μπῆ ἐκεῖ ποὺ μπῆκε, καὶ ποὺ τὸ εἶχε βάλῃ ὁ ζωγράφος γιὰ νὰ δημιουργήσῃ μιὰ ψεύτικη ἐντύπωση ἢ γιὰ νὰ πιτύχῃ ἓνα ἐντυπωσιακὸν ἐρφέ. Ἰούριζε τότε μὲ πραγματικὴ λύπη κ' ἔλεγε στὸ μαθητὴ του: «Γιατί, παιδί μου, μὴδ' ἄλλο ἐδῶ αὐτὸ τὸ πρᾶγμα; Γιὰ νὰ μ' ἀπατήσῃς; Γιὰ νὰ μὲ ξεγελάσῃς; Ντροπὴ σου! Αὐτὸ ποὺ κάνεις δὲν εἶναι μόνο μιὰ κακὴ ζωγραφικὴ. Εἶναι κάτι χειρότερο. Εἶναι μιὰ κακὴ πράξη». Καὶ ὕστερα, γυρίζοντας στοὺς ἄλλους μαθητὲς, τοὺς ἔλεγε: «Ἄγνοι καὶ ἀθῶοι σὰς θέλω, παιδιά μου, νὰ εἰστε. Ἄγνοι καὶ ἀθῶοι σὰν τὰ περιστέρια». Καὶ ἦταν ὁ ἴδιος στὴν τέχνην του ἄγνος σὰν περιστέρι. Ἀλλὰ πόσοι ἔχουν τὴν ἀγνοῖα αὐτὴ; Πόσοι ζωγράφοι, πόσοι ποιητὲς, πόσοι γλύπτες, πόσοι μουσικοὶ, πόσοι ἀρχιτέκτονες; Οἱ ἀπατεῶνες πληθαίνουν ἡμέρα μὲ τὴν ἡμέρα. Καὶ ὅμως ἡ Ἀστυνομία δὲν παίρνει κανένα μέτρο.

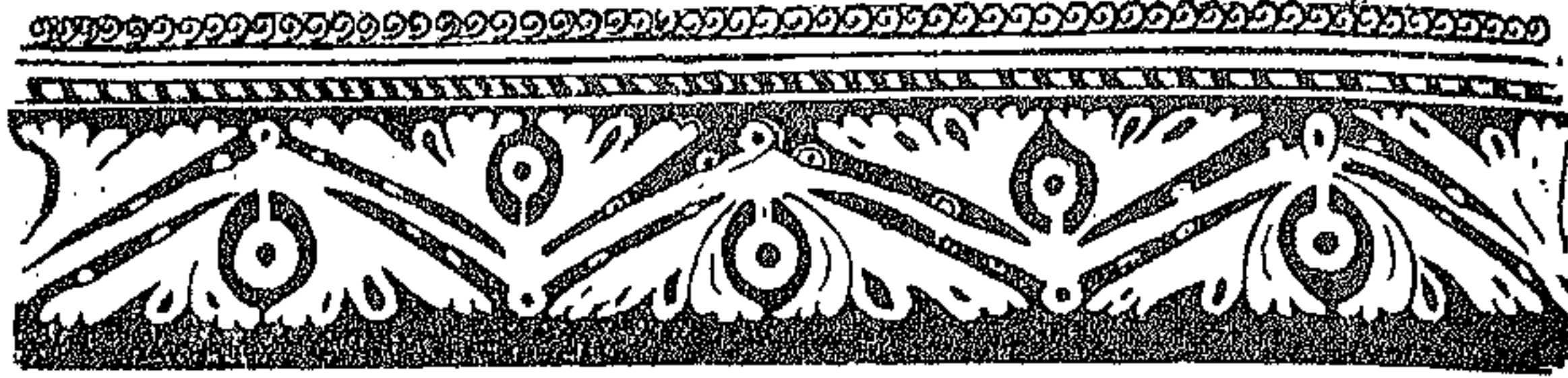
— Ἐννοεῖτε λοιπὸν σοβαρά, κύριε—τοῦ εἶπαν—ὅτι ἡ Ἀστυνομία πρέπει νὰ ἐπεμβαίη καὶ σ' αὐτὰ ἀκόμη τὰ περιστατικά;

Ὁ πρωτότυπος κατήγορος ἀποκρίθηκε:

— Βεβαίως, πρέπει νὰ ἐπεμβαίη. Ὅπου ὑπάρχει ἐγκλημα ἀπάτης ὁ Νόμος ἔχει τὸ λόγο. Δὲν ὑπάρχουν ἀπάτες καὶ ἀπάτες. Ἡ ἀπάτη εἶναι μία. Καί, ὅταν ἡ ἀπόχρη τοῦ Νόμου πιάνει στὰ βρόχια τῆς τὸν ἀπατεῶνα ποὺ παρουσιάζεται ὡς τμηματάρχης τοῦ ὑπουργείου χωρὶς νὰ εἶναι, δὲν μπορεῖ νὰ περιφέρεται ἐλεύθερος ἓνας ἀνθρώπος ποὺ παρουσιάζεται ὡς ποιητὴς ἢ ὡς ζωγράφος, ἐνῶ δὲν εἶναι παρὰ ἓνας κοινὸς ἀπατεῶνας.

ΠΑΥΛΟΣ ΝΙΡΒΑΝΑΣ

ΤΑ ΧΡΟΝΙΑ ΜΟΥ ΚΑΙ ΤΑ ΧΑΡΤΙΑ ΜΟΥ

ΤΑ ΠΡΩΤΑ ΧΡΟΝΙΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ' (*)

ΤΑ ΠΑΙΓΝΙΔΙΑ ΜΟΥ

Ὁ Σίλλερ βλέπει, μὲ τὴ φιλοσοφικὴ του ματιὰ, τοὺς ἀνθρώπους ξεχωρισμένους εἰς δύο μεγάλα εἶδη: Σ' ἐκείνους ποὺ υποτάσσουν τὴ σκέψη των στὰ πράγματα· καὶ σ' ἐκείνους ποὺ υποτάσσουν τὰ πράγματα στὴ σκέψη τους. Οἱ πρῶτοι, καθὼς τοὺς ὀνομάζει, καὶ θέλει νὰ λέγονται, εἶναι οἱ πραγματιστές· καὶ οἱ δευτέρ' εἶναι οἱ ἰδανιστές. Τὸ ξεχώρισμα τοῦτο δείχνεται πολὺ ξεκαθαρισμένα στὸ ξέτασμα τῶν παιδιῶν. Τῶν παιδιῶν ποὺ φανερώνουν τὸν ἀνθρωπισμὸ τους μαζὶ πιδ ἀπλὰ καὶ πιδ ἔντονα, καὶ ποὺ κρατοῦνε μέσα τους πιδ εὐκολοσύλληπτο τὸ σπέρμα ποὺ ὕστερα θὰ φυτρώσῃ, θ' ἀναδώσῃ, ἀνακατωμένο καὶ νοθευμένο μὲ λογῆς παρακλάδια καὶ ἀντιρρήματα. Οἱ ἀνθρωποὶ τὴ ζοῦνε τὴ ζωὴ ὅσο κι ἂν εἶναι ἡ ζωὴ παιχνίδι. Τὰ παιδιὰ τὴν παίζουν τὴ ζωὴ, ὅσο κι ἂν εἶναι ἡ ζωὴ δουλειά. Εἶναι, τὸ παιχνίδι, τοῦ παιδιοῦ ἢ δουλειά. Μὰ καθὼς τοῦ εἶναι καὶ ἡ τέχνη, δείχνεται τὸ παιδί, παίζοντας, μέσα στὴν ἐλευθερίᾳ του, δηλαδὴ στὴν ἀλήθειᾳ του. Καὶ ὁ μελετητὴς θὰ μποροῦσε ἀπάνω στὸ παιδί, τὴν ὥρα ποὺ παίζει, νὰ συλλάβῃ, κάτι ἀπὸ τὸν ἄντρα, ποὺ μέλλεται. Δυὸ εἰδῶν παιχνίδια, γενικώτατα, κυριεύουν τὰ παιδιὰ, σύμφωνα μὲ τὸ φυσικὸ τους ποὺ κληρονομοῦν. Εἶναι παιδιὰ κοινωνικά, παιδιὰ τῆς πράξης, χωρὶς βάθος, χωρὶς ὄνειρα· σὰ βρισκῶνται μόνον τους, παύει καὶ ὁ στοχασμὸς τους. Καὶ εἶναι παιδιὰ ποὺ θυμίζουν τὸ πλάσμα τοῦ Sully Prudhomme στὸ κατανυκτικὸ ποιηματάκι του ποὺ τὸ ἐπι-

γράφει «Première Solitude». Εἶναι ἡ πρώτη μοναξιά, στὸ ὑπνοτήριον ταῦ σχολείου, τῶν παιδιῶν, χωρὶς τὴ μητέρα τους. Κρύβουν στὰ προσκέφαλα τὰ κεφαλάκια τους καὶ τὰ πνίγουν τὰ δάκρυα. Τοῦ πρώτου εἶδους τὰ παιχνίδια εἶν' ἐκείνα ποὺ παίζονται πάντα συντροφικά. Ἦ' ἀλλὰ εἶναι τὰ παιχνίδια ποὺ τὰ παίζουν τὰ παιδιὰ, μόνον τους τὸ καθένα. Τὰ πρῶτα μᾶς δίνουν τὴν εἰκόνα, στὸ πρωτοφανέρωμά τους, τῶν πραγματικῶν ἀνθρώπων τοῦ Σίλλερ. Τὰ δευτέρᾳ μᾶς θυμίζουν τοὺς ὄνειροπόλους τοῦ ἴδιου ποιητῆ φιλοσόφου. Τὰ παιχνίδια, ποὺ ἐπαί-ζα παιδί, σχεδὸν ὅλα παιχνίδια δημιουργημένα μέσα στὴ μοναξιά, ρυθμισμένα μόνον ἀπὸ τὴ φαντασία. Τὰ παιχνίδια ποὺ γύρευα, ποὺ αὐτοσχεδίαζα, ποὺ καλλιτεχνούσα, ποὺ ἀγαπούσα, καὶ ποὺ μεθοῦσα μ' ἐκείνα. Τὰ ἐπαίζα καταμόναχος, φυλακισμένος μέσα στὸ σπίτι. Τὰ παιχνίδια μου, ὅσο κι ἂν ἦτανε πιδ πολὺ κοριτσιοῦ, εἶχαν ὅλη τοῦ ἀρσενικοῦ τὴν ὄρμη, τὴν πρωτοβουλία, τὴν τρέλα. Γι-νόμουν ἀράδα ἀράδα, κατὰ τὴν περιτοιασὴ καὶ κατὰ τὰ κέφια μου, δεσπότης, ἱεροκήρυκας, δημοδιδάσκαλος, καθηγητῆς, περιηγητῆς, γιατρὸς, στρατηγός, στρατιώτης, συνομιλητῆς, λιμαδόρος. Φλυαρῶσα, ξεφώνιζα, κουβέντιαζα, ρητόρευα, λειτουργούσα, ἔψελνα, ἔδερνα, ἀνεβοκατέβαινα, ἀγωνιζόμουν μὲ τοὺς καναπέδες καὶ μὲ τίς καρέκλες, μὲ τὰ βιβλία καὶ μὲ τὰ τραπέζια, ἐπιανὰ γνωριμιές καὶ ξεσυνερίσματα μὲ τοὺς τοίχους, μὲ τὰ ξύλα, μὲ τὰ ἐπιπλα, μὲ τὰ φουστάνια. Εἶχα δοσοληψίες μὲ τὰ λουλούδια καὶ μὲ τίς κοπριές, μὲ τὰ μερμύγκια τῆς γάστρας καὶ μὲ τὰ σαμάρια τῶν γαϊδουριῶν· μόνον τοὺς ἀνθρώπους γύρω μου δὲν τοὺς λογάριαζα. Τὸ ρυθμὸ τοῦ κόσμου τὸν ἀνα-

ποδογύριζα. Οἱ ἀνθρωποὶ μου ἦτανε τὰ ὀλι-κὰ καὶ τ' ἄψυχα· δὲν καταδεχόμουν νὰ τὰ προσέξω. Οἱ ζωντανὸί μου, ὅσοι ἦτανε γιὰ τοὺς ἄλλους τ' ἄψυχα. Τὸν κεντιστὸ γιὰ μένα ἀπὸ τὴν ἐκδέρφη μου χαρτοφύλακα τοῦ σχολείου, ποὺ εἶχα τὰ βιβλία μου, τὸν ἔκαμα δεσποτικὴ μέτρα καὶ τὸν ἐφοροῦσα ὅταν ἐπαίζα: Μὲ μιὰ σύνοψη στὸ χέρι πρωτοστα τοῦσα μεγαλόπρεπα σ' ἐκκλησιαστικὲς ἱερουργίες. Ἦ' στενὴ κάμαρα ποὺ βρισκόμουν τὴν ἔκανα διαδοχικὰ μὲ τὸ «γεννηθῆτω φῶς» τῆς φαντασίας μου, χωρὶς καμιὰ διασκευαστικὴ φροντίδα, τὴν ἔκανα ἅγιο βῆμα, νάρθηκα, ἄμβωνα, ἱερό. Τῆς ἐκκλησίας αὐτῆς ἤμουν ὁ καντηλανάρτης, ὁ ἀναγνώστης, ὁ ἐπίτροπος, ὁ διάκος, ὁ παππᾶς, ὁ ἐπίσκοπος, ὁ ψάλτης, ὁ ἐνορίτης. Μαζὶ καὶ ἀράδ' ἀράδα. Ἐπειτ' ἀλλάζα τὴ σκηνογραφία. Σ' ἕνα σεντούκι, ἀπάνου μιὰ καρέκλα κ' ἕνα τραπέζακι. Ἦ' δασκαλοκαθέδρα. Ἐκανα τὴν παράδοσή μου. Πρῶτα ἤσουχα καὶ ἀκαδημαϊκά. Ἦ' ὕστερα δὲν μποροῦσα νὰ βιασάξω. Τὰ μαθητοῦδια μου ἄταχτα καὶ ἀμελῆ. Ξελαρυγγίζομουν γιὰ νὰ τὰ φέρω στὸν ἴσιο δρόμο. Ἦ' ἴποτε. Μ' ἐπνιγεν ὁ θυμὸς. Ἦ' ἄρπαζα τὴ βέργα. Κατέβαινα, χυμοῦσα. Μοίραζα ξύλο ἀλύπητο, δεξιὰ καὶ ἀριστερά. Ἦ' ἔσειε, προσκέφαλα καὶ στρωσίδια, τραπέζια καὶ καθίσματα, πατώματα καὶ γωνιές, σάλες καὶ κατώγια, κι ἂν ἀκόμα ὑπάρχετε, ἀκόμα θὰ βαγγᾶτε ἀπὸ τὸ δάριμο. Ἦ' ἡμανία τοῦ σχολείου τὴν κράτησα καὶ πολὺ, ἔπειτ' ἀπὸ τὰ πρῶτα μου παιδιὰτικα παιχνίδια, τοῦ γυμνασίου ἀγὸρι πιά. Ξαλάφρωσα στὸ σπίτι ἀπὸ τὴν πλήξη τῆς γυμνασιακῆς παράδοσης μεταμορφώνοντάς τη σὲ παιχνίδι. Τὸν καθηγητῆ ποὺ μ' ἐνοχλοῦσε στὴν τάξη, τὸν ἐπαίζα στὸ σπίτι κ' ἤμουν ἐνθουσιασμένος. Μόνος πάντα. Κρατοῦσα κατάλογο μαθητῶν, ἔβαζα κλήρους, εἶχα πρόγραμμα, πότε παράδιδα Πλούταρχο, πότε Θουκυδίδη, πότε Θεόκριτο. Ἦ' ἀκόμα τάχω στὰ μάτια μου τὰ βιβλία τῶν δυὸ πρώτων, καλοδεμένα, μὲ τὴν ἐκδοσὴ τους ἀπὸ τοὺς γερμανοὺς σοφοὺς καὶ στὴ Γερμανία, τὸν τρίτο ἀπὸ τὸ Νεόφυτο Δούκα κ' ἐκδομένο καὶ μεταφρασμένο, κείμενο καὶ μετάφραση, ὅμοια δύσκολα, κι ἀμετάφραστα χωρὶς τὴ συνδρομὴ τοῦ δασκάλου, καὶ τ' ἀρχαῖα καὶ τ' ἀρχαιοζήλα. Κάποιες ἐξηγήσεις τοῦ ἀδερφοῦ μου ποὺ ἦτανε πιδ στὴν Ἀθήνα φοιτητῆς, τίς εἶχα κληρονομήσει.

Κι ὅσο πετοῦσα καὶ καταφρονούσα τὰ δικὰ μου τὰ μαθητικὰ τετράδια, ἔταν εἶχα τετράδια, γιατί, συχνὰ δυστυχῶς, τέτοιον κόπο δὲν ἐπαίρνω, ἀλλο τόσο ἔσκυβ' ἀπάνω στὶς ἐξηγήσεις τοῦ ἀδερφοῦ μου, περίεργα καὶ φροντισμένα. Αὐτὰ ἦτανε τὰ καθηγητικὰ μου ἐφόδια, οἱ πηγές τῆς σοφίας μου. Παράδιδα σὲ ὅλες τίς τάξεις. Ὅλα τὰ μαθήματα. Ἦ' ἔδω ἑλληνικά, ἐκεῖ ἱστορία, ἄλλο ψυχολογία. Ἦ' ἀπὸ ὅλα κάτι σκάμπαζα. Μόνον μαθηματικὰ δὲν εἶχε τὸ πρόγραμμά μου. Τὰ σιχαινόμενα, γιατί δὲν τὰ ἤξερα, ἢ δὲν τὰ ἤξερα γιατί τὰ συχαινόμενα; Ποιὸς ξέρει! Καὶ τὰ δυὸ. Τὸ μόνον ποὺ θυμοῦμαι εἶναι πῶς κάποιος, δὲ γνωρίζω ἂν ἀπὸ τὸ σπίτι μου ἢ ἀπὸ τὸ σχολεῖο μου ποὺ μὲ πρωτόβαλαν καὶ ποὺ πηγαίναμε ἀντάμα ἀγὸρια καὶ κορίτσια, (ἢ ἱστορία τοῦ σχολείου ἐκείνου βρῖσκειται γραμμὴν ὅσο παίρνει καθαρὰ σ' ἕνα ποίημα τῶν Ἐρατοσθένων τῆς Πατρίδος μου), τοῦ πρώτου μου βιβλίου τοῦ 1886· τὸ ποίημα ἐπιγράφεται «Τὸ Σχολεῖον» — κάποιος μ' ἔδωκε μιὰς συμμαθήτρας μου, Ἀμαλία τὴν ἔλεγαν, γιὰ νὰ μοῦ τὰ μάθῃ τὰ μαθηματικά. Μοῦ ἔφερ' ἐκείνη μιὰ πλάκα κ' ἐπάνω σ' αὐτὴ μοῦ ἀράδιαζε νούμερα. Χαμένος κόπος. Κόιταζα περισσότερο τὴν Ἀμαλία ἀπὸ τὰ νούμερα.

* * *

Πότε μ' ἕνα σπαθᾶκι στὸ χέρι ἀγιοδωσι-λειάτικο, πότε μ' ἕνα ταμπούρο, διοίκησα τάγματα καὶ συντάγματα. Κάμαρες καὶ χαγιάτια, καὶ τὴ δίπορτη ἔμπατή καὶ τὴ μακρὰ γαλαρία μὲ τὰ μεγάλα συγκρατητὰ τὸ ἕνα μὲ τ' ἄλλο ἀνεβοκατεβαστὰ τζάμια ποὺ ἔκαναν τὰ παραθύρια σὰ γκιλλοστίνες· τὰ παράθυρα λέγονταν πάγκες, καὶ ὅ,τι σήμερα θὰ βαφτίζαμε βεράντα, ἦταν τότε ὁ μόντιζος. Ὅλα αὐτὰ γιὰ μέναν ἦταν κάμποι καὶ κατοῦνες, καζάρμες καὶ στρατόπεδα καὶ βουνὰ γιὰ τὰ στρατιωτικὰ μου τὰ γυμνάσια καὶ τὰ σχέδια μου τὰ κατακτητικὰ. Καὶ τί περίεργο! Μέσα στὴ μοναξιά μου, τὰ παιχνίδια μου ἦτανε κατεξοχὴν παιχνίδια, νὰ τὰ ποῦμε, συντροφικά, κοσμικά. Κόσμους ἔφερνα μπροστά μου, μὲ κόσμους ἔξοῦσα, κόσμους κυβερνοῦσα, θάμπωνα, ὑπόταζα, πότε τοὺς μαθητὰδες τοῦ σχολείου μου, πότε τοὺς στρατιῶτες μου, πότε τοὺς ἐνορίτες μου. Πότε καταπι-νόμενα μὲ τοὺς μικροσκοπικοὺς μου ἀνθρώ-

(*) Βλ. «Νέα Ἑστία» τόμος Α' 1927, σελ. 453· τόμος Γ' 1931, σελ. 1016.

πάκηδες. Οί άνθρωπάκηδες ήτανε τὰ κεφαλάκια που ζωγράφιζα με τὸ μολύβι στους τοίχους τοῦ σπιτιοῦ και στις πόρτες· σὲ ὅποια γωνιά και ὅπου εἴρισκα τόπο. Ζωγραφιές ἀδέξιες, γραμμὲς πρωτόγονες, Ἐσκιμώους τῆς νεολιθικῆς ἐποχῆς, καρικατοῦρες τῆς ἀνθρώπινης μορφῆς, σκίτσα ριμμέν' ἀπὸ τὸ χέρι ἀνθρώπου που ποτὲ δὲν ἐδιδάχθηκε και, φυσικά, ποτὲ δὲ μπόρεσε μιὰ γραμμὴ σωστὴ νὰ τραβήξῃ, μήτε νὰ σχεδιάσῃ τίποτε, μήτ' ἕνα μολύβι τῆς προκοπῆς με μαχαιράκι νὰ ξύσῃ. Μὰ στὰ κεφάλια ἐκεῖνα ἔβανα μάτια, μύτη, στόμα, αὐτιά, μαλλιά, ὁ θεὸς νὰ τὰ κάνῃ αὐτιά, μαλλιά, στόμα, μύτη, μάτια! Ξεχώριζα τίς ὄψεις τους ἀπὸ τὸν τρόπο που φύτρωνα στὰ πρόσωπά τους τὰ γένηια. Καὶ μοῦ ἦταν ὀλοζώντανοι και μοῦ μιλοῦσαν. Σ' ἄλλους ἔδιν' ἀδρά μουστάκια, σ' ἄλλους μόλις ἔκανα νὰ χνουδίξῃ τὸ ἀχείλι τους. Σ' ἄλλους μόλις μακρότατες και πυκνότερες γενειάδες, σὲ ἄλλους φαβορίτες που πολὺ τότε συνηθίζονταν, φερμένες ἀπὸ τὸν αὐτοκράτορα τῆς Αὐστρίας, σὲ ἄλλους μούσια ναπολεόντεια. "Ἄλλα πρόσωπα τ' ἄφιν' ἀμάλλιαρα, δίνοντάς τους τάχα ἢ ἐφηβικὴ τρυφερότητα ἢ, φροντισμένα, ξουρισμένων φράγκων ἐπισημότητα. "Ἄλλων ἀνοιγα τὰ μάτια και τοὺς ἐμοίραζα σὰ μιὰ βουυστόχαστη ἔκφραση, ἄλλων ἐπάχαινα τὸ στόμα και τὰ ἔδειχνα με πάθος και με ἀπόφαση. "Ἄλλων ἐμάκρανα τ' αὐτιά και τοὺς ἐρεζίλευα τῆ φυσιογνωμία. "Ἄλλων ἐλίγνευα τῆ μύτη και τοὺς ἔδινα φινέτσα πρώτης. Σ' ἄλλα πρόσωπα φοροῦσα λογιῆς καπέλλα, ἀπὸ τῆ λαϊκὴ σκούφια Ἰαία με τὸ ψηλὸ τὸ ἐπίσημο· ἄλλα τ' ἄφινὰ ξεσκούφωτα. Τὸ πιὸ πρωτότυπο, τὸ πιὸ σκερτσόδικο παιγνίδι, τὸ πιὸ χαρακτηριστικὸ γιὰ τὸ παιδί που ἤμουνα, γιὰ τὸν ἄνθρωπο ἴσως που θὰ γινόμουν Ἄσάλευτο παιδί, και σάλευε ὅσο δὲν ἐπαιρνε ἄλλο ἢ φαντασία μου. Ἀμίλητο, ἀκοινώνητο, και μέσα στὸ παιγνίδι τοῦτο μιλοῦσε και συγκοινωνοῦσε, ὅσο δὲν ἐπαιρνε ἄλλο, πολὺλογα, ἀχαλίνωτα, ἢ φαντασία, θεότρελα με ψυχῆς και με καρδιῆς. Ἀταξίδευτο, και ταξίδευα τὴν οἰκουμένη με τὸ ταξίδι ἐκεῖνο. Γιατὶ περνοῦσα ὡρες, ἡμέρα ὀλόκληρη, πηγαίνοντας ἀπὸ τὸν ἕνα στὸν ἄλλο ἀνθρωπάκο μου τὸ ζωγραφιστό. Περίεργο ταξίδι, πανθεϊνικό. Τοῦτος ἦτανε γάλλος, ἐκεῖνος γερμανός, ἐκεῖνος ἀμερικάνος,

ἐγγλέζος ὁ ἄλλος, ὁ στερνός, ρωμῆος. Τοῦ καλινός χαρασμένου κεφαλιοῦ κολλοῦσα κι ἀπὸ μιὰ ἐθνικότητα. Εἶχα ὅλη τὴν Εὐρώπη, τὴν Ἀσίαν και τὴν Ἀμερικὴ, τὸν παλιὸ και τὸ νέο κόσμο μέσα στὸ σπῆτι μου, στὴν κουβέντα μου, και στοὺς ὀρισμούς μου. Κ' ἐτρεχ' ἀπὸ τὸν ἕνα στὸν ἄλλο. Με τὸν ἀγγλομιλοῦσ' ἀγγλικά, με τὸν πορτογάλο πορτογαλικά, με τὸν τουρκοτούρκικα, και καθεξῆς. Μιλοῦσα, φλυαροῦσ' ἀπίστευτα και ἀτέλειωτα. "Ἐλεγα ἐγὼ, μοῦ ἀποκρίνοταν ὁ ξένος. Μιλοῦσε ὁ ξένος μου, ἀπαντοῦσα ἐγὼ. Καὶ τώρα θυμοῦμαι πὼς ὕστερ' ἀπὸ χρόνια, ὅμως νεώτατος ἀκόμα, μιὰ βραδιά, σ' ἕνα σπῆτι που βρέθηκα, τόσο μοῦ εἶχανε καθήσει στὸ στομάχι οἱ ἐπισκέπτες του που εἶχανε τὸ λόγο στὴ διάθεσή τους, ὅσο καλοὶ και ἀξιότιμοι, ὥστε ὠρκίστηκα ἀπὸ μέσα μου νὰ περάσω τὴ βραδιά χωρὶς νὰ βγάλω λέξη ἀπὸ τὸ στόμα μου. Κ' ὕστερα ἔμαθα πὼς οἱ ἐπισκέπτες ὠμολογοῦσαν σὲ κάποιον τους ἐμπιστο πὼς πέρασαν ἀξιόλογα ἐκεῖνη τὴ βραδιά με συμπαθητικούς ἀνθρώπους, ἐκτὸς ἀπὸ ἕνα (κι ἀνάφεραν τ' ὄνομά μου) που δὲν εἶχε τίποτε νὰ πῆ ὅλη τὴν ὥρα, γιατί βέβαια θὰ ἦτανε βλάκας. Κ' ἔτσι τὰ παιγνίδια τῆς μοναξιάς ἑνὸς παιδιοῦ, τὰ ἰδεαλιστικὰ ἐκεῖνα και τὰ φανταστικά, εἶχανε νὰ κάμουν με κόσμο πιὸ πολὺ και ἦτανε πιὸ πλούσια ἀπὸ θόρυβο και ἀπὸ πράγματα νὰ ποῦμε, ὅσο δὲν ἦταν τὰ παιγνίδια τῆς πραγματικῆς ζωῆς που τὰ παίζανε συντροφικὰ και χωρὶς τὴν ἀνάγκη τῆς φαντασίας, μέσα στοὺς δρόμους και στις ἐξοχές, τὰ παιδιὰ που, σύμφωνα με τὸν ὀρισμὸ τοῦ Σίλλερ, πρέπει νὰ τὰ ποῦμε ρεαλιστές.

"Ἔτσι κι ὁ ποιητῆς ἀργότερα, πάντα παιδί μένοντας, δηλαδὴ κάτι πολὺ πρωτόγονο, μὰ και πολὺ βαθύ, ὅσο κι ἂν ἀδιαφορῆ γιὰ τοὺς ἀνθρώπους, ὅσο κι ἂν καταφρονῆ τὴν ὀπλήψή τους, ὅσο κι ἂν δὲν φροντίζῃ γιὰ τὴν κατὰκριση και γιὰ τὸν ἐπαινό τους, ὅσο κι ἂν ζῆ ἔξω ἀπὸ τὸν κόσμο, ὅσο κι ἂν τραγουδῆ τὸ τραγούδι του κάτω ἀπὸ τ' ἄστρα πρὸς τὴ θεὰ μοναξιά, πάντα ἔχει στὸ νοῦ του κάποιον ἰδεατὸ κόσμο, και πρὸς ἐκεῖνον τὸ ἀφιερώνει τὸ τραγούδι του, θρησκευτικά, μυστηριακά, βέβαιος πὼς ὁ κόσμος ἐκεῖνος εἶναι καμωμένος γιὰ νὰ τὸν ἀισθανθῆ και νὰ τὸν ἀγαπήσῃ· κόσμος φανταστικός που κρύβεται σὲ κάποια ἀξεχώριστ' ἀκόμα μελ-

δ. Μ. ΣΩΤΗΡΟΠΟΥΛΟΥ

ΑΠΟ ΤΗ ΒΡΥΣΗ

όμενα, ἢ που μόλις δεῖλά ξεμουτίζει σ' ἕναν ἢ σὲ δυὸ ἢ σὲ δέκ' ἀνθρώπους ἐδῶ κάτω· ἀδιάφορο. Καὶ ὁ πιὸ περήφανα ξέγνοιαστος ποιητῆς τὸ θυμάται και τὸ συνερίζεται τὸ κοινὸ του· κι ἀπ' αὐτὴ τὴν ἀποψη ἴσ' ἔχει δίκαιο ὁ ψυχολόγος ἐκεῖνος νὰ σημειώνη πὼς εἶναι ἀδύνατο ὁ ποιητῆς νὰ μὴ σκέπτεται, νὰ μὴ γράφῃ ἔχοντας μπροστά του κάποιο κόσμο πρὸς τὸν ὀποῖον ἀπευθύνεται.

"Ἔνα κουτὶ με ξυλένιους μεγαλόκορμους στρατιῶτες, πρωτοχρονιάτικο δῶρο τῆς ἑξ ὀρφῆς μου τῆς Ἀννίτας, μοῦ προξένησε μεγάλη χαρὰ γιὰ πολὺν καιρὸ. Μοῦ ἐγινε γέφυρα γιὰ νὰ συγκοινωνήσω με κάποια—ἀς τὴν ὀνομάσω—πραγματικότητα. Τὰ ἀντικεί-

μενα τοῦ παιγνιδιοῦ μου ἐκεῖνου δὲν ἐβγήκαν πιὰ και δὲν ἐξοῦσαν, ὀλότελα ἀπὸ μέσα μου, δὲν ἦταν καθαρὰ δικὰ μου πλάσματα. Ἀπόχτησαν μιὰ βίαση κάπως θετικὴ. Κρατοῦσα στὰ χέρια μου ἐπὶ τέλος κάτι που ὀπάρχει ἔξω ἀπὸ μένα. Τοὺς ξυλένιους μεγαλόκορμους στρατιῶτες. Τοὺς τοποθέτησα στὸ πεζούλι τὸ πλατὸ τοῦ ἐσωτερικοῦ παραθύρου που μοῦ γίνηκεν ἔτσι πότε στρατόπεδο και πότε ἀκαδημία πολεμικῆς τέχνης. Καὶ ὀρμοῦσ' ἀπὸ κει σὲ σχέδια νοπολεόντεια και σὲ κατακτήσεις Μεγαλέξαντρου. Καὶ ὀμως με τοὺς μεγαλόκορμους ξυλένιους στρατιῶτες δὲν ἐχάρηκα τὴ χαρὰ τὴν ἀκέρια τὴν πνευματικὴ, καθὼς τὴν ἐχαιρόμουν με

τοὺς μουτζουρωμένους ἀνθρωπάκους τοῦ τοίχου μου.

* *

Ἔτσι πάντα ἐζησα κ' ἔτσι πάντα ἔπαιζα; Ὅχι. Ἀργότερα, σὺν ἑνας ὀφθαλμῶν, σὺν τὰ παιδιὰ πού πᾶνε στὸ σχολεῖο γιὰ νὰ μάθουν γράμματα κάπως μεγάλοι μέσα στοὺς μικρούς, κ' εἶναι ὀκνὸ τὸ φέρεστέ τους γιὰτὶ καὶ τὸ μυαλό τους ὀκνὸ, κ' εἶναι πιὸ πολὺ γιὰ γέλια παρὰ γιὰ ξεσυνέρισμα, —δοκίμασα κ' ἐγὼ τὴ γλύκα τῶν παιγνιδιῶν τοῦ δρόμου. Στὸ δρόμο, στὸν ἀνοιχτὸν ἀέρα, μ' ἄλλα παιδιὰ, μὲ συμμαθητὲς μου, μὲ ξένους, μὲ ὑποκίτους. Δὲν μπορεῖ κανεὶς νὰ τρέφεται ἀποκλειστικὰ μὲ τὰ ποιητικὰ χαμοκέρασα· χρειάζεται καὶ ἡ θρεπτικὴ ἐλιά τοῦ πεζοῦ λόγου. Μὰ κ' ἐκεῖ ἔπαιζα τὰ παιγνιδία τ' ἀπαιχτότερα, τὰ πιὸ θηλυκὰ, τὸ κρυφτούλι, τὸ κυνηγητό. Δὲ θυμοῦμαι τί ἄλλο. Ὅπου μεγάλη δεξιότητι καὶ δύναμη χεριοῦ, κ' ἐνέργεια, δὲν τὰ κατάφερα. Ἀμπάρζα δὲν ἔπαιξα ποτέ, μήτε τὰ λαϊκώτατα καὶ πάγκοινα κότσα, κάτι σὰ λείψανο ἀπὸ τὸ κλασικὸ παιγνίδι τῶν ἀστράγαλων. Γιὰ τὸ λιθάρι, μήτε λόγος. Οἱ καθ' ἄλλες πολὺ μ' ἐνοχλοῦσαν, ἔταν ἀναγκαζόμενοι νὰ λάβω μέρος σ' αὐτὸ παιγνίδι. Παντοῦ ἡ καλλιτεχνικὴ ἀκαματιὰ καὶ ἀνημποριά καὶ ἡ ἀριστοκρατικὴ προτίμηση. Πέτρα, ἀνίκανος νὰ ρίξω. Ἡμῶνα ζερβοχέρης. Κι ἀκόμα τὸ ζερβὸ χέρι, σὲ πόσα πού εἶναι ἀποκλειστικὰ τοῦ δεξιοῦ, τὸ μεταχειρίζομαι! Τὸ δεξί, μόνο γιὰ τὸ κοντύλι· γιὰ τ' ἄλλα ἀτροφικὸ. Κάθε φορὰ πού ἐπιχειροῦσα νὰ πετροβολήσω, μαζώνονταν γύρω μου τὰ παιδιὰ γιὰ ν' ἀπολαύσουν διασκεδαστικώτατο γιὰ κείνα θέαμα. Ἐρριχνα μὲ ὄλη τὴν ἀτζαμοσύνη τοῦ κοριτσιοῦ. Κάθε φορὰ πού δοκίμαζα νὰ παίξω τίς ἀμάδες, ποτὲ δὲν ἐπιτύχαινα τὸ σκοπὸ· ἔρριχνα τὴν πέτρα μου στὴν ἀνατολὴ καὶ βρισκοταν στὴ δύση.

Μὰ τὰ παιγνιδία τοῦ δρόμου πού ἔπαιζα στὸ δρόμο μὲ τ' ἄλλα παιδιὰ δὲν τὰ ἔπαιζα ἀφρόντιστα κι ἀδιαφόρητα, γιὰ νὰ χαρῶ τὴν εὐχαρίστηση τοῦ παιγνιδιοῦ, καθὼς ἔπαιζα τὰ παιγνιδία μου τοῦ σπιτιοῦ, μὲ τὸ μεθύσι τοῦ ὠραιοπαθοῦς. Πάντα σχεδὸν παίζοντας τὰ παιγνιδία τοῦ δρόμου στὸ δρόμο μὲ τ' ἄλλα τὰ παιδιὰ, εἶχα στὴ σκέψη μου κάποιον κέρδος ξένο τοῦ παιγνιδιοῦ. Γύρευα νὰ

κάμω ἐντύπωση στὰ κορίτσια πού τ' ἀγγάντευα κάποτε ἢ καὶ — συχνότερα — πού τὰ φανταζόμενα νὰ παρακολουθοῦν τὰ παιγνιδία μας, παραμονεύοντας μὲς' ἀπὸ τὰ παραθύρια. Ὁ νοῦς μου ἦταν ἐκεῖ. Κάθε μου κίνημα, κάθε μου τρέξιμο, κάθε μου φώναγμα, κάθε μου στάσιμα, κάθε μου πέρασμα ἦτανε μαζὶ συνειδητὰ καὶ ὑποσυνειδητὰ, ἦτανε ὀργανωμένο πρὸς ἕνα σκοπὸ μὲ τὴν τέχνη τοῦ θεατρίνου. Καθὼς εἶχα τὴν πεποιθση πὼς ἦμῶνα ξεχωριστὸ παιδί ἀνάμεσα στὰ παιδιὰ τ' ἄλλα, ἔτσι πίστευα πὼς τὰ λόγια μου, ἡ σιωπὴ μου, τὰ παιγνιδία μου, ὄλα μου τὰ καμώματα, ἡ παρουσία μου, τὸ ὑποκείμενό μου, δὲν ἤμποροῦσαν παρὰ ξεχωριστὴ ἐντύπωση νὰ προσεγγίσουν στὶς γειτονισοῦλες μου καὶ σ' ὄλα τοῦ κόσμου τὰ θηλυκὰ. Ἡ χαρὰ μου ἔταν ἀπὸ ἕνα παράθυρο ξεκαθάρισα φωνοῦλες κοριτσιῶν μὰ φορὰ νὰ ξενακράζουσαν δικὰ μου λόγια!

Ἐναν καιρὸ, εἶχα ἀνταμωθῆ μὲ κάποια παρέα πού ὀργάνωνε παιγνιδία, ὡς τὰ ποῦμε διανοητικώτερα. Ἔτανε μὴ μεγάλη ἀλλὴ μεγάλου σπιτιοῦ, πλουμισμένη μὲ περιβολάκια, μὲ κάθε λογῆς χωρίσματα, κολῶνες, πεζοῦλες. Ἐκεῖ παίζαμε τὸ δικαστήριον. Ἐκεῖ παίζαμε τὴ βουλή. Πρόεδροι, εἰσγγελεῖς, κατηγορούμενοι, δικηγόροι, χωροφύλακες, βουλευτὲς, πρωθυπουργοί, ὁ Ἀγαθοκλής, ὁ Ἀλέξαντρος, ὁ Νίκος, ὁ Ζῶης, ὄλα καὶ ὄλοι ἀνάκατα, κατὰ τὴ διάθεσή μας· μὰ σὲ ὄλ' ἀπάνου, μέτρο τῆς ἀξίας τοῦ παιγνιδιοῦ, καὶ μέτρο τῆς χάριος του, ὄχι τοῦ ποδιοῦ ἢ τοῦ χεριοῦ ἢ ἐνέργεια καὶ ἡ κκαπατσούνη. Τὸ παιγνίδι μας ἦταν ὁ λόγος. Ἐννοεῖται πὼς ἐπρώτευσαν σ' αὐτὰ τὰ παιγνιδία. Ἐδρεψα δάφνες ἀράδα-ἀράδα, δικηγόρος καὶ πρόεδρος, ὑπουργὸς καὶ βουλευτὴς· ἡ φωνὴ μου βροντῆ καὶ κελάϊδημα· ποταμὸς ἢ εὐγλωττία μου, ἢ πολυλογία μου ἀσώπαστη. Ἡμῶνα στὸ στοιχεῖο μου. Γιατὶ; Γιατὶ σ' ἕνα ἀντικρινὸ παράθυρο στοχαζόμενα πὼς μὲ θαύμαζαν δυὸ παιδοῦλες. Ποτὲ δὲν τίς εἶχα γνωρῶσει ἀπὸ κοντὰ. Μὰ βέβαια θὰ ἦταν ὁμορφες· δὲν ἦταν παιδοῦλες, ἦταν οἱ γυναῖκες. Πίστευα πὼς θὰ ἦμεναν ἐκστατικὲς ἀκούγοντάς με, καὶ χτυπημένες ἀγιάτρευτ' ἀπὸ τὴν ὄψη μου. Ἰστέρα θυμοῦμαι πὼς ἀργότερα καὶ κάπως μεγαλύτερος εἰς τὰ χρόνια ξαναβρέθηκα σὲ μιὰν ἀπλόχωρην ἄδεια ἀποθήκη παραχωρημένη εὐγενικὰ ἀπὸ ἕνα συμμαθητὴ

μας μέσζ στὸ σπίτι του. Καταγινόμενα στὰ ἴδια παιγνιδία πού τὰ βάρψα τοῦ λόγου. Θυμοῦμαι μάλιστα πὼς σὲ μιὰ συνεδρίαση τῆς Βουλῆς, ὁ ὑπουργὸς πού εἶχε μὰζὶ δύο ὑπουργεῖα ζήτησε τὸ λόγο ἀπὸ τὸν Πρόεδρο γιὰ νὰ δώσω τέλος σὲ μιὰ πολὺ τρικυμισμένη συζήτηση. Ἀίσθηση στὴν ἐμήγυρη. Ὁ ὑπουργὸς μὲ βήματα γλήγορα κι ἀποφασιστικὰ κίνησε πρὸς τὸ βήμα. Θύμιζε τὸ εἶδιολο τοῦ καιροῦ μας, τὸν Ἐπαμεινώνδα Δεληγιώργη, καθὼς βάλθηκ' ἕνας τότε ποιητῆς, ἴσως ἕνας ἀπὸ τοὺς Παράσχους, νὰ παραστήσῃ ἕνα του θρίαμβου ρητορικὸ:

Δὲν ἀνέβη εἰς τὸ βήμα· ἤρμησαν ὡς τὸν βορᾶ,
Καὶ τὸ βήμα συνηθάνθη πᾶσαν τὴν βαρύτητα του,
Ὡς αἰσθάνεται ὁ ἵππος ἐπιθέξιον ἵππῶν·
Δάμψιν ἔχονον ζοφώδη καὶ γοργὴν τὰ βλέμματά του
Κ' ἐνθεος συγκινημένος καὶ μὲ ἀναπάλλον στήθος
Ἐψῶσε τὴν κεφαλὴν του καὶ ἤτένισε τὸ πλῆθος.
Εἰς τοῦ ρήτορος τὴν θέαν πάντες εἶχον σιωπήσει,
Δεξιὰ ἀριστερόθεν, κανὲν στόμα δὲν ἐλάλει,
Ὡς νὰ ἐμελλε λευτῆς εἰς ναὸν νὰ ἐμιλήσῃ,
Ἦσον εἶχε παρασύρει, τῶσον εἶχεν ἐπιβάλλει.
Ἦ ὠχρότης, ἢ μορφή του καὶ ἡ εὐγενῆς του στάσις
Ἦτο δύναμις ἢν μὰττην θὰ ἐξήτειε νὰ θαμάσῃ.

Κατανυκτικὴ σιωπὴ στὸ κοινοβούλιο καὶ σ' ὄλη τὴν ἀποθήκη. Ὁ ὑπουργὸς μὲ τὰ δύο ὑπουργεῖα «ἐνθεος συγκινημένος» ἔψῶσε τὴν κεφαλὴν του καὶ μὰς ἐβροντοφώνησε τὰ λόγια τοῦτα: «Κύριοι βουλευταὶ! ἔβμαι ὑπουργὸς τῶν ἐσωτερικῶν καὶ τῶν οικονομικῶν, ἔχω τὸ δικαίωμα νὰ διορίζω καὶ νὰ παύω!»

Συμβόλιζεν ἐπιγραμματικὰ ὁ καημένος ὄλο τὸν ἀφρὸ τῆς πολιτικῆς μας ζωῆς. Ἐράβηξε μὴ γραθῆναι στὸ τραπέζι ἀπάνου πού τοῦ χρησίμευε γιὰ βήμα καὶ κατέβηκε, γιὰτὶ εἶχε τελειώσει ἡ δημηγορία του. Μὰ ἐγὼ; Ποῦς ἦταν ὁ ρόλος μου στὸ κοινοβουλευτικὸ πανηγύρι; Τιποτένιος. Μήτε θύμινα, μήτε δημηγοροῦσα, μήτε γραθῆναι κατέβαζα. Ὅλα μου μαραμένα. Καὶ πρῶτ' ἀπ' ὄλα, τ' ἀνθῶνα τοῦ λόγου μου. Καὶ ἦμῶνα, ἂν καλὰ θυμοῦμαι, πρωθυπουργὸς. Ἐλεεινὴ ἀποτυχία. Γιατὶ; Γιατὶ ἔλειπε τὸ ἰδεατὸ ἀκροατήριον. Ἦ ἠθληκὸ. Ἦ ἀποθήκη κλειστή. Δὲ μὰς περιεργάζεταν γειτονιά. Κι ἀπὸ κανένα παράθυρο κανένα ἡδονικὸ προσωπάκι δὲν ξεπρόβαλλε. Πὼς νὰ μιλήσω; Ποῦ νὰ βρῶ τὸν ἑαυτὸ μου; Ἀπὸ τὸν κρουνοῦ τῆς χρυσόστομης πηγῆς μήτε σταλαματιὰ νερό! Τὰ κορίτσια, τὰ κορίτσια. Τὰ κορίτσια τῆς ἰδέας μου, τ' ἀληθινὰ τῆς φαντασίας μου, τῆς καρδιάς μου τὰ χρυσόνειρα, τοῦ μακρημοῦ τὰ παθηπλαντάματα. Γιὰ τοὺς ἄλλους δὲν ἐφρόντιζα. Καλὸς καὶ ἦσυχος ἀγγάντια τους· μὰ κατὰ βάθος καὶ τοὺς φρεσὸμῶνα τοὺς συντρόφους μου καὶ τοὺς περιφρονῶσα. Ἦ δέλιασμα καὶ ἡ περηφάνια, οἱ δυὸ μεγάλοι μου ἀφεντάδες, πού ποτέ, καὶ ἴσα μὲ τὰ τῶρα, δὲν κατῶρθωσα νὰ λυτρωθῶ ὀλότελ' ἀπὸ τὴ σκλαδιὰ τους. Ἦ δέλιασμα καὶ ἡ περηφάνια μου δένανε τὴν ψυχὴ καὶ τὴ γλώσσα.

1913

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

ΘΡΥΨΑΛΑ

Ὅποιος διαβάζει σύγγραμμα πού ἔχει κάθε τρεῖς καὶ λίγο παραπομπάς, παθαίνει ὅ,τι καὶ ἐκεῖνος πού διευθύνεται πρὸς ὀρισμένον σημεῖον καὶ ἀντὶ νὰ τρυβήξῃ τὸν δρόμο του, ἐρωτᾷ ὀλοένα τοὺς διαβίτας. Ἀποτέλεσμα: Ἦ θάρογῃση νὰ φθάσῃ, ἢ καὶ δὲν θὰ φθάσῃ ὀλότελα.

* *

Τὰ κέρδη πού ἔρχονται σὲ ἀχρηστον ἀνθρώπων, εἶναι σὺν τὴ βροχὴ πού κέρτει στὴ θάλασσα.

* *

Τρεῖς μέρες τῆς ἐβδομάδος τίς χάνει

ὁ ἄνθρωπος: Ἦ Σάββατο περιμένοντας τὴν Κυριακὴν, καὶ τὴν Δευτέραν ἐνθυμούμενος τὴν.

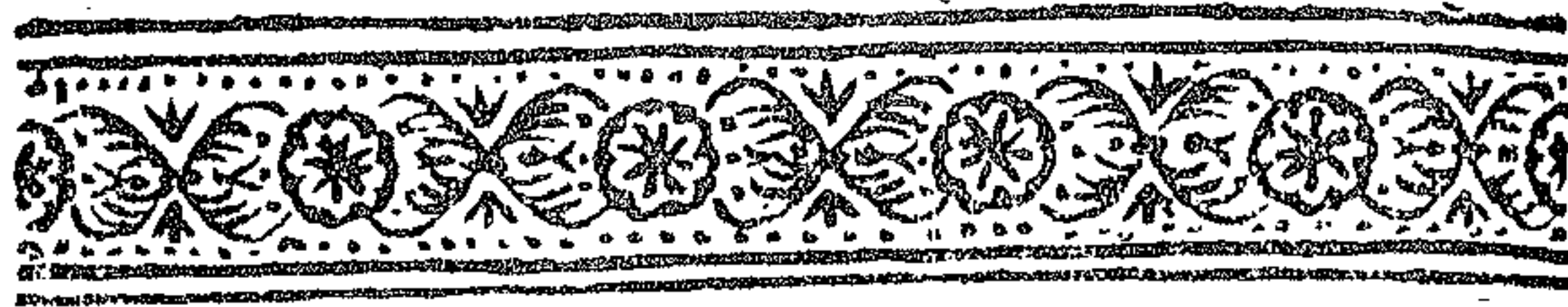
* *

Τὴν χρησιμότητα τῆς ἀρχαίας γλώσσης τὴν αἰσθάνεται κανεὶς ἰδίως σὲ μερικὰς προσφωνήσεις· π. χ. «χαῖρε ὦ συγγρα... φρεῦ!»

* *

Οἱ διανοούμενοι ἤμποροῦν νὰ διαιεθοῦν εἰς ἔροποντας, βαδίζοντας, πηδῶντας καὶ κερκίνοβατοῦντας.

ΔΗΜ. ΓΡ. ΚΑΜΠΟΥΡΟΓΛΟΥΣ

SCHILLER

ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΗΣ ΚΑΜΠΑΝΑΣ

Vivos voco,
Mortuos plango.
Fulgura frango.
(Ἐπιγραφή μιᾶς καμπάνας)

Στημένο στέρα μες στὴ γῆ, προσμένει τὸ καλοῦπι,
ἀφοῦ τὸ πλάσαν με πηλὸ μες στὴ φωτιά τὸ ψήσαν,
γιατὶ θὰ χύσουν μέσα του σήμερα τὴν καμπάνα.
Ἐλάτε, σύντροφοι, κι' ὁ ἰδρὸς ἀπὸ τὸ μέτωπό σας
πρέπει νὰ στάξει φλογερὸς ἂν θέλτε νὰ πιτύχει
τὸ ἔργο ποῦ εἶν' ἐβλογία Θεοῦ κι' εἶναι τιμὴ τοῦ ἐργάτη.

Καὶ πρέπει ἐνῶ κοπιᾶζοῦμε λόγια σοφὰ νὰ ποῦμε,
ποῦ μιᾶς βοηθοῦν στὸν κάματο σὰν νὰ μιᾶς ξεκουράζουν.
Τὸ ἔργο προσέχετε καλὰ ποῦ ἡ δύναμή μας πλάθει.
Στὸν κόπο τὸν ἀστόχαστο περιάζει καταφρόνια.
Ὁ νοῦς γι' ἀφτὸ μιᾶς δόθηκε κι' ἡ σκέψη μιᾶς βοηθαί
νὰ νοιόθουμε γιὰ ποῖο σκοπὸ τὰ χέρια μας δουλέβουν.
Τοῦ πέφκου ρίξτε ξερὰ κλαδιὰ μες στὸ καμίνι,
καί, ἀφοῦ σπιθοβολήσουνε κι' ἡ φλόγα τους κορόσει,
βάλτε χαλκὸ καὶ σίδηρο μες στὴ φωτιά νὰ λειόσουν,
νὰ καλοτρέξουν σύσμιχτα, πυκνὰ νὰ ξεχυθοῦνε.

Τὸ ἔργο τὸ φλογογέννητο, ποῦ εἶν' ἔργο τῶν χειρῶν μας,
ἄς τὸ κηρύξει ἀπ' τὸν ψηλὸ τὸν πύργον ἡ καμπάνα
στοῦ Χρόνου τὰ γυρίσματα, στὴ μακρινὴ ζωὴ της,
κι' ἀμέτρητοι τὸν ἦχο της ἀνθρωποὶ θὰ γρικοῦνε.
Μὲ τοὺς θλιμένους θὰ θρηνεῖ, καὶ τοὺς πιστοὺς θὰ κράζει,
καὶ καθετὶ ποῦ στοὺς θνητοὺς ἡ ἄστατη Μοῖρα φέρνει
στὸ ἄπειρο θὰ τὸ ἀντιλαλεῖ τὸ χάλκινό της στόμα.

Ρέει τὸ μέταλλο ζεστό, κι' ἀχνόθαμπο φουσκώνει,
σιμίγει καὶ κατακάθεται με τὸν ἀφρὸ τῆς στάχτης.
Πρέπει σιγὰ νὰ ξαφρυστεῖ κι' ἀγνὸ ν' ἀργοσταλάζει
γιὰ νὰ γρικιέται καθαρὸς καὶ πλέριος ὁ κάθε ἦχος.

Πρόσχαρα τὸ νιογέννητο θὰ πρωταχειρετάει
στὸ πρῶινὸ ξεκίνημα, σὰν ἡ ζωὴ χαράζει,
ἐνῶ στὰ βάθη τοῦ καιροῦ κρυμένα καρτεροῦνε
ἢ θλιβερὰ ἢ χαρούμενα τῆς Μοίρας τὰ γραμένα,
κι' ἡ μάνα του με τρυφερὴ φροντίδα παραστέκει.
Περνᾷ ὁ καιρὸς γοργόφτερος, τὸ ἀγόρι μεγαλόνει,
προκόβει καί, περήφανο, τρέχει σὲ ξένους τόπους,
ὡς ποῦ ἔρχεται ὁ ταξιδεφτὴς ὁ κοσμογυρισμένος
ὀπίσω στὴν πατρίδα του. Καὶ βρίσκει τὴν καλὴ του
ὀλόσεμνη, πεντάμορφη κι' ἀγνή, με οὐράνια χάρι
τὰ ρόδα τῆς ντροπῆς ἀνθοῦν στὰ κρινομάγουλά της.
Τοῦ συνεπέρνει τὴν καρδιά κρυφὸς καιμὸς, καὶ τότε
πλανιέται μες στὴ μοναξιά, τὰ μάτια του δακρίζουν,
ξεφέβγοντας τίς συντροφίες τῶν νιῶν ποῦ ξεφαντόνουν.
Τ' ἀχνάρια της ἀκολουθεῖ, νοιόθει κρυφὴ λαχτάρα
στὸ ἔρωτικό χαιρέτισμα ποῦ ἐκείνη τοῦ χαρίζει.
Γιὰ τὴν καλὴ του δροσεροῦς ἀνθοῦς κόβει στοὺς κάμπους.
Ὡ! νᾶτανε παντοτινὰ τῆς νιότης μας τὰ χρόνια
κι' οἱ πόθοι κι' οἱ ὄνειρόθρεφτες ἐλπίδες τῆς ἀγάπης.

Θολώνει τὸ ὑγρὸ μέταλλο. Καιρὸς γιὰ νὰ τὸ χῦστε.
Ἐμπρός, παιδιά, γιὰ νὰ σμιχτοῦν καλοπιτυχημένα,
τὸ μαλακὸ καὶ τὸ σκληρὸ, τὰ δυὸ μαζί νὰ πῆξουν.

Ἔτσι, μιὰ δύναμη τραχειά, γλυκειὰ μιὰ καλοσύνη
ὅταν με ἀγάπη σμιζοῦνε γεννοῦν τὴν ἁρμονία.
Γι' ἀφτό, στοῦ γάμου τὰ δεσμὰ πρὶν πέσεις, νὰ ζητάσεις
ἂν οἱ καρδιές περιάζουνε, μήπως καὶ μετανοιόσεις,
καὶ γιὰ μιὰ πλάνη πρόσκαιρη, θάχεις αἰώνια θλίψη.
Πλούσια μαλλιὰ στολίζουνε με νυφικὰ στεφάνια
ὅταν χτυπάει χαρμόσυνη καμπάνα γιὰ τὸ γάμο.
Ἄχ! μέσα στὴν καλῆτερη γιορτὴ γιατί τελειώνει
καὶ τῆς ζωῆς μας ἡ ἀνοιξη! Καὶ σὰν σκιστοῦν καὶ πέσουν
πέπλος καὶ ζώνη, τ' ὄνειρο τ' ὄμοιρο ξεφυγάει.
Ὁ φλογερὸς πόθος περνᾷ, ὅμως ἡ ἀγάπη ἄς μείνει,
γιὰ τὸ ἄνθος ποῦ μαραίνεται καρπὸ τὸ δέντρο φέρνει.
Ὁ ἄντρας πρέπει στῆς ζωῆς τὸν δύσκολον ἀγῶνα
νὰ ριχτεῖ σὲ ἀπαφτη δουλειά, κι' ἄς χτίσει κι' ἄς φυτέψει,
κι' ἄς δείξει πάντα δύναμη καὶ δόλο γιὰ τὸ κέρδος,
κι' ἄς κυνηγήσει τολμηρὰ τὴν Τύχη καὶ τὸν Πλοῦτο.
Τότε συνάζει τὰγαθὰ τοῦ κόσμου καὶ γεμίζει
ὄλες τίς ἀποθήκες του, τὸ σπίτι μεγαλόνει

πού μέσα ἐκεῖ νοικοκυρὰ καλὴ κι' ἀνοιχτομάτα
 θὰ κυβερνᾷ ἡ γυναῖκα του τὴς κόρες καὶ τοὺς γιούς της
 πῶς νὰ διαβοῦν μὲ φρόνηση τοῦ βίου τὸ μονοπάτι.
 Ἄδιδάκοπα καὶ ταχτικά θ' ἀξαινουν τ' ἀγαθὰ τους.
 Θὰ θησαυρίζει γνωστικά, θὰ γνέθει καὶ θὰ κλώθει,
 καὶ θὰ φυλάει στὸ ἀρμάρι της τὸ κάτασπρο λινάρι
 καὶ τὸ καθάριο τὸ μαλλί, στοχαστικὴ δουλέφτρα.
 Ἄπὸ τὸ παραθύρι του βλέποντας ὁ πατέρας
 χαρούμενος τ' ἀρίφνητα καλά, τ' ἄπειρα πλούτη,
 τὰ στάγια τ' ἀργοσάλεφτα στὰ γόνιμα χωράφια,
 τὰ χτίρια τὰ πλατύχωρα ποῦναι καρπὸ γεμάτα,
 τοὺς ὄρνιθῶνες, τὴς ἀβλές, θὰ λέει μὲ περηφάνεια:
 — «Τὸ σπίτι μου εἶναι τυχερό, καλοθεμελιωμένο,
 ἀκλόνητο κι' ἀγάλαστο, τὴ Μοῖρα δὲν φοβοῦμαι». —
 Μὰ μὲ τὴν Τύχη δὲν μπορείς νὰ κλείσεις συμμαχία,
 κι ἔφτασεν ἡ καταστροφὴ χωρὶς νὰ τὴν προσμένεις.

Λειάνει τώρα τὸ μέταλλο κι' ὅλα καλὰ πηγαίνουν,
 καὶ πρέπει, πρὶν ἀρχίσουμε, μ' ἐβλάβεια νὰ δεηθοῦμε.
 Ἐμπρός, βγάλτε τὸ σκέπασμα, καὶ μὲ τὴ Θεία βοήθεια,
 λάβα θολὴ καὶ φλογερὴ χύνεται στὸ καλοῦπι.

Εἶναι ἡ φωτιὰ μιὰ δύναμη καλὴ, κι' ὅσα θὰ πλάσει
 ὁ ἄνθρωπος, πού τὴν ὀδηγεῖ κι' ἄγρυπνα τὴ δαμάζει,
 μὲ τὴ βοήθεια τῆς φωτιᾶς τὰ καταφέρνει πάντα.
 Μὰ ὅταν ἀκράταγη ζεσπᾷ, μυριόφλογη πετιέται,
 μοιάζει μὲ οὐράνια μᾶστιγα, μὲ ἄγρια ὄργη τῆς φύσης
 πού κάθε ἀντίσταση νικᾷ καὶ ὀρμᾷ καὶ μεγαλύνει
 καὶ χύνει λάμπες φοβερὲς ὀλόγυρα στοὺς δρόμους,
 γιατί τῆς φύσης τὰ στοιχεῖα μισοῦν τὰ ἔργα τοῦ ἀνθρώπου.
 Τὰ σύγνεφα ρίχνουν στὴ γῆ βροχὴν ἐβλογημένη,
 μὰ κι' ἀπὸ ἐκεῖ τὸ ζαφνικὸ τᾶστροπελέκει πέφτει.
 Ἀκοῦτε τοὺς θρηνητικὸς ἤχους; Ψηλὰ στὸν πύργο
 χτυπᾷ ἡ καμπάνα! Κι' ὁ οὐρανὸς εἶν' αἱματοβαμένος,
 δὲν εἶναι φῶς τῆς χαραυγῆς. Τί ταραχὴ στὸ δρόμο!
 Σηκώνεται πυκνὸς καπνὸς φριχτὰ σπιθοβολόντας...
 μᾶβρος ἀνεμοστρόβιλος, ψηλὰ κόκκινη φλόγα.
 Ἐθέριεψε τρομαχτικὴ φωτιὰ στὴ ροῦγα πέρα,
 τ' ἀγέρι μοιάζει σὰν πνοὴ πού φοῦρνος τὴν ξερονάει,
 ἀποκαΐδια πέφτουνε, σκεπὲς καὶ παραθύρια.
 Κλαῖν' τὰ παιδιὰ, κ' οἱ μάνες των τὰ κράζουν τρομασμένες,
 μὲς στὰ ρημάδια, στὸν καπνὸ, τὰ ζωντανὰ μουγγρίζουν,

κι' ὅλοι διαβαίνουν τρέχοντας νὰ σώσουν ὅ,τι φτάσουν.
 Κ' ἡ μάβρη νύχτα φωτινὴ λάμπει σὰν νύκταν μέρα.
 Βοηθοῦν τὰ χέρια. Στὴ φωτιὰ νερὸ χύνουν οἱ ἀντλίες.
 Κ' ἡ θύελλα ζάφνου ζεσπᾷ, φυσάει, λουσάει, οὐρλιάζει
 σὰν δύναμη τῆς κόλασης πού κινεγάει τὴ φλόγα,
 κι' ἀναριπίζει τὴ φωτιὰ, τὸν ἀχερόνα καίει,
 τὴς ἀποθήκες τοῦ σταριοῦ, ζητόντας νὰ ξεσῶρει
 μεσουρανίς καὶ τὴν ὄργη τῆς γῆς, κι' ἀνηφορίζει
 μὲς στ' ἄγριο φουομανητὸ σὰν φάντασμα γιγάντιο.
 Στέκει ὁ θνητὸς ἀνέλπιδος καὶ βλέπει μὲ ἀπορία
 πού ἡ θεία δύναμη σκληρὴ τὸ ἔργο του ξανεμίζει.
 Καὶ τώρα βασιλέβουνε στῆς πυρκαγιᾶς τὸν τόπο
 φρίκη, καταστροφὴ κ' ἐρμιά. Ψηλὰ περνοδιαβαίνουν
 τὰ σύγνεφα. Κι' ὁ ἄνθρωπος στερνὴ φορὰ κοττάζει
 τὰ πλούτη του πού χάθηκαν θαμμένα μὲς στὴ στάχτη.
 Τραβάει νὰ φύγει τολμηρὸς σὲ ἀλαργινὰ ταξίδια.
 Οἱ φλόγες ὅλα τᾶρπαξαν καὶ μόνο τοῦ ἀπομένει
 γλυκόθυμη παρηγοριά: τ' ἀγαπητὰ παιδιὰ του
 μετράει καὶ τᾶβρηκε σωστά, κανένα δὲν τοῦ λείπει. —

Χύθηκε πλιὰ τὸ ἀναλυτὸ μέταλλο στὸ καλοῦπι.
 Τάχα νὰ πύτυχε; Θὰ βγεῖ λαμπρὸ γιὰ τ' ἀνταμείψει
 τὸν κόπο καὶ τὴν τέχνη μας; ἢ μὴν ἔχει ραγίσει
 κ' ἐνῶ μᾶς ἦρθε τὸ κακὸ μᾶς ξεπλανᾷ ἡ ἐλπίδα!

Στῆς ἱερῆς γῆς τὰ σκοτινὰ σπλάχνα θὰ ἐμπιστεφτοῦμε
 τὸ ἔργο τὸ χεροκάματο, καθὼς τὸ σπόρο δίνει
 καὶ καρτερεῖ ὁ σκαφτιᾶς νὰ ἰδεῖ καρποὺς νὰ ξεβλαστήσουν.
 Ἀκόμη πῶς πολύτιμο τὸ πλάσμα τὸ δικό μας
 μέσα στὴ γῆ τὸ θάφτουμε προσμένοντας ν' ἀνθίσει,
 σὲ μιὰ ζωὴ καλῆτερη βγαίνοντας ἀπ' τὸν τάφο.

Ἄπὸ τὴν ἐκκλησιὰ ψηλὰ χτυπόντας ἡ καμπάνα
 σκορπάει βαρὶ καὶ θλιβερὸ θανάτου μυρολόγι.
 Θρηνητικὸς ἀντίλαλος ἀγάλι συντροφέει
 πρὸς τὴ στερνὴ του κατοικιά τῆς ζωῆς τὸν ὀδοιπόρο.

Πιστὴ συντρόφισσα, καλὴ κι' ἀγαπημένη μάνα
 πού ὁ βασιλιᾶς τοῦ Σκοταδιοῦ τὴν πῆρεν ἀπ' τὸν ἄντρα,
 τὴν ἔρπαξε καὶ ἀπ' τὰ μικρὰ παιδιὰ πού μὲ καμάρι
 νὰ μεγαλόνουν τᾶβλεπεν ἡ στοργικὴ καρδιά της.
 Πᾶνε οἱ συγγενικοὶ δεσμοί, κοπήκαν μιὰ γιὰ πάντα,

κ' ἡ δόλια μάνα βρίσκεται τώρα στὸν κάτω κόσμο,
πάει κ' ἡ ἀγρυπνη φροντίδα τῆς, ξένη γυναῖκα τώρα,
χωρὶς ἀγάπη, τ' ὄρφανὸ τὸ σπίτι κυβερνάει !

Γιὰ λίγο ξανασάνετε, τὸ μέταλλο νὰ πῆξει.
Καί, καθὼς παίζει τὸ πουλί στὸ φύλλωμα, χαρῆτε
κι' ἀκοῦστε ποῦ ὁ Ἑσπερινὸς ἀνάπαιρη σημαίνει,
ὅταν βραδιάζει κ' ἡ δουλειὰ πάντα μᾶς φέρνει κόπο.

Ξωμάχος ποῦ πλανήθηκε στὸ πυκνὸ κ' ἔρμιο δάσος,
φτάνει μὲ πάτημα γοργὸ στὸ ποθητὸ του σπίτι.
Γυρίζουνε τὰ πρόβατα στὴ στάνη καὶ βελάζουν,
τὰ βόδια πλατυμέτωπα γιὰ τὸ παχνὶ μουγγρίζουν.
Ἐφάνηκεν ἀργόσυρτο μὲ στάχια φορτομένο
τὸ κάρρο ποῦ τὸ στόλισαν μὲ ἀνθόπλεχτο στεφάνι
κ' οἱ θεριστάδες στὸ χορὸ σὰν φτερωτοὶ πετοῦνε.
Ἀπλόθηκε βαθιὰ σιγὴ, στὴν ἀγορὰ, στὸ δρόμο,
μέσα στὸ σπίτι κάθησαν τριγύρω στὸ τραπέζι.
Κλείσαν τὴ θύρα τοῦ χωριοῦ. Σκοτάδι βασιλέβει.
Ἄλλὰ ὁ πολίτης ὁ καλὸς τὴ νύχτα δὲν φοβάται,
ὅς τρέμει μόνος ὁ κακός, κ' ὁ Νόμος ἀγρυπνάει.

Ἡ Τάξη, κόρη τ' οὐρανοῦ, τόσα καλὰ μᾶς δίνει,
γιατὶ μ' ἐλέφτερους δεσμοὺς τεριάζει τοὺς ἀνθρώπους,
καὶ πολιτεῖες δημιουργεῖ, τοὺς ἄγριους ἡμερόνει,
σὲ κοινωνίες τοὺς ὀδηγεῖ μὲσ' ἀπὸ τὴς καλύβες,
καὶ τὴς ψυχὰς μὲ τὴ γλυκειὰν ἀγάπη τῆς πατρίδας,
σὰν μὲ ἀλυσσίδα μυστικὴ καὶ ὀλόχρυση τὴς δένει.

Βοηθοῦνται καὶ δουλέβουνε τὰ προκομμένα χέρια
γοργὰ στὸν ἴδιο τὸν σκοπὸ τὴ δύναμή τους δείχνουν,
στὸν ἴσκιό τῆς Ἐλεφτεριάς κ' ὁ ἀφέντης καὶ οἱ ἐργάτες
κοπιάζουν, κ' ἄλλο δὲν ποθοῦν, κ' ἄλλους δὲν λογαριάζουν.
Στολίδι ἔχουν τὸν κόπο τους, τὸ κέρδος ἀμοιβή τους,
δόξα κ' ἂν ἔχει ὁ βασιλιάς, σ' ἀφτοὺς ἀρκοῦν τὰ χέρια.

Εἰρήνη πολυπόθητη κ' ὁμόνοια ψυχασώστρα
πάντα νὰ βασιλέβετε μὲς στὴ δική μας χώρα.
Κ' εἴθε νὰ μὴν ἐρθῆ γιὰ μᾶς ποτὲ καιρὸς πολέμου
ποῦ ἄγριος στρατὸς θὰ ξεχυθεῖ ξάφνου στὸν κάμπο πέρα,
μῆτε στὸ ἡλιοβασίλειμα ποτὲ νὰ μὴν ἰδοῦμε
χωριὰ καὶ χώρες φοβερὴ φωτιά νὰ τὰ ρημάζει.

ΓΕΡΜΑΝΙΚΗ ΤΕΧΝΗ

WILHELM CLAUDIUS

Η ΠΛΥΣΗ

Τώρα πλιὰ δὲν χρειάζεται, συντρίψτε τὸ καλοῦπι,
κι' ὅς χαροῦν μάτια καὶ ψυχὴ τὸ ἔργο μας τελειομένο.
Ψηλὰ σηκῶστε τὸ σφυρί, χτυπάτε γιὰ νὰ σπάσει,
πρέπει νὰ γίνει θρίψαλα, στὸ φῶς νὰ βγεῖ ἡ καμπάνα.

Μὲ τὸ σοφὸ τὸ χέρι του καὶ μ' ἐπιδέξιο τρόπο
χτυπᾷ ὁ τεχνίτης, τὴ στιγμὴ ποῦ πρέπει, τὸ καλοῦπι.
Ἄλλοίμονο τὸ μέταλλο ζεστὸ μὴν ξεχειλήσει
καὶ ξεχυθεῖ μὲ φλογερὴ συρμὴ, μὲ ἄφρονη λύσσα,
ὀρμόντας ἄγριο καὶ βοερὸ ρημάζει ὅπου περάσει,
τῆς Κόλασης στόμα φριχτὸ καταστροφὴ ξερνάει.
Ὅπου τυφλὴ κ' ἀλόγιστη δύναμη κυβερνάει
τὸ ἔργο ποτὲ δὲν ἡμπορεῖ καλὴ μορφή νὰ λάβει,
κι' ὅπου ἀνοδήγητα ζητοῦν νὰ λυτροθοῦν τὰ πλήθη
ἐκεῖ καλὴ ζωὴ γι' ἀφτὰ δὲν ἡμπορεῖ ν' ἀνθίσει.
Ἄλλοίμονο ποῦ ἀλλόφρενος ὁ σηκωμὸς ξανάψει
κι' ὁ λαὸς τὴς ἀλυσσίδες του γυρέβει νὰ συντρίψει.
Πετιέται κ' ἀνυπόταχτος σημαίνει τὴν καμπάνα.

Ὁ ἀντίλαλος εἰρηνικὸς δὲν εἶναι πλιά. Σὰν ἦχος
στριγγὸς ξεσπάει δίνοντας τὸ σύνθημα τῆς βίας.
Ἴσωνομία κ' ἐλεφτεριά γύρω παντοῦ φωνάζουν.
Ὅπλα κρατοῦν φιλήσυχοι πολίτες. Ὅχλος τρέχει
στοὺς δρόμους πολεμόχαρος. Ἀκόμη κι' οἱ γυναῖκες
ἄγριες Μαινάδες γίνονται, φριχτὴ χαρὰ γρικοῦνε,
μὲ δόντια σὰν τοῦ πάνθηρα ξεσκίζουν τὸν ἐχτρὸ τους.
Ὅλοι ξαδιάντροποι χτυποῦν, ἱερὸ κι' ὄσιο δὲν ἔχουν.
Κακοὶ νικοῦνε τοὺς καλοὺς, τὰ πάθη βασιλέβουν. — —
Εἶν' τὸ λιοντάρι φοβερὸ καὶ τρομερὸς ὁ τίγρης
μὰ πλιὸ σκληρὸς ὁ ἄνθρωπος ποὺ ὀργὴ τὸν συνεπέρνει.
Μὴ δόστε σὲ ἄνθρωπο τυφλὸ ποτὲ δαβλὸν οὐράνιο,
φῶς δὲν θὰ ἰδαῖ, μόνο χωριά καὶ πολιτεῖες θὰ κάψει.

Χαρὰ Θεοῦ! Σὰν τὸν χρυσὸ τὸν ἥλιο ξεπροβαίνει
ἀπ' τὸ καλοῦπι καθαρὸ τὸ μέταλλο, καὶ λάμπουν
ἀστραφτερά, φωτόχαρα, στεφανωτὰ στολίδια,
κι' ὅλα καλὰ τῆ μαστοριά θὰ δείχνουν τοῦ τεχνίτη.

Τώρα σταθῆτε, σύντροφοι, τριγύρω. Τὴν καμπάνα
πρέπει νὰ τὴν βαφτίσουμε, κι' Ὀμόνοια θὰ τὴν ποῦμε,
κ' εἶθε νὰ σμιῖξει τὸ χωριὸ σὲ ὀλόκαρδην ἀγάπη,
καὶ στοὺς μελλούμενους καιροὺς, γι' ἀπὸ θᾶναι φτιασμένη,
πλιὸ πάνω κι' ἀπ' τὴν ταπεινὴ ζωὴ, στ' ἄπειρα πλάτη,
γειτόνισσα τοῦ κεραβνοῦ, ν' ἀντιλαλεῖ στὰ αἰθέρια,
στὸν κόσμον τὸν ἀστέρينو μὲς στὸ γαλάζιο θόλο.
Οὐρανοκύκλωτη φωνὴ ποὺ ὁ ἦχος τῆς νὰ σμιῖξει
τῶν ἀστρῶν τοὺς ρυθμοὺς ποὺ ὕμνοῦν τοῦ Δημιουργοῦ τὴ δόξα
στὸ δρόμο τους, καὶ κυβερνοῦν τὸ πέρασμα τοῦ χρόνου.
Θεοὺς στοχασμοὺς νὰ μᾶς μιλεῖ τὸ χάλκινό τῆς στόμα,
ἀνάλαφρα ὁ γοργόφτερος καιρὸς νὰ τὴν χαϊδέβει.
Τῆς Μοίρας ἡ ἄσπλαχνη φωνὴ στὸν ἦχο τῆς νὰ κράζει
καὶ τὸ παιγνίδι τῆς ζωῆς πάντα νὰ συντροφέβει,
κι' ὁ ἀντίλαλος νὰ λέει βοερός, καθὼς περνάει καὶ σβένει:
— «ὅλα στὸν κόσμον χάνονται καὶ τίποτε δὲν μένει!» —

Ἀπὸ τὸ λάκκο σύρετε δεμένη τὴν καμπάνα
στοῦ Ἦχου τὴ χώρα νὰ ὑποθεῖ πρὸς τοὺς αἰθέριους τόπους.
Ἐμπρὸς τραβάτε. Τώρα πλιά σαλέβει, κυματίζει.
Ὁ χτύπος τῆς ἄς προμηνάει πάντα χαρὰ κ' εἰρήνη.

ΜΑΡΙΝΟΣ ΣΙΓΟΥΡΟΣ

(1914, μετάφραση)

ΙΣΤΟΡΙΕΣ ΛΟΥΛΟΥΔΙΩΝ

«Ἱστορίες λουλουδιῶν» — βιογραφίες τῆς, ψυχολογίας τῆς, πῶς νὰ τὴς ποῦμε; — πῆναι ὁ γενικώτερος τίτλος μᾶς σειρᾶς μονογραφιῶν γιὰ τὰ ἑλληνικὰ μας ἀνθή καὶ τὸ ὄλο ποὺ παί-
ζουν στὴ Φύση καὶ στὴ Ζωὴ τὴν ἀνθρώπινη, ποὺ συντροφεύουν, ὁμορφαινόντας, τὴς χαρὲς μᾶς
καὶ τὰ πένθη μᾶς.

Τὴς Ἱστορίες αὐτὲς τὴς γράφουμε ἡ γυναῖκα μου κ' ἐγώ, χωριστὰ καθένας, μὲ ζωντανὰ πρό-
τυπα τὰ λουλούδια τοῦ κήπου μᾶς. Ἡ προσπίθετα μᾶς εἶναι νὰ ἐμπνεύσουμε τὴν ἀγάπη στὰ
«ἠραιότερα παιδιὰ τῆς Φύσεως» ποὺ, καθὼς λέει ὁ βιβλικὸς λόγος, ἡ στολὴ τῆς φαντάζει με-
γαλοπρεπέστερη κι' ἀπὸ κείνη τοῦ βασιλιᾶ Σολομῶντα σὲ ὅλη του τὴ δόξα. Δὲν ἔχουμε, βέ-
βαια, τὸ σκοπὸ νὰ προσθέσουμε ἐν' ἀκόμη «ἐγχειρίδιον ἀνθοκομίας» στὰ ὑπάρχοντα, νομίζουμε
ὅμως πῶς οἱ παρατηρήσεις μᾶς συμπληρώνουν ἁρμονικὰ τὴ βιολογία καὶ τὴν ἱστορίαν τοῦ
στὴν ἀγαπητὴ «Ν. Ἐστία» δίνω πρώτη «Τὸ Σκυλάκι». Ἡ κ. Αἰμιλία Δάφνη γράφει μὲ τὴ
σειρὰ τῆς «Τὸ Μοσκομπίζελο», καὶ θ' ἀκολουθήσουν κι' ἄλλα.

Κάτω Πατήσια, Μᾶης, 1912.

ΤΟ ΣΚΥΛΑΚΙ

Ἰσχύει στ' Ἀνάπλι, μπροστὰ στὴν
κεντρικὴ πλατεῖα, ἓνα παλιὸ τζαμί, γραφι-
κὸ, ποὺ ἔπαιξε τὸ ὄλο του κι' αὐτὸ στὰ
ἐπαναστατικὰ χρόνια. Εἶναι τὸ Μπογιούκ
Τζαμί. Σήμερα στεγάζει τὴν τέχνη τοῦ
Θεσπίδος: Εἶναι τὸ Δημοτικὸ Θέατρο, ὅ-
που παίζουν οἱ σκιὲς ἐπὶ τὸ σεντόνι,
ὅταν δὲν παριστάνει κανένα μπουλούκι
ζωντανῶν θεατρίνων, περαστικὸ ἀπὸ τὴν
καλιὰ μᾶς πρωτεύουσα...

Λοιπόν, θυμᾶμαι πῶς κάθε χρόνο, ἐ-
κείδ' ἀπὸ τὸ Μάρτη, ἢ στέγη τοῦ τζα-
μιοῦ πρασίνιζε καὶ φάνταζε σὰν ἓνας κρε-
μαστὸς κήπος. Ἀπ' ὅλα τ' ἀβλάμια ποὺ
σημαίτιζαν οἱ σειρὲς τῶν κεραμιδιῶν του,
εἶχαν ξεφυτρώσει βαθυπρόσθια βλαστάρια,
μόνα τους, χωρὶς νὰ τὰ σπείρη, χωρὶς νὰ
τὰ ποτίσῃ κανεὶς. Καὶ οἱ Ἀναπλιῶτες ποὺ
περῆμεναν τὴ βλάστηση κελνή, τὴν αὐτό-
φυτη, μὲ τὴν κανονικότητα φυσικοῦ φαι-
νομένου, ἔλεγαν:

— Νὰ τα πάλι, φύτρωσαν τὰ σκυλάκια!

Συνέβαινε δηλαδὴ τοῦτο: Στὴς ἀβλακί-
ων κεραμιδιῶν, στὸ προστέγασμα, γύρω
στὸ κρεβάζο καὶ παντοῦ, ὁ Καιρὸς, δου-
λεύοντας ὀλοένα, εἶχε σωριάσει τὸ μπουχὸ
τοῦ δρόμου σὲ στρώματα καὶ σιγὰ-σιγὰ,
μὲ τὴς βροχὲς, ἢ σκόνῃ αὐτὴ ἔπηξε, ἔγει-
νε γῆς, φτωχικιά, μὰ καλὴ γιὰ νὰ θρέψῃ

χλόη καὶ κάθε φυτὸ ξερικό ποὺ δὲν ἔχει
πολλὲς ἀπαιτήσεις.

Ποῖος ὅμως ἔριξε τὸν ἀρχικὸ σπόρο
στὴ στέγη τοῦ τζαμιοῦ; Μυστήριον. Μπο-
ρεῖ νὰ πεσε ἀπὸ τὴν ταράτσα κανενὸς γει-
τονικοῦ σπιτιοῦ, μπορεῖ ὅμως καὶ νὰ τὸν
ἔφεραν ἀπὸ μακριὰ τὰ πετούμενα. Τὸ βέ-
βαιον εἶναι πῶς κάθε ἀνοιξὴ λουλούδιζαν
ὅλα τὰ κεραμιδιὰ, κ' ἦτανε χαρὰ Θεοῦ νὰ
βλέπῃ κανεὶς ὕστερα τ' ἀνθισμένα κοτσά-
νια. Κόκκινα, κίτρινα, ἄσπρα, βυσσινιά,
πορτοκαλλιά, σὲ ὅλες τὴς ἀποχρώσεις, ὄρ-
θια σὰν πασαλινὲς παιδιάτικες λιμπιπί-
τσες, σὰν κυπαρισσάκια ζωηρόχρωμα, χι-
ριτωμένα, ἀνάλαφρα, ποὺ καθὼς ξεμύτιζε
ὁ ἥλιος ἀπὸ τὴν κορυφογραμμὴ τοῦ Πα-
λαμηδιοῦ, λούζονταν στὸ χρυσοφῶς, καὶ
καθὼς φυσοῦσε τ' ἀεράκι ἀπὸ τὸν Ἰτς
Καλέ, σάλευαν σ' εὐγενικὲς ρεβερέντσες,
κρυφομυλοῦσαν στὴ γλώσσα τῶν λουλου-
διῶν: Τοῦφες ἐδῶ, τοῦφες ἐκεῖ, τὰ σκυλά-
κια, ἀπὸ τὸ γεῖσο ὡς στὴς καμπύλες τῶν
τρούλων, ὡς στὴν ψηλότερη κορυφὴ, ὅπου
στὰ χρόνια τῆς Τουρκίας στεκότινε ἀθθά-
δικὸ τὸ μπρούτζινο μισοφέγγαρο, κι' ὅπου
τώρα στήλωνε τὴν ἑαρινὴ χάρη του ἓνα
λαμπρόχρωμο ἄνθος, αἰθερόχρυσον, φιλη-
μένο ἀπὸ τὴς πεταλοῦδες τοῦ μεσημεριοῦ,
χαϊδεμένο ἀπὸ τὴς φτεροῦγες τῶν χελιδο-

νιῶν, βουϊσμένο ἀπὸ τοὺς ἔρωτες τῶν ἐντόμων, βυζαγμένο λαίμαργα ἀπὸ τὴ δειψα τους.

Τὸ θέαμα ἔκανε ξεχωριστὴ ἐντύπωση στοὺς ξένους. Περιηγητὲς, περαστικοὶ γιὰ τὶς Μυκῆνες, στέκονταν καὶ φωτογράφιζαν τοὺς ὀλανθισμένους τρούλους. Κάποτε, ἓνα ἐγγλέζικο ζευγάρι συγκινήθηκε τόσο ἀπὸ τὸ θέαμα, πὺ ἢ Ντόλλυ (παραδείσιο πουλί, βορινὸ) χύθηκε καὶ φίλησε τὸ σύντροφό της ξεφωνίζοντας :

— Αἰ, αἰ, λούκ δέαρ, Τζὼν ! . . δὴ σπρίγκ ! . .

Ὁ Τζὼν ἔβγαλε τὸ μαντηλάκι τῆς τσέπης, ἐσπούγγισε τὸ μάγουλό του, ἔπειτα ἀνοίξε τὸ χαρτοφύλακά του καὶ βάλθηκε νὰ σκισάρη τὸ τζαμί μας . . .

* *

Τῆ [Μεγάλῃ Παρασκευῇ δὲν ὑπῆρχαν πιά λουλούδια στὴ στέγη. Ἀπὸ τὸ πρῶτ' ἀνέβαιναν τὰ παιδιὰ καὶ τὰ θέριζαν, ἀγκαλιὲς-ἀγκαλιὲς τὰ κουβαλοῦσαν στὶς ἐκκλησίαις γιὰ τὸν Ἐπιτάφιο. Ποῦ νὰ τὸ φαντάζονταν αὐτὸ οἱ Τοῦρκοὶ ὅταν ἔχτιζαν τὸ τέμενός τους ! . . Τὰ παιδιὰ τὰ θέριζαν ὄλα, δὲν ἄφηναν παρὰ τὶς ῥίζες τῶν φυτῶν καὶ λίγο κοτσάνι . . .

Ὅμως, κοιτᾶτε τὴν οἰκονομία τῆς Φύσεως : Ἀπὸ τὰ κουτσουρεμένα κεῖνα κοτσάνια, μὲ τὰ λιγοστὰ σμαραγδοπράσινα φυλλαράκια τους, ξεπετιοῦνταν σύντομα καινούριοι βλαστοί, καὶ σὲ δυὸ-τρεις μῆνες, στὴ ντάλα τοῦ καλοκαιριοῦ, νὰ το πάλι τὸ τζαμί τ' Ἀναπλιώτικο στὶς δόξες του : Λά Ἰλάχ, ἰλ Ἀλλάχ ! . . Ὅλα τὰ χρώματα, χυμένα ἀνάκατα στὴν παλέτα τῶν παμπάλαιων κεραμιδιῶν, νὰ ὀργιάζη τὸ φῶς φιλτραρισμένο, σάμπως περνώντας ἀπὸ τὰ «μεγαλότατα πετράδια» τοῦ Σεβὰχ Θελασσινοῦ ! . .

Κ' ἔτσι ὄλον τὸν καιρὸ, ὡς πὺ νὰ βροντήσουν πάλι τ' ἀνεμοβρόχια καὶ τὰ χαλάζια τοῦ χειμῶνα, πὺ φέρνουν τοὺς χαμοῦς καὶ τοὺς θανάτους στὶς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν λουλουδιῶν.

* *

Antirrhinum Orontium. Ἀντίρρινον τὸ Ὀρόντιον. Αὐτὸ εἶναι τὸ ἐπίσημο ὄνομά του. Σκυλάκι τὸ λέει ὁ λαὸς ἢ Ἀνκόστομο. Γιατὶ μὲ τέτοιο, ἀλήθεια, μοιάζει καθέν' ἀπὸ τ'

ἀνθάκια του. Ὅταν ἡμαστε παιδιὰ, τὰ ζουλούσαμε ν' ἀνοιγοκλείνουν σὺν κουτιβάκια : γάβ ! γάβ ! γάβ ! . .

Στὴν Κύπρο τὸ λένε σκυλούδι.

Τὸ βλέπω στοὺς δημόσιους κήπους τῶν Ἀθηναίων, στὴ λεγόμενη «ὀμαδικὴ φύτευση» καὶ σὲ περιβόλια σπιτιῶν. Φτωχοὶ καὶ πλούσιοι τὸ ἀγαποῦν, γιὰτὶ εἶναι εὐκόλο τὸ καῦμένο τὸ σκυλάκι, κόμοδο. Ζῆ καὶ στὴν πιὸ ἀδύναμη γῆς, προκόβει στὴν παχειὰ καθὼς καὶ στὴν ἀμμουδερή. Δοκιμάστε : Ὁ σπόρος του εἶναι φιλός, σκληρὸς καὶ μαῦρος σὰ μπαρούτη κυνηγιοῦ.

Προετοιμάζουμε φυντανάκια σὲ σπορεῖο. Μὴ σὰς τρομάζουν οἱ λέξεις. Τὸ σπορεῖο γίνεται εὐκόλο μ' ἓνα κασσόνι πὺ τὸ γεμίζουμε μ' ἓνα μίγμα ἀπὸ σκινόχωμα, ἄμμο ποταμίσι καὶ καλοχωνεμένη κοπριά (προτιμότερη ἢ βοϊδινή), σὲ ἴσες ἀναλογίαις. Βάζουμε καὶ λίγη καρβουνόσκονη, γιὰ νὰ κρατᾶ τὴν ὑγρασία, ραντίζουμε μὲ λίγο νερὸ, καὶ τὸ σπορεῖο μας εἶναι ἔτοιμο. Σκορπίζουμε κανονικὰ τὰ σποριδάκια στὴν ἐπιφάνεια καὶ τὰ ζουλάμε ἄλαφρὰ μὲ τὴν παλάμη μας. Σὲ 20 μέρες τὰ φυντανάκια θὰ πεταχτοῦν. Ὅταν ἀποχτήσουν ἔξη ὡς ὀχτὼ φυλλαράκια, τὰ φυντανάκια εἶναι κατάλληλα γιὰ μεταφύτεψη στὰ παρτέρια. Νερὸ πολὺ δὲ χρειάζεται τὸ σκυλάκι εἶναι ἄνθος ξερικό. Τέλος, ἂν δὲ σὰς εἶναι εὐκόλο νὰ κάνετε σπορεῖο, σκορπίστε τὸ σπόρο ἐπὶ τόπου, στὶς ἄλλες, «στὰ πεταχτά»—ὅπως ὁ Καλὸς Σπορεὺς τοῦ Εὐαγγελίου. Θὰ ἰδῆτε νὰ ξεμυτίσουν γλήγορα τὰ φυντανάκια, γοργὰ θὰ τρανέψουν, θὰ κλαδώσουν, θὰ στολιστοῦν μὲ κομψὰ λουλουδένια κεφαλάκια, πὺ ἀπὸ τὸ στοματάκι τους θὰ μπεινοβγαίνουν τὰ μαμούδια μὲ τὰ φτερά τους πασπαλισμένα ἀπὸ τὴ χρυσοσκονὴ τῆς γονιμοποιήσεως. Χωρὶς ἔξοδα καὶ κόπους, θὰ πλουτήνη τὸ περιβόλι σας. Στὴν Ἁγία Εὐσθήνη πουλοῦν σπόρο, τρεῖς δραχμὲς τὸ χαρτάκι, σὲ ὄλα τὰ χρώματα καὶ ὄλες τὶς ἀποχρώσεις. Ὅσο κόβετε ἀνθόφορτα κλαδιά, νέα βλαστάρια ξεπετιοῦνται ἀκούραστα πολλαπλασιάζεται τὸ φυτό, δυναμώνει ὁ κορμὸς του στεριώνει σὲ ξύλο γιὰ νὰ δώση καὶ δευτέρη χρονιά, ἀκόμη καὶ τρίτη, βλαστάρια. Εὐλογία Κυρίου ! . .

Μιὰ μέρα, βοῆκα τὴ γυναῖκα καθισμένη στὴ σκάλα τοῦ κήπου, νὰ κοιτάζη προσεχτικὰ στὴν παλάμη της. Ἐσκυψα πένω της :

— Τὴ Μοῖρα σου διαβάζεις ;

— Τὴ δική μου καὶ ὄλων τῶν ἀνθρώπων, ἀπάντησε.

Λοιπὸν, στὴν ἀνοιχτὴ παλάμη της εἶχε μιὰ ξερὴ κάψουλα ἀπὸ σκυλάκι :

— Κόλτα, δὲ μοιάζει σὰ νεκροκεφαλὴ :

— Ναί, τὸ εἶχα κ' ἐγὼ ἀπὸ καιρὸ προσέχει. Σὰν ἀνθρώπινο κρανίον, τοσοδὴ ! . . Γι' αὐτὸ στὶς Γαλλικὲς ἀνθοκομίαις τὸ σκυλάκι ἀναγράφεται : tête de mort.

— Τί κριμα . . Ἀπὸ ἓνα τέτοιο χαριτωμένο λουλουδάκι ! . .

Ἐκλεῖσε δυνατὰ τὴν παλάμη της κ' ἀμέσως τὴν ἀνοίξε. Ἀπὸ τὴ συντριμμένη κάψουλα χύθηκε κατὰ γῆς ἓνας μαῦρος ἄμμος—τὰ σποριδάκια.

Ἡ γυναῖκα κατέβηκε τὴ σκάλα ἀπὸ μιὰν ἄλεια ἔκοψε πολλὰς κάψουλες σκυλακιῶν, ἓνα σωρὸ νεκροκεφαλῆς, μὲ τὶς ἀδειες τρύπες τῶν ματιῶν, μὲ τὸ μακάβριο στόμα πὺ χάσκει.

Στὴ μοναξιά, στὴ γαλήνη τοῦ χιονοπωραϊτικοῦ δειλινοῦ, νὰ εἰ κοιτάζαμε σιωπηλοί, ἔπειτα ἀπὸ μιὰ πλούσιαν Ἄνοιξη : Ἐνα πλῆθος νεκροκεφαλῆς . . .

Καὶ στὸν ἄερα ἦταν ἡ μυρουδιά τοῦ βρογμένου χόματος.

ΣΤΕΦ. ΔΑΦΝΗΣ

ΕΠΙΤΑΦΙΑ ΑΡΧΑΙΩΝ ΕΤΑΙΡΩΝ

ΛΕΟΝΤΙΟΝ

Γελώντας ἄροητα φοιτᾶ μὲ τὰ σαγόνια τ' ἀνοιχτά, στὴν πᾶσα χώρα ἢ ξακουστὴ τοῦ Ἐπίκουρου ἐρωμένη, κηρύττει τὰ «Διδάγματα» στῶν σκουλικιῶν τὰ τάγματα, πὺ ὡς «ὀπαδοί» . . . στὴ σάρκα της γλεντοῦν τὴν κολασμένη !

ΑΣΠΑΣΙΑ

Στὴν Πολιτεία τ' Ἀμίλητου—σπέρμα ἱερὸ τῆς Μίλητου—λευκὴ ὡς ὀδεύεις, σ' ἀκλουθοῦν τῶν Ἀθηναίων τὰ σμήνη, κ' ἀπ' τὴν Ἀκρόπολιν ἐκεῖ, σὰ μιὰ μπαλλάντα νεκρικὴ, σὲ τόνους φόρμιγγας παλιᾶς τῆς Ἀθηναῖς οἱ θεῆνοι ! . .

ΦΡΥΝΗ

Σ' ὕπνο βαρὺ, στερνὴ φορὰ—ἱερὴ στὸν Ἄδη προσφορά—νεκρὴ, τὰ μέλη ὠχρόλευκα τανύει στὸν τάφο ἢ Φρύνη Λεόμεθ' ἀ σου, ὦ Μύλιττα, τὰ κάλλη της τ' ἀμίλητα κάμε ν' ἀνθίσουν ζουμπουλῆς, κ' ἢ πλάκα ν' ἀλαφρόνη ! . .

ΓΛΥΚΕΡΑ

Ξένε, πὺ ὀδεύεις ἀσκεπής, στὴν Ἄσπηρη Χώρα τῆς σιωπῆς, στάσου στὸ μνήμα αὐτὸ τὸ ὑγρὸ πὺ ὀργώνει ἢ μολοχάνθη Στὴ γῆν ἐντὸς τῆ νοτερῆ, μάταια ἢ Γλυκέρα καρτερεῖ χρόνια, ἀπ' τοὺς πλήθιους ἔραστὲς ἓνα μπουκέτο μ' ἄνθη !

ΟΡΕΣΤΗΣ ΛΑΣΚΟΣ

Ο ΜΠΕΚΙΑΡΗΣ

ΒΟΣΠΟΡΙΤΙΚΟ ΔΙΗΓΗΜΑ

Είχε θάψει τούς γέροντες του κεί πέρα στην πατρίδα, στη Μακεδονία, πάντρευε και την αδερφή του—τὸ Λενιώ—κι' ἦρθε στην Πόλη. Συνεταρίστηκε με κάποιον Ἑβραῖο κι' ἀνοίξανε ἕνα μικρομάγαζο, μαγέρεο, σ' ἕνα στενάρι τοῦ Γαλατᾶ.

Τώρα γύρευε κάμαρα νὰ μείνει. Δὲν εἶχε δὲ καὶ πολλὰ κρίματα: τὴ βαλιτζα του, ἕνα μπαούλο καὶ δυὸ εἰκονίσματα. Ὡ, ἦταν θρησκευτὸς ὁ Παναγῆς, πολὺ θρησκευτὸς!

Καὶ βγήκε γυρεύοντας, γύρισε παντοῦ, μὰ δὲ βρῆκε. Ἄλλοῦ ἦταν ἀκριβά, ἄλλοῦ βρώμικα, ἄλλοῦ δὲν τοῦ ἄρεσαν οἱ νοικοκυρές.

Ὁ Ἑβραῖος τὸ βράδυ—σὺν κλείσαν τὸ μαγέρεο—τοῦπε:

— Δὲν ἔρχεσαι, τζάνεμ, αὔριο, νὰ πᾶμε στὸ Ἀρναούτ-κιοῖ; Κεῖ στὸ μαχαλᾶ τῆς Ἁγίας Κυριακῆς ἔχει ἡ γυναῖκα μου μιὰ συγγένισσα, ποὺ νοικιάζει κάμαρες. Μπορεῖ νὰ βολευτεῖς, ὦραϊο τὸ μέρος, ἀερικό, καὶ τὸ βαπόρι πιάνει ταχτικὰ στὴ σκάλα του.

Ὁ Παναγῆς δέχτηκε, καὶ τὴν ἄλλη μέρα, ἀφίνοντας τὸ μαγαζὶ στὸν παραγιό, ξεκινήσανε μετ' αὐτὸν τὸ πρῶτο βαπόρι.

Σὰ φτάσανε, κᾶνανε μιὰ βόλτα κάτω στὰ καζίνα, κι' ὕστερα πήραν τὸν ἀνήφορο γιὰ τὸ μαχαλᾶ τῆς Ἁγίας Κυριακῆς. Μόλις μπῆκανε στὴ συνοικία, τοῦ Παναγῆ τοῦ ἄρεσε δρομάκια πασιρικουταῖα, σπῖτια νοικοκυρεμένα, ποὺ τοῦ θυμίζανε λίγο τὸ χωριό του, πέρα στὴ Μακεδονία. Στὰ παράθυρα, κάτασπρα μπεροντεδάκια, μετ' ἀφτὸ κι' ἀνακουρωτὸ κέντημα, καὶ μικρὲς γλάστρες μετ' βασιλικό... Μὰ ἦταν καθαροὲς νοικοκυρές οἱ Ἀρναούτ-κιοῖλιδισσες...

Μόλις μπῆκανε στὸ μαχαλᾶ, πολλὰ περιέργεια μάτια στυλώθηκαν ἀπάνω τους. Ποιοὶ ἦταν αὐτοὶ οἱ νιοφερμένοι;

Ἦταν, ἀλήθεια, λεβεντιάνθρωπος ὁ Πα-

ναγῆς. Ὅχι κι' ὄμιμορφος, μὰ νὰ, σοῦκανε ἐντύπωση σαραντάρης, μετ' ὀδοκόκινα μίγουλια, ψηλὸς καὶ ντυμένος στὴν τρίχα, μ' ἕνα λόγο ἀρχοντιάνθρωπος.

Κι' ἀρχίσανε οἱ κουσκουσουριές:

— Ποιοὶ εἶν' αὐτοὶ, κόνα Λέγκω; ρώτησε ἡ κυρὰ-Μαριγοῦλα καθὼς ἔτριβε τὸ κατῶφλι της— ἦταν Σάββατο κι' εἶχαν Σαββατοκυριακάτικα.

— Ἔξρω γώ; Ὁ ἕνας μοῦ φαίνεται ὁ κουνιαδὸς ἐκείνης τῆς Ὀβραῖς ποὺ κάθεται στὴν κυρὰ-Δέσποινα.

— Ἄ! κοκοχρονονάχη, ἡ σκύλλα, ποὺ μοῦ τρόμαξε τὸ Γιωργάκη μου, κι' ἔβγαλε ἕνα σπυρὶ στὸ κούτελο...

— Δὲ βαριέσαι, κόνα-Μαριγοῦλα μου, μὴ μιλᾷς ἐσύ, κάνε τὴ δουλειά σου. Ἀπὸ ἀπιστες τί περιμένεις; Ὁξα-ποδῶ! Ὁξα-ποδῶ! μουρμούρισε ἡ κόνα-Λέγκω καὶ σταυροκοπήθηκε.

Ὁ Παναγῆς μετ' αὐτὸ σύντροφό του μπῆκαν στῆς Ἑβραῖσσας. Τῆς εἶπανε ἀμέσως τὸ τί θέλανε καὶ κείνη τοὺς εἶπε πὼς ἔπαψε πᾶ νὰ νοικιάζει.

— Δόξα σοὶ ὁ Θεός, ἀνάγκη δὲν ἔχουμε... Εἶναι ὁ Ἰσαὰκ ἀπ' τὴν Ἀμέρικια καὶ στέλνει λεφτὰ, εἶναι κι' ὁ Λεβῆς ποὺ δουλεύει...

Ὁ Παναγῆς ἀπελπίστηκε, μὰ κείνη τοὺς παρηγόρησε:

— Εἶναι δῶ ἀπέναντι, στὸ διπλανὸ σοκάκι, ἡ κυρὰ-Ἀνάστω ποὺ νοικιάζει. Νοικοκυρὰ, καταπάστρικη. Καὶ σπῖτι καθαρό, νοικοκυροκόριτσα οἱ κόρες της καὶ φρόνιμες, ὄχι σὺν κάτι ἄλλες ποὺ βγαίνουνε μπουλούκια οἱ ἀγαπητικοὶ ἀπὸ τὰ παράθυρα... καὶ...

Κι' ἡ Ἑβραῖσσα, βγαίνοντας ἀπὸ τὸ θέμα της, ἀρχισε τίς κουσκουσουριές. Ὁ Παναγῆς, ποὺ τὰ βαριόταν αὐτὰ, τῆς εἶπε

πὼς βιαζότανε καὶ τὴν παρακάλεσε νὰ τοὺς πᾶει τὸ γρηγορώτερο στῆς κόνα-Νάστω, γιὰ νὰ δοῦνε τὴν κάμαρα. Ἡ Ἑβραῖσσα πέρασε ἕνα «πολκάκι», καὶ σὲ δυὸ λεπτὰ βρῖσκονταν κι' οἱ τρεῖς στὸ σπῖτι ποὺ ζητούσανε. Μόλις ἡ κόνα-Νάστω ἄκουσε πὼς ἦρθανε «νοικιατοῦροι», τσακίστηκε, περιμιάζεψε, ἔστειλε τὰ κορίτσια—τὴ Λέλα καὶ τὴ Μαρίκα—στὴν κουζίνα γιὰ καυφρέ, κι' ἀνοίξε τὴ σάλα στοὺς μουσαφιρέους.

Ἦταν μιὰ κάμαρα μᾶλλον εὐρύχωρη, μετ' δυὸ παράθυρα πᾶνω στὸ δρόμο, ποὺ μύριζε πολὺ λεβάντα. Πᾶνω στὸ «μπουρὸ» μετ' τὸ χρυσὸν καθρέφτη, σ' ἕνα μαβὶ χοντρὸ γυάλινο βάζο, ἦταν καὶ ξερολούλουδα ἀπὸ κείνα τὰ ἀμάραντα, τίς ψυρίτσες...

Ἄλλα, ἕνα «μιντέρι» μετ' κάτι κόκκινες κατιφεδέγιες μαξιλάρες. Στὰ ντουβάρια, παλιὰς ξεθωριασμένες φωτογραφίες, τοῦ κυρ-Ἀναστάση, τοῦ παπποῦ, τοῦ μπαρμπα. Οἱ ξένοι καθῆσανε· ὁ Ἑβραῖος ἔκανε τίς συστάσεις. Εἶπε μετ' ἄλλα λόγια τί γυρεύανε, κι' ἡ κόνα-Νάστω τοὺς πῆγε ἀμέσως στὴς κάμαρες ποῦχε γιὰ νοίκιασμα. Ἦταν δυὸ, ὀλοκάθαρες, ἀνοιχτόκαρδες τοῦ Παναγῆ τοῦ ἄρεσε ἡ βορεινή. Συμφωνήσανε ἀμέσως. Στὸ νοῖκι μόνο λίγο δυσκολευτήκανε. Ὁ Ἑβραῖος ἤθελε νὰ κάνει ἑβραϊκά παζάρια:

— Ὅχι τρεῖς λίρες κι' ἑβδομῆντα γρόσια, ὄχι ἑξήντα γρόσια...

Σαχλαμάρες, μπουσιές...

Ὁ Παναγῆς νευριάστηκε καὶ, ἀγριοκυτᾶζοντας τὸν Ἑβραῖο, εἶπε:

— Κυρία μου, λίαν εὐχαρίστως δέχομαι αὐτὸ τὸ ἐνοίκιον.

Ἡ κυρὰ-Νάστω γούρλωσε τὰ μάτια της: «Μωρ' αὐτὸς εἶναι κελεποῦρι, σκέφτηκε. Μιλᾷει κι' ἑλληνικά... Ἀρχοντιάνθρωπος! Πὼς φαίνεται τέλος πάντων τὸ σόϊ...» Καὶ κορδώθηκε, καμαρώνοντας γιὰ τὸ νοικιάτορά της.

Ἡ Μαρίκα, σὺν πιδὸ μεγάλη, ἔφερε γλυκὸ—μαστίχα γυριστὸ—καὶ καυφρέ. Καθίσανε λίγο καὶ φύγανε... Μείνανε σύμφωνοι γιὰ ὄλα. Ἀπὸ βδομάδας ὁ Παναγῆς θὰ κουβαλοῦσε...

Εἶχαν περάσει τρεῖς μῆνες ἀπὸ τὴ μέρα ποὺ ὁ Παναγῆς ἦταν ταχτικὸς νοικιάτορας τῆς κόνα-Νάστω, στὴν Ἁγία Κυριακὴ τοῦ

Ἀρναούτ-κιοῖ... Οἱ δουλειές δὲν πηγαίνανε καὶ πολὺ καλά... Μέσα στὰ τόσα μαγέρεα τοῦ Γαλατᾶ, δὲν ἔπιανε καὶ πολὺ «χαρτωσιά» τὸ μικρομάγαζό τους... Ὁ Παναγῆς ἦταν στενοχωρημένος. Ὁ Ἑβραῖος φάνηκε πὼς ἦταν καλιάνθρωπος, δὲ συμφοινοῦσανε. Ἀὐτὸς ἦταν καὶ κάπως μορφωμένος, γραμματιζοῦμενος ἤθελε τὸ βράδυ τὴν ἐφημερίδα του, ὁ Ἑβραῖος τὸν κορδοῖδενε... Ὅσο γιὰ τὸ σπῖτι του, ἦταν ἐνθουσιασμένος. Ὅλοι στὸ «μαχαλᾶ» τὸν κεντάζανε στὰ μᾶτια. Ἡ κόνα-Νάστω τὸν θαύμαζε, ἀντίκρυ ἡ δεσποινὶς Ἐδτέρπη—μιὰ δασκάλα γεροντοκόρη, αἰσθηματικὴ, ὄλο ρωμάντσα—τὸν γλυκοκοίταζε... Ὅλοι κι' ὄλες τὸν θεωροῦσαν ἀνώτερο... «Μορφωμένος, γραμματιζοῦμενος, ἀπὸ σόϊ...»

Τὴν ἡμέρα, ὅταν ἔλειπε, μπαίνανε ἡ Λέλα κι' ἡ Μαρίκα στὴν κάμαρά του κι' ἔξετάζανε. Πᾶνω στὸ μικρὸ τραπεζάκι, μιὰ στίβα βιβλία. Διαβάζανε κλεφτὰ τοὺς τίτλους...

«Οἱ ἄθλιοι...» — «Ἡ κατηραμένη κόρη...» — Ὁ Ροκαμβόλ... — «Τὰ δυὸ χαμῖνα...» Ὡ! καὶ νὰ τὰ εἶχανε!

Μὰ δὲν τολμοῦσαν...

Ὅταν τὸ βραδῖο γινότανε κανένας καυγᾶς στὴ γειτονιά, καὶ μαλλιωτραβιοῦνταν ἡ κόνα-Μαριγοῦλα μετ' τὴν κόνα-Λέγκω καὶ βρίζονταν, πευόταν ἡ κόνα-Νάστω ἀπὸ τὸ «σαχνισό»:

— Καλὲ σεῖς, δὲν παύετε; Τί ἐντεψιζλίγια εἶν' αὐτὰ; Δὲν ἔχετε τίποτα ἀπάνω σας; Σᾶς ἀκούει κι' ὁ ἀνθρώπος!

Καὶ μετ' μιὰ χειρονομία συνοδευμένη ἀπὸ μιὰ ἐκφραστικὴ γκριμάτσα, ἔδειχνε τὸ παράθυρό του...

Ἔτσι περνοῦσαν οἱ μέρες... Οἱ μῆνες...

Ὁ Παναγῆς ζοῦσε τώρα πολὺ στενόχωρα. Μόλις ἔβγαζε τὸ νοῖκι... Κι' ἀπὸ τὴν ὑγεία του δὲν τὰ πῆγαινε πολὺ καλά. Ἀπὸ τὰ νᾶτα του δὲν κάτι εἶχε, κάποιον περραγμα στὴν καρδιά. Κι' ὅσο περνοῦσε ὁ καιρὸς, τόσο τῶνοιωθε...

Κι' ἕνα βράδυ, ἕνα χειμωνιάτικο μονητὸ βράδυ, ἔπεσε στὸ στῶμα βογκώντας... Τρέξανε ἡ κόνα-Νάστω, ἡ Λέλα, ἡ Μαρίκα, κι' ἡ δεσποινὶς Ἐδτέρπη ἦρθε μαζί μετ' αὐτὸ πλέξιμό της.

Εἶχε πυρετό, βερμανάσανε, πονοῦσε...

Ἦρθε κι' ὁ μπαρμπέρης νὰ τοῦ κόψει βεντοῦζες. Μὰ τίποτα, τίποτα...

Κι' ὕστερα ἀπὸ μιὰ βδομάδα, ἓνα ἡλιόλουστο πρωὶ τοῦ Μάρτη, ὁ Παναγιῆς δὲ ζοῦσε πιά...

Ἡ μέρα τῆς κηδείας...

Τὸ λείψανο θὰ ρχόνταν νὰ τὸ παίρνανε στὶς τρεῖς. Θὰ τὸ πηγαιναν κάτω στὸν Ταξιάρχη, ὕστερα στὸ νεκροταφεῖο, στὰ μνήματα τοῦ Προφήτη Ἡλία. Παράδες δὲν τοῦχαν ἀπομείνει, τίποτα, μὰ ὅλη ἡ γειτονιά συμφώνησε πὼς θὰ τὸν σήκωνε ὕπως τοῦ ἄξιζε...

— Θὰ τὸν κηδέψωμε, εἶπε ὁ κύρ-Γεώργης ὁ ψαρᾶς, ὅπως ἄξιζει σ' ἓνα λεβεντάνθρωπο σὰν κι' αὐτόνε. Τί κι' ἂν ἦταν μπεκιάρης;.. Θὰ τὸν τιμήσουμε ὅπως θὰ τὸν τιμοῦσε καὶ τὸ σπιτικό του!

Ὅλοι συγκαρῆκαν τὸν κύρ-Γεώργη γιὰ τὰ λόγια του. Οἱ γυναῖκες κλαίγανε, τῆ δεσποινίδα Εὐτέρπη τὴν ἔπιασε ἡ καρδιά της, αἰθέρες, πρᾶγματα. Ἡ κόνα-Νάστω, μ' ἓνα μαντήλι στὸ χέρι καὶ μὲ τὸ θυμιατό, μπαινόβγαινε σιγουλαιώντας στὴν κάμαρα τοῦ πεθαμένου... Ἀπέξω ἦταν μαζεμένος ὁλος ὁ «μαχαλάς».

Εἶχαν ἔρθει οἱ νεκροθάφτες, οἱ «τέσσεροι»...

Σὲ λίγο ἔτριξε ἡ στενὴ σιάλα. Κατεβάζανε τὸν νεκρό. Τὸ φέρετρο ἀνοιχτό, ἡ ροδοκόκκινη μορφή του ἦταν τώρα σὰν κέρινη, καὶ γύρω στὰ σφαλιχτά του μάτια μαῦρα στεφάνια διαγράφονταν... Ἀκούστηκε μιὰ ὑστερική, σπαραχτικὴ φωνή... Ἦταν τῆς δεσποινίδος Εὐτέρπης. Ὅλοι κλαίγανε... Κι' ἀπομακρύνθηκαν, ἀπομακρύνθηκαν, ὥσπου ἔσβυσε ἡ τρεμάμενη φωνὴ τοῦ παπᾶ-Βαγγέλη, στὸ στρίψιμο τοῦ δρόμου...

Οἱ γειτόνισσες ἀνεβήκανε λίγο στὸ ψήλωμα γιὰ νὰ μποροῦν νὰ παρακολουθοῦν τὴ νεκρώσιμη ἀκολουθία. Καὶ σὲ λίγο, τί εἶδανε, Ἀγιά-Βλαχέρνα μου; Τί εἶδανε! Οἱ παλιανθρώποι τὸν τραβοῦσαν ἴσια στὸ νεκροταφεῖο!.. Ναί, πὸς νὰ τοὺς πάρει ἡ δογὴ! Ποὺ μαῦρη φωτιά νὰ τοὺς κάψει!

Δὲν τὸν πηγαίνανε στὸν Ταξιάρχη, σὴν μεγάλη ἐκκλησία τοῦ χωριοῦ! Βέβαια, ἐπειδὴ ἦταν φτωχός!.. Μπεκιάρης, βλέπεις, ποῖος θὰ μιλήσει γιὰ δαύτονε;

Μανιασμένες, τρελλές ἀπὸ φροῦρα, οἱ γειτόνισσες τρέξαν ἀπὸ τ' ἄλλο μέρος γιὰ νὰ περικυκλώσουν καὶ νὰ σταματήσουν τὸ λείψανο...

Σὲ λίγο ὅλες ἦταν ὀλόγυρα στὸν παπᾶ-Βαγγέλη, ποὺ τᾶχε χάσει ὁ δόλιος μπροστὰ σὲ τόσες λυσσασμένες...

— Πίσω! Πίσω!.. οὔρλιαζε ἡ κόνα-Νάστω.

— Παλιανθρώποι! Γιατί ἦταν φτωχός, ἔ; τσίριζε ἡ Κατίνα.

— Γιὰ ἄς εἶχε κᾶνα-δυὸ λιρίτσες στὸ χέρι, κύρ Ἐπίτροπε, καὶ τότες βέβαια θὰ γινόταν ὅλα «ἐν πομπῇ καὶ παρατάξει»!.. οὔρλιαζε ἡ κόνα-Λέγκω.

Οἱ νεκροθάφτες τᾶχαν χάσει. Κι' αὐτοὶ δὲν ξέραν τί νὰ κάνουν. Νὰ προχωρήσουν; Νὰ σταθοῦν; Κι' ἀπαυδισμένοι, παράτησαν μὲ τράνταγμα κατὰ γῆς τὴν κάσσα. Τὸ λείψανο τοῦ Παναγιῆ τραντάχτηκε καὶ σάλεψε ἄργα ὕστερα...

Οἱ γυναῖκες φώναζαν περισσότερο... Οἱ σανίδες τοῦ νεκροκρέββατου τρέξαν ἀπᾶσια... Ἦτανε χαλασμένος κόσμος!..

Βλέποντας τὰ σκοῦρα οἱ νεκροθάφτες, οἱ ἐπίτροποι κι' ὁ παπᾶ-Βαγγέλης κάνανε μεταβολὴ καὶ πήρανε τὸ δρόμο ποὺ πηγαινε στὸν Ταξιάρχη... Ἐνα ἀπαίσιο, σπαραχτικὸ γέλιο ἀκούστηκε πίσω τους. Ὅλες ἐκεῖνες οἱ μέγαιρες, οἱ μανιασμένες, οἱ λυσσασμένες εἶχαν νικήσει...

Στὸ νεκροταφεῖο, πάνω ἐκεῖ στὸν Προφήτη Ἡλία, θὰ δῆτε γραμμένο σ' ἓναν ξύλινο, φτωχικὸ σταυρό:

ΕΝΤΑΥΘΑ ΚΕΙΤΑΙ

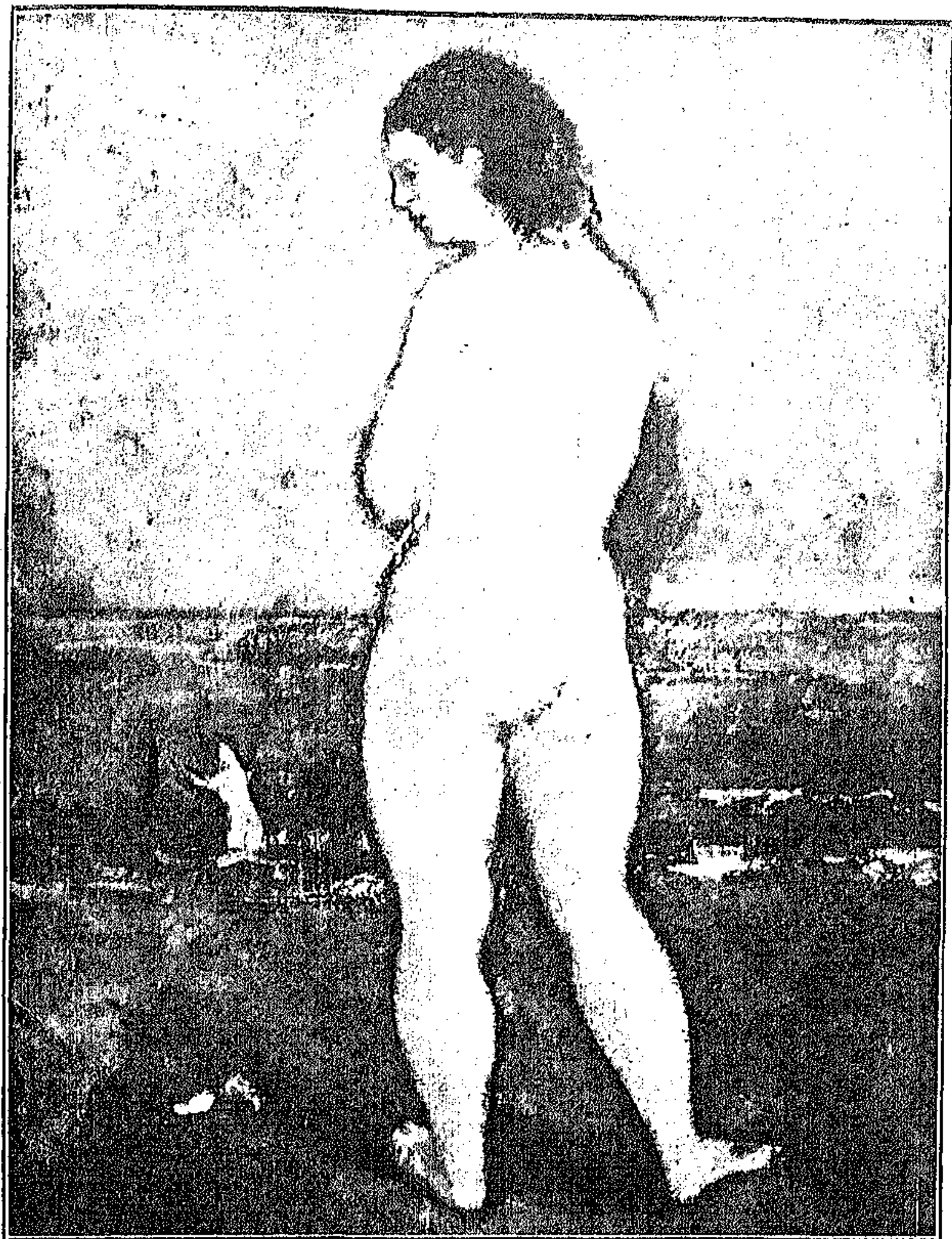
ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΠΑΠΑΜΑΡΚΟΥ ΕΤΩΝ 45

Καὶ γύρω φυτρωμένες τσουκνίδες κι' ἀγριόχορτα...

Καμμιά ἀπ' τίς νοικοκυρές—γριές τώρα πιά—δὲν ἐρχότανε νὰ ξερριζώσει μερικές, ν' ἀνάψει ἓνα καντήλι στὸν τάφο του.

Εἶχε ξεχαστεῖ κι' αὐτὸς σὰν ὁλος...

ΔΑΦΝΗ ΤΣΙΡΑΓΓΕΛΟΥ

FRANCO GENTILINI

ΓΥΝΑΙΚΑ ΜΠΡΟΣΤΑ ΣΤΗ ΘΑΛΑΣΣΑ

ΒΛΑΧΟΠΑΝΗΓΥΡΑ

Με τη Μεγάλη Λαμπρή ανοίγει μιὰ μακρόχρονη γιορταστική περίοδο, πού βαστάει όλο τὸ καλοκαίρι καὶ τελειώνει τ' Ἁγιοδημητρίου πού «ἀγκινιάζονται» τὰ γιοματάρια μὲ τὰ φρέσκα κρουσιά.

Σ' ὄλο ἀφτὸ τὸ ξάμηνο διάστημα, στὰ χωριά γίνονται διάφορα πανηγύρια, πού οἱ χωριάτες τὰ λένε βλαχοπανήγυρα, γιὰ νὰν τὰ ξεχωρίζουν κι' ἀπὸ τὰ δικὰ τους «πολιτισμένα» γιορτιάσματα μὲ τὶς ἐπίσημες παράτες καὶ λιτανεῖες, κι' ἀπὸ τὰλλα πού μαζώνετ' ὁ κόσμος γιὰ ἐμπορικές δοσοληψίες—δηλαδή ἀπὸ τὰ καθ'ἑαυτοῦ ἐμποροπανήγυρα.

Κάθε χωριὸ σχεδὸν ἔχει καὶ τὸ δικό του πανηγύρι. Μερικὰ μάλιστα ἔχουνε πιδὸ πολλὰ ἀπὸ ἓνα. Τὰ γιορτάζουν τὴν ἡμέρα τῆς μνήμης τοῦ ἁγίου τῆς ἐκκλησιᾶς τοῦ χωριοῦ ἢ κανενοῦ ξακουσμένου ξωκκλησιοῦ τους. Τὶς πιδὸ πολλές φορὲς ἢ ἀρχὴ γιὰ τὸ πανηγύρισμα εἶναι συνδυασμένη μὲ κάποια θαματοουργὴ ἐνέργεια τοῦ ἁγίου ἢ καμιάς του εἰκόνας, πού μὲ τὴν ἀκολμητη παράδοση τὴ μαθαίνουν καὶ οἱ κατοπινοὶ κι' ἔτσι δείχνουν κι' ἀφτοὶ τὴ γνωμοσύνη τους ἔξακολουθώντας νὰ πανηγυρίζουν ὅσο μποροῦνε πιδὸ περίλαμπρα.

Τὰ περισσότερα πανηγύρια γίνονται τὴ Λαμπροβδομάδα, ἐπειδὴ τὴ Μεγάλη Λαμπρὴ τὴν ἀκολουθᾶνε πάντα σὰ «δορυφόροι» μερικὲς κινητὲς γιορτιάδες, πού δὲν ἔχουνε ἡμέρα γιορτασμοῦ σταθερὰ κανονισμένη, μὰ εἶναι καθορισμένες σὲ σειρά μὲ βάση τὸ Πάσχα. Ὅλες ἀφτὲς τὶς λένε μ' ἓνα ὄνομα Λαμπρογιορτία.

Ἐξὸν ἀπ' ἀφτὲς ὅμως στὸ διάστημα τῆς Λαμπροβδομάδας γιορτάζονται σὲ διάφορες περιφέρειες κι' ἄλλες ἀκίνητες γιορτιάδες. Ἀφτὲς κανονικὰ ἔχουν ἔρθει πρωτῆτερα σὲ χειμωνιάτικο ἢ σαρακοστιανὸν καιρὸ, μὰ τὶς μεταθέτουν οἱ χωριάτες γι' ἀφτὴν τὴν ἐποχὴ, πιδὸ κατάλληλη βέβαια γιὰ τὸ μεγαλύτερο πανηγύρισμα τους.

Καὶ γίνεται πανηγυρικότερος ὁ γιορτασμός μ' ἀφτὴν τὴ μετάθεση ἐπειδὴ τέτοιον καιρὸ καὶ μπόλικο τροφίμα ἔχουν ξεσπασμένα καὶ δὲν τοὺς «βιάζουν οἱ δουλιές»

κι' οὔτε φρουτώνουν ἀκόμα μεγάλες ζέστες μὰ καὶ κρουαδερός καιρὸς δὲν τοὺς φοβίζει μὲ πούντες.

Τέτοιες μεταθέμενες γιορτιάδες εἶναι πολλές, μὰ διάφορες σὲ κάθε περιφέρεια. Πιδὸ συνηθισμένες εἶναι μερικὲς (Ταξιάρχες, Παναγία, Ἁγιοθόδωροι κλπ.) πού τὶς μεταθέτουνε σὲ πολλές περιφέρειες, μὰ δὲ μπορεῖ νὰ μπεῖ καὶ γενικὸς κανόνας.

Ὁ λόγος ἀφτῆς τῆς διαφορᾶς εἶναι πού τὸ κάθε χωριὸ ἢ περιφέρεια χωστᾶει γνωμοσύνη σὲ διαφορετικοὺς ἁγίους καὶ γιὰ διαφορετικὲς αἰτίες: ἄλλοι γλυτώσανε τὰ χτήματα, ἄλλοι τὰ ζᾶ κι' ἄλλοι τοὺς ἱδIOUS τοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ διάφορες κακὲς ἀστένειες κι' ἐπιδημίες.

Ἐπάρχει κι' ἄλλου εἴδους διαφορὰ στὰ πανηγύρια τοῦτα: στὸν πανηγυρικὸν τόνο. Μερικὰ δηλαδή ὅσο πὰν καὶ ξεχάνονται, πολλές φορὲς μάλιστα οὔτε ἀπλὴ λειτουργία δὲ γίνεται σὲ δᾶφτα, ἄλλα ὅμως ἐπικρατήσανε, γιὰ πολλοὺς λόγους ξακουστήκανε καὶ παραπέρα ἀπὸ μιὰ στενὴ περιφέρεια, καὶ μαζώνουνε στὸ πανηγύρισμα τους πιστοὺς καὶ χαροκόπους κι' ἀπὸ χωριὰ πού ἀπέχουν πέντε καὶ δέκα ὥρες!

Καταλαβαίνει ὁ καθένας ὅτι ὁ κυριότερος λόγος γιὰ τὴ μετάθεση τῆς γιορτῆς ἦταν ἢ διάθεση γιὰ πανηγύρισμα. Γι' ἀφτὸ ἐπικρατήσανε τὰ πανηγύρια πού γινόντανε σὲ καλὲς τοποθεσίες καὶ εἶχανε παχιὸς ἡσκίους γιὰ τὸ ξεμεσημέριασμα, ἀπλώσιες γιὰ τοὺς χοροὺς κι' ἀκόμα κατάλληλους βοσκότοπους γιὰ νὰ δένουν τὰ ζωντανὰ τους ὅσοι πηγαίνουν καβύλλα.

Ἐπιβληθῆκαν ἀκόμα καὶ τὰ πανηγύρια πού γινόντανε σὲ χωριὰ φιλότιμα, πού τὰ κάνανε θυσιὰ γιὰ νὰ καλοδεχτοῦνε τοὺς μουσαφιρέους. Ἴσως κι' ἄλλος ἓνας λόγος γιὰ τὸ ἄκουσμα καὶ τὴν ἐπικράτηση: ὁ κανονισμός μιᾶς πανηγυριάτικης ἐθιμοτυπίας ὥστε ν' ἀποφύγονται οἱ διάφορες προστριβὲς πού φέρουνε τσακώματα καὶ καβγάδες. Ἀφτὸ φαίνεται ἀπὸ τὴν ἀπότομη ἐγκατάλειψη ξακουσμένων πανηγυριῶν, πού γινήκανε μαλώματα σὲ δᾶφτα καὶ ξέκοψε πλιά ὁ κόσμος.

Στὰ μεταπολεμικὰ χρόνια ἀρχίσαν νὰ μὴ συγκεντρώνουν πολλὴν κόσμο τὰ πανηγύρια, οὔτε νὰ βιαστοῦνε τὰ γλέντια τους πολλὲς κι' ἀκόμα μιὰ δλόκληρη μέρα. Αἰτία οἱ ἀπανωτοὶ καὶ πολὺκαιροὶ πόλεμοι πού κόψανε τὴν παράδοση, σπίασανε τὴ σειρά τῆς ξένοιαστης χωριάτικης ζωῆς, καταστρέψανε τὸν εἰδυλλιακὸ χαραχτῆρα τῶν συνηθῶν τοῦ χωριοῦ καὶ ρίξανε τοὺς χωριάτες σὲ πολιούθιστα συνήθια καὶ βιαιιστικὲς ἀνάγκες καὶ συλλογὲς καὶ τοὺς μάθανε τὶς πονηρεμένες ζεβζεκίες τῶν κατακαθῶν τῆς πολιτείας.

Ὅλοι τοῦτα μαζί καὶ οἱ λύπες ἀπὸ τοὺς σκοτωμοὺς συντελέσανε σὲ κάποιο ξεθύμασμα τῆς πανηγυρικῆς, νὰ εἰποῦμε, διάθεσης...

Εἶναι φυσικὸ κι' ἐρκολονόητο πὼς ἔχει νὰ κάμει πιδὸ πολλὴ καὶ ἢ μεγάλη κι' ἀσυνόριστη φτώχεια, πού σκεπάζει τὴ χώρα μας σὰ βολιμένα κι' ἀξεδιάλυτη καταχνιὰ καὶ κόβει τὴ διάθεση τοῦ κοσμίκη γιὰ κάθε εἴδους ξεφάντωμα καὶ γλέντι.

Ἡ σκέψη γιὰ τὸ «πὼς ἢ ἀ καταφέρουμε νὰ ξεπεράσουμε τούτη τὴ δύσκολη περίσταση» κι' ὁ τρόμος γιὰ τὸ ἄγνωστο ἄβριο, πού τὸ μαντέβουμε χειρότερο ἀπὸ τὸ σῆμερα, συνέχουν τὴν καρδιά μας καὶ τὴν κάνουν νὰ τρεμουλιάζει, σὰν τὸ μικρὸ κι' ἀδύνατο σπουργίτι ἄμα χιονίζει καὶ μελιανιάζει τ' ἀγριοκαίρι!

Ποῦ ὄρεξη πλιά γιὰ γλέντια, γιὰ χαρὲς, γιὰ τραγοῦδια καὶ πανηγύρια! Ὁ καθένας, σημαζεμένος ὅσο μπορεῖ, περιμένει νὰ ξεκόμει ὁ μελανόκαιρος καὶ νὰ ξανοίξει, νὰ πάρει ὁ βαρηχειμόνας...

Κι' ὅμως τὸ φρεϊνὸ χρόνο δίνουν καὶ παίρνουν τὰ ξέφρενα πανηγυριάματα. Ἀπ' ἀφτὸ μπορεῖ νὰ ξεγελαστῆ κανεὶς καὶ νὰ φαρέψει πὼς «ἦρθε ἢ ἀνοιξη, ἦρθε τὸ καλοκαίρι», ἢ ὅτι δὲν ἔπάρχει καθόλου φτώχεια στὸ δικόνε μας τόπο.

Ἀπὸνα τέτοιο ἀστήριχτο συμπέρασμα μᾶς ξεμακραίνει ἢ σπαραχτικὴ πραγματικότητα πού μᾶς περιζώνει ἀπ' οὐλοῦθε, καὶ τὰ σβημένα μάτια, πού μᾶς τρομάζει τ' ἀνάβλεμά τους, καθὼς ξεβγαίνει ἀπὸ τὰ κίτρινα, στιμένα πρόσωπα, πού μοιάζουν σὰ βουκολακισμένα.

Τὴν ἐξήγηση γιὰ τὸ χαρούμενο παραλήρημα πού ἐπικρατεῖ, μᾶς τὴ δίνει ὁ γνω-

στὸς μῦθος, πού λέει ὅτι ὁ λαὸς ἑνὸς παλιοῦ βασιλειῶ, ζορισμένος ἀπὸ λογιῆς-λογιῶν δυστυχίες, τόρριξε στὰ γλέντια. Καὶ λέει ὁ παλιὸς μῦθος:

«Μιὰ βολὰ κάποιος βιαιολιῆς, γιὰ νὰ χει πολλὰ λεφτὰ νὰ ξεδέψει στοὺς πόλεμους, στὰ σπιάτα γλέντια του καὶ γιὰ τὴν καλοπέρασή του, ἔβαλε πολλοὺς κι' ἀβιάστατους φόρους. Ὁ λαὸς ἄρχισε νὰ βαιριγμαίει, μὰ ὁ βασιλιάς, κι' ἄς τὸ μαθε ἀπὸ τοὺς σπαιγούνους πού εἶχε, ἀβγάτησε πιδὸ πολλὴ τοὺς φόρους ἀντὶ νὰν τοὺς λιγοστέψει.

» Πιδὸ πολλὴ ἀβγάτησε καὶ ἢ ἀγανάχτηση τοῦ κόσμου. Οἱ κατάσκοποι τὸ φέρονε κι' ἀφτὸ τὸ νέο τοῦ βιαιολιῆ. Μὰ κείνος τὸ χιφθί του: ἔβαλε κι' ἄλλους φόρους κι' ἄλλους πολλοὺς ἀκόμα! Κι' ὅσο πιδὸ πολλὴ βογκοῦσε καὶ κλαιγόταν ὁ λαὸς του, τόσο τοῦτος ἀπανώβανε τοὺς φόρους! Δὲν ἄκουγε κανένανε ἀπ' ὅσους τοῦ λέγανε νὰ ξαλαφρώσει τοὺς κόσμους γιὰ νὰ μὴν τοὺς ἀναγκάσει καὶ σηκώσουν παντιέρι, καθὼς φοβερίζαν ὅλοι καὶ τὸ φωνάζανε κιάλας στοὺς βόγκους καὶ στὰ χουλητιά καὶ στὰ βλαστήμια τους.

» Ἐναν καιρὸ ὅμως, καθὼς γυρίσαν οἱ ἀθρῶποι του καὶ τοῦ εἶπανε πὼς ὁ κοσμίκης «τόρριξε στὰ ὄξω» κι' ὄλο γλεντοκοπάει, «τοῦ κοπήκανε τὰ ἥπατα» τοῦ βασιλιᾶ καὶ γιὰ νὰ προφτάσει νὰ προλάβει τὸ κακό, ἔβγαλε ἀμέσως διᾶτα καὶ κατάργησε τοὺς φόρους. Ἔτσι ἀπόφυγε τὴν καταστροφή, γιὰτὶ σύχασε ὁ λαὸς του».

Στὴν ἴδια κατάσταση μὲ τὸ λαὸ τοῦ μῦθου βρισκόμαστε καὶ μεῖς τώρα. Γι' ἀφτὸν τὸ λόγο τὰ γλέντια πού ξεφρουτώσανε μὲ τὴ Μεγάλη Λαμπρὴ ἔξακολουθᾶνε στὰ πανηγύρια, πού φτάσανε τὴν παλιά τους λαμπρότητα καὶ δόξα—ἂν δὲν τὴν ξεπεράσανε κιάλας! Ξαναθυμοῦνται ὅλοι τὰ παλιὰ πανηγυριάματα καὶ ξαναμιζώνονται στὰ ξακουσμένα κλησιδάκια καὶ στένουνε χοροὺς καὶ γλέντια...

Σ' ἓνα τέτοιο κλησιδάκι, πού εἶναι μέσα στὸ κούφωμα ἐνοῦ βράχου (τὰ βουχοκκλησάκια στὸν καιρὸ τῆς σκλαβιάς χρησιμεύανε γιὰ καταφύγια καὶ γιὰ ταμπόρια στὴν Ἐπαναστάση), βρέθηκα τὴν Παρασκευῆ τῆς Λαμπρῆς. Ὁ βράχος ἦταν μεγαλόπρεπα στολισμένος μὲ κρεμασταριές ἀπὸ ἀν-

θισμένα και πρασινόφυλλα δέντρα κι' εδειχνε πασίχαρη ὄψη σ' ἀνάθεση πρὸς ἕνα σκιαστερὸ φράγκικο κάστρο, πὸν εἶναι ἀντικρι, στὴν κορφὴ ἑνὸς ψηλοῦ λόφου.

Τὸ κάστρο γκρεμισμένο κάμποσο και κάθε μέρα ὄλο και ρειπιώνει. Τώρα στίς χαλασμένες στέγες του φτυρώνουν «σκολαρικάτες πουτσουνίδες». Στὰ ἰσόγεια σταλίζουν τὰ γελάδια τοῦ Μύλα, ἐνοῦ χωριδάκου ποῦ ναι παριπέρα. Ψηλά στυὺς ξεφρισμένους και κοιτσουρεμένους πύργους φωλιάζουνε νυχτερίδες, ποῦ κάθε νύχτα γιομίζουν τὸν τόπο μὲ τὸ μιάβρο κι' ὀλόγοργο φτερούγισμά τους, ἐνῶ οἱ χουχουλούζες στένουνε τὸ θλιβερό τους μοιρολόι και δίνουν τὴν ἐντύπωση πὸς ἐβρουκολακιάσαν οἱ ψυχῆς τῶν παλιῶν πεθαμένων κι' ὀλογυροῦνε γύρο-γύρο και κλαῖνε γιὰ τὰ παλιὰ βιάσανά τους. . .

* *

Πάνου ἀπὸ τὸ βράχο τῆς Παναγιᾶς εἶναι μιά μεγάλη λιόφυτη ἀπλωσιά, γιομάτη κόσμο, ποῦ κινιέται πέρα δῶθε σὰν ξαπολυμένο μελίσσι. Φροντίζουνε πρῶτα νὰ βροῦν ἕνα κατάλληλο μέρος, δένουν τὰ ζιά τους, ταχτοποιᾶνε και τὰ «τσιόλια» τους κι' ἔπειτα πηγαίνουν ν' ἀνάψουν ἕνα κερί «στὴ χάρη της» και ν' ἀνασπαστοῦνε στὴν εἰκόνα ποῦ, καθὼς λέει μιά παλιὰ παράδοση, βρέθηκε μέσα σ' ἀφτὸ τὸ βαθούλωμα τοῦ βράχου.

Στὸ κλησιδάκι ὅμως δὲ χωρᾶνε παραπάνου ἀπὸ δέκα. Οἱ ἄλλοι καθόνται ὄξω, ἀπάνου σ' ἕνα τεχνητὸ πλατωματάκι, ποῦ τὸ φτειάσινε γιὰ νὰ χωρᾶνε ὄλοι οἱ προσκυνητάδες και οἱ «ταματαρέου». Μὰ οὔτε τοῦτο δὲν τοὺς κείρνε ὄλους. Γιὰ κείνο κι' ὄλο φέγουν οἱ πρῶτοι γιὰ νὰ πλησιάσουν κι' ἄλλοι, κι' ἔτσι μὲ τὸ λιγόσειγμο πέρασμά τους νὰ πάρουνε ὄλοι κάτι ἀπὸ τὴ λειτουργία.

Μὰ πάνου ἀπὸ τὸ βράχο, στὴ χορταριασμένη ἀπλωσιά, ἀρχίζει μί' ἄλλη λειτουργία. Ψημένες γουρνοπούλες λιανίζονται και οἱ χαροκόποι τρῶνε και πίνουν. Θέλουν νὰ κάμουν κουργιό γιὰ τὸ χορὸ ποῦ ξεφροντῶνε κιάλας!

Τρεῖς ζυγιές βιολιά ἀρχίσανε νὰ παίξουν και τρεῖς πολύδιπλοι χοροὶ ξανοίγουν. Κι' ἀπόκοντα στὰ ὄργανα ἀναδέχονται οἱ

φωνῆς τὴν τοπικὴ παραλλαγὴ τοῦ τραγουδιοῦ τῆς Γαλανῆς και τοῦ Δήμου:

«Θέλτε ν' ἀκούσετε βιολιά, λαούτα και κλαρίνα; Περᾶστε ἀπ' τὸ Μελιγαλά κι' ἀπὸ τὸ Διαβολίτσι κι' ἐκεῖ θ' ἀκούσετε βιολιά, λαούτα και κλαρίνα...»

Στερνά ὄρχεται τὸ μάλωμα τοῦ λεουδιῶνε:

«Ὁ δούσμος κι' ὁ βασιλικὸς και τὸ τριανταφυλάκι κείνα τὰ τριά μαλῶνανε τὸ ποῦ μωρῆζει κάλλισι! Γυρίζε τὸ τριαντάφυλλο και λέει τοῦν ἄλλου...»

— Φεγάτε βρωμοχόρταρα, μὴ μὲ βρωμολογᾶτε! Ἐγὼ εἶμαι τὸ τριαντάφυλλο, τὸ μωσκομυρισμένο: οὔλους τοὺς μήνους κρύβουμαι στῆς ἀγκυθιάς [εἶθε,] τὸ Μάη μῆνα φαίνουμε στῆς κόρης τὰ μαντήλι!»

Κι' ἀκολουθοῦν ἔπειτα οἱ βαθυστόχαστες συμβουλές στίς ὄμορφες και στίς μαβρομάτες:

«Τ' ἀκούτε σεῖς οἱ γιόμορφες και σεῖς οἱ μαβρομάτες:

τὸ Μάη κρασι μῆν πίνετε, κι' ὄξω μῆν κοιμηθεῖτε τί ἐμάθαν τὰ ζουρλά παιδιὰ και περκατοῦν τίς νύχτες.

Σούρνουν ψωμί γιὰ τὰ σκύλια και κριάς γιὰ τὰ λοντάρια, σούρνουν κι' ἀγαπυβότανο, μαγέβουν τὰ κοράσια, κοράσια και τίς ὄμορφες κι οὔλες τίς μαβρομάτες!»

Ἄπὸ κάτι τέτοιες ὀρημίγειες φαίνεται πὸς θὰ γλύτωσε και ἡ Χαρικλειῶ τοῦ τραγουδιοῦ ποῦ λένε κατόπι:

«Γιὰ εἰδές της τῆ Χαρικλειῶ πῶρχετ' ἀπὸ τ' ἀμπέλι, φέρνει τὰ μῆλα στὴν ποδιά, τὰ κίτρα σὶ τὸ μαντήλι.

Δυὸ μῆλα τῆς ἐγύρεψα και τέσσερα μοῦ δίνει! — Δὲ θέλω γὼ τὰ μῆλα σου, τὰ τσελοπατημένα, μὴν θέλω τὰ βυζάκια σου, τὰ μωσκομυρισμένα! — Ἐμένα τὰ βυζάκια μου πολλοὺς δραγάτες [ἔχουν:]

ἢ μάννα μὴν' ἀμπελουργὸς κι' ἀφέντης μου [δραγάτης,] τὰ δυὸ μ' ἀδέρφια τὰ τρανὰ κλήμα και γὼ [σταφύλι!»

Και ξεκολουθοῦνε τὰ βιολιά νὰ διαλαλοῦνε τὸ ντέρτι και τὸ μαράζι και τὸ σφιχτερὸ πόνος τῆς ἀγάπης, ποῦ βυλαντῶνε ὅποιον δὲν ἀγαπιέται. Και δὲ σταματᾶνε καθόλου οἱ βιολιτζῆδες. Βολές-βολές παίρνουν και οἱ κερωμένοι πανηγυριῶτες τὸ τραγοῦδι και τὸ φωνάζουνε τόσο δυνατὰ, ποῦ ἀκούγεται γυρόμακρο ἢ φωνή τους.

Ἄπ' τὸ σκοπὸ μερικιῶνουνται και οἱ τσιωπίνηδες ποῦ βόσκουν ἀντίκρου τὰ πρόβατά τους κι' ἀρχινᾶνε δικὸ τους τραγοῦδι:

«Ὁ βοσκὸς κι' ὁ βασιλιάς στοίχημα -ν- ἔβάνανε και στοίχημαρίζανε:

— Σὰν τί βάνεις, βασιλιά, πὸς φιλιῶ τὴ Ρήγισα τὴν Ἀπανουμίρσια; — Βάνω χίλια πέραιρα και τὸ βασιλίκι μου!

— Σὰν τί βάνεις, ῥὲ βοσκέ, πὸς δὲ φιλεῖς τὴ Ρήγισα τὴν Ἀπανουμίρσια; — Βάνω χίλια πρόβατα μὲ τάργυροκοῦδουνα!

Σύντας τὰ ροβόλαγε ὁ βοσκὸς τὰ πρόβατα σειέτ' ἢ γῆς, σειέτ' οὐρανὸς σειέτ' ἢ λίμνα κι' ὁ γιολός!

πρόβατα και ἡ Ρήγισα ἢ Ἀπανουμίρσια:

— Χριστὲ και νὰ ἦμουν βόσκισα νὰ ἦμουν και τυροκόμισα νὰ τυροκόμουν νὰ τρωγα μυντζῆθρες και συμάνουρα!»

Καθὼς μπαίνει στὸ χορὸ ἕνα νιοπαντρεμένο ξεβγάρι, ποῦ παρθῆκανε κλεφτὰ, «μὲ τῆς ἀγάπης», ὁ πονηρὸς βιολιτζῆς τραγοῦδάει στὴ νύφη:

«Κι' ἂν πᾶς, Μαλάμω, γιὰ νερό και γὼ στὴ βρύση καρτερῶ, νὰ σοῦ τσακίσω τὸ σταμνὶ νὰ πᾶς στὴ μάννα σου ἀδειανή. Κι' ἂν σὲ ρωτήσῃ ἢ μάννα σου: — Μαλάμω, ποῦ ναι ἢ στάμνα σου; — Μάννα μου, παραπάτησα και τὸ σταμνὶ τὸ τσάκισα! — Δὲν εἶναι παραπάτημα παρὰ 'ν' ἀντρίκειο ἀγκάλιασμα! — Μάννα μου, ξαναστεῖλε με κι' ἂ δὲ στὸ φέρω δεῖρε με! . . .»

Και σὰν ὄρχεται ἢ σειρὰ τοῦ γαιμπροῦ, ἀρχινᾶει τὸ τραγοῦδι μὲ τὰ παινέματα:

«Χόρεψε, λεβαντάκι μου, μὲ τὸ βυρὺ σου νάξι, και γὼ τραγοῦδι θὰ σοῦ εἰπῶ, λεβέντη, νὰ σοῦ. [μοιάζει.]

Ἄρχισε ἢ γλώσσα μ' ἀρχισε παινέματα και [χάρες:]

— Ἀπὸ τὰ νύχια ὡς τὴν κορφὴ σοῦ βρίζω [νοστιμάδες!] Νὰ εἰπῶ γιὰ τὰ μαλλάκια σου ποῦ ναι σὰν τὸ [μετάξι,] ἀγγέλοι τὰ χτενίζουνε και τὰ χουνε μὲ τάξη.

Νὰ εἰπῶ γιὰ τὰ γρυδάκια σου ποῦ ναι σὰν τὸ [γαϊτάνι,] στὴν Πόλη και στὴ Βενετία ζουρῶρας δὲν τὰ [φτειάνει.]

Νὰ εἰπῶ γιὰ τὰ ματάκια σου ποῦ ναι σὰν τὸν [κεταίτη,] νὰν τὰ εἶχα νὰν τὰ φίληγα Παρμακεβῆ και [Γεῖτη.]

Νὰ εἰπῶ γιὰ τὰ δοντάκια σου τὰ δαυοφτυμένα, Ἄγγέλοι τὰ φτεβᾶνε και τὰ χουν ἕνα ἕνα.

Νὰ εἰπῶ γιὰ τὸ κορμάκι σου ποῦ ναι σὰν τὸν [κωροῖσι,]

σὲ περιμένει ὁ βασιλιάς στὴν κροσταλένια [βρούση.]

Σένα σοῦ κρέπει, μάτια μου, στὴν τσιέπη σου [ρολόι]

και στὸ μικρὸ σου δάχτυλο νὰ παίζεις κομπο- [λῶν! . . .]

Κι' ὄλο χορέβουνε κι' ὄλο τραγοῦδᾶνε κι' ὄλοι οἱ πανηγυριῶτες δείχνουνε χαρὰ γιομάτοι. Μὰ σκουντουφλιάζουν ὄλοι σὰν ἀκούγεται τὸ τραγοῦδι:

«Ἔσεῖς, βουνὰ τῆς Ἀγκυρας και τῆς Μικρῆς [Ἀσίας,]

ποτὲ νὰ μῆν ἀνθήσετε, χορτάρι νὰ μὴ βγῶλτε γιὰ τὸ κακὸ ποῦ πάθαμε στίς δεκαπέντε Ἀ- [γούστου:]

γιόμισε ἢ θάλασσα κορμιά και οἱ ῥάδες παλη- [κάρια! . . .]

Μὰ ξινάρθε τὸ κέφι καθὼς φώναξε κάποιος τὴ συνηθισμένη σὲ κάθε νέο κέρασμα χαιρετοῦρα:

— Χρόνια πολλά, ῥὲ παιδιὰ! . . . Κι' ἀπὸ χρόνου χαροῦμένοι και λαμπροφορεμένοι! . . .

Ξανάρθε τὸ κέφι και ξεκολουθᾶν οἱ χοροί, τὰ τραγοῦδια και τὰ γλέντια. Ἄπ' ἀφτὸ μπορεῖ νὰ ξεγελαστεῖ ὁ κάθε ἄμαθος και νὰ νομίσει πὸς δὲν ὑπάρχει φτώχεια στὸν τόπο, σ' ὄλη τὴν τρογυρινὴ περιφέρειαν. Κι' ὅπως εἶναι λαμπροφορεμένοι, θαμπῶνουν πὸς πολλὰ τὰ μάτια τῆς στόχασης και ἢ ξώφεραση ἐντύπωση δυναμώνει. Μὰ ὅποιος προσέξει! . . . Ἄχι, ἄμα προσέξει κανεὶς τί θὰ εἶδεῖ! . . . Τί βλέπει ὅποιος καλοκοιτάξει! . . . Βλέπει μάτια σβημένα, στιμένα κορμιά, ξεπνοῖσμένα κουφάρια, ποῦ ἀγωνίζονται νὰ δείξουν ζωὴ, νὰ κινηθοῦνε. . . Προσπαθοῦνε νὰ δείξουν ἀναστημένη τὴν παλιὰ παληκαριά κι' ἀντρεωσύνη και νὰ ξανακαταφέρουν τὰ συνηθισμένα τσαλλίμα τοῦ χοροῦ μὲ τὴν πρωτητερινὴ σβελτάδα. . .

Μὰ ποῦ; . . . Ἡ πεῖνα ἔχει κομένα τὰ γόνατα και ἢ ἀνέχεια ἔσβησε τῆς ζωῆς τῆ

σπιρτάδα. Ἀπάνου στὰ πρόσωπα ἔχει κο-
λήσει ἢ ταμπέλια τοῦ θανάτου—τὸ κίτρινο
ξεθωριασμένο χροῖμα καὶ δίνει ὁ χάρος
στοὺς πεθαμένους—καὶ τὰ πρόσωπα τῶν
ζωντανῶν τὰ συλίζει κανεὶς μὲ ὄσες φά-
τσες πεθαμένων ἀναθυμᾶται. . . Ἴδια σὰ
νὰ γίνεται μὴ ἀλλαγὴ ζωῆς καὶ θανάτου,
σὰ νὰ φροοῦνε ὄλοι θανατορῆς μάσκες. . .
Κι' ὅπως ἀντιβουίζει ἡ ποταμὰ ἀπὸ τὰ
ἤχερά κλαρίνα, νομίζει κανένας ὅτι σηκω-
θήκανε βροχιολακισμένοι οἱ παλιοὶ κι-
στροπολεμίτες, καὶ πιασμένοι χέρι μὲ χέρι
φέρνουν γυροβολιῆς καὶ διαλαλοῦνε γύρο

τὸ παράπονο τῆς ζωῆς ποὺ τὴ βυζαίνει
παρῖκαϊρα ἢ πείνα—ἢ ἀχόρταγη ἀβδέλα
τοῦ θανάτου! Κι' ὄλο ἀκούγεται σὰ θα-
νατορὸ μοιρολόι :

«Τούτ' ἡ γῆς ποὺ τὴν πατοῦμε
οὔλοι μέσα θελα μποῦμε!

Τούτ' ἡ γῆς μὲ τὰ χορτάρια
τρώει νιὲς καὶ παληκάρια!

Τούτ' ἡ γῆς μὲ τὰ λελούδια
τρώει νιοῦς καὶ κοπελούδια.

Τούτ' ἡ γῆς ποὺ θὰ μὰ: φάει
δῶστε της μὲ τὸ ποδάρι! . .

ΚΩΣΤΑΣ ΜΑΡΙΝΗΣ

ΒΥΘΟΣ ΚΙ ΕΠΙΦΑΝΕΙΑ

[Μ' αὐτὸν τὸν τίτλο, βγήκε ἀπὸ τὴν ἐκδοτικὴ Οἴκο Κολλάρου καὶ Σας, ἓνα τρι-
πρακτο κοινωνικὸ δράμα τοῦ κ. Πέτρου Σ. Σπανδωνίδη, καθηγητοῦ τῆς Θεσσαλονίκης. Κριτικὴ γιὰ τὸ
ἔργο θὰ γραφῆ ἀπὸ εἰδικὸ συνεργάτη τῆς «Νέας Ἐστίας». Σήμερα δημοσιεύουμε ἐδῶ ὡς δείγμα μιὰ σκηνὴ
ἀπὸ τὴν Γ' πράξη. Εἶναι μετὰ τοῦ Κυριάκου, τοῦ μεσοκόπου γραμματέα τῆς Κοινότητος—τὸ δράμα
γίνεται σὲ μιὰ χωμόπολη τῆς Μακεδονίας—καὶ τῆς Μυρτώ, τῆς νεαρῆς κόρης τοῦ προέδρου].

ΜΕΡΟΣ Γ'—ΣΚΗΝΗ Δ'

ΜΥΡΤΩ, ΚΥΡΙΑΚΟΣ

Μυρτώ.—Γιὰ ποὺ τὸ ἔχεις;

Κυριάκος.—Πόσο εἶσαι ἀνίδεγη! Γιὰ τ'
ὠραιότερο μέρος τοῦ κόσμου!

Μυρτώ.—Τὸ γραφεῖο σου ἴσως, ὅπου τ'
πέννα σὲ περιμένει γιὰ τὴ τραγουδήση. . .

Κυριάκος.—Ἀντὶ νὰ τραγουδῶ ἐγώ.

Μυρτώ.—Γιὰ τὸ Ζαχαροπλαστεῖο τοῦ
Παπαζαφειρακοπούλδη, ὅπου σὲ γλυκαίνουν
τὰ σαβαρέν.

Κυριάκος.—Δὲν μποροῦν νὰ γλυκαίνουν
ἐπὶ δέκα μέρες τὰ ἴδια σαβαρέν.

Μυρτώ.—Γιὰ τὴ λίμνη. . .

Κυριάκος.—Ὅχι, γιὰ κανένα ἀπ' ὅλα
αὐτὰ, γιὰ τὸ ὠραιότερο μέρος τοῦ κόσμου. . .

Μυρτώ, χωρὶς νὰ ὑποπτεύεται.—Εἶναι;

Κυριάκος.—Ἐδῶ, κοντὰ σου!

Μυρτώ.—Εἶσαι ἓνας ἱππότης μὲ ροῦχα
μοντέρνα, δηλ. ἓνα κωμικὸ πρόσωπο. . .

Κυριάκος.—Τὸ ποταμᾶκι κι ἂν φλυαρῆ,
φλυαρῆ πάντα ὁμορφα. (Κάθεται).

Μυρτώ.—Δὲν κάνει ὠραία δροσιά, ἀλή-
θεια, ἀπόψε;

Κυριάκος.—Καὶ ὁμολογῶ, ἐγὼ τώρα μί-
λις τὴν αισθάνομαι.

Μυρτώ.—Μὰ. . . τί νὰ πιστέψω ἀπὸ σένα.
Ἄλλοτε μοῦ λές, πῶς κάλω, πῶς εἶμαι ἢ
φλόγα. Τώρα ἀκούω πῶς σὲ δροσιζῶ σὺν
παγωτό.

Κυριάκος.—Παίζεις ἐσὺ. Καὶ ὅμως ἐγὼ
ὑποφέρω. Καὶ εἶναι ἡ λαλιά σου εὐεργετικὴ
βροχοῦλα, ποὺ ραντίζει τὴν καμένη ἀπὸ κά-
ποιο κᾶμψ ψυχὴ μου. Ἄν ἤξαιρες. . .

Μυρτώ.—Ποῖος μπορεῖ νὰ μὲ πείσῃ, ὅτι
δὲν παίζεις κ' ἐσὺ. Πῶς μπορῶ νὰ ξαίρω
γῶ, πῶς μ' ἀγαπᾶς ἀλήθεια.

Κυριάκος.—Μικρὴ, μικροῦλα. Δὲ μοῦ
ξεφεύγει, ὅτι μὲ εἰρωνεύεσαι. Τὴν πρωτὴν
σου ἀφέλεια τὴν ἔχασες. Μπήκε τὸ «νόημα»
στὸν τρόπο, ποὺ μὲ ἀντικρῶσεις. Ἄκουσέ με,
ἀπάνω στὸ νόημα αὐτὸ θὰ σοῦ μιλήσω. Ἄν
ἔρτη ὁ πρίγκιπας, ποὺ γλυκαίνει τὸ ὄνειρό
σου καὶ σοῦ πῆ πῶς σ' ἀγαπᾶ, μὴ τὸν πι-
στέψης. Τὸ νιὸ τὸ παλληκάρι ἂν ἔρτη, ποὺ
τραγουδᾷ κάτω ἀπ' τὰ παράθυρά σου τῆς
λαχτάρας τραγουδῶν καὶ σοῦ πῆ: «Σ' ἀγα-
πῶ», μὴν τὸ πιστέψης. Ἄν τὸμορφο τᾶγόρι
ποὺ τ' ἀγαποῦνε κρυφὰ ὅλα τὰ κορίτσια

πέση στὴν πόδια σου καὶ πῆ «σφάζομαι γιὰ
τὴν ἀγάπη σου», μὴν τὸ πιστέψης. Ἄν
ἔρτη, φεγγαράκι μου γλυκό, ἓνας κάποιος
σαραντάρης φτωχός, δυστυχισμένος ἄνθρω-
πος, τσακισμένος, ποὺ ἡ ζωὴ του εἶναι βα-
ριά καὶ σκῦβει καὶ καμπουριάζει, γιὰ τὴν
δὲν τὴν βαστάει, ἂν ἔρτη ὁ ἄθλιος αὐτός
καὶ σοῦ πῆ «σ' ἀγαπῶ! σ' ἀγαπῶ, γιὰ τὴν
μοῦ δίνεις τὸ φῶς στὴ σκοτεινιά μου, γιὰ τὴν
ἰσθμῶνεις τὸ σκυμμένο μου κορμί, γιὰ τὴν
ξαναδίνεις τὰ νιάτα, σ' ἀγαπῶ, γιὰ τὴν
ἐξοικονομῶ νὰ σ' ἀγαπήσω», νὰ τὸν πιστέψης
αὐτὸν τὸν ἄνθρωπο. . . Ὁ πόνος του γιὰ
σένα εἶναι βαθὺς καὶ ἀληθινός, γιὰ τὴν εἶναι
πόνος ὄχι τῆς ἡλικίας, μὰ τῆς ζωῆς.

Μυρτώ.—Δυστυχισμένος ποῦ ἔσαι. Σὲ λυ-
ποῦμαι.

Κυριάκος.—ὦ, πῶς τὸ εἶπες. «Σὲ λυ-
ποῦμαι» εἶπες. Αὐτὸ σημαίνει, πῶς δὲ σοῦ
εἶμαι ξένος. Σημαίνει πῶς εἶμαι γιὰ κάτι
μέσα στὴν καρδιά σου. Εἶμαστε φίλοι! Τὴν
ἀναπάντεχη χαρὰ. . . (Παύση). Μυρτώ, στέ-
κεσαι πάντα σὲ κάποια ἀπόσταση Δὲ θέλεις
νὰ καθήσης κοντὰ μου;

Μυρτώ.—Ὅχι, μπορεῖ νὰ μᾶς ἴδουν.

Κυριάκος.—Κι' ἂν ἴδουν; ὅσο κοντὰ μου
κι' ἂν βρεθῆς πάντα ἢ ἴδια ἀπόσταση θὰ μᾶς
χωρίζῃ γιὰ τὸν κόσμο.

Μυρτώ.—Τὰ μάτια τοῦ κόσμου βλέπουν,
μὰ δὲ σκέπτονται, τὸ ξαίρεις; ὦ ναί! ὁ
κόσμος πιστεύει στὰ ἐφτά μυστήρια, μὰ δὲν
πιστεύει στὸ μυστήριο τοῦ σπλάχνου, ποὺ
ἐνώνει τὸ δυνατό μὲ τὸν ἀδύνατο, τὸ δύστι-
χο μὲ τὸν εὐτυχῆ, τὸν πλούσιο σὲ ὅλα μὲ τὸ
φτωχὸ σὲ ὅλα.

Κυριάκος, σιωπᾶναι.

Μυρτώ.—Κυριάκο, εἶσαι πολὺ μελαγχ-
λικὸς ἀπόψε.

Κυριάκος.—Κ' ἐσὺ πολὺ νέα. Ἀνάμεσα
σ' αὐτὰ τὰ δύο ἀναπηδᾷ ἡ ποίηση. Κ' ἔ-
πειτα ἀπορεῖ κανεὶς, πῶς γεννιέται ἓνα ποίη-
μα. Εἶσαι ἓνα ποίημα γιὰ μένα. Κάθε βλέμ-
μα σου εἶναι ἓνας στίχος, κάθε κίνησή σου
μιὰ στροφή. Καὶ τὸ χαρτὶ ποὺ γράφονται, ἢ
ψυχὴ μου.

Μυρτώ.—Ἦσουνά ποτὲ καλλιτέχνης;

Κυριάκος.—Πῶς ἤμποροῦσα νὰ ἴμαι
πρὶν. . . ὦ, ἔλα κοντὰ μου. Θέλω ν' ἀντι-
κρῶσω τὰ μάτια σου. Νὰ περάσω σὺν μὲ
βάρκα τὴν μικρὴ λιμνοῦλα τους μὲ τοὺς ὄχτους
σκεπασμένους ἀπ' τὸ διπλὸ ἐρατεινὸ δάσος
τῶν βλεφαρίδων σου. (Ἦ Μυρτώ πλησιάζει).
Νὰ μεθύσω ἀπ' τὰ μύρα τοῦ εἶναι σου
τοῦ τριανταφυλλένιου, ροφώντας το μὲ ὄλες
μου τίς ἀλοήσεις, —τὸ ἴδιο κάνει—μὲσ' ἀπὸ
τὸ τριαντάφυλλο, ποὺ φορεῖς στὸ στῆθος!

Μυρτώ.—Γλυκὰ πρωτάκουστα λόγια!
Ἡ μικρὴ μου ζωὴ τὰ ροφᾷ ἔπιος τὴν ὄρο-
σιὰ ἢ Ἄνοιξη. Εἶμαι γιὰ σένα. Μύριας. Μὰ
πρόσεξε μονάχα, μήπως ἀπερλοκεπτα δόσης
σημάδια ἀισθητὰ τῆς εὐτυχίας μας.

Κυριάκος.—Δὲ σ' ἐννοῶ. . .

Μυρτώ.—Πρόσεξε, σὲ παρακαλῶ, μήπως
τὸ κοσμετικὸ, ποὺ δίνει τὴν νύκτιν στὰ μου-
στάκια σου ἀφήση ἴχνη στὴ λευκὴ μου
μπλοῦζα.

Κυριάκος. (Ξαφνίζεται. Στέκεται καὶ τὴν
κωτιάζει).—Ναί, ναί, ἢ λευκὴ μπλοῦζα, δὲν
πρέπει νὰ μολυνθῇ. Ἄς εἶναι. Ἄς εἶναι ἢ
ψυχὴ σου μολυσμένη.

Μυρτώ.—Ἄσε τὰ μεγάλα λόγια. Ἡ ἡ-
λικία σου θὰ ἔπρεπε νὰ εἶναι ἡλικία τῆς σω-
φροσύνης.

Κυριάκος.—Ἡ φρονιμάδα εἶναι νέκρα
τῆς ψυχῆς.

Μυρτώ.—Τὸ σχολεῖο τὸ ἔχω τελειώσει.
Δὲν πρόκειται βέβαια νὰ ξαναρχίσω. . .
(Παύση).

Κυριάκος (Μὲ ἄλλη φωνή).—Ποιὰ ἔχεις
δασκάλα;

Μυρτώ.—Πολλές.

Κυριάκος.—Ἡ πιὸ μεγάλη ἀπ' ὅλες εἶναι
ἢ μητέρα σου.

Μυρτώ.—Ἡ κουβέντα μας ἄς τελειώσῃ.

Κυριάκος.—Μὰ ἢ «ὑπόθεση» δὲν ἔτε-
λείωσε. . .

Μυρτώ (Νευριασμένη).—Τὶ θέλεις ἀπὸ
μένα ἐπὶ τέλους; . .

Κυριάκος.—Ἄπὸ σένα; τίποτε πιά.
(Φεύγει).

ΠΕΤΡΟΣ Σ. ΣΠΑΝΔΩΝΙΔΗΣ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ Σ. ΒΕΪΝΟΓΛΟΥ

ΜΕΛΑΓΧΟΛΙΑ (*)

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ

Ἡ κατάσταση ἀπὸ δῶ κι' ἐμπρὸς ἐμελλε νὰ λάβῃ τὴ γοργότητα ἀφηγιασμένου ἀλόγου. Σύμφωνα μὲ τὴν εὐχὴ ποὺ εἶχεν ἐκφράσει ὁ κ. Ἀμμουδιάτης, ἡ θεία τῶν κοριτσιῶν εἶχε συνοδεύσει πίσω στὸ χωριὸ τὴν κ. Μυσαρᾶ καὶ τὸ Νίκο. Ἐὖ παιδί εἶχε ὀλωροδιδίου ἀναλάβει. Ἦταν ζωηρό, εὐκίνητο, παρὰ τὴν κάποιαν ἐξασθένεια ποὺ τοῦ εἶχε ἀρῖσει ἢ πολυήμερη θεραπεία. Ἡ κ. Μυσαρᾶ ὁμως φαινότανε ἐριστικὰ σθησιμένη. Χρειαζότανε ἀδιάκοπη περιποίηση καὶ προφύλαξη. Ἡ κ. Γιαννάκη εἰδειχνε ἀπέναντί της μὴ τρυφερότητα ὑπερβολικὴ. Εἶχε ἔρθει στὸ χωριὸ μὲ τὴν ἀπόφαση νὰ ξαναφύγῃ τὴν ἐπαύριο, ἀλλὰ γιὰ χάρη τῆς ἀδερφῆς της πέρασε ἐκεῖ ὀλόκληρο δεκαήμερο.

Ἐκεῖνο ποὺ τὴν εἶχε ξαφνίσει εὐχάριστα ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμή, ἦταν ἡ Ἡδῆ. Τὴν τελευταία φορά ποὺ εἶχε ἔρθει, εἶχε ἀφίσει ἕνα κοριτσάκι μᾶλλον ἰσχνό, ἀσχημάτιστο ἀκόμα, χωρὶς καμμιά ἐλκυστικότητα, κι' ἔξαφνα εἶχε βρῆ μπροστά της μὴ κοπέλλα τελειωμένη, ὄλο δροσιά καὶ γοητεία, μὲ κάποια εὐρύτερη ἀντίληψη τῶν ἀρχῶν τῆς ζωῆς, ποὺ τὴν ἐνθουσίαζε. Ἐκάνε λόγο στὴν κ. Μυσαρᾶ τῆς ἐπιθυμίας της νὰ τὴν πάρῃ μαζί της στὴ Σαλονίκη, κι' ἐκεῖνη αἰσθανόμενη τίς δυνάμεις της νὰ λιγοστεύουνε ὀλοένα, κι' ἀνήσυχη γιὰ τὴν τύχη τῶν παιδιῶν της μετὰ τὸ ἴκνατό της, δέχτηκε χωρὶς πολλοὺς δισταγμοὺς.

Ὁ Θύμιος εἶχε ἀραιώσει στὸ ἐλάχιστο ὄριο τίς ἐπισκέψεις του ποὺ φαινόταν νὰ στενοχωροῦν κάπως τὴ χήρα τοῦ Σπύρου. Ἀντιθέτως, ὑπακούοντας σὲ ὠρισμένες ἀνησυ-

χίες, εἶχε ἐγκαταλείψει τὴ *Φασινάησον* κι' εἶχε νοικιάσει ἕνα δωμάτιο στὸ χωριό. Ἐκεῖ ἕνα βράδυ ἔμαθε, μὲ μὴ ταραχὴ ποὺ ἦταν δύσκολο καὶ στὸν ἴδιο νὰ προβλέψῃ, τὴν ἀνχώρηση τῆς Ἡδῆς. Ἡ κ. Γιαννάκη δὲν τοῦ ἄρεσε ἀπὸ μίαν ἀρχῆς. Ἐνα πλῆθος φόβων τὸν κυρίευσαν ποὺ τὸν γέμιζαν ἀγωνία. Μὲ μὴ δραστηριότητα καταπληκτικὴ γιὰ τὸ ρόλλο καὶ διστακτικὸ χαρακτήρα του, ἄρχισε νὰ ἐνεργῆ γιὰ νὰ μεταβιβάσῃ τὴν ἀναχώρησιν αὐτῆς. Τοῦ εἶχαν πεῖ πῶς ἡ κ. Γιαννάκη ἔπαιρνε τὴν ἀνεψιὰ της γιὰ νὰ τὴν παντρεύῃ. Ἐπρεπε λοιπὸν νὰ ἐμποδίσῃ αὐτὸ τὸ ταξίδι μὲ λόγους τοῦ ἴδιου χαρακτήρα. Ἔτσι, μὴ ἀπ' τίς πρώτες σκέψεις του ἦταν νὰ πᾶν νὰ βρῆ τὴ Βεατρίκη καὶ νὰ τὴ ρωτήσῃ ἀν δὲ μπορούσε νὰ γίνῃ ἕνας γάμος μετὰ τῆς νέας καὶ τοῦ Μπόμπ.

Ἐκεῖνη κάγχασε μὲ κέφι.

— Φαντάσου νὰ ποκτῆσω ἀπὸ τώρα νύφη κι' ἐγγόνια. Ἀνόητε, δὲ γέρασα ἀκόμα τόσο! Μάτια ὁ Θύμιος θέλησε νὰ τὴν καταπέσει. Ὁχυρούμενη πίσω ἀπὸ τὴν εὐτράπελη αὐτῆ δικαιολογία, ἔμεινε ἀκλόνητη μέχρι τέλους. Ἀλλὰ καὶ ὅσα ἄλλα διαβήματα ἔμελλε νὰ κάμῃ ὁ Θύμιος δὲν εἶχαν καλύτερη τύχη. Τὸ τελευταίον εἶχε κάποιο χαρακτήρα ἡρωϊκό. Εἶχε ζητήσῃ ὁ ἴδιος ἀπ' τὴν κ. Μυσαρᾶ τὸ χέρι τῆς κόρης της. Ἡ κ. Γιαννάκη, ποὺ ἦταν μπροστά, εἶχε πάρει μὴ μικρὴ προθεσμία γιὰ νὰ σκεφθοῦν. Ἦ συνέση μετὰ τῶν δυὸ γυναικῶν τότε, ὁ Θύμιος δὲ θὰ ἦταν σὲ θέση νὰ πᾶ. Τὸ βέβαιον εἶναι πῶς ὅταν γύρισε νὰ πάρῃ τὴν ἀπάντησιν, τὸν περίμενε μὴ ἀρνήσῃ.

Τὴν ἄλλη μέρα, θεία κι' ἀνεψιὰ ἐφευγαν γιὰ τὴ Σαλονίκη. Ὁ Θύμιος δὲ δίστασε πολὺ γιὰ νὰ τίς ἀκολουθήσῃ. Ἀναχώρησε

ἕνα βράδυ κρυφά, χωρὶς νὰ εἰδοποιήσῃ κανένα, κι' ὅταν ἔφτασε στὴ Σαλονίκη ἔμεινε γιὰ δεκαπέντε σχεδὸν μέρες χωρὶς νὰ γνωρίσῃ τὴν Ἡδῆ τὴν παρουσία του. Τὴν παρακολουθοῦσε ὡστόσο ἀγρυπνᾶ. Οἱ σχέσεις τῆς κ. Γιαννάκη, οἱ ἐπισκέψεις της, ὅλος ὁ τρόπος τῆς ζωῆς της, εἶχαν γίνῃ τὸ ἀντικείμενο μίαν ἐνδελεχοῦς ἔρευνας ποὺ εἶχε δώσει ἀποτελέσματα τόσο πρὸ ἀνησυχαστικὰ ὅσο ἦταν συγκεχυμένα. Οἱ κινήσεις τῶν δυὸ γυναικῶν μακριὰ ἀπὸ τοῦ νὰ τὸν ἠσυχᾶσουν, δυνάμωσαν τίς ὑπόνοιες του.

Μὴ βασιτώντας πιά, παρουσιάστηκε μὴ μέρα στὸ σπίτι τῆς κ. Γιαννάκη. Τὸν περίμενε μὴ ψυχρότατη ὑποδοχὴ. Χωρὶς νὰ τὸ ἀντιληφθῆ, ἡ κατάσταση εἶχε ξεφύγει ἀπ' τὰ χέρια του ἐντελῶς. Διαπιστώνοντάς το, δὲν κατόρθωσε παρὰ νὰ ἀπομακρύνῃ ἐντελῶς τὴ νέα ἀπ' αὐτόν. Ἡ θεία της τὴν εἶχε ἐσχαθίσει σ' ἐκείνη τὴ νυχθόδια ἀριστοκρατικὴ κοινωνία ποὺ ἔχει ρίξει τὴν ἠθικὴ καὶ τὴν πατὰ σὰν παλιὸ πουκάμισο. Ἡ Ἡδῆ γύριζε ἀδιάκοπα μὲ διάφορους γηραλέους κυρίους. Ἦταν ντυμένη μὲ μὴ πολυτέλεια καταπληκτικὴ, ποὺ δὲν ἄφινε καμμιά ἀμφιβολία γιὰ τοὺς σκοποὺς της.

Ὁ κ. Ἀμμουδιάτης ὡστόσο δὲν εἶχε παύσει νὰ τὴν παρακολουθῆ ἀπὸ μακριά. Παρ' ὅλη τὴ σκληρὴ βεβαιότητα ποὺ εἶχε γιὰ τὸ δρόμο ποὺ ἀκολουθοῦσε, τοῦ ἦταν ἀδύνατο ν' ἀδιαφορήσῃ, ν' ἀπομακρυνθῆ. Ἀλλὰ ἕνα βράδυ, περιμένοντας δυὸ ὥρες, σ' ἕνα δρόμο μὲ τὴ βροχὴ καὶ τὸ κρύο, παύνησεν κι' ἀναγκάστηκε νὰ μείνῃ στὸ κρεβάτι γιὰ ἕνα ὀλόκληρο μῆνα. Ἐκεῖ ἔμαθε τὸ σκάνδαλο ποὺ εἶχε δημιουργήσῃ κάποια κυρία εἰς βάρος τῆς Ἡδῆς καὶ τοῦ συζύγου της. Τοῦς παρακολουθοῦσε ἀπὸ καιρὸ, κι' ἕνα βράδυ, στὶς σάλες τοῦ *Μεντιτερένιαν*, εἶχε ὀρμήσει ἔξαλλη κι' εἶχε χαστουκίσει τὴ δεσποινίδα Μυσαρᾶ.

Μέσα σ' ἕνα παραξυσμὸ νευρικότητος καὶ ταραχῆς, ὁ κ. Ἀμμουδιάτης ἀποφάσισε νὰ στείλῃ ἕνα γράμμα στὴ μάννα της. Ἐγραφε σκεπαστά, μὲ παραποιημένο χαρακτήρα, γιὰ νὰ τῆς πᾶ ν' ἀπαιτήσῃ ἀπ' τὴν Ἡδῆ νὰ γυρίσῃ πίσω. Δὲν ἔμαθε τὸ ἀποτέλεσμα παρὰ δέκα μέρες ἀργότερα, τὴν ἐπομένη ποὺ βγήκε ἀπ' τὸ νοσοκομεῖο. Σ' ἕνα πολυθόροδο σταυροδρόμι βρέθηκε ἔξαφνα φάτσα μὲ τὴν Ἡδῆ. Φοροῦσε κατάμαυρα. Ἐκάνε ἕνα κί-

νημα νὰ τὸν ἀποφύγῃ, ἀλλὰ ἐκεῖνος τὴ σταμάτησε καὶ τότε ξέσπασε σὲ λυγμούς. Ἡ κ. Μυσαρᾶ εἶχε πεθάνει ἀπὸ συμφορῆσιν.

Ὁ Θύμιος ἔμεινε γιὰ πολλὴ ὥρα βουδός. Ἡ νέα ἔκλαιγε ὀλοένα, ἀλλὰ κάθε τόσο διακοπτότανε ἀπὸ ἕνα μικρὸ, ξηρὸ βῆχα.

— Γύρισε στὸ χωριό, εἶπε κάποτε ὁ δημοσιογράφος παρακλητικὰ.

— Ναι, ἴσως, ἔκανε ἐκείνη.

Ἀλλὰ ἦταν πιά πολὺ ἀργά. Ἡ νέα ζωὴ της τὴν κρατοῦσε ἀπὸ χίλιους ἀόρατους δεσμούς. Μὲ μὴ πυρετώδη ταχύτητα τὴν ξαναπῆρε, σέρνοντάς τὴν κάθε νύχτα σ' ὄλα τὰ κέντρα τῆς κραυγῆς καὶ τῆς διαφθορᾶς.

Ὁ Θύμιος τὴν ἔβλεπε τώρα συχνότερα, καὶ κάθε φορὰ ἡ ἐμφάνισίς της, ἡ παρουσία της, στάλαζε μὴ πικρὴ γλυκύτητα στὴν καρδιά του. Τὴν ἀγαποῦσε; Δὲν ἔξερε ὁ ἴδιος, ἀλλὰ ἀκατανίκητοι πόθοι ἄρχισαν νὰ φουντώνουν στὸ αἷμα του. Ἐνα νῆος κρουσθῆμα τὸν εἶχε ρίξει στὸ κρεβάτι, κι' οἱ ὠρες τῆς ἀναγκαστικῆς ἀκίνησιος τὸν ἔκαναν νὰ τρέμῃ ἀπὸ ὀρμητικὰς ἐπιθυμίας. Μὴ μπορώντας πιά νὰ κρατηθῆ, τῆς ἔστειλε ἕνα παρᾶξενον φλογερὸ γράμμα ἔπου ξεχειλοῦσε ὅλος ὁ παράφορος ἐρωτισμὸς του. Περὶμενε ἀπάντησιν μὴ-δυὸ μέρες, κι' ἐπειδὴ ἡ δ. Μυσαρᾶ δὲν ἔδωσε κανένα σημεῖο ζωῆς, ξαναγράψε, χωρὶς ὅμως καλύτερο ἀποτέλεσμα.

Ἐὐτυχῶς ἡ κατάσταση τῆς υγείας του εἶχε βελτιωθῆ ἀρκετά, κι' ἀποφάσισε νὰ βγῆ. Μὴ μπορώντας νὰ πᾶν στὸ σπίτι τῆς κ. Γιαννάκη, πάσχισε νὰ συναντήσῃ ἔξω τὴ νέα. Τῆς δυὸ πρώτες μέρες δὲν τὸ κατόρθωσε. Τέλος, μὴ βραδυὰ τὴν τσάκωσε σ' ἕνα χορὸ ποὺ εἶχε πάει, καθὼς ἔβγαινε ἀπ' τὸ βεστιαρίο. Ἡ μαύρη σαρμέξ τουαλέττα της τὴν ἔκανε πρὸ χλωμῆ ἀπὸ ἄλλοτε. Κύτταξε τὸ δημοσιογράφον μὲ ἀγωνία.

— Θύμιο, Θύμιο... ψιθύρισε παραπονεμένη.

Τὴν ἄφισε νὰ φύγῃ συντετριμμένος. Πῆγε καὶ κάθισε σ' ἕνα τραπεζάκι καὶ πῆρε μερικὰ οὔτσου γιὰ νὰ ζαλιστῆ. Ἡ Ἡδῆ φτερούγιζε στὴν πίστα στὰ μπράτσα τῶν χορευτῶν της. Ἀλλὰ φαινότανε χωρὶς κέφι, κουρασμένη, μελαγχολικὴ. Δυὸ-τρεις φορές τὰ βλέμματά τους διασταυρώθηκαν. Τὸ δικὸ τῆς εἶχε πάρει μὴ πυρετώδη ζωηρότητα ποὺ τάραζε τὸ Θύμιο. Συλλογιζότανε πῶς ἔπρεπε νὰ κάμῃ μὴ κολοσσία προσπά-

(*) Συνέχεια ἀπὸ τὸ προηγούμενον.

Θεια για να σώση, αυτό το καρτίσι απ' την κατάντια της οποίας αυτός ήταν ο ήθικος αὐτουργός. Μιά βαθεία μεταμέλεια για τὴ στιγμιαία παραφορά του τὸν εἶχε κυριεύσει. Ἐξαφνα κάποιος θόρυβος τὸν ἔκανε νὰ σηκώσῃ τὸ κεφάλι. Εἶδε ἕνα νέο νὰ σηκίωνῃ τὴν Ἡθὴ ἀναίσθητη καὶ νὰ τὴ μεταφέρῃ σ' ἕνα καναπέ. Πλήθος κόσμου ἔτρεχε πρὸς τὸ μέρος ἐκεῖνο. Χωρὶς νὰ σκεφτῆ, σηκώθηκε, ὄρμησε μέσα στὸν κόσμο, ἀνοίξε ἕνα δρόμο κι' ἔφτασε στὸν καναπέ ὅπου ἦταν ξαπλωμένη ἡ Ἡθὴ. Ἡ κ. Γιαννάκη, ἔντραμη, ἔβλεπε ἕνα μαντήλι. Μὲ ἕνα ἄγριο κίνημα, ὁ Θύμιος τ' ἄρπαξε, τ' ἀνοίξε ἀλλὰ τὸ κουβάρισε πάλι ἀμέσως. Μὲ φρίκη εἶχε δεῖ πὼς ἦταν ὄλο αἷμα.

Ἀπὸ δῶ κι' ἐμπρὸς δὲν ὑπῆρχε πιά κανένας νὰ τοῦ διαμφοσητήσῃ τὴ δ. Μυσαρᾶ. Ἕνα μεγάλο κενὸ δημιουργήθηκε γύρω της. Ἡ κ. Γιαννάκη, ἀνήσυχη καὶ ντροπιασμένη, προσπαθοῦσε νὰ κἀνῃ τὴν παρουσία της ὅσο τὸ δυνατὸ λιγώτερο ἀντιληπτή. Ὁ δημοσιογράφος φρόντισε γιὰ τοὺς γιατροὺς, γιὰ τὴ δίαιτα τῆς Ἡθῆς, γιὰ ὄλα. Εἶχε ἐγκατασταθεῖ στὸ διπλὰνὸ δωμάτιο καὶ περνοῦσε μέρες καὶ νύχτες ἄγρυπνος. Ἀλλὰ ἡ φυματίωση ἦταν κιόλας πολὺ προχωρημένη ὥστε νὰ μπορέσῃ νὰ σώσῃ τὴ νέα. Μέρα μὲ τὴν ἡμέρα τὴν ἔβλεπε νὰ σβήνῃ περισσότερο μ' ἕναν ἀπερίγραπτο σπαραγμό. Ἕνα πρωτὶ, κατὰ τις πέντε, ἡ θεία της μπῆκε στὸ δωμάτιο γιὰ νὰ τῆς δώσῃ κάποιον γιατρικὸ κι' ἔβγαλε μιὰ τρομερὴ φωνή. Εἶχε ξεψυχήσει ἀθόρυβα, ἀπαλά, χωρὶς νὰ τὸ καταλάβῃ ὁ Θύμιος ποὺ τῆς κρατοῦσε ὄλη νύχτα τὸ χέρι.

Ἐπειτα ἀπ' τὴν κηδεῖα ὁ δημοσιογράφος ἔφυγε ἀμέσως γιὰ τὸ χωριό, παίρνοντας μαζί του ὅσα πράγματα εἶχε ἀφίσει ἡ Ἡθὴ—τρεις κάσες ποὺ οὔτε κἀν εἶχε τολμήσει ν' ἀνοίξῃ— τις ὅποιες παράδωσε στὴ Μαρίκα.

Ξανακάθισε στὸ ἴδιο σπῆτι ποὺ εἶχε καὶ πρὶν φύγει γιὰ τὴ Θεσσαλονίκη. Εἶχε ἕνα μεγάλο ἀνατολικομεσημβρινὸ δωμάτιο γιὰ κρεββατοκάμαρα, κι' ἕνα ἄλλο μικρότερο διπλὰ γιὰ γραφεῖο. Τὰ χονδροειδῆ καὶ ἀκομφα ἐπιπλα, τὸ ξυλῆνιο ταβάνι ποὺ εἶχε μαυρίσει ἀπὸ τὴν πολυχαιρία, ἡ εὐσυνειδήτη καθαριότητα μὲ τὴν ἰδιάζουσα καὶ εὐχάριστη ὁσμὴ της, ποὺ προηγούμενως τὴν εὗρισκε κάπως ἐνοχλητικὴ, τοῦ προξενούσαν τώρα

μιὰ μυστικὴ χαρὰ. Ἐπειδὴ εἶχε ἀποφασίσει ὀριστικὰ νὰ μείνῃ στὸ χωριό, ἄρχισε νὰ ταχτοποιῆ τὰ ρούχα, τὰ χαρτιά, τις ἐφημερίδες του στὰ ντουλάπια καὶ στὰ συρτάρια, κρέμασε μερικὲς φωτογραφίες στοὺς τοίχους, ἀγόρασε κάτι μικροπράγματα ἀπαραίτητα γιὰ τὴν προσωπικὴ του χρῆση. Μιά μέρα βρῆκε μέσα στὰ χαρτιά του τὸ ἀναπάντητο γράμμα τοῦ Διευθυντοῦ του, τὸ γράμμα ποὺ τὸν καλοῦσε ν' ἀναλάβῃ τὴ διεύθυνση τῆς μεγαλύτερης ἐλληνικῆς ἐφημερίδος. Χαμογέλασε. Χωρὶς νὰ διστάσῃ κάθισε κι' ἀπάντησε. Λόγοι ὑγείας δὲν τοῦ ἐπιτρέπανε ν' ἀπομακρυνθῆ πιά ἀπ' τὸ χωριό του. Ἐπειτα, μὲ κάποια μελαγχολία, ἔξακολούθησε τὴν ταξινόμηση τῶν ἐφημερίδων τῆς τελευταίας χρονιάς. Τὸ ἀισθανόταν ὁ ἴδιος μὲ καταπληκτικὴ διαύγεια: Ἡ ζωὴ του εἶχε τελειώσει, εἶχε τελειώσει πρὸ πολλοῦ. Ἦταν ἕνα παράξενο φάντασμα ποὺ δὲν μποροῦσε νὰ φύγῃ ἀπ' τὴ γῆ, γιὰτὶ εἶχε δολοφονήσει μιὰν ὀλόκληρη οἰκογένεια κι' ἔπρεπε νὰ ἐξιλεωθῇ. Ἀδτι τὴν ἐξιλέωση, θὰ τὴ δεχόταν ὅποια καὶ νὰ ἦταν. Φυσικά, πρὸ καιροῦ, εἶχε πασχίσει νὰ τὴ βρῆ, ἀλλὰ δὲν τὴν εἶχε ἀνακαλύψει ἀκόμα, κι' ἴσως δὲ θὰ τὴν εὗρισκε ποτὲ γιὰτὶ γιὰ τὸ ἔγκλημα του δὲν ὑπῆρχε ἐξιλέωση. Ἡ ἐξιλέωση εἶναι γιὰ τοὺς ἀσήμεντους ἀμαρτωλοὺς. Οἱ μεγάλοι ἐγκληματίες ἔχουν καταδίκες ποὺ κρατοῦν γιὰ πάντα, μέχρι συντελείας τῶν αἰώνων. Ὅσο κι' ἀναυτὴ ἡ ἐξέλιξη τῆς σκέψης του δὲν εἶχε πραγματικὴ βάση, ὁ Θύμιος ἐπαναστατοῦσε κατὰ τῆς φανταστικῆς καταδίκης του. Στὸ κάτω κάτω τῆς γραφῆς, τί ἔφταιξε; Ἐκεῖνος ἦταν ἡσυχός, εὐτυχισμένος, δὲν ἐνοχλοῦσε κανένα, δὲ ζητοῦσε ἀπὸ κανένα τίποτα, τίποτ' ἄλλο παρὰ νὰ μείνῃ σεβαστὴ ἡ μικροσκοπικὴ εὐτυχία του. Κι' εἶχε ἔρθει ἕνας ἀναιδής κι' ἀπερίσκεπτος, ἕνας ἐκφύλος πατέρας, ἕνας ἀπατεώνας νὰ ταραξῆ τὴ γαλήνη του. Εἶχε πεθάνει, βέβαια, ἀλλὰ ποῖός ἦταν ὁ περισσότερο κερδισμένος; Ἐκεῖνος, ὁ νεκρός, ἢ ὁ Θύμιος, τοῦ ὁποίου εἶχε πάρει τὴν ἡσυχία στὸν τάφο; Κι' αὐτὸς ὁ παντοδύναμος νεκρός, σὰν ἀπὸ ἐκδίκηση γιὰ τὴν πρόωρη ἐξαφάνισή του, δὲν ἦταν ἐκεῖνος ποὺ εἶχε σκοτώσει τὴν κ. Μυσαρᾶ, τὴν Ἡθὴ, τὸ Θύμιον τὸν ἴδιο;

... Ἀπὸ τὴ μονομαχία τῆς Κατίνας, μόνον ὁ Σπύρος εἶχε ἐπιζῆσει.

Μέσα σ' αὐτὸ τὸν μπορέμι, τὸν ἀκατάστατο, ποὺ κουβάριζε τὰ ρούχα του στὶς ντουλάπες κι' εἶχε πάντα θάλασσα τὰ χαρτιά του, ποὺ ξεχνούσε νὰ φάῃ κι' ἔχανε δώδεκα ἡμιπρέλλες κάθε χειμῶνα, ξυπνοῦσανε τώρα τὰ πιὸ νοικοκυριστικά, τὰ πιὸ ρουτινιέρικα ἀισθήματα. Τὸ πρόγραμμα τῆς μέρας του ἦταν σοφὰ ὑπολογισμένο. Τὸ πρωτὶ στὶς ἑννιά ξυπνοῦσε, ξυριζότανε, ἔβαζε πομμιάδα στὰ μαλλιά του, πλενότανε μ' ἐπιμέλεια, καὶ γυνοῦσανε μ' ἕνα ἐξοχικὸ κοστοῦμι: Σακκάκι μὲ κανονέδες καὶ τσέπες μὲ κουμπωτὰ καπάκια. Πανταλόνια ὡς τὸ γόνατο—νικαμπόκερς—καὶ μακρυὲς μάλλινες κάλτσες. Προγευματίζε μὲ καφὲ καὶ γάλα, δυὸ αὐγὰ μὲ μπαίηκον, φρυγανιὲς μὲ βούτυρο, κι' ἔπειτα ἔβαζε τὸ κασκέττο του κι' ἔβγαине περίπατο. Στὶς ἑντεκα, ἐπιστροφὴ κι' ἀνάγνωση ὡς τις δωδεκάμιση. Εἶχε παύσει ἐντελῶς νὰ γράφῃ, θεωρώντας τὴ δημοσιογραφία τὸ πιὸ κούφιο ἐπάγγελμα τοῦ κόσμου καὶ τὸ πιὸ ἀναξιοπρεπὲς γιὰ ἕναν κύριο μιᾶς ὀρισμένης περιωπῆς. Στὶς δωδεκάμισι ἀκριβῶς ἔτρωγε κι' ὁ κόσμος νὰ χαλοῦσε. Πέντα λεπτὰ καλυστέρηση ἦταν ἕνα παράπτωμα ποὺ δὲν ἀνεχότανε ἀπὸ μέρος τῶν σπιτονοικοκυραίων του.

Ἀπ' τὴ μιὰ ὡς τις τέσσερις κοιμότανε, κι' ἔβγαине ὡς τις ὀχτώ. Ἐπειτα φαί κι' ἀνάγνωση. Στὶς δώδεκα ἦταν στὸ κρεββάτι του.

Στῆς δεσποινίδος Μυσαρᾶ τὸ σπῆτι τὸν πρῶτο καιρὸ πῆγαινε τακτικὰ. Ἡ Μαρίκα μ' ἀπειρη αὐταπάρνηση καὶ στωϊκότητα καλλιεργοῦσε τὸ κτῆμα, ἔρραβε γιὰ τὴν κ. Ἀργυράκη Μπέη, κι' ἔκανε ὄλη τὴ λάτρα τοῦ σπιτιοῦ. Ὁ Νίκος, μεγάλο τώρα πιά ἀγόρι δεκάξη χρονῶ, ποὺ θὰ μποροῦσε νὰ τὴν ἀνακουφίσῃ, δὲν ἦταν ἱκανὸς γιὰ δουλειὰ ἐξ αἰτίας τῆς ἀσθενικότητός του. Ἀλλωστε ἦταν ἀσταθής, ἐπιπόλαιος σὰν τὸν πατέρα του, σὰν τὴν Ἡθὴ. Ἐπαιζε εὐχαρίστως πόκερ μὲ τὸ Θύμιον, ἢ πῆγαινε βόλτες στὸ μεγάλο δημόσιο δρόμο ποὺ παίρνανε οἱ ἐργάτριες γιὰ νὰ γυρῶσιν ἀπ' τὰ χωράφια. Ποτὲ ὁ Θύμιος δὲν ἀκουσε τὴν παραμικρὴ μομφὴ γιὰ τὸν ἀδελφὸ της ἀπ' τὰ χεῖλια τῆς ἀσκητικῆς Μαρίκας. Ἀντιθέτως, ὑπακούοντας στὶς παρακλήσεις του, πολλὰς φορὲς καθόταν στὸ πιάνο γιὰ νὰ παίξῃ τις παλιὰς ὀπερρέτες ποὺ εἶχαν ἀπ' τὸν καιρὸ τοῦ Σπύρου. Ἐπειτα σηκωνότανε, πῆγαινε πάλι στὰ ραφιματὰ

της, ἀμίλητη, ἀπορροφημένη ἀπ' τις σκέψεις της. Ὁ Νίκος διάβαζε ἢ ἔβγαине περίπατο, κι' ὁ Θύμιος ἀντιλαμβάνότανε πῶσο ξένος ἦταν στὸ σπῆτι τοῦ Μυσαρᾶ. Στὸ γράμμα ποὺ εἶχε στείλει στὴ μητέρα τῆς Μαρίκας, ὁ χαρρακτῆρας του ἦταν ἐκ προθέσεως παραποιημένος. Συνεπῶς ἡ ψυχρότητα τῆς Μαρίκας δὲν προήρχετο ἀπ' αὐτό. Καὶ οὔτε ἦταν πιθανὸν νὰ εἶχε μάθει τί εἶχε συμβεῖ στὴ Θεσσαλονίκη. Βέβαια, κι' ὁ πιὸ ἀδάης δὲ θὰ πέδιδε σ' ἀπλή σύμπτωση τὴ σύγχρονη ἀναχώρησή του μαζί μὲ τὴν Ἡθὴ γιὰ τὴ Θεσσαλονίκη καὶ τὴν ἐπιστροφὴν του ἔπειτα ἀπὸ τὸ θάνατό της. Ἀλλ' αὐτὸ ἦταν ἀρκετὸ γιὰ τὴν ἐπιφυλακτικότητά; Ἀλλωστε, γιὰτὶ ν' ἀπέδιδε ἡ Μαρίκα τοὺς συνδυασμοὺς ἀναχωρήσεως κι' ἐπιστροφῆς σὲ ὑπόπτους σκοπούς; Δὲν μποροῦσε νὰ ὑποθέσῃ πὼς ἀπλῶς, ἐν ὀνόματι τῆς ἀδελφικῆς φιλίας του μὲ τὸ Σπύρο, εἶχε ζητήσῃ νὰ προστατεύσῃ ἐν τῇ μέτρῳ τῶν δυνάμεών του, τὴ μεγάλη κόρη του; Σ' αὐτὸ τὸ σημεῖο ὁ Θύμιος ἀναγκάζότανε νὰ ὁμολογήσῃ πὼς τὸ ἀποτέλεσμα δὲν ἦταν ἱκανὸ νὰ φέρῃ σὲ τέτοιο συμπέρασμα. Ὅπως δὴποτε, ἕνα πράγμα ἦταν βέβαιον. Δὲν εἶχε θέσῃ σ' ἐκεῖνο τὸ σπῆτι. Ἀναγκάστηκε σιγὰ-σιγὰ νὰ διακόψῃ τις ἐπισκέψεις του ἐντελῶς. Αὐτὸ δὲν τοῦ προξένησε καμμιὰ λύπη, καμμιὰ νοσταλγία. Τὸ γεγονός εἶχε νὰ ζήσουν ἦταν ἀρκετὸ γιὰ νὰ μειώσῃ στὸ ἐλάχιστο τὸ ἐνδιαφέρον του.

Γιὰ νὰ ἀποσχολῆ κάπως τις ὥρες ποὺ τοῦ ἔμεναν τώρα κενές, ὁ Θύμιος ἄρχισε νὰ πηγαίνῃ στοῦ ἐφημερίου. Ἦταν τώρα πιά τόσο γέρος ποὺ ἐγένετο σκέψη νὰ τὸν ἀπαλλάξουν ἀπ' τὰ καθήκοντά του.

—Ἢ, ἔ, ἀκόμα δὲν τὴν πῆρες ἐκεῖνη τὴ μικροῦλα; ἔλεγε στὸ δημοσιογράφο.

Καὶ υπογράμμιζε μ' ἕνα ἠλίθιο χαμόγελο τὰ λόγια του.

— Ποιὰ μικροῦλα; ἔκανε ὁ Θύμιος μὲ δυσαρέσκεια.

— Ἐκεῖνη, ἐκεῖνη τὴ μελαχροινὴ...

Κι' αὐτὸ ἦταν ἕνα ἀπ' τὰ λίγα πράγματα ποὺ ἔμενε καρφωμένο μ' ἐπιμονὴ στὸ νερούλιασμένο μυαλό του, καὶ ποὺ δὲ τὸ λησμονοῦσε ποτὲ ὅταν ἔβλεπε τὸ Θύμιον.

— Μὰ δὲν πηγαίνω πιά ἐκεῖ...

— Ἐλα, ἔλα, ἄσ' τ' αὐτὰ...

Μιά ἄλλη ἰδέα, ἐντελῶς ἀντίθετη, εἶχε ἐπίσης καρφωθεῖ στὸ μυαλό του. Ἡ Ἄδρ-

κόμη. Χαρβάτη είχε παντρευτεί δυο μήνες πρωτύτερα μ' έναν κτηνοτρόφο. Αλλά έμενε ή αδελφή της και προφανώς, κατόπιν υποδείξεων των Χαρθαταίων που ήθελαν πάντα να κάνουν το θύμιο γαμπρό τους, ο έφημεριος έβλο του έρριχνε πόντους.

— Καλό κορίτσι. Δεν την παίρνεις να ήσυχάσης;

— Μά δε θέλω να παντρευτώ.

— Καλόγερος θά γίνης; Πάρ' τη να σοθ δώσω την εύχή μου, να τελειώνη κι' αυτό. . .

Και τον κύτταζε με το άπλανές κι' άστονο βλέμμα του, που έδινε στα νεύρα του θύμιου. Αποροσε για την υπομονή του. Έκείνος που είχε την άπαίτηση κάποιας άνωτερότητας, τί γύρευε, για το Θεό, μ' αυτόν τον ξεκουτιάρη; Εκεί είχε καταντήσει; Ένα άπόγεμα, άντι να πάρη το δρόμο του έφημεριου, τράθηξε κατά τη Φασινάησον. Το φθινόπωρο τέλειωνε. Τα χωράφια ήταν έρημα, άδεια, με τα υπολείμματα του κομμένου σιταριού. Μερικά πουλιά πετούσαν άπαλά για να βρουν κανένα σπόρο. Οι μηλιές, οι κερασιές, οι άμυγαλιές, ολόγυμνες, άνάγανε τα κλωνιά τους στη θερμότητα ενός εξαίσιου ήλλου. Ο ούρανός ήταν βαθυκόανος, άνέφελος, άστραφτερός.

Ο θύμιος, σιγά, χωρίς βιάση, έφθασε στη Φασινάησον. Μερικά έψυμα τριαντάφυλλα μαραινότανε στον άγγλικό κήπο του πάρκου. Τα παράθυρα ήταν κλειστά, το σπίτι ήσυχο. Για ένα λεπτό ο θύμιος φοδήθηκε πως δε θα εύρισκε εκεί τη Βεατρίκη. Η καμαριέρα διασκέδασε τους φόδους του. Οι κύριοι της πίνανε το τσάι τους σε μια σαρμίγια, στο βάθος του κήπου. Προσφέρθηκε να τον οδηγήση. Ήταν καινούργια, δεν τον ήξερε.

— Έγνοια σου, τους βρήσκω, είπε ο θύμιος μ' ένα ήσυχο χαμόγελο.

Τα παρτέρια ήταν γεμάτα υπερμεγέθη και κουρασμένα χρυσάνθεμα, που γέρνανε πάγω στο μίσχο τους. Ένα σιντριβάνι μ' έναν άσεληγή έρωτιδέα εκτόξευε το νερό σε μια λίμνη σε μικρότατες σταγόνες που από μακριά έδιδαν την έντύπωση σκόνης.

Ο Όλυμπος, το σκυλί της Βεατρίκης, άντιλήφθηκε πρώτος το θύμιο κι' έτρεξε στα πόδια του. Με μικρά, χαρούμενα γαυγίσματα σήκωνε τα μάτια και τον κύτταζε. Ο θύμιος έσχυφε και πήρε στην άγκαλιά του το λεπτό και κομψό ζώο.

Μπήκε σε μιάν άλλέα από δάφνες, φαλλιομένη με μεγάλη προσοχή. Στο βάθος είχε φανεί ή σαρμίγια. Η κ. Αργυράκη Μπέη έπινε το τσάι της μ' έναν κύριο άμεμπτα ντυμένο, έντελώς άγνωστο στο θύμιο. Κι' άξαφνα τον γνώρισε. Ήταν ένας πρώην εργάτης! Ο Στρατής. Η έκπληξή του ήταν τόσο που την πρώτη στιγμή βρήκε δυσκολία να διατυπώση και τις πιο άπλες κοινοτοπίες. Αντιθέτως ή Βεατρίκη δεν έπαυε να εκφράζη την ευαρέσκεία της για την άπρόοπτη έπίσκεψή του.

— Δε ντράπηκες! Να φύγης στη Θεσσαλονίκη χωρίς ούτε καν να μ' άποχαιρητήσης! Έπειτα που είμαστε τόσο φίλοι. . . Ξέρεις, κι' εγώ ήμουν στη Θεσσαλονίκη. . .

Πήρε την τσαγέρα και σέρδισε στο θύμιο ένα φλυτζάνι τσάι.

— Και το έκπληκτικώτερο, σε είδα μιά μέρα απ' τ' αυτοκίνητό μου σ' ένα μπαλκόνι. Με κύτταζες και σύ. Νόμισα πως θα με χαιρετούσες, θα σήκωνες το χέρι. . . Ούτε κούνησες το κεφάλι!

— Μά δε βλέπω από μακριά.

— Ίσως. Εγώ όμως νόμιζα. . .

Γέλασε με προσποιητή άφέλεια, παρέλειψε ένα μέρος της φράσεώς της.

— Ξέρεις, παντρεύτηκα με το Στράτη.

Κύτταζε διαδοχικά τους δυο άντρες και έξεπλάγη με την ψυχρότητα του θύμιου. Ήταν καθισμένος σε μιά χαμηλή καλαμένα πολυθρόνα τόσο βαθειά, που φαινότανε μικρός, μικρούτοικος, σαν παιδάκι. Το καφεδί φως που έριχναν οι άκτινες του ήλλου περνώντας απ' τη σαρμίγια, έδινε στα χαρακτηριστικά του την άοστηρότητα και την άκαμψία βυζαντινης εικόνας. Και ο Στράτης τον κύτταζε, με μιά δυσφορία που δεν μπορούσε να την κρύψη.

— Συγχαρητήρια! είπε ο κ. Αμμουδιάτης ειρωνικά.

Έπινε σιγά-σιγά, ρυθμικά, μονότονα το τσάι του, παρατηρώντας τα γαλάζια άνθήκια που ήταν ζωγραφισμένα στο φλυτζάνι, στο πιατάκι.

— Πώς σοθ φαίνεται; έκανε ή Βεατρίκη.

— Μά ώραία, πολύ ώραία. . .

Τα βλέμματά τους συναντήθηκαν. Ο θύμιος την εύρισκε εξαίσια. Είχε χτενίσει τα μαλλιά της όπως τα έχει ή αυτοκράτειρα Ευγενία στον περίφημο πίνακα του Κερα-

μεικού. Ίσια, με μιά χωρίστρα στη μέση. Δυο μπανιλά κατέβαιναν στα πλάγια, σέπαζαν το πάνω μέρος του αυτιού και τυλιγότανε πίσω σ' ένα χοντρό κότσο που έχυθε στο σέβερκο. Από μέσα από ένα λεπτό κόκκινο και μαύρο φουστάνι, έβγαίναν τα μπράτσα, ο λαιμός της, κάτασπρα, χωρίς το παραμικρό ψεγάδι, με θετες καμπύλες. Έγειρε πίσω το κεφάλι. Ο λαιμός της, προκλητικός, στοργύλεψε. Η κ. Αργυράκη Μπέη είχε άναστενάξει:

— Πήγαινε βάλε τίποτα στο γραμμόφωνο, Στράτη.

— Η σαρμίγια είναι μακριά. Δε θ' άκούεται.

— Θ' άκούεται, είπε ή Βεατρίκη ξηρά.

Ο νέος αυτός που δεν ήξερε να κρύψη τα αισθήματά του, και που δεν μπορούσε να πάρη μιά στάση άνταποκρινόμενη στη νέα του θέση, έκανε την πιο κακή έντύπωση στους δυο παληούς φίλους. Έν τούτοις σηκώθηκε. Η σιλουέττα του, κάτω απ' το πράσινο φως των δέντρων, φαινόταν σα σθημένη, άσήμαντη δλωσοδιόλου.

— Λοιπόν;

Η κ. Αργυράκη Μπέη είχε άκουμπίσει το μπράτσο της στο μπρατσόλι της πολυθρόνας της. Καθώς έγευρε, μιά δέσημη άκτινων από ένα ήλιο που είχε ήδη άγγίσει τον όρίζοντα, σάρωνε το πρόσωπό της, έναλλάσσοντας άπότομα μεγάλες έπιφάνειες φωτός με υπερβολικές σκιές. Ξεχνώντας τη σοφή τακτική της, ή Βεατρίκη έμεινε σ' αυτή τη θέση άφίνοντας το φως ν' άποκαλύπτει το μυστήριο των κρυμμένων ρυτίδων της.

— Είσαι θυμωμένος;

— Εγώ;

Ο θύμιος έβαλε το χέρι στο στήθος του, σα ναθελε να δικαιολογηθή, ν' άποκρούση μιά τέτοια ύπόνοια.

— Έλα, γιατί να κρύβεσαι; Έσο δμως φταις. Έσο έφυγες. Ξέρεις, το γήρας—ας λέει ο κόσμος ό,τι θέλει—είναι πολύ κακός σύμβουλος. Είδα τη στιγμή που θα έμενα μόνη, μόνη έντελώς. Ξέρω πως ο Στράτης δε μ' άγαπά, δεν ενδιαφέρεται καθόλου για μένα. Αλλά σέβεται το γάμο και τα χρήματά μου, κι' έτσι μένει. . . Είδες με πόσο λίγο άρκομαι εγώ;

— Ο Μπόμπ, είπε ο θύμιος, τί λέει ο Μπόμπ;

— Δεν άνακατεύεται καθόλου. . .

Ο ήλιος είχε δύσει. Μέσα απ' τα δέντρα ο ούρανός, χαμηλά στον όρίζοντα, έπυρπολείτο. Τα δέντρα, ή σαρμίγια, ή Βεατρίκη, όλα ήταν κόκκινα.

— Υποθέτω πως κι' εκείνος θα κάνει το ίδιο.

— Όχι, όχι τόσο γρήγορα. Εκείνος έχει ακόμα προθεσμία σαράντα χρονών για ν' άρχίσουν να τον άποφεύγουν οι γυναίκες!

Ο Στράτης είχε γυρίσει. Με το βλέμμα εξέτασε, χωρίς καμιά συμπάθεια, τους δυο φίλους. Τα μάτια του, πιο μαύρα απ' το θυμό που τα ζωήρευε, είχαν μιά γοητεία μαγνητική.

— Είδες τί ώραία που άκούεται το γραμμόφωνο; . .

Ο σύζυγος της κ. Αργυράκη Μπέη σήκωσε τους ώμους. Αλλά ή Βεατρίκη ήταν άμελιχτη.

— Άκουσε, Στράτη. Πρέπει να πώς να είδοποίησης τους Αντυπάδες πως δε θα πάμε άπόψε να δειπνήσωμε σπίτι τους. . .

— Μά γιατί!

— Είμαι λίγο κουρασμένη. Έπειτα ο κ. Αμμουδιάτης θα φάη μαζί μας.

— Λυπούμαι, έκανε ο θύμιος, αλλά δε θα μπορέσω. . .

— Οπωςδήποτε, κάνε μου τη χάρη. . .

— Μά είναι τόσο μακριά, κι' ο Μπόμπ έχει τ' αυτοκίνητο.

— Θα πώς με τα πόδια. Θα κάνης λίγη γυμναστική, γιατί άρχίζεις να παχαίνης.

Ο Στράτης είχε κι' άλλες άντιρρήσεις, αλλά ή Βεατρίκη τις έξουθενωσε άδυσώπητα.

Το ήλιοβασίλεμμα είχε ήδη τελειώσει. Το πάρκο γινόταν σιγά-σιγά κυανό, σαν τυλιγμένα σε λεπτεπίλεπτες γάζες.

— Πάμε να περπατήσωμε λίγο.

Η κ. Αργυράκη Μπέη είχε σηκωθεί, είχε σταυρώσει τα χέρια πίσω απ' το κεφάλι και τεντωνότανε ράθυμα.

Πήρε το μπράτσο του θύμιου και βγήκαν απ' τη σαρμίγια που μέσ' το λυκόφως είχε γεμίσει σκοτάδι. Τα δέντρα, τα χρυσάνθεμα είχαν χάσει τα χρώματά τους. Ήταν τώρα πιά όλα άποχρώσεις ενός μοναδικού χρώματος, που κυμαινότανε μεταξύ του πράσινου και του κυανού.

— Κάνει ψυχρίτσα, είπε ή Βεατρίκη σφίγοντας το μπράτσο του συνοδού της.

—“Ε, είναι φυσικό. Είναι Ὀκτώβρης.

Ἦταν κι' οἱ δυὸ μελαγχολικοί, καὶ στίς φυχές τους συνωλοῦντο ἕνα σωρὸ ἰδέες, πού, μὲ τὴν τροπὴ τῶν πραγμάτων, εἶχαν χάσει τὴν εὐχέρεια, τὴν οἰκειότητα νὰ τίς ἐκφράζουν. Κάτω ἀπ' τὰ πόδια τους, οἱ βελόνες τῶν πεύκων τρίζανε κι' ὑποχωροῦσαν. Μιά στιγμή, ἢ κ. Ἀργυράκη Μπέη γλύστρησε καὶ ἔσφιξε περισσότερο τὸ χέρι τοῦ δημοσιογράφου γιὰ νὰ μὴν πέση. Ὁ Θύμιος τὴν κύτταξε, καὶ ἤ αἰδιῶ τοῦ γάμου της τὴν ἀνάγκασε νὰ κατεβάσῃ τὰ μάτια.

Πάνω ἀπ' τὰ κεφάλια τους, τὰ ὑπερμεγέθη πεύκα σχηματίζανε ἕνα εἶδος πυκνῶν ἱστῶν ἀράχνης, ἀπὸ τὰ ὁποῖα γλυστροῦσε ἕνα φῶς σχεδὸν μαῦρο πού πλημμυροῦσε τὰ πρόσωπά τους. Ὅταν φθάρσανε στὴν ἄκρη τοῦ μικροῦ δάσους, σταθῆκανε. Ἐνα μεγάλο ἀνοιχτὸ μέρος, ὡς τὸ κιγκλίδωμα τοῦ περιμαντρώματος, ἀπλωνότανε. Μερικὰ παρτέρια ὠσειδῆ, πιδὸ ψηλά ἀπὸ τὸ ἔδαφος, ὀλοκληρώνανε τίς καμπύλες τους στίς λευκὲς μαρμαρυγὲς τῶν χαλικιῶν. Ἡ κ. Ἀργυράκη Μπέη κάθισε σ' ἕνα μαρμαρένιο μπάγκο καὶ ἔκανε νεῦμα στὸ Θύμιο νὰ κἀνῃ τὸ ἴδιο.

— Πρέπει νὰ πηγαίνω. . .

Ἡ Βεατρίκη τοῦ ἔπιασε τὰ χέρια.

— ὦ, μὴ φύγεις ἀκόμα. . .

— Μά. . . μά. . . δὲν καταλαβαίνω. . . , τραῦλισε ὁ δυστυχῆς.

Μὲ τρυφερὴ ἐπιμονὴ τὸν τραβοῦσε. Κάθισε, ταραγμένος, μὲ μιὰ ἀόριστη σύγχυση στὴν καρδιά, μὴν μπορώντας νὰ σκεφθῆ, κυριευμένος ἀπὸ μιὰ καταθλιπτικὴ συγκίνηση.

— Ὁ Στράτης! . . κατόρθωσέ νὰ ψελλίσῃ.

Αὐτὸ ἔφερε τὸ πιδὸ ἀπρόοπτο ἀποτέλεσμα. Ἡ Βεατρίκη ἀναλύθηκε σὲ δάκρυα γοργά, μὲ βαθειοὺς λυγμούς.

Ὁ Θύμιος τὴν ἔσφιγγε τώρα στὴν ἀγκαλιά του καὶ τὰ δάκρυά της, μετακυλώντας στὸ πρόσωπό του, γινόνταν σὰ δικά του δάκρυα. Εἶχαν παύσει νὰ μιλοῦνε. Περισσότερο ἀπὸ τίς πιδὸ παθητικὲς ἐξομολογήσεις, ἡ σωπὴ διευκόλυνε τὴ συνεννόησή τους. Μόνο μιὰ φορὰ ὁ Θύμιος εἶπε:

— Ἐοὺ εἶσουν ἢ μόνῃ γυναίκα πού μ' ἀγάπησε. . .

Ἡ νύχτα εἶχε κυριεύσει ἐντελῶς τὸν ἀγγελικὸ κήπο. Μόνο τὰ μεγάλα ὠσειδῆ παρτέρια διαγραφόντανε ἀμυδρὰ μέσ' τὸ σκοτάδι. Στὴ βεράντα ἕνας ὑπηρέτης εἶχε ἀνάψει τὴν

κινέζικη λάμπα πού ἔδινε σὲ κάτι γειτονικὲς μιμόζες ἀπαχρώσεις πυρόχρωμες. Σ' ἀπόσταση ἕκατὸ μέτρων περίπου κάποιος πέραςσε βιαστικά. Ὁ δημοσιογράφος ρίγησε.

— Πρέπει νὰ πηγαίνω. . .

— Κι' ὁ Μπόμπ δὲν εἶναι ἐδῶ νὰ σοῦ δώσῃ τ' αὐτοκίνητο. . .

— ὦ, δὲν πειράζει!

Ἐκανε ἀρκετὴ ψύχρα. Κάπου κοντὰ θὰ εἶχε βρέξη, γιὰ τὴν ἢ βραδυνὴ ἀῦρα ἦταν φορτωμένη ἀπὸ μιὰ διαπεραστικὴ ὕγρασία. Ἰὸ φεγγάρι, πελώριος πορτοκαλλένιος δίσκος, ἀνέβαινε σ' ἕναν οὐρανὸ πασπαλιαμένο μ' ἀσπρὰ συννεφάκια, δίνοντας στίς μακρινὲς ὁροσειρὲς αὐγινὲς ἀνταύγειες. Ἀλλὰ στὰ χωράφια τὸ σκοτάδι ἔμενε ἀκέραιο. Ὁ Θύμιος περπατοῦσε γοργά, ὄλο μελαγχολικὲς σκέψεις. Ἡ ἐπίσκεψή του στὴ Φασηναίησον, μακριὰ ἀπὸ τοῦ νὰ μὲνῃ μιὰ ἀπλὴ αἰσθηματικὴ περιπέτεια, φώτιζε μὲ τὸν ἑναργέστερο καὶ ἀμειλιχτώτερο τρόπο τὴν ἀποτυχημένη του ζωὴ. Δὲν ἦταν ἡ Κατίνα, ὁ Σπύρος, ἡ Ἡδῆ, οἱ αὐτουργοὶ αὐτοῦ τοῦ ἐγκλήματος. Μποροῦσε τὸ ρόλο πού εἶχαν παίξῃ αὐτοί, νὰ τὸν ἔπαιξε ὁποιοσδήποτε ἄλλος. Ἀλλὰ κι' αὐτοὶ κι' ὄλοι οἱ ἄλλοι, θὰ ἦσαν ἀνίσχυροι, κοῦκλες ἀψυχῆς, ἀν, ἀντὶ νὰ συναντήσουν τὴν ἀπέραντη ἀθεωριότητα τῆς ψυχῆς του, εὕρισκαν ἕνα χαρακτήρα δυνατὸ κι' ἀρρενωπό. Ἀπὸ ἐκεῖ εἶχε πηγάζει ὀλη ἢ δυστυχία του.

Ἰὸ φεγγάρι μίκραινε, ἀσπρίζε καθὼς ἀνέβαινε στὸν οὐρανὸ. Οἱ ἀκτίνες του ἔδιναν στίς μαῦρες καὶ χρυσὲς φυλλωσιές τῶν δέντρων τὴν ἀθρότερη πολυτέλεια. Ἡ ἀῦρα εἶχε παύσει. Ἰὸ βράδυ ἐξελισσότανε σ' ἐξίσαια φθινοπωρινὴ νύχτα. Ὁ Θύμιος, πού ἄλλοτε θὰ δυσφοροῦσε, εὕρισκε εὐχαρίστηση σ' αὐτὸ τὸ μοναχικὸ περίπατο.

Ἡ νύχτα, ὀφασμένη μὲ τοὺς χλινοὺς ψιθυροὺς τῆς Φύσης, ἦταν βουδῆ, γαληνεμένη, ἀπείρως εὐγενικὴ μέσα στὸ σεληνόφως. Ἀλλὰ, ἦταν κἀμποση ὥρα, ὁ Θύμιος εἶχε ἀντιληφθεῖ πὼς δὲν ἦταν ὁ μόνος βραδυνοὺς περιπατητής. Ἀπὸ κάπου—χωρὶς νὰ μπορέσῃ νὰ καθορίσῃ τὴν διεύθυνση,—ἀκούε βήματα. Ποιὸς νὰ ἦταν ἄραγε;

Δὲν ἄργησε νὰ διαπιστώσῃ τὸ πενιχρὸ ἐνδιαφέρον αὐτοῦ τοῦ μυστηρίου, καὶ λυπήθηκε γιὰ τὴν παιδικότητά του, δταν μάλιστα αὐτὴ ὑπογράμιζε τὴν παρουσία της τῆ στιγμῆ πού

ὁ ἑθύμιος εἶχε βρῆ τὸ μυστικὸ τῆς ζωῆς του. Ἰὸ κλειδὸ ἦταν ἡ ἀδυναμία του. Μ' αὐτὸ μποροῦσε νὰ διαβάσῃ ὄλο τὸ παρελθόν του καὶ νὰ ἐξαγάγῃ τὴ φιλοσοφία του. Φοβερὰ ἀπαισιόδοξη, εἶναι ἀλήθεια! Παρηγορήθηκε σκεπτόμενος πὼς αὐτὸς εἶναι ὁ μέσος ἄρας τῆς ζωῆς ὄλων σχεδὸν τῶν ἀνθρώπων.

Ἰὰ βήματα εἶχαν πλησιάζει. Ὁ ἀγνωστος θὰ ἦταν βιαστικός, ἀλλοίως δὲν ἐξηγότανε πὼς σὲ γοργὴ κλιμακὰ τὰ βήματά του εἶχαν γίνεῖ τώρα τόσο ἐντονα. Ὁ Θύμιος γύρισε πίσω του καὶ δὲ δυσκολεύτηκε νὰ δῆ μιὰ λεπτὴ σιλουέττα πού ἔτρεμε μακριὰ στὸ δημοσιο δρόμο. Ἐξακολούθησε τὴν πορεία του χωρὶς βιάση. Ἐπειτα στάθηκε, γύρισε, περιμένει.

— Ναί. . .

Ὁ Στράτης, ἀντιμετώπιζε τὸ Θύμιο μὲ

ὀργίλο καὶ ψυχρὸ βλέμμα. Ἰὸ σεληνόφως ἔδινε στὰ κανονικὰ χαρακτηριστικά του τὴν εὐγενέστερη ὠχρότητα.

— Ναί, ξανάπε ὁ ἑθύμιος.

Ὁ σύζυγος τῆς κ. Ἀργυράκη Μπέη ἔβαλε τὸ χέρι στὸ πέτο τοῦ σακκακιῦ τοῦ δημοσιογράφου καὶ μὲ φωνὴ χαμηλὴ, βραχνή, ψιθύρισε:

— Ἀκουσε, μπάρμπα, ἂν ξανακατήσῃς σπῖτι, θὰ σὲ ρίξω χάμω μὲ μιὰ πιστολιά, σὰ σκυλί.

Ὁ Θύμιος ἀνορθώθηκε γεμάτος ἀγανάκτηση, θυμὸ. . . Ἡ ἀνάιδεια τοῦ νέου τὸν ἐπνίγε. Προσπαθοῦσε νὰ βρῆ κάτι νὰ τὸν κατακεραυνώσῃ, ἀλλὰ ἀξαφνα τὸν ἐγκατέλειψε αὐτὴ ἡ ἐπιθυμία καὶ χαμογέλασε. Χωρὶς ν' ἀποκριθῆ, εἶχε γυρίσει τὴν πλάτη του στὸ Στράτη κι' εἶχε ἐξακολούθησῃ τὸ δρόμο του.

(Ἰὸ τέλος στὸ ἐρχόμενο).

[Ἀπὸ τὸν Ἐκδοτικὸν Οἶκον Ἴω. Κολλάρου καὶ Σας βγαίνει αὐτὲς τίς ἡμέρες μιὰ ἔκδοσις τῶν Νεκρικῶν Διαλόγων τοῦ Λουκιανοῦ κατωμένη ἀπ' τὸν κ. Ἀχιλλ. Τζάρτζανος, τὸ συγγραφέα τοῦ Συντακτικοῦ τῆς Νέας Ἑλληνικῆς. Ἡ ἔκδοσις αὐτὴ περιέχει πρῶτα μιὰ σύντομη εἰσαγωγή γιὰ τὸ Λουκιανὸ καὶ γιὰ τίς μυθικὰ καὶ λαϊκὰ δοξασίαι τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων γιὰ τὸν ἄλλο κόσμο. Ἐρχεται ἔπειτα τὸ κείμενον τῶν διαλόγων κι' ἡ μετάφρασίς του—τὸ κείμενον ἀπ' τὴν μιὰ σελίδα κι' ἡ μετάφρασις στὴν ἀπέναντι—καὶ ἀποκάτω οἱ ἀναγκαίαι σημειώσεις, ὄχι γλωσσικὰς ἢ γραμματικὰς καὶ συντακτικὰς, ἀλλὰ μόνο πραγματικὰς, ὅσες χρειάζονται γιὰ νὰ γνωρίζῃ κανεὶς τὰ μνημονευόμενα πρόσωπα καὶ πράγματα, πού μὲ τὴν γνώσιν τῆς ζωῆς καὶ ἀστειότητάς σαυρίζῃ ὁ Λουκιανός. Εἶναι δηλαδὴ ἡ ἔκδοσις αὐτὴ τῶν Νεκρικῶν Διαλόγων τοῦ χάρι καὶ ἀστειότητάς σαυρίζῃ ὁ Λουκιανός. Εἶναι δηλαδὴ ἡ ἔκδοσις αὐτὴ τῶν Νεκρικῶν Διαλόγων τοῦ χάρι καὶ ἀστειότητάς σαυρίζῃ ὁ Λουκιανός. Εἶναι δηλαδὴ ἡ ἔκδοσις αὐτὴ τῶν Νεκρικῶν Διαλόγων τοῦ χάρι καὶ ἀστειότητάς σαυρίζῃ ὁ Λουκιανός. Εἶναι δηλαδὴ ἡ ἔκδοσις αὐτὴ τῶν Νεκρικῶν Διαλόγων τοῦ χάρι καὶ ἀστειότητάς σαυρίζῃ ὁ Λουκιανός.]

ΛΟΥΚΙΑΝΟΥ

ΔΙΑΛΟΓΟΣ ΚΖ' (7)

ΤΟΥ ΖΗΝΟΦΑΝΤΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΚΑΛΛΙΔΗΜΙΔΗ

—Τὶ ἐπαθε ἕνας παράσιτος, πού βιαζόταν νὰ κληρονομήσῃ ἕναν πλούσιο γέροντα—

Ζηνόφαντος. Καὶ σύ, Καλλιδημίδη, πὼς πέθανες; Ὅσο γιὰ μένα, πὼς ἤμουν παράσιτος τοῦ Δεινῆ καὶ πὼς, σὰν ἐμπούκωσα μιὰ φορὰ περισσότερο ἀπ' ὅ,τι χωροῦσε τὸ στόμα μου, πνίγηκα καὶ ξεψύχησα, τὸ γνωρίζεις βέβαια, γιὰτὶ κοντὰ μου ἦσαν ἐκεῖ πού πέθαινα.

Καλλιδημίδης. Ναί, ἤμουν κοντὰ σου, Ζηνόφταντε. Μ' ἐμένα ὁμοίως συνέβηκε κάτι παράδοξο. Γνωρίζεις βέβαια καὶ σύ, πιστεῶω, τὸν Πτωόδωρο τὸ γέρο;

Ζηνόφ. Ἰὸν ἄτεκνο, τὸν πλούσιο, μὲ τὸν

ὀποῖον ἐγνώριζα πὼς περνοῦσε τὸν περισσότερο καιρὸ μαζί;

Καλλιδ. Ἐκεῖνον ἀκριβῶς τὸν ἐκολάκευα καὶ τὸν περιποιούμουν πάντοτε, σὰν μοῦ ὑποσχόταν ὅτι ἄμα πεθάνῃ θὰ μ' ἀφήσῃ κληρονόμο του. Ἐπειδὴ ὁμοίως ἢ ὑπόθεσις αὐτὴ τραβοῦσε, μπροστὰ γιὰ πάρα πολλὸν καιρὸ, καὶ περισσότερο ἀπ' τὸν Τίθωνό⁽¹⁾ εἶχε σκοπὸ

(1) Τὸν Τίθωνό, ἕνα μυθικὸ πρόσωπο, τὸν ἐρωτήθηκε νέο γιὰ τὴ μεγάλη του ὠραιότητα καὶ τὸν ἄρπαξε καὶ τὸν ἔκαμε σύζυγό της ἢ θὰ ἦναι ἡ

νά ζήση ο γέρος, έσκέφτηκα μιά σύντομη διαδικασία, για να φτάσω στην κληρονομιά: αγόρασα δηλαδή ένα δηλητήριο και κατώρθωσα να πέσω τον οίνοχοό του, εϋθύς άμα ζήτηση ο Πτωόδωρος να πιη—και τδ πίνει αρκετά άνέρωτο τδ κρασί—νά ρίξη μέσα σ' ένα κρασοπότηρο άπ' αυτό τδ δηλητήριο και να τδ έχη έτοιμο και να τδ τδ προσφέρη και τδ άρκίστηκα τδ δούλου αυτού έτι, άν ήθελε τδ κάμει αυτό, θά τδν αφήσω ελεύθερο.

Ζηνόφ. Λοιπόν τί συνέβηκε; Γιατί φαίνεται πως κάτι πολύ παράδοξο πράγμα θά πηξ.

Καλλιδ. Λοιπόν άφου πήραμε τδ λουτρό μας και γυρίσαμε πίσω, ο δούλος τότε, καθώς είχε δύο άκριβώς κρασοπότηρα έτοιμα, τδ ένα για τδν Πτωόδωρο, εκείνο πού είχε τδ δηλητήριο, και τάλλο για μένα, έκαμε λάθος, δέν ξέρω πως, και έδωσε σέ μένα τδ δηλητήριο, και στδν Πτωόδωρο τδ ποτήρι,

ή Αύγη). Με τή μοιχεία της οι θεοί του χάρισαν τήν άθανασία, αλλά δέν τδ έδωκαν και τήν αϊώνια νεότητα, κι' έτσι στί τελευταία βασανίζόταν κι' έλειωνε ο δυστυχής άπ' τά βαθεία γηραιότητα. Τέλος τδν λυπήθηκε ο Δίας και τδν μεταμόρφωσε σέ τζιτζικια.

ΩΚΕΑΝΟΣ

Κυλάς τά κύματά σου, ωκεανέ,
και σκλάβια τήν καρδιά μου παίρνεις.
Στίς ύψηλές σου λαχταράει κορφές,
και σέ γκρεμούς άβύσσων τήνε σέρνεις.

Μά πιδ πολύ, στερνή παρηγοριά,
'Ωκεανέ, ξαπλώνεσαι μπροστά μου.
Γιατί σέ σένα μοναχά χωρεϊ
ή μαύρη και μεγάλη άπελπισιά μου.

πού ήτον χωρίς φάρμακο. Έπειτα εκείνος έξακολουθούσε να πίνη, ένφ' έγώ εϋθύς στή στιγμή ξαπλώθηκα κάτω μακρως πλατύς, και έτσι παίρνοντας τδ μέρος του ήμου άντις για κείνον νεκρός.

'Τί σ' έπιασαν αυτά τά γέλια, Ζηνόφαντε; Δέν έπρεπε βέβαια να γελάς για τδ πάθημα ανθρώπου φίλου σου.

Ζηνόφ. Γελώ, γιατί πολύ νόστιμα τήν εχεις πάθει, Καλλιδημίδη. Κι' ο γέρος τί έκαμε, σάν τά είδε αυτά;

Καλλιδ. Στην αρχή ταράχτηκε λιγάκι μ' αυτό τδ ξαφνικό γεγονός: έπειτα, έπειδή κατάλαβε, νομίζω, τί είχε συμβη, γελοσσε κι' αυτός, τί δουλειά πηγε και μου έκαμε ο οίνοχοός!

Ζηνόφ. Μά δέν έπρεπε και σδ να βιαστής και να πάρης τδ σύντομο τδ δρόμο. Γιατί, άν πήγαινες άπ' τδν πλατδ τδ δρόμο (1), θά σου έρχόταν ή κληρονομιά πιδ σίγουρα, άν και λίγο άργότερα.

ΑΧΙΛΛ. ΤΖΑΡΤΖΑΝΟΣ

(1) Άν δηλαδή έκανες ύπομονή και περιμένεις, ως πού να πεθάνη ο γέρο-Πτωόδωρος.

Τό δεμαπενθήριον

ΠΕΡΙ ΤΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ

ΚΑΙ ΤΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ

Μαρίκα και Κυβέλη

Η συγκρότηση του θιάσου Μαρίκας Κοτοπούλη-Κυβέλης, τδν περασμένο Μάρτη, χαιρετίσθηκε μ' ένθουσιασμό σά «θεατρικό γεγονός» μεγάλο, όσο σχεδόν κι' ή σύγχρονη έναρξη τής λειτουργίας του Έθνικού Θεάτρου. Άποφύγαμε τότε να τδ σχολιάσουμε, γιατί θά λέγαμε, κατά τή συνήθειά μας, τήν πικρή αλήθεια, και δέν ήθελαμε να νομισθί πως... ζηλεύουμε τά μεγαλουργά θεατρικά σχέδια του κ. Σκύρου Μελά. Άλλά τώρα πού ο θιάσος διαλύθηκε και καθειμά από τις καλυψμαχες πρωταγωνίστριες συγκροτεί τδ δικό της, τέτοιος φόβος δέν υπάρχει. Και μπορούμε να πούμε πως έξαρχής είμαστε βέβαιοι, όχι μόνο πως ή συνεργασία τους δέ θά βαστούσε παρ' άπ' τά σϋκα ως τά σταφύλια, αλλά και—τδ χειρότερο—πως τόσο ή Κυβέλη, όσο κι' ή Μαρίκα Κοτοπούλη θάβγαίνουν από τδ «γεγονός» ζημιωμένες. Γιατί, απλούστατα, οι μεγάλες αυτές καλλιτέχνιδες δέν είναι καρωμένες για να παίξουν δυο ρόλους από ένα έργο και νάντικρύζονται στην ίδια σκηνή, και μόνο ο κ. Σπύρος Μελάς, κριμασιν οίς οίδεν αυτός, θάχε τή νιτσεική σκληρότητα να τις πείση να κάμουν τήν κακή αυτή δοκιμή. Και μετς μιά φορά είχαμε σκεφθεί να τις συνδυάσουμε, να τις ένόσουμε σ' ένα μεγάλο θιάσο, και κάμαμε τά σχετικά διαβήματα πού αποτύχανε, ίσως γιατί τότε ακόμα ήταν πολύ νέες. Ποτέ όμως δέν μάς πέρασε άπ' τδ νοϋ να τις βγάλουμε στί ίδιο έργο και στην ίδια σκηνή. Η ιδέα μας ήταν να παίξουν καθειμά τά έργα της χωριστά. Ο συνδυασμός δέ θάταν καλλιτεχνικός, αλλά οικονομικός. Θάποτελούσε κείνο τδν καιρό μιά θεατρική έπιχείρηση άκλόνητη. Και θάπέβλεπε πρώτιστα στί να ξεκουράξη με τδ άζημώτο τις δυο μοναδικές μας καλλιτέχνιδες, πού κονοϋσε ή ψυχή μας να τις βλέπουμε να παίζουν ενάντια σέ τόσα υλικά προσκόμματα—τ ή Μαρίκα προπάντων, πού για να τά βγάξη κέρα, έπαιξε ως κι' Έπιθεώρηση!—και νάναι υποχρεωμένες, κι' οι δυο, να εργάζονται τις 300 ήμέρες του χρόνου!

Άλλά γιατί στί ίδιο έργο δέν θά τις συμβουλευάμε να έμφανίζονται, παρ' άκλόνητα, έξαιρετικά; Όχι για κείνο πού νομίζουν πολλοί, δηλαδή πως καθειμά είναι καλή μόνο στί είδος της: ή Μαρίκα στην τραγωδία κι' ή Κυβέλη στην κωμωδία. Κάθε άλλο! Έμεις έχουμε τήν ιδέα—και μάς δικαιώνει ή ίσαμε

τώρα καλλιτεχνική τους σταδιοδρομία—πως είναι τδ ίδιο καθολικές κι' οι δυο, και πως με τήν ίδια έπιτυχία μπορούν να παίξουν όποιο ρόλο θέλουν. Σέ πόσα έλαφρά έργα, σέ πόσες κωμωδίες, δέν είδαμε τή Μαρίκα να παίξη με τή χάρη τής Κυβέλης; Και πάλι σέ πόσες τραγωδίες, σέ πόσα βαριά δράματα—άρχαία, ύφηνικά, τδ σύγχρονου ρωσικού θεάτρου—δέν είδαμε τήν Κυβέλη να παίξη με τή δύναμη τής Μαρίκας; Κάποιες μικρές διαφορές, κάποιες ειδικώτατη να πούμε ειδικότης δέν θάχε καμιά σημασία, προκειμένου να έμφανισθουν κι' οι δυο στί ίδιο έργο—βαρδ ή έλαφρό, τραγωδία ή κωμωδία—άν και τδ φυσικό τους ήταν τέτοιο πού να έπιτρέπη τδ αντίκρουσμα. Άλλά δυστυχώς—και γιατί δυστυχώς; αυτό δέν πρέπει να θεωρηθί ούτε δυστύχημα ούτε εϋτύχημα—δέν είναι. Η φρονή τής Μαρίκας κι' ή φρονή τής Κυβέλης—τόσο ώρατες όταν άντηχούν χωριστά—άποτελούν δυσαρμονία όταν άκούγονται μαζί, ή ή μιά εϋθύς κατόπι από τήν άλλη. Η όμιλία, ο τόνος, ο τρόπος, ή άρθρωση τής Κυβέλης, πού μάς μαγεύουν όταν τήν άκοήμε μόνη, δέν συνταιριάζουν καθόλου με τήν όμιλία, τδν τόνο, τδν τρόπο και τήν άρθρωση, επίσης μαγευτικά, τής Μαρίκας. Τδ ίδιο και τδ παράστημα, ή έμφάνιση, τδ είδος τής σκηνηκής όμορφιάς τους. Γιατί κι' οι δυο στί σκηνή είναι ή φαίνονται τδ ίδιο ώραιες, τδ ίδιο ύπεροχες, τδ ίδιο έπιβλητικές και κυρίαρχες. Άλλά καθειμά χωριστό. Όταν τις βλέπεις και τις δυο μαζί, τότε ή μιά και τότε ή άλλη φαίνεται... άσχημότερη. Έπίσης τότε ή μιά και τότε ή άλλη, όταν παίξουν μαζί, φαίνεται πως παίξει με λιγώτερη χάρη ή με λιγώτερη δύναμη. Και γι' αυτό βγήκαν άπ' τδ σύντομο, εϋτυχώς, πείραμα ζημιωμένες, μειωμένες κι' οι δυο. Και τδ λυπηρότερο, χωρίς να έχουν καμιά άπολύτως άνάγκη!

Τδ συμπέρασμα είναι πως, για όποιοδήποτε λόγο, τδ πείραμα δέ θάπρεπε να ξαναγίνη. Η Κυβέλη κι' ή Κοτοπούλη δέ μπορούν παρ' ά να παίξουν με άλλες, πού σά μικρότερες, σά νεότερες, προσπαθουν—και κάποτε τδ κατορθώνουν—να συμμορφώνονται και ναποτελούν μαζί τους τήν άπαραίτητη καλλιτεχνική άρμονία. Άλλά οι δυο μαζί, καλλιτεχνικώς, κάνουν δυσαρμονία. Μεγάλες πάντα κι' οι δυο, καθειμά είναι και μένει ο έαυτός της, τδ φυσικό της και, καθώς είπαμε, τά φυσικά τους δέ συνταιριάζουν. Κι' όταν ή μιά, στί ίδιο έργο και στην ίδια σκηνή, προσπαθί να υπερβάλη τήν άλλη, ή δυσαρμονία γίνεται ακόμα πιδ χτυπητή. Γι' αυτό οι άμερόληπτοι θεατές έφρυσαν από τις παραστάσεις του «Κεντρικού» με τόσο άκαθόρι-

σες, ἀμφίβολες, ἀλληλοσυγκρουόμενες κι' ἀνεξήγητες ἐντυπώσεις, κι' οἱ φίλοι τῆς μιλάνης μὲ τὴν πεποθήνη κώσ υστερήσει ἢ ἄλλη. Ἐμεις, μιὰ-δυσ φορὴς πού πήγαμε, ῥάγαμε μ' αἰσθημα ὀδύνης. Γιατί ἀγαπούμε τὴν Κυβέλη καὶ τὴ Μαρία, πού σ' αὐτὲς χροιστοῦμε μιὰ *Φωτεινὴ Χάντρα* καὶ μιὰ *Στέλλα Βιολάντη*, ὄσο δὲν τίς ἀγαπᾷ βέβαια ὁ κ. Μελάς, πού τὸ κάτω-κάτω μπορεῖ νὰ μὴν τοὺς χροιστᾷ καὶ τίποτα...

Γρ. Ξ.

Τὸ Ἔθνικό Θέατρο καὶ τὰ ἑλληνικά ἔργα.

Ἀπὸ τὰ ἔργα πού θὰ παίξῃ τὸ Ἔθνικό Θέατρο—καὶ κατὰ τὸν ὀργανικό του νόμο, καὶ κατὰ τὴ γνώμη μας, καὶ κατὰ τὴ γνώμη ὄλων ἐκείνων πού ἔχουν συναίσθηση τοῦ πραγματικοῦ προορισμοῦ του—τὰ μισὰ τοῦλάχιστο πρέπει νὰ εἶναι ἑλληνικά. Ἔἴτε ἀρχαῖα—ἂν καὶ τὰρχαῖα πολλοὶ δὲν τὰ θεωροῦν μόνο ἑλληνικά—ἔἴτε μεσαιωνικά, ἔἴτε νεώτερα, ἔἴτε σύγχρονα. Ἀλλὰ προσάπτων καινούργια, ἀπαιχτα, ζώντων κι' ἐργαζομένων συγγραφέων, παλαιῶν ἢ νέων· γιατί μόνον αὐτὰ θὰ κινούσαν ἕνα ζωηρὸ ἐνδιαφέρον καὶ θὰ δημιουργοῦσαν μιὰ θεατρικὴ κίνηση, μιὰ θεατρικὴ ζωή. Ἀλλὰ πού εἶναι τὰ;... Ὅτι νομίζε κανένας πῶς, ὅστερ' ἀπὸ ἕνα χρόνον πού δημοσιεύθηκε ἡ συστημὴ προκήρυξη, τὸ γραφεῖο τοῦ Ἑθνικοῦ Θεάτρου θὰ εἶχε κατακλυσθῆ ἀπὸ χειρογραφα, κι' ἡ Καλλιτεχνικὴ Ἐπιτροπὴ δὲν θὰ εἶχε παρὰ νὰ διαλέξῃ. Κι' ὁμως δὲν ἔχουν ὑποβληθῆ ὡς τώρα παρὰ ὀλίγα ἀπὸ νέους—καὶ τὰ περισσότερα, ἐννοεῖται, ἀδόκιμα—κι' ἐλάχιστο ἀπὸ γνωστοὺς ὀπωδηκότε συγγραφεῖς. Ἔτσι, στὸ δραματολόγιο τῆς ἐρχομένης περιόδου, πού καταρτίζεται τώρα, — δραματολόγιο ἀπὸ δεκαπέντε ὡς εἴκοσι ἔργα—εἶναι ζήτημα ἂν τὰ νέα ἑλληνικά, τὰ ἀπαιχτα, θὰ ὑπερβαίνουν τὰ τρία ἢ τέσσαρα. Καὶ φυσικά θὰ παρουσιασθῆ ἀνάγκη νὰ ἐξήσῃ ὁ ἀριθμὸς τους μὲ δυὸ-τρεις καλὲς ἀπιτυχίας, ὅπως ἔγινε φέτος μὲ τὴ «Βαβυλωνία» κι' ἀπὸ τὰ ἐξῆ ἔργα πού παίχθηκαν, τὰ τρία ἦταν ἑλληνικά, δηλαδή ἀκριβῶς τὰ μισὰ.

Ἄν αὐτὸ δὲν κατορθωθῆ τυχὸν καὶ κατὰ τὴν ἐρχομένη περίοδο, οἱ ἐνδιαφερόμενοι θὰ διαμαρτυρηθοῦν. Ἀλλὰ ποιὸς θὰ φταίῃ; Ὁχι βέβαια ἡ Καλλιτεχνικὴ Ἐπιτροπὴ, οὔτε τὸ Διοικητικὸ Συμβούλιο. Οἱ συγγραφεῖς τότε; Ἰσως οὔτε αὐτοί. Ἐπειδὴ τάχα ἔγινε τὸ Ἔθνικό Θέατρο, ἔπρεπε νὰ ἐμπνευσθοῦν καὶ νὰ γράψουν μὲ τὸ στανιὸ, ἀφοῦ τοὺς τελευταίους αὐτοὺς δισσεχτοὺς χρόνους ἔξουσιθίσαν νὰ κάνουν καὶ τὰ δυὸ; Ἡ ἐποχὴ μόνω φταίει, μὲ τὴ γιὰ χίλιους λόγους ἐλαττωμένη πνευματικὴ ζωή καὶ κίνηση. Ἄν τὸ Ἔθνικό Θέατρο ἀνοιγῇ πρὸ εἴκοσι ἢ δεκαπέντε ἐτῶν, ὅταν οἱ συγγραφεῖς μας διατηροῦσαν ἀκόμα τὴν ὄρεξή τους, τὴν αἰσιοδοξίαν καὶ τὴν ἐργατικότητά, τὰ πράγματα θάταν κάπως διαφορετικά... Ὁπωδηκότε, μιὰ κάποια κίνηση κι' ἔτσι θὰ γίνῃ. Κι' ἂν ἀπὸ τὰ νέα ἑλληνικά ἔργα πού θὰ παίχθοῦν στὸ Ἔθνικό Θέατρο, ἕνα-δυὸ σημειώσουν καλὴ ἢ μεγάλη ἀπιτυχία, τότε ἀσφαλῶς θὰ γραφτοῦν κι' ἄλλα. Κι' ἡ κίνηση θὰ ζωηρέσῃ, καὶ

θὰ ζωηρέσῃ ἀπὸ χρόνον πρὸ χρόνον, καὶ σιγά-σιγά... θάλλεξῃ ἢ ἐποχή. Μὲ ἄλλους λόγους, τὸ Ἔθνικό Θέατρο, ὅπως ἰδρῦθηκε κι' ὅπως λειτουργεῖ, εἶναι ἀδύνατο νὰ μὴν ἔξῃ μιὰ καλὴ ἐκδήλωση κι' ἕνα καλὸ ἀποτέλεσμα στὸ μέλλον. Πρὸς τὸ παρόν, πρέπει νὰ ἐκσεσθοῦμε σιγά-λίγα. Ὑστερὰ θὰ ἴδοῦν καὶ τὰ πολλὰ...

Γρ. Ξ.

Ἡ σεξουαλικὴ ἠθικὴ καὶ ἡ Ἐπιστήμη

Ἡ κυρία Ἄννα Κατσιῖρα ἀπαντᾷ παρακάτω στὸ ἀρθρο πού ἔγραψε ὁ κ. Ξενοπούλος ἐξ ἀφορμῆς τοῦ τελευταίου τοῦ βιβλίου. Καὶ παρουσιάζει μιὰ καινούργια ὀλοκδιόλου ἀποψη τοῦ ζητήματος, πού δὲν ὑπάρχει στὸ βιβλίο τῆς. Ὅτι δηλαδή ἡ σεξουαλικὴ ἠθικὴ τοῦ μέλλοντος ἐξαρτᾶται ἀπὸ τίς προόδους πού θὰ κάνει, σὲ ὁρισμένα σημεῖα τῆς δικαιοδοσίας τῆς, ἡ ἱατρικὴ Ἐπιστήμη. Βεβαιότατα ἡ καινούργια αὐτὴ ἀποψη εἶναι ἀξιοπρόσεχτη. Μόνον πού ἐκφεύγει τὴν ἀκριδιότητα τοῦ κ. Ξενοπούλου. Γι' αὐτὸ δὲν θὰ ἀπαντήσῃ στὸ ἀρθρο τῆς κ. Κατσιῖρα, οὔτε θὰ δεχθῆ ἀπάντηση ἀπὸ ἄλλον πού νὰ μὴν εἶναι τοῦλάχιστο γιατρός. Ὅσο γιὰ τὴν ἐλευθεροστομία, νομίζω πῶς ὅταν μιλοῦν ἡ Ἐπιστήμη καὶ ἡ Φιλοσοφία, ἔχουν κάθε δικαιοματὰ νὰ ὀνομάζον τὴ σκάφη σκάφη καὶ τὰ σῦκα σῦκα. Ἡ «Νέα Ἐστία» οὔτε «οἰκογενειακὸ ἀνάγνωσμα» εἶναι, οὔτε περιοδικὸ γιὰ παιδιὰ. Ἰδοῦ τὸ ἀρθρο τῆς κυρίας Κατσιῖρα, πού ἔχει τὸν τίτλο «Γενετήσια Ἀγωγή—γενετήσια ἠθικὴ»:

Τὸ κυκλοφοροῦσαν ὑπὸ τὸν τίτλον «Προσιμασία τοῦ κοριτσιοῦ στὰ γενετησιὰ ζητήματα» βιβλίου μας, πού εἶχε τὴν τιμὴ νὰ κριθῆ ἀπὸ τὸν κ. Ξενοπούλου, εἶναι μέρος μόνον τῆς ὅλης σχετικῆς μελέτης μας. Στὸ τεῦχος αὐτὸ δίδαμεν καὶ μερικὲς συμβουλές, ὡς εἶδος σωαθίων, στὰ κορίτσια πού θαλασσοδέρνονται στὸν ὠκεανὸ τοῦ ἐρωτος. Τὸ πόσο ἀδίκαι αἱ συμβουλὴ αὐταὶ ἐχαρακτηρίσθησαν ὡς προτροπὴ πρὸς παγίδευσιν τῶν ἀνδρῶν, φαίνεται ἀπὸ τὴν ἐξῆς παράγραφον πού ὑπάρχει στὸ ἴδιο κεφάλαιο: «Ἔτσι ἔχουν τὰ πράγματα, ὅταν ζοῦμε τὴν ζωὴ μας ζωοδῶς: ὅποια πρέπει νὰ εἶναι ἡ ζωὴ τῶν φωτισμένων ἀνθρώπων;» νά, ὁ ἀντικειμενικὸς σκοπὸς τῆς σειράς αὐτῆς τῶν βιβλίων μας.

Διὰ νὰ λείψῃ κάθε ἵχνος τῆς ἀνωτέρω κατηγορίας, θεωροῦμεν καλὸν νὰ μεταφέρωμεν ἐδῶ τὸ ἐξῆς ἀπόσπασμα, πού παραλαμβάνομεν ἀπὸ τὸ δεῦτερον τεῦχος, τὸ ὑπολὸν ἔχομεν ἔτοιμον πρὸς ἐκτύπωσιν ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἐρως—Γόμος»:

«Πολλὰ κορίτσια, μὰς λέγουν: «Καὶ ὁμως τίς βαιμένες καὶ ξεπαρθεναμένες προτιμοῦν οἱ ἀνδρες» καὶ αὐτὲς πανδρεύονται εὐκολώτερα». Ἐπιτρέψατέ μοι, ἀγαπητὰ μου κορίτσια, νὰ μὴ συμφωνῶ ἀπολύτως μαζί σας στὸ ζήτημα αὐτό. Ὑπάρχουν ἐκ φύσεως μερικὰ κορίτσια πλασμένα ν' ἀρέσουν περισσότερο στοὺς ἀνδρας. Μπορεῖ αὐτὰ νὰ μὴν εἶναι κἀν ὄμορφα, ἔχουν ὁμως ἐκεῖνο τὸ κᾶτι πού λωλαίνει τοὺς

ἀνδρας, καὶ θὰ τὴν στεφανοῦσιν καὶ ἂν ἀκόμη γνωρίζουν πῶς ἔχει περάσει ἀπὸ πολλὰ ἄλλα χέρια. Ὑπάρχουν καὶ ἄλλα κορίτσια ἀπολύτως ἀντιπαθητικά καὶ ἀποκρουστικά, τὰ ὅποια μόνον τοιαῦτα ὄσο καὶ ἂν βιαθοῦν καὶ ντυθοῦν.

Τοὺς δυὸ αὐτοὺς τύπους περιγράφει ἐξαιρετικῶς καλὰ ὁ κ. Ξενοπούλος στὸ ἐκλεκτὸ διήγημά του «Ὁ Κακὸς Ἀρόμος». (Καθὼς βλέπετε διαφέρομεν καὶ δικού; μας συγγραφεῖς πού ἀξίζουν, ἀλλὰ φυσικά δὲν ἀναφέρομεν παρὰ μόνον τὰ ἔργα ἐκεῖνα, τὰ ὅποια συμφωνοῦν μὲ τὰς ἀπόψεις μας).

Αὐτοὶ οἱ δυὸ τύποι εἶναι ἐξαιρέσεις. Ὁ φυσιολογικὸς τύπος περνᾷ ἀπὸ τὴν μέσην. Τὸ καθὲνα ἔχει κάποια χάρη, καὶ μάλιστα ὅταν ἔξῃ τὴν φρεσκάδα τοῦ κοριτσιοῦ. Πολλὰ ἀπ' αὐτὰ κατορθώνουν, μὲ τὰ βαιμήματα καὶ τὰ κτυπητὰ ντυσίματα, νὰ ἐλκύσουν τὴν προσοχὴ τῶν γύρω τῶν ἀνδρῶν. Ἄν αὐτὰ ἔχουν τὴν τέχνην νὰ διεγείρουν τὸν κόθοιν χωρὶς νὰ τὸν ἱκανοποιοῦν, ἂν οἱ ἀνδρες εἶναι ἀπὸ τοὺς ἐλαφροὺς, χωρὶς αὐτοκυριαρχία, ἔρμαια τῶν ὁρμῶν τους, εἶναι πλέον ἢ βέβαιον ὅτι θὰ τὰς ὑπανδρευθοῦν. Αὐτὰ τὰ κορίτσια καὶ αὐτοὺς τοὺς γάμους μὴ τοὺς ζηλεύετε, γιατί ἀφοῦ ἱκανοποιηθῆ ὁ κόθος πού τοὺς ἠγάπησε, μένουν δυὸ ξένοι, ἢ μᾶλλον δυὸ ἐχθροί, πού δὲν τοὺς ἐνώνει τίποτε καὶ τοὺς χορίζουν τὰ πάντα. Δυσπιστεῖτε λοιπὸν στοὺς γάμους αὐτοὺς, πού ἔχουν ὡς μόνον σύνδεσμο τὸν διεγεγνηθέντα καὶ μὴ κατασβεσθέντα κόθοιν τοῦ ἀνδρός.

Ἀντιθέτως: Δὲν ὑπάρχει σοβαρὸ κορίτσι μὲ ἀπλή περιβολὴ καὶ πλούσιο τὸν ψυχικὸ καὶ πνευματικὸ τῆς κόσμον, πού δὲν ὑπανδρευθῆ μὲ τὸν ἀνδρα μὲ τὸν ὅπονον συννεργεῖται, σιγὰ μάλιστα προϊστάμενον τῆς. Πρόκειται, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, κερὶ σοβαρῶν ἀνδρῶν, οἱ ὅποιοι οὔτε σκέψιν, ὡς τὴν ὄραν, ἔκαμναν γιὰ γάμον· διότι εἶχαν τὴν χειρίστην γιὰ τὸ σημερινὸ κορίτσι γνώμην, ἀλλάζουν ὁμως ἀπόφασιν, ὡς ἔλθουν σ' ἐπαφὴ μὲ τὸ καθὼς πρέπει κορίτσι.

Θὰ μ' ἐρωτήσουν: «Πόσοι εἶναι οἱ σοβαροὶ αὐτοὶ ἀνδρες;» Ἀπαντῶ: «Ὅσο καὶ τὰ σοβαρὰ κορίτσια». Πάντως περισσότεροι, καὶ οἱ μὲν καὶ αἱ δέ, ἀφ' ὅ,τι φαντάζονται αἱ πολλοί. Ἀλλ' αὐτοὶ δὲν κυκλοφοροῦν στὰ κέντρα καὶ δὲν κάμνουν θόρυβον· γι' αὐτὸ δὲν εἶναι γνωστοί. Αὐτοὶ κάμνουν τοὺς ἀληθινούς γάμους, γιατί καὶ οἱ δυὸ παντρεύονται ἐν πλήρει γνώσει τοῦ σκοποῦ τοῦ γάμου, καὶ ἐκλέγουν τὸ ἕτερον ἡμισύ των προμισμένο μὲ τὰ πρὸς ἀπιτυχία τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ ἀπαιτούμενα προσόντα».

Ἀπὸ τ' ἀνωτέρω γίνεται ὀλοφάνερο, πῶς αἱ ἀπόψεις μας ἐπὶ τοῦ σημείου αὐτοῦ συμφωνοῦν ἀπολύτως μὲ τὰς τοῦ κ. Ξενοπούλου.

* *

Θὰ μὰς ἐρωτήσουν ἴσως ἂν ἐξακολουθοῦμε νὰ πιστεύομε στὴ γενετησιὰ ἠθική, τὴν ὅποια διδάσκουμε, καὶ μετὰ τὸ ξετίναγμα πού τῆς ἔκαμεν ὁ κ. Ξενοπούλος.

Βεβαιότατα, ἐξακολουθοῦμε νὰ πιστεύομε στὸ βᾶσιμον αὐτῆς. Καὶ διὰ νὰ πείσωμεν περὶ αὐτοῦ τοὺς ἄλλους, θ' ἀναφέρωμεν ἕνα μόνον

ἐπιχείρημα, κι' ἐπιφυλασσόμεθα ν' ἀναπτύξομεν τὰ ὑπόλοιπα ἐν καιρῷ.

Πιστεύω νὰ παρηδέχεται ὁ κ. Ξενοπούλος τὸ ἐξῆς ἀξίωμα: «Ἦταν ἐξ ὄσον ἐπιβουλεύονται τὴν ἀκεραιότητα τῶν δημιουργικῶν ὁργάνων τῆς γυναίκας δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι ἠθικόν».

Αὐτὴν λοιπὸν τὴν ἀκεραιότητα ἐπιβουλεύονται περισσότερο ἀπὸ κάθε τι ἄλλο αἱ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἴσον μακροχρόνια στείραι ἐρωτικαὶ σχέσεις, εἴτε λαμβάνουν χώραν πρὸ εἴτε καὶ μετὰ τὸν γάμον. Γιατί ἀσφαλῆ προφυλακτικά, καθὼς καὶ θεραπευτικὰ μέσα κατὰ τῶν μεταδοτικῶν νοσημάτων δὲν ὑπάρχουν πρὸς τὸ παρόν. Εἶναι δὲ τὰ σπυροκέσια αὐτα, ὅταν χρονίσουν, ἡ μεγαλύτερα αἰτία ἀθεραπεύτου στειρώσεως.

Δὲν ὑπάρχουν προσέτι οὔτε ἀσφαλῆ κατὰ τῆς συλλήψεως προφυλακτικά μέσα. Τὸ μαρτυροῦν αἱ χιλιάδες τῶν νόθων, ἡ ἀθεράπευτη αὐτὴ πληγὴ τῶν συγγενῶν καινωνιῶν. Τὸ πιστοποιοῦν ἀκόμη αἱ ἀπειροῦριθμες ἐκτροπές ὑπᾶνδρων καὶ ἀνυπᾶνδρων, πού λαμβάνουν χώραν καθημερινῶς. Εἶναι δὲ αἱ ἐκτροπές αὐταὶ ἡ δευτέρα μεγάλη αἰτία πού καταστρέφει τὴν δημιουργικὴν τῆς γυναίκας ἱκανότητα.

Αἱ ἀλήθειαι αὐταί, τὰς ὁποίας ἡμεῖς περισυλλέγομεν στὰ λατρεῖα μας, μοιραίως βαρύνουν στὴν ἐξαγωγή τῶν τόσον ἀνεπιθυμητῶν συμπερασμάτων μας. Ἀλλ' ἀλήθειαι φύσεως τοιαύτης δὲν εἶναι ἐξ ἐκεῖνων πού διὰ μόννης τῆς διαισθήσεως καὶ τῆς, διανοήσεως εἶναι δυνατὸν νὰ γίνον ἀντιληπταὶ ἀπὸ συγγραφεῖς καὶ λοιποὺς διανοοῦμενους.

Πάντως ὁμως οἱ καινωνιολόγοι δὲν μποροῦν παρὰ νὰ λαμβάνουν ὑπ' ὄψιν των τὰς παρατηρήσεις αὐτὰς τῶν λατρῶν. Καὶ εἶναι ἐπομένως πλέον ἢ βέβαιον ὅτι, πρὶν ἢ χαρακτηρίσουν τὴν παρθενίαν πρόληψιν καὶ ζητήσουν τὴν κεφαλὴν τῆς ἐπὶ πίνακι, θὰ περιμένουν ν' ἀνακαλύψῃ ἡ ἐπιστήμη ἀπολύτως ἀσφαλῆ προφυλακτικά μέσα ἐναντίον ὄλων ἐκείνων πού ἐπιβουλεύονται τὴν μητρότητα. Δὲν πρέπει νὰ λησμονῶμεν ὅτι αἱ ἐπιστημονικαὶ προόδοι καὶ ἀνακαλύψεις εἶναι οἱ κυριώτεροι παράγοντες τῆς ἐξελίξεως τῶν ἀνθρωπίνων πρὸς ἐπιθυμητὰς κατευθύνσεις, καὶ ὅτι εἰς οὐδὲν ὄφελει ἡ πάσης φύσεως προπαγάνδα, ἂν προηγουμένως δὲν προλαβῆν τὸ ἔδαφος ἀπὸ ἀνακαλύψεις, πού καθιστοῦν ἀχρηστες τίς τέως πιστεῖς μας.

Μέχρι τῆς ποθητῆς αὐτῆς ἡμέρας, ἡ παρθενία θὰ ἐξακολουθῆ νὰ μὲνῃ τὸ σύμβολο σεβασμοῦ πρὸς χρησίμους καινωνικὸς θεσμοὺς, ἡ γενετησιὰ ἠθική νὰ εἶναι ζῶσα ἄξια, καὶ ἡ διδασκαλία αὐτῆς ὄχι βέβαια περιττὴ.

ANNA KATZIGRA

Παρετυμολογικά

Στὸ τελευταῖο ἀρθρο μου γιὰ τὴν παρετυμολογία ἔλεγα γιὰ τὴ λέξη *καταδίκτη*, πῶς στήν ἴππειον τὴ λέγε μὲ τὸ νόημα τοῦ πληρομονῆ καὶ σημειῶνα: «Ὁποῖος ζαῖρε πῶς παρανοήθηκε, νὰ τὸ γράφει νὰ φωτιστοῦμε (σελ. 246). Ὁ συνάδελφος κ. Ν. Ἀνδριώτης ἀπάντησε στὸ ρυτήριά μου καὶ μᾶς φώτισε τελειο-

τικά με τὰ μέσα πού ἐφύχθησεν νὰ διαθέτει, ἀλλὰ προκάντων με τὸ ξεχωριστὸ ταλέντο πού τὸν διακρίνει, ἀκόμα καὶ με κάποιον κενεμένο χιούμορ γιὰ τὴν κατάντια τῆς *ετυμολογίας* στὴν Ἑλλάδα (Νέα Ἑστία 1932 τ. 11ος σ. 378).

Τὸ *καταθήκη* πού λέει ὁ ξεχωριστὸς μας κ. Χριστοβασίλης, πού ἔτσι με *θ* τὸ λένα στὰ Κουριστοβασίλης με τὸ ἴδιο νόημα τῆς πληρομῆς καὶ πού σὰς τὸ γράφει στὸ τόσον ὁμοιομορφία γράμμα της ἢ δ. Καλλιόπη Δ. Χατζῆ, εἶναι κατὰ τὴ γνώμη μου αὐτὸ τὸ *καταδίκη* (ἢ) πού ἔγινε *καταδίκη* (τὸ). Τὸ χορδονηχερὸ δ'δοντικὸ συνηχίστηκε με τὸ προηγούμενον ἀχορδόνηχο τ (δοντικὸ) καὶ ἔγινε ἀχορδόνηχο θ (δοντικὸ ἰδιόφωρο γμο τοῦ χορδονηχ. δ) δηλαδὴ *καταδίκη* > *καταθίκη* (χορδονηχικὴ ἀφομοίωση). Πρβλ. *α+τ>* (αίτιζατο), *τριτάριω* > *τριτάριω* (τὸ χορδονηχερὸ *ντ=α* γίνεται ἀχορδόνηχο τ ἐνεκα τοῦ ἀκόλουθου ἀχορδόνηχο *τ=σ* γερμανοσλαβ. ἢ *τ* γερμαν.) *τ+γ>* *τ+κ*: *πορτογάλια* > *πορτοκάλια*. Καὶ *τ' ἀρχαία: π+δ>* *π+τ*: *ποδαπὸς* > *ποταπὸς*. *γ+τ>* *κ+τ*: *γράστις* > *κράστις*, *Γόρυς* > *Κόρυς*. Κι' ἀντίθετα: *φ+δ>* *β+δ*: (ἀσπρόδελος): *σφουρδούκι* > *σβουρδούκι* (Κύζικο) κτλ. (*Ἐχω κι' ἄλλα παραδείγματα μὰ δὲν τὰ βάζω, γιὰ τὴν ἐπιστολή δὲ θέλω νὰ τὴ μακρύνω).

Λοιπὸν τὸ *καταδίκη* > *καταθίκη* ἢ *καταδίκη* κτλ. (ΓΓΕ, γ' 7) δὲ σήμανε τὴν πληρομῆ ἀπὸ παρετυμολογία, ὅπως θαρροῦσα ἐγώ, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν ἐξέλιξη τῆς σημασίας του, ὅπως μᾶς διδάξῃ ὁ κ. Ἀνδριώτης.

Ἀπὸ παρετυμολογικὸ παρανόημα ὁμοίως ὀρισμένα κατάντησε ὁμοίως νὰ σημαίνει *βοῦρκος* σὲ μερικὰ χωριά, ὅπως πολὺ σωστά παρατηρεῖ ὁ κ. Χριστοβασίλης καὶ μᾶς τὸ λέει ἢ δ. Χατζῆ. Θὰ τὸ ξεδιαλύσω σὲ μελλούμενο ἀρθρο μου. Μ. ΦΙΑΝΤΑΣ

Τὸ γαλλικὸ τέμπο

Φίλε κ. Ζερόπουλε,

Στὸ τεῦχος 120 σ. 496 τῆς «Νέας Ἑστίας» ὁ θεατρικὸς τῆς κριτικῆς διατυπώνει τὴ σύσταση νὰ ἐπιβληθῇ στοὺς ἠθοποιούς μας νὰ κολουθοῦνε τὸ *τέμπο* τῶν Γάλλων, καὶ με τὸ *μετρονόμο* μάλιστα. Δὲν ξέρω τί φρονοῦν οἱ ἀρμόδιοι, κατὰ τὴ γνώμη μου ὁμοίως τὸ ἀντίθετο ἔκρησε νὰ γίνῃ: νὰ ξεχάσουν ὁλοτελῶς οἱ ἠθοποιοὶ μας πὼς ὑπάρχει γαλλικὴ γλῶσσα καὶ γαλλικὸς τρόπος γιὰ τὴν ἐκφώνηση· νὰ ξεχάσουνε κάθε ξενικό, εἴτε γαλλικὸ εἴτε γερμανικό, κυμάτισμα τῆς φωνῆς στὴν ἀπαγγελία. Ὁ γαλλικὸς ἴσα ἴσα ἐκφωνητικὸς τρόπος (ἀρθρωσὴ, κωνισμὸς, *τέμπο*) μοιάζει με τὸν ἑλληνικὸ «σὺν τὸ στρεῖδι με τὸ μῆλο, ἕνα πρᾶγμα τὰ δύο», ὅπως εἶπε ὁ Σαιξπηρὸς ἀπάνω σ' ἕναν τέτοιο ἀπροσδόκητο παραλληλισμὸ. Καὶ ὅσοι ἀπὸ τοὺς ἠθοποιούς μας πῆγανε Παρίσια καὶ Βιέννης νὰ μορφωθοῦνε παραπάνω, γυρίσανε ἀφοῦ χάσανε καὶ τὸ καλὸ πού εἶχανε. Παράδειγμα... ὁ μακαρίτης Βονασέρας. Γλῶσσα συγγενικὴ με τὴ δική μας, στὸν τονισμὸ καὶ

στὴν ἀρθρωσὴ καὶ στὸ ρυθμὸ, εἶναι τὰ ἰταλικά· καὶ ἀκούσαμε οἱ παλαιότεροι, ἐδῶ στὴν Ἀθήνα, θιάσους ἰταλικούς (Ντουῆζε, Νοβέλλι, Γκαρσάλλι) σὲ τραγωδίες καὶ κωμωδίες καὶ νεώτερα δράματα, πὼς τονίζανε καὶ πὼς ἀρθρώνανε ὠραία τὰ ὠραία τους λόγια, ἔμμετρα ἢ πεζά. Καὶ ὁμοίως δὲ θάλεγα ποτὴ νὰ μιμηθοῦνε οἱ δικοὶ μας τοὺς Ἰταλοὺς. Θάλεγα μόνον νὰ προσέξουνε τὴ φωνητικὴ τους μέθοδο, πού δὲ χάνεις συλλαβὴ ἀπὸ τὰ χεῖλη τους, πού δὲ μπορεῖ νὰ σταθῇ σὲ ἰταλικὸ θέατρο ἠθοποιὸς τραυλὸς ἢ βραχνός, ἢ με γιδόφωνα καὶ ρινόφωνα τερεσίματα στὴν προφορὰ. Γιατί τὸ θέατρο εἶναι, πρῶτ' ἀπ' ὅλα, τελετουργικὸ βῆμα, εἶναι ἡ χαρὰ καὶ ἡ ἡδονὴ τοῦ ὠραίου τεχνικοῦ λόγου· δὲν εἶναι φωνογράφος τῆς ἀσυνάρτητης φλυαρίας, καὶ πολὺ λιγώτερο μίμηση τοῦ ξένου λόγου, τοῦ γαλλικοῦ μάλιστα.

Εἶχαμε κ' ἐμεῖς μιὰ φορὰ ἐδῶ στὴν πρώτη γραμμὴ ἕναν Κοτοπούλη πού κάποτε, με τὸ «Τοῦ βίγκας» τοῦ Πολέμη, ἔδωκε θριαμβικὸ ἐξίλασμα στὸ μονόκορδο δεκαπεντασύλλαβο· εἶχαμε κ' ἕνα Μέγγουλα· ἔχουμε καὶ τώρα, μέσῃ καὶ ὄξω ἀπὸ τὴ σκηνὴ, ἄξιους διασκόλους καὶ μαθητὲς τῆς καλῆς ἐκείνης σχολῆς, καὶ δὲ τοὺς βλέπουμε περιφρονητικὰ ὅσοι ἰταλοφρόνουνε ἢ γερμανοφρόνουνε. Δὲν τοὺς ἀναφέρω, γιὰ τὸ δὲν κάνω τὸν κριτικὸ, καὶ θὰ θεωρηθῶ πὼς ἔχω προσωπικὰ μαζί τους. Κ' ἔτσι, μιλῶ μόνον γιὰ τοὺς πεθαμένους.

Ν. ΠΟΡΙΩΤΗΣ

Ἡ Ζωγραφικὴ

*Ἄρθρον τοῦ συνεργάτου μας κ. Διον. Α. Κόκκινου διὰ τὰς ἐκθέσεις Σκιτσογράφων, Μασάκη κτλ., ληφθὲν ἀργὰ διὰ τὸ τεῦχος τοῦτο, θὰ δημοσιευθῇ εἰς τὸ ἐρχόμενον.

Ἡ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

ΓΑΛΛΙΑ

*Ποιητικὴ Ἀνθολογία: Disques et Clichés, ὑπὸ J. N. Eyland. — L'Allée aux Pantômes, ὑπὸ M.-L. Dromart. — Figures de la voie sacrée, ὑπὸ Noël Vesper. — Clartés sur le chemin, ὑπὸ Gaston Charbonnier. — Poésies Complètes, ὑπὸ Charles le Goffic. (*Ἐκδοσις Plon).*

Μέσα στὴν παγκόσμιον θύελλα πού σείει ἐκ θεμελίων ἕναν ὀλοκληρὸ πολιτισμὸ καὶ μεταδίδει σ' ὅλας τῆς ψυχῆς τὴν ἀρρητὴ ἀγωνία γιὰ τὸ σκοτεινὸ μέλλον πού ξαναίγεται μπροστὰ μας, οἱ ποιητὲς διατηροῦν τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἡρεμία πού τοὺς ἐπιτρέπει νὰ ἐρευνήσουν τὴν ἀνθρώπινον ψυχὴ, νὰ μεταφράσουν στὸ λόγο τὴ μυστηριώδη ἀρμονία τοῦ κόσμου καὶ νὰ ψάξουνε τῆς ἀνεξιχνίαστος δυνάμεις τοῦ πνεύματος, σὰ νὰ ἦσαν κλεισμένοι σ' ἕνα φιλνισένιο πύργον, στὰ πλευρὰ τοῦ ὀποίου ἢ τρικυμῆλα ξεσπᾶ ἀθόρυβα καὶ ἀπαλά.

Κάτω ἀπὸ τὴν ξεφυλλισμένη κληματαριὰ ὁ J. N. Eyland ἔχει καιρὸ νὰ ὄνειροπολῇ γιὰ

ἀτελεῶτα πράγματα χωρὶς σημασία—des riens infinis—καὶ νὰ ὀλοκληρώσῃ γενικώτερα σὲ ἀπλοῦς καὶ χαριέστατους στίχους τὴ νοσταλγία του γιὰ ἕνα περελθὸν πού ἐσβῆσε ὀριστικά:

Il a plu... je vois sur la route
Des branches, des feuilles... sans doute,
Les Illusions de l'été.

Παρά τὸν τίτλο τοῦ τελευταίου τόμου του, πού ἐπιγράφεται *Disques et Clichés*, με πρόλογο τοῦ φίλου μας Πηλίας Lebesgue, ἡ ποιησὴ του δὲν ἔχει καμμιὰ συγγένεια με τῆς σχολῆς πού ἀναφανήκανε ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τοῦ Stéphane Mallarmé καὶ πέρα. Προτιμᾷ τὸ δύσκολο συννέτο γιὰ νὰ ἐκφράσῃ ἕνα λυρισμὸ «πού γνωρίζε νὰ κἀνῃ τὴ λύπη νὰ χαμογελᾷ καὶ νὰ καθιστᾷ τὴ μελαγχολία συμπαθητικὴ καὶ ἀπαλὰ ἀχτινοβόλα».

Με τὴν ἴδιον λυρικὴ φλέβα, ἀλλὰ σ' ἕνα τόνο πιδ ρωμαλέο, πιδ ὀξύ, σχεδὸν ἐπιαιτικὸ, ἢ κ. Marie-Louise Dromart χίνει στοὺς στίχους τῆς τὴν πίκρη τῆς γιὰ τὴ σκληρότητα τῆς ζωῆς πού πληγώνει με κτηνωδία κάθε λεπτὴ ψυχῆ. Ἡ Ἀλλέα τῶν *Φαντασμάτων* πού βγήκε τελευταία, συμπληρώνει τὴ λαμπρὴ σειρά τοῦ *Front Voilé, τῶν Feuilles Tombent* καὶ τοῦ *Bel Été*. Οἱ εἰκόνες κ'ὀρθώνονται παλλαπλῆς καὶ συναρπαστικῆς αἰχμαλωτίζοντας τὸ πνεῦμα, μερικὰ δὲ κομμάτια ἀπὸ τὸν τελευταῖο τόμο, ὅπως τὸ «Πλοῖο», «Τὰ πεθαμένα πουλιά», «Ἡ βάρκα τοῦ Λὸν Ζουάν» καὶ ἰδίως «Οἱ ἱτιές», ἀπὸ τὸ ὅποιο ἀποσπῶ τοὺς κατωτέρω στίχους, ἔχουν ὁμορφιῆς ἐξαιρετικῆς:

Figés dans l'onde morte et glauque d'un [étang,
Les saules douloureux où la lune s'effeuille,
Par cette nuit d'automne au souffle haletant,
Semblent des exilés que le regret endentille.
Ils ont l'air d'être en dent d'un amour in- [compris
Dont la pitié pourtant reste leur évangile;
Le silence sur eux étend son linceul gris
Et rien ne les distrait de leur songe immo- [bile...

*Ἀντιθέτου ἐντελῶς χαρακτῆρος πρὸς τ' ἀνωτέρω εἶναι οἱ νέοι στίχοι πού παρουσιάζει ὁ Noël Vesper—ἕνας ἀπ' τοὺς ποιητὲς πού ἀποτελοῦν τὴν ὀμάδα τοῦ Λουριμαρῆν, τὴν ὀποία ὁ μακαρίτης Λωράν-Βιμπέρ ἤθελε νὰ κάμῃ μιὰν ἐστία τῆς λατινικῆς ἀναγέννησης—στὴ συλλογὴ *Figures de la voie sacrée*. Ἡ ποιησὴ του, πού ἔχει τὴν πλαστικότητα καὶ τὴν ἀρμονία τῶν ἀρχαίων λυρικῶν, εἶναι ὄλο φῶς, θερμότητα καὶ ἐξάρσεις:

Vous avez tout du ciel, l'ardeur et le sourire,
Mais je tremble en vos bras et j'ai peur près [de vous,
Car le temps est sur nous d'un menaçant [empire
Et tout amour naissant éveille son courroux!

Ἐντονότεροι, πιδ ζῶηροὶ καὶ χρωματισμένοι ἕως εἶναι οἱ στίχοι πού συγκατατίθει στὶς *Clartés sur le Chemin* ὁ Gaston Charbonnier. Κυττάτε, π. χ., με πόση παραστατικότητα καὶ ἀλήθεια περιγράφει σὲ τέσσερις στίχους ὅλη τὴν καλοκαιρινὴ ἀτμόσφαιρα με τὰ τζιτζίκια, ὅπου:

Le grêle et monotone orchestre de métal
Déronle sa chanson vibrante, aiguë et mince,
Bizarre mélodie aux tons rouges qu'évince
Du grillon doux, le soir, la flûte de cristal.

*Ἡ πόσος λυρισμὸς καὶ δροσιὰ ἐξάλισα γιὰ νὰ τραγουδήσῃ τὴ νέα ἡμέρα πού ἔφτασε:

Voit s'éveiller le jour ainsi qu'une volière;
Suivre, le long du mur, aux branches du [bouleau,
Le pas léger, mystérieux, de la lumière...
Faire s'ouvrir son cœur comme une fleur [dans l'eau...

Δὲ θέλω νὰ κλείσω αὐτὸ τὸ σημεῖωμα χωρὶς ν' ἀναφέρω ἐδῶ τὸ ὄνομα ἐνός ἄλλου ποιητῆ, τοῦ Charles Le Goffic (*), τοῦ γλυκοῦ τραγουδιστῆ τῆς Βρεταννῆς με τὰ ὑπέροχα γαλιανά μάτια πού ἐκλείνουν μέσα τους τὸν πιδ ὑπέροχο λυρισμὸ. Ὁ πρόωρος θάνατος τὸν βροῖκε τὴν ἐπαύριον σχεδὸν τῆς ἐκλήσεως ἀναγνωρίσεως τοῦ ἔργου του με τὴν εἰσοδὸ του στὴ Γαλλικὴ Ἀκαδημία. Γερᾶτος ζωτικότητα ἀκόμα, θὰ μπορούσε νὰ προσθέσῃ μερικὰ καλύτερα περᾶδια στὴ γαλλικὴ λογοτεχνία. Κι' ἔτσι ὁμοίως ἀφίνει κομμάτια πού φαίνεται πὼς δὲ θὰ γράσουν εὐκόλα γιὰ τὴν περικλείουν μέσα τους ἕναν λυρισμὸ πηγᾶτο, ὄλο δροσιὰ, ἀπλότητα καὶ χάρι, ὅπως αὐτὴ ἢ *terza rima* πού θὰ τὴν ὑπόγραφε ἀδίστακτα ἕνας Sully Prudhomme:

Je compare vos yeux à ces claires fontaines
Où les astres d'argent et les étoiles d'or
Font miroiter, la nuit, des flammes incer- [taines.
Viennent à glisser le vent sur leur onde qui [dort,
Il faut que l'astre émigre et que l'étoile [meure
Pour renaître, passer, luire et s'éteindre [ancor.
Si cruels maintenant, si tendres tout à [l'heure
Vos beaux yeux sont pareils à ces flots [décévants,
Et l'amour ne s'y mire et l'amour n'y [demeure
Que le temps d'un reflet sous le frisson des [vents.
A. S. B.

(*). Ὁ Οἶκος Plon ἄρχισε ἀπὸ πέρου τὴν ἐκδοσὴ τῶν *Ἀπάντων* του.

ΤΟΥΡΚΙΑ

Nezir Fazil : «*Ben me ölest*»

Στὸ καινούργιο του βιβλίο, «*Εγὼ κι' ὁ ἄλλος*» («*Mπέν βέ ὄτεσι*»), ὁ Νεζίρ Φαζίλ κλείνει μιὰ σειρά ἀπὸ ποιήματά του γραμμένα ἀπὸ τὸ 1922 ὡς τὸ 1932. Ἐν μὲ τὸν τόμο του αὐτοῦ ὁ ποιητὴς θέλησε νὰ μᾶς δείξει πῶς ἐξελλοίεται ἡ τέχνη του κάθε χρόνο, ἡ σκέψη του ἦταν πολὺ ἀποτυχημένη. Γιατὶ κείνοι ποὺ δὲν μπόρεσαν ὡς τώρα νὰ νοιώσουν τὴν ἐξέλιξη αὐτῆ σὰ ἐργα του, φυσικὰ ξανά δὲ θὰ τὴν ἀντιληφθοῦν. Ὅσοι πάλι τὴν παρατήρησαν, τὴ γνωρίζουν καὶ δὲν εἶν' ἀνάγκη νὰ τοὺς τὴ θυμίσω κανεὶς.

Στὰ ποιήματά του ὁ Νεζίρ Φαζίλ ψάλλει τὴ μοναξιά, τὴ μελαγχολία. Ἔναι ἡ μυστικὸ-παθη ψυχὴ ποὺ ἀποφεύγει τὸ φῶς καὶ τὸ θόρυβο καὶ περιμένει μὲ νοσταλγία τὴ νύχτα. Κάθε κομματιῶ του κἀδρο εἶναι ὁ πεισματιστὸς, χωματιστὸς ἢ νύχτα κι' ἡρώας του ἕνας ἀπομονωμένος.

Μὲ τὴν καινούργια του συλλογὴ, ὁ ποιητὴς μᾶς δείχνει πῶς εἶναι γι' αὐτόν τὸ «μπέν» ἴδιο εἶναι καὶ τὸ «ὄτεσι». Κεῖνο ποὺ νοιώθει στὸ δικό του «μοι» τὸ νοιώθει ὀλοῖδιο καὶ στὸ «μοι μοι» του καὶ μᾶς τὸ περιγράφει μ' ἕναν τρόπο λεπτό, καθάριο, προσωπικό. Ὅσο τέλειος εἶναι στὰ ποιήματά του «ἀϊρλικ βικτί», «ρουζγκιάρ», «χαγιάλ», «μπέν», «ἀγιάκ σεαλερί» τ' ἀναφερόμενα στὸ «έγώ» του, εἶναι τόσο λεπτὸς καὶ στὰ «μπὸς ὄνταλόρ», «κίόρογλου», «καλνιτσιμλόρ», «ὀτέλ ὄνταλορί», «μπατσαλόρ» τοῦ «έγι ἐγώ» του.

Μ' ὅλα ταῦτα, στὴν Νεζίρ Φαζίλ δὲν ὑπάρχει καμμιά διπροσωπία. Ἀπεναντίας, βρίσκουμε μιὰ ἐνότητα ἀπόλυτη σ' ὅλα του τὰ ἔργα. Ὁ τίτλος τοῦ βιβλίου του «*Εγὼ κι' ὁ ἄλλος*» εἶναι ὁμοροδιωλεβμένο σύμβολο μιᾶς δυγατῆς ἐγότητος.

Ὁ Φαζίλ ἔχει τὴ δύναμη νὰ σχηματίζει μιὰν ἀτμόσφαιρα μὲ δυὸ-τρεῖς μονάχα στίχους. Τὰ ποιήματά του δὲν πρέπει νὰ διαβάζονται σιγὰ-σιγὰ, στίχο πρὸς στίχο. Ἀλλὰ μὲ μιᾶς. Γλήγορα. Κι' ὅταν μὲ τὸ γλήγορο αὐτὸ διάβασμα ἀφομοιωθοῦμε μὲ τὴν ἀτμόσφαιρα τοῦ καθενός, τότε στεκόμαστε ὅσο θέλουμε πάνω σὲ κάθε στίχο του. Θάχουμε πιά γευθεῖ τὸ μεθυσιτικὸ κρασί τῆς ἁρμονικότητος καὶ τῆς μουσικότητός του.

Ἀπὸ ἐποψη ἐμπνευσης, τὰ 60 κομμάτια τοῦ «*Μπέν βέ ὄτεσι*» εἶναι ὀλοτελα ξεχωριστά τὸ ἕνα μὲ τ' ἄλλο καὶ προσωπικά. Ὀσοῦο σ' ὅλα αὐτὰ τὰ ποιήματα ἐπάνω πλανιέται ἡ ἴδια μελαγχολικὴ πνοή. Τὸ ξεκολοθητικὸ κῶλυμα τοῦ διαβιτάρη χρόνου, ἡ λαχτάρα τῆς ἀθανασίας, οἱ πίκρες τῆς καρδιάς καὶ τοῦ νοῦ. . .

Ζαίρει νὰ δημιουργεῖ, πολλές φορὲς, στίχους θαυμαστοὺς ἀπὸ ἐλάχιστα, ἀπὸ ἀσημαντα πράγματα. Τὸ «*Σαὰτ ΧΠ*» του εἶναι ἕνα ἀριστουργηματάκι αὐτὸ καθ' ἑαυτό.

Τικ... τάν... Δώδεκα φορὲς
Χτύπησε ἕνα παλιὸ ρολόγι.
Στὶς δώδεκα κάθε νύχτα
Μοῦ λέγει τὸ παλιὸ ρολόγι :

— Χθές, σήμερα, ἀῆριο, ἐσεῖς, ἐμεις
βροισκόμαστε στὴ μηχανὴ αὐτή.
Μετρᾶτε τοὺς χτύπους τῆς ἐκαυτοῦ
χρόνια, ἂν θέλετε σεῖς.
Δώδεκα ὥρες ἔχει ἡ Ζωὴ!

Τὸ «*Φενέρ*» του, ποῦναι σύμβολο τῆς ἀπομόνωσης, τῆς ἀποτράβηξης, μᾶς δείχνει ὅλον τὸν πόνο καὶ τὴ δυνατὴ τέχνη τοῦ ποιητῆ. Τὸ βιβλίο του εἶναι μιὰ ἀπὸ τὶς καλλιτέρες συλλογὲς ποιημάτων ποὺ βγήκαν ὡς τώρα στὴν Τουρκία.

Ἄδρ. Ν. Π.

ΤΟ ΘΕΑΤΡΟΝ

Ἄδεξιότητες

Ἑθνικὸ Θέατρο : *Πρ. Μεριμέ :* «*Ἡ ἀμαξά, μονόπρακτο κομεντί* — Ὀστροβόσκι Ἀλ. : «*Γλέντι, κρασί, ἀγάπη*», τετράπρακτο δράμα. — *Θέατρο Κεντρικὸ, Θλασος Μαρτίας-Κυβέλης :* *Δ. Κορομηλά :* «*Ὁ Ἀγαπητικὸς τῆς Βουκοπούλας*», ποιμενικὸ εἰδύλλιο σὲ 5 πράξεις.

Τὸ Ἑθνικὸ Θέατρο δὲν εἶχε ἕως τώρα ἐπιτυχία στὴν ἐκλογὴ τῶν ἔργων ποὺ παρουσίασε· δίδασκε συνοφρονήματα καὶ πληκτικά. Ἡ «*Ἀμαξά*» τοῦ Μεριμέ ἔκανε τὴν ἐντύπωση μιᾶς ὁάσεως. Ἰσως μερικὲς σκηνὲς τῆς κωμῶδίας αὐτῆς νὰ τραβοῦν κάπως σὲ μᾶκρος, ὁ διάλογος νὰ φοριώνεται μὲ κάποιες περιττὲς ἐπιναλήψεις, ἀλλ' οἱ ἀδυναμίες αὐτὲς ἀξουδερεύονται ἀπὸ τὴν ἐξαιρετικὴν χάρη καὶ τὸ ἀδιάπτωτο πνεῦμα τοῦ συνόλου. Ὁ Μεριμέ σατυρίζει ἢ μάλλον ἀπλά ειρωνεύεται, γιατί τὸ χαμόγελό του δὲν ἔχει δεικτικότητα, καὶ ἡ πρόθεσή του δὲν εἶναι ν' ἀναμορφώσει τὴν ἐπιβολὴ τὴν ὁποία μπορεί νὰ ἐξασκήσει μιὰ δμορφη καὶ ἐπιπόλαιη γυναίκα ἐπάνω καὶ στὶς σοβαρότερες κεφαλὲς στὶς ὁποῖες ἔχει ἀναθέσει ἡ κοινωνία νὰ τὴ διοικοῦν. Ἡ Περικόλ, μιὰ θελατικὴ ἠθοποιός, τραβᾷ ἀπὸ τὴ μύτη τὴν Ἀντιβασιλέα τοῦ Περου, κι' αὐτὸν ἀκόμα τὸν κλήρο.

Ἡ «*Ἀμαξά*» δὲν ἔχει πολὺ βᾶθος, ἀλλὰ παρ' ὅλο ὅτι στὴν κρίσιμη ἐποχὴ μας, ποὺ ἀντιμετωπίζει μὲ ἀγωνία ἀπειρα ἐπιτακτικά προβλήματα, τὰ ἐπιφανειακά παιχιδίσματα μποροῦν εὐκολα νὰ φανοῦν ἄτοπα, διατηρεῖ τὴν ὁροσὶά τῆς γιατί εἶναι στὸ εἶδος τῆς ἕνα ἐξαιρετικὰ λεπτὸ κομμωτέχνημα. Τὸ κῶφι τῶν ἀλλεπάλληλων σπινθηριστῶν φράσεων, ποὺ ὅλες μαζί πλέκουν μιὰ ἐξάλσια δαντέλλα, μεταδίδεται. . . Ἡ «*Ἀμαξά*» εἶναι ἐντελῶς ἀντικροσωπευτικὴ τοῦ κάπως ρηγοῦ ἀλλ' ἀπαράμυλλον καὶ χαρακτηριστικὸ γαλλικοῦ πνεύματος, κατέχει μιὰ θέση στὴν ἱστορία τῆς λογοτεχνίας καὶ τῆς θεατρικῆς παραγωγῆς, καὶ προσφέρει καὶ μιὰ ἀμεση τέρψη.

Ἔταν ἐνδεδειγμένο νὰ παιχθεῖ, καὶ ἐπὶ πλέον ἔδωσε τὴν εὐκαιρία στὴν κ. Ἀνδρεάδη, ἡ ὁποία ἔκανε τὴν πρώτη τῆς ἐμφάνιση ὕστερα ἀπὸ τὴν ἐπιστροφὴ τῆς ἀπὸ τὴ Γερμανία, νὰ παρουσιασθεῖ σ' ἕνα ρόλο ποὺ θὰ τῆς ἐπέτρεπε ἀπὸ

τὴν πρώτη στιγμή νὰ ἐπιβληθεῖ. Ἡ κ. Ἀνδρεάδη φούτησε ἀρετὰ χρόνια στὴ σχολὴ τοῦ Reinhardt· γράφηκε στὶς ἑλληνικὲς ἐφημερίδες ὅτι εἶταν ἡ μαθήτριά του ὁ Reinhardt προτιμοῦσε, ἐπὶ τῆς ὁποίας στήριξε τὶς περισσότερες ἐλπίδες, κι' ἀκόμα ὅτι σὲ παραστάσεις ποὺ ἔδωσε στὴ Γερμανία κατέπληξε τὸ γερμανικὸ κοινό! Ὑπάρχει, νομίζω, στοὺς ἰσχυρισμοὺς αὐτοὺς ἀρετὴ ὑπερβολή, ἀλλὰ πάντως ἡ κ. Ἀνδρεάδη ἔδειξε ὅτι εἶναι ταλέντο, ὅτι ἔχει προσωπικότητα, ὅτι δὲν ζητεῖ νὰ μιμηθεῖ ἀλλὰ προσπαθεῖ νὰ δημιουργήσῃ, κι' ὅτι κολῶ γρήγορα θὰ γίνῃ μιὰ δύναμη τῆς ἑλληνικῆς σκηνῆς. Σήμερα τὴν ἀδικοῦν ἀκόμα μερικὰ μικρὰ ἐλαττώματα, τὰ ὁποῖα δὲν θὰ δυσκολευθεῖ, φαντάζομαι, νὰ ὑπερνεκῆσῃ : γυμνάσθηκε καὶ ἐπαίξε πολὺ γερμανικά, καὶ ἔβρασε κάπως τὰ ἑλληνικά· ἔτσι, ἐνῶ ἡ ἀρθρωσὴ τῆς εἶταν τέλεια, ἡ προσφορὰ τῆς ἕστεροῦσε, καὶ εἶταν στιγμὲς σχεδὸν ἀδύνατο νὰ παρακολουθῆσιν κανεὶς τί ἔλεγε. Δὲν ἀφομοίωσε ἐπίσης ἀκόμα ἐντελῶς τὰ μαθήματα ποὺ ἔλαβε, διακρίνει κανεὶς κάποτε ὅτι δὲν κατέκτησε ἀκόμα ὀλοκληρωτικὰ τὴν διδασκαλία, ἀλλ' ὅτι ὑποτάσσεται σ' αὐτήν, ὅτι τὴ θυμᾶται, κι' αὐτὸ προσδίδει κάποια ἐπιτήδευση στὸ παίξιμό τῆς. Ἄλλ' ἔχει ἀπειρη χάρη, ἐυλιγισία καὶ σβελτέσσα, πολλοὺς χωματισμούς, ζωηρὸ μῆριο, κι' ὅλα τὰ προσόντα τῆς ἔχουν ἀριστοτεχνικὰ καθοδηγηθεῖ. Παίζει καὶ μιλεῖ μὲ μιὰ ταχύτητα πρωτοφανῆ καὶ πρωτάκουστη στὸ ἑλληνικὸ θέατρο, κι' ὄλο τὸ παίξιμό τῆς ἔχει ἕναν τόνο πολιτισμένο τὸν ὁποῖον δὲν ἔχουν ποτὲ οὔτε καν οἱ δυὸ μας πρωταγωνίστριες. . . Τὸ μόνο ποὺ φοβᾶμαι εἶναι ἦτι οἱ δυνατότητες τῆς εἶναι καὶ θὰ εἶναι πολὺ περιορισμένες, ὅτι θὰ εἶναι μόνον ἐλαφριά comédienne. Στὸ δράμα τοῦ Ostrowsky, ὅπου ἔπαιξε ἐπίσης ἕναν κῆριο ρόλο, δὲν εἶταν τίποτε περισσότερο παρὰ εὐσυνείδητη.

Στὴν «*Ἀμαξά*» ὅμως ὅλοι οἱ ἄλλοι ἠθοποιοὶ ἐξαφανίσθηκαν μπροστά τῆς. Κι' αὐτὸς ἀκόμα ὁ κ. Βεάκης, ἂν κι' ἀπέδωσε δημιουργικὰ τὸ ρόλο του κι' ἔπιασε ἕναν τύπο ἀρτιο, ἀλλὰ ξένο στὴ διάθεση τοῦ ἔργου, πρόδωσε περισσότερο παρὰ ὑπῆρέτησε τὸν Μεριμέ· εἶταν βαρὺς. Οἱ κ.κ. Παρασκευᾶς, Ἀρώνης καὶ Παντόπουλος ἔπαιξαν ἀργά, ἄτονα κι' ἀχρωμα, καὶ τὸ μόνο γιὰ τὸ ὁποῖο μπορεί κανεὶς νὰ τοὺς ἐπαινέσει εἶναι ὅτι δὲν μετέτρεψαν τὴν κωμῶδια σὲ φάρσα. Μόνος ὁ κ. Μιμίας ἔπαιξε στὸν ἴδιο τόνο μὲ τὴν κ. Ἀνδρεάδη· εἶχε εἰσοῦσε στὸ πνεῦμα τοῦ ἔργου καὶ τὸ παίξιμό του εἶχε ὅλη τὴ σπιρτάδα ἑνὸς ποτηριοῦ σαμπάνιας.

Ἡ μετάφραση εἶταν ἔντυχως πολὺ πιὸ πιστὴ καὶ πιὸ ἔξυπνη ἀπ' ὅ,τι ἤμποροῦσε κανεὶς νὰ περιμένῃ ἀφοῦ διάβασε τὸν τίτλο. «*Ἡ Ἀμαξά*» δὲν ἀποδίδει καθόλου τὸ Carrosse du Saint-Sacrement. Ἰσως ὁμως ὁ τίτλος αὐτὸς νὰ εἶναι ἀμετάφρατος· δὲν εἶναι βέβαια δύσκολο νὰ βρεθοῦν οἱ ἀνάλογες λέξεις, ἀλλὰ ἡ ἔννοια καὶ ἡ ειρωνεία τῆς γαλλικῆς ἐκφράσεως καὶ πάλι θὰ διαφύγουν. Ἡ ἑλληνικὴ γλώσσα εἶναι καὶ θὰ εἶναι ἀκόμα γιὰ καιρὸ μιὰ γλώσσα ἀκλαστή καὶ χωρὶς λεπτότητες.

Ἡ τέρψη δὲν πρόκειται διωτιχῶς νὰ συνεχισθεῖ καὶ στὸ δεύτερο μέρος τοῦ προγράμματος ποὺ εἶταν καὶ τὸ ἀγαπώτερο. Τὸ Ἑθνικὸ Θέατρο γρήγορα ἐπανήλθε στὴ συνήθειά του τῶν πληκτικῶν παραστάσεων.

Ὁ Ostrowsky ἠπῆρε ἕνα ἀπὸ τοὺς πρωτοργάνους τοῦ ρωσικοῦ θεάτρου καὶ ἐνδιαφέρει φυσικὰ ἰδιαίτερα τοὺς ῥώσσους καὶ γενικὰ τοὺς φιλόλογους, ὄσους ἀσχολοῦνται μὲ τὴν ἐξέλιξη καὶ τὴν ἱστορία τῶν φιλολογικῶν. Ἡ ἀξία τοῦ ἔργου εἶναι μόνον ἱστορικὴ.

Δὲν ἰσχυρίζομαι φυσικὰ ὅτι ἀποκλειόταν ἐντελῶς νὰ παιχθεῖ καὶ στὸ ἐδῶ Ἑθνικὸ Θέατρο· ἀλλὰ θὰ εἶχε τὴ θέση του μόνο ἀφοῦ θὰ εἶχαν ἐξαντληθεῖ ὅλα τὰ ἀρτια ἔργα τοῦ παγκόσμιου θεάτρου, κι' ἀφοῦ θὰ εἶχαν παρουσιασθεῖ, ἀπὸ τὸ ρωσικὸ θέατρο τὸ ὁποῖον ἄλλωστε ἔμεινε πάντα κατώτερο ἀπὸ τὸ ρωσικὸ μυθιστόρημα, τὰ δράματα τοῦ Τσέχοφ, τοῦ Ἀνδρέιεφφ κι' ἄλλων κομμωτιῶν.

Τὸ «*Γλέντι, Κρασί, Ἀγάπη*», δὲν ἐμφανίσθηκε ταυλάχιστον ἀν' μιὰ ἀπλή curiosité. Ὁ κ. Πολίτης, εἴτε γιατί τοῦ ἀρέσουν τὰ ἠθικοπλαστικὰ ἔργα καὶ παρυσέρονται ἀπὸ τὸ ἠθικοπλαστικὸ στοιχεῖο τόσο ὥστε νὰ τὸ συγχεῖ μετὰ τὸ καλλιτεχνικὸ, εἴτε γιατί θέλει νὰ θεωρεῖ ὅτι κάθε παράσταση τοῦ Ἑθνικοῦ θεάτρου εἶναι καὶ μιὰ ἀποκάλυψη, τὸ ἀσκάλεσε σ' ἕνα ἄρθρο του δημοσιευμένο στὴν «*Ἠρώτα*» ἀριστουργηματικὸ. Στήριξε τὸν ἰσχυρισμὸ του αὐτὸ προπάντων στὸ ὅτι οἱ χαρακτήρες τοῦ ἔργου δὲν εἶναι, σύμφωνα μὲ τὴν ἀντίληψή του, μονοκόμματα κι' ἀύστηρᾶ λογικοί.

Μοῦ εἶναι ἀδύνατο νὰ παραδεχθῶ κι' αὐτὴν ἀκόμα τὴν ἀντίληψή του. Οἱ κύριοι χαρακτήρες εἶναι βέβαια ὄλοι παραδομένοι στὸ πάθος τὸ ὁποῖον ἀναγκαστικὰ τοὺς βγάξει κάπως ἀπὸ τὸν ἑαυτό τους, ἀλλ' ἄλλ' εἶναι ἀπόλυτα ἔρμια αὐτοῦ τοῦ πάθους, μέσα τους δὲν ὑπάρχει τίποτε ἄλλο ἀπὸ τὸ πάθος αὐτό, καὶ ὑπακοῦνε στὴ λογικὴ ἐνός ἔντανον ἀλλὰ στερεοτύπου πάθους. Εἶναι ψυχολογημένοι μ' ἕναν τρόπο ἐντελῶς στοιχειώδη.

Ἐνας ἄντρας ἀπήγαγε μιὰ κοπέλλα, τὴν παντρεύθηκε γιατί τὴν ἀγαποῦσε τρελλά, ἔζησε μαζί τῆς ἕνα χρόνο εὐτυχισμένα, καὶ ὕστερα ἐρωτεύεται μὲ τὴν ἴδια σφοδρότητα μιὰν ἄλλη κοπέλλα. Ἡ γυναίκα του ἀντελαμβάνεται ὅτι τὴν ἐγκαταλείπει, καὶ ὑποφέρει, ἀλλ' αὐτὸς ἀδιαφορεῖ. Μόνον ἡ καινούργια του ἀγάπη ὑπάρχει γι' αὐτόν. Σεγαλᾶ τὴν δεύτερη κοπέλλα, δὲν τῆς ὁμιλοῦσε ὅτι εἶναι παντρευμένη, ἀλλ' ἐκείνη τὸ μαθαίνει καὶ τὸν διώχνει. Ἐξάλλος γιατί ἡ γυναίκα του τοῦ στάθηκε ἐμπόδιο, θέλει νὰ τὴ σκοτώσῃ, ἀλλ' ἐξαφνα ἀκούει μιὰ κήμπανα, καὶ θυμᾶται τὰ παιδικὰ του χρόνια καὶ τὰ ἠθικὰ διδάγματα τῆς οἰκογενείας του· μετανοεῖ κι' ἀπολυτρώνεται.

Πῶς νὰ συγκινήσῃ, πῶς νὰ ἐνδιαφῆρεῖ ἡ ἀσημαντὴ αὐτὴ περιπέτεια, μιὰ ποὺ προβάλλεται μόνον αὐτὴ στὸ πρῶτο ἐπίπεδο, μιὰ ποὺ τὰ πρόσωπα ποὺ τὴ ζοῦν δὲν ἔγιναν γνώριμα, μιὰ ποὺ δὲν διαφαινόθηκα καμιά ἄλλη πλευρὰ τους ἐξῶ ἀπὸ τὴ θερμὴ ἀλλ' ἐπιφανειακὴ ἐρωτολη-

ψία τους; Πῶς νὰ μὴ φανεῖ τὸ ἀπότομο τέλος ἀνυπόφορα καὶ ἀποχρονιστικὰ διδακτικὸ; Ἡ κενότητα τοῦ ἔργου δὲν ἀποκρῶφθηκε τουλάχιστον ἀπὸ ἕνα ἄοσιο παίξιμο. Διαπιστώθηκε ἀκόμα μὰ φορὰ ὅτι τὸ ἐλληνικὸ θέατρο στερεῖται ἀπὸ δυνάμεις ἠθοποιῶν. Μόνος ὁ κ. Βεάκης καὶ ἡ κ. Ἑλκίου ἀπὸ ῥόλους ρεαλιστικούς, σύμφωνους μὲ τὸ εἶδος τοῦ ταλέντου τους, ἀναδείχθησαν δημιουργοί. Ἡ κ. Ἀνδρέαδης ἦταν, τὸ ἐπαναλαμβάνω, ἀπλᾶ εὐσυνείδητη ὁ κ. Γιληνὸς ἐξεδήλωνε τὸ πάθος τοῦ κυρίου προσώπου μὲ στομφώδεις κραυγὰς καὶ συχνὰ καὶ ἀναρθρῶς φωνασκίας καὶ μὲ μεγάλες ρητορικές κινήσεις. Ἡ κ. Σαγιάννου ἔπαιξε μερικές στιγμὲς μὲ παλμὸ καὶ εἶχε θερμοὺς τόνους φωνῆς, ἀλλὰ στίς περισσότερες σκηνὰς ὅπου ἠθέληε νὰ ἐπιδείξει μπρὸ δὲν κατόρθωνε νὰ κάνει παρὰ μόνον ὑπερβολικὴ φασαρία, ὥπως σωστά τὸ παρατήρησε ὁ κ. Χάρης στὸ κριτικὸ του ἄρθρον. Γιὰ τοὺς ἄλλους ἠθοποιούς δὲν μπορεῖ νὰ γίνει οὔτε καν λόγος, καὶ ἀξίζει μόνον ν' ἀναφερθῆι ὁ κ. Φαρμάκης, ἕνας νέος ἠθοποιός, ὁ ὁποῖος ἔδωσε σὲ μερικές σκηνὰς ὑποσχέσεις γιὰ τὴν ἐξέλιξί του.

Σὲ μιά σκηνή τοῦ ἔργου ἐμφανίζονται κοπέλλες τοῦ χωριοῦ καὶ χορεύουν. Παρουσιάσθησαν καὶ πάρα πολὺ λίγες, καὶ χορεύσαν μ' ἕναν τρόπο τόσο ἀδέξιο ὥστε τὸ μόνο κέρρι ποῦ διοχετεύθηκε εἶναι τὸ χαμόγελο ποῦ προκαλεῖ κάθε τι τὸ κάπως γελοῖο.

Οἱ σκηνογραφίες καὶ τῆς «Ἀμαξίας» καὶ τοῦ δράματος τοῦ Ostrowsky καρίσταναν ὅπως τὸ ἀπαιτοῦσαν τὰ ἔργα κλεισμένους χώρους καὶ ἦσαν καθαρά ρεαλιστικές. Οἱ διαστάσεις τους δὲν εἶχαν ὑπολογισθῆι καλά καὶ ἦσαν κάπως δυσσαρμονικές ἀλλὰ ἡ διακόσμησή τους ἦταν ἐπιμελημένη καὶ ἀπέδιδαν καλά τὸ ρωσικὸ χωριάτικο ρυθμὸ καὶ τὸν κάπως ἐπιτηδευμένο καὶ ψυχρὸ ἀλλὰ καλαίσθητο γαλλικὸ ρυθμὸ.

* *

Ἡ παράσταση τοῦ «Ἀγαπητικοῦ τῆς Βοσκοπούλας» ἀπὸ τὸ θίασο τῆς Συνεργασίας εἶχε ἕνα ἐντελὼς ἰδιότυπο καὶ παράδοξο θέλημα.

Μ' ἀρέσει πάντα στὰ ρουσῆα νὰ μένω καιρὸ στίς σάλλες τῶν primitifs. Μεταφέρομαι σ' ἕναν κόσμον ὑπερπραγματικόν. Οἱ πρωτοὶ αὐτοὶ ζωγράφοι δὲν εἶχαν βέβαια καμιὰ ἄλλη πρόθεση παρὰ νὰ ἀντιγράψουν πιστὰ τὸ γύρω τους κόσμον τὸν ὅποιν ἐβλέπαν μὲ θάμπος· εἶταν γι' αὐτοὺς ἀνεκμετάλλευτος καὶ νέος, καὶ ἀνεξάνελητος καὶ ὑπέροχος ὡραῖος δὲν ἀπέβλεπαν σὲ τίποτε περισσότερο παρὰ νὰ εἶναι ρεαλισταί, παρὰ νὰ περιβάλλουν μὲ εἰκόνες τοῦ κόσμου ὅπως τὸν ἔπλασε ὁ Θεός, ἁρμονικὸν καὶ ἑξαίσιον, τὰ ἀγγελικὰ πλάσματα τῆς πίστώς τους ποῦ εἶσαν καὶ αὐτὰ γι' αὐτοὺς σχεδὸν πραγματικά. Ἄλλ' ἡ ἄγνοιά τους τῶν κανόνων τῆς τεχνικῆς καὶ τῆς προοπτικῆς εἶταν τόσο μεγάλη, οἱ πειραματισμοὶ τους εἶσαν τόσο ἀδέξιοι, ἡ ἀνάμειξη τῶν χρωμάτων τους τόσο ἀφελής, ὥστε ἀθέλητά τους, ἀντιγράφοντας, δημιουργοῦσαν. Ἔπλασαν καθέννας ἕναν δικόν

του προσωπικὸν κόσμον δονιμένο ἀπὸ τὴν ἀγάπην τους γιὰ τὴν τέχνην καὶ τὴ ζωὴν ποῦ ἀνακάλυπταν, καὶ ἀπὸ τὸν ὅποιν ἀναδίδεται μιά ἐντονη ποίηση καὶ δροσιά.

Μιά ἀνάλογη ἀπόδραση μοῦ χάρισε καὶ ἡ παράσταση τοῦ «Ἀγαπητικοῦ τῆς Βοσκοπούλας», ἀλλὰ δυστυχῶς ἀσυγκρίτως κατώτερης ποιότητος. Ὁ Κορομηλάς δὲν ἄγνοοῦσε τὰ πάντα ὅπως οἱ primitifs. Εἶπε ὑπ' ὄψη του μερικὰ πρότυπα τὰ ὁποῖα ὅμως ἐντελῶς παρεξήγησε μερικὰ ρομαντικὰ ἔργα καὶ προπάντων λημπρῆτα ἀπὸ ἰταλικὰς ὀπερες. Δὲν κατάλαβε ὅτι μόνον ἡ μουσικὴ δίνει μιά ἀξία στίς ὀπερες αὐτῆς. Δὲν εἶχε καὶ τίποτε νὰ ἐκφράσει ἀπὸ μέσα του, δὲν κινήθηκε ἀπὸ καμιὰ πίστη καὶ κανένα θάμπος, καὶ εἶται τὸ ἔργο του δὲν εἶναι τίποτε περισσότερο ἀπὸ ἕνα κατασκευάσμα, ἀλλ' εἶναι τόσο μακάγια ἀδέξιο ὥστε ἀντλεῖ ἀπ' αὐτὴ τὴν ὑπερβολικότητα τῶν ἐλαττωμάτων του μιά κάποιον περιεργὴν ποίηση.

Πῶς νὰ πλήξει κανεὶς καὶ πῶς νὰ μὴν εὐθυμήσει ὅταν ὅλα τὰ διακοσμητικὰ ἐπίθετα καὶ ὅλες οἱ δῆθεν ποιητικὲς ἐκφράσεις ποῦ ἀφθονοῦν στὸν κουδουνιστὸ δεκαπεντασύλλαβο τοῦ κειμένου ἐπαναλαμβάνουν μὲ θεὰ ἀφέλεια στερεότυπα καὶ πολυμεταχειρισμένα εἰσὴς; Πῶς νὰ μὴν αἰσθανθῆι κανεὶς μὰ τέρψη ὅταν παρεμβάλλονται ἔξαφνα κάθε τόσο, καὶ ἐντελῶς ἀσχετὰ μὲ τίς ἀξιῶσεις τοῦ διαλόγου, σὴν ἕνα εἶδος παραγέμισμα, μὰ περὶ ὀλόκληρη ἀπὸ αὐτοῦσιους δημοτικὸς στίχους; Πῶς νὰ μὴ νιώσει τὴ διέγερση τοῦ ἀπόροιστου ὅταν ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ὡς τὸ τέλος δὲν παρακολουθεῖ τίποτε ἄλλο ἀπὸ ἔξωφρενικὰ ἀψυχολόγητες σκηνὰς;

Ὅλα τὰ πρόσωπα τοῦ εἰδυλλίου κινουῦνται καὶ ἐνεργοῦν ἐντελῶς ἀνεξάρτητα καὶ ἐλεύθερα, γιὰ τὴν εὐλογεῖσιν καὶ καθὲν δεσμὸν μὲ τὴ λογική. Ἡ κυρὰ-Στάθαινα, ἐνῶ κλαίει τὴ χαμένη της ζωὴν γιὰ τὸν ἀντρα ποῦ ἀγαποῦσε, ἐκβιάζει ἐντελῶς ἀδικαιολόγητα τὴν κόρη της νὰ καταστρέψει μὲ τὸν ἴδιον τρόπο καὶ τὴ δική της ζωὴν, καὶ μάλιστα νὰ πάρει τὸν ἀντρα ποῦ αὐτὴ ἀγαποῦσε τὸ θεωρεῖ καὶ ὑπερᾶνθρωπη θυσία! Ὁ Μήτρος—καὶ αὐτὴ εἶναι ἡ κύρια πλοκὴ τοῦ ἔργου—ἀναζητεῖ ὅλη του τὴ ζωὴν τὴ Βοσκοπούλα ποῦ φίλησε δέκα χρονῶν ἀγῶρι. Ἀρνεῖται νὰ παντρευθῆι μὲ ἄλλη γυναίκα, καὶ ἂν μάθει ποτὲ ὅτι ἡ Βοσκοπούλα του πέθανε, θὰ καλοσπέρνει... Ὅταν ὅμως τὴ συναντᾷ, δὲν τὴν ἀναγνωρίζει· ἀφοῦ εἰμύναν πολλὴν ὥρα μαζί, ἐκείνη τοῦ τραγουδεῖ καὶ ἡ φωνὴ τῆς τὸν κατασκευαίνει· ἀλλὰ καὶ πάλι δὲν ὑποπτεύεται ὅτι εἶναι κοντὰ στὴν ἀγάπην του· τὴν ἀναζητεῖ κάτω ἀπὸ τὰ ἐπιπλα... Ἐπὶ τέλος ἐπέρχεται ἡ ἀναγνώρισις καὶ ἐκεῖνος ἀμέσως τρελλὰ καὶ πάλι ἁρρωστημένος ἀναφωνεῖ: «Δὲν σ' ἀνεγνώρισαν τὰ μάτια μου, ἀλλὰ σ' ἀνεγνώρισαν ἡ ψυχὴ μου!» Ἡ φράση αὐτὴ εἶναι ἡ κορώνα!

Τί νὰ συζητῆ ὁμοίως κανεὶς ὅταν δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ χαμογελάσει, καὶ στιγμὲς καὶ νὰ γελάσει δυνατὰ; Τὰ πρόσωπα μπαλάνου καὶ βγαίνουν στὴ σκηνή, πάντα ἀδικαιολόγητα, ὅταν τὰ

χορεύεται ὁ συγγραφεὺς καὶ ἀδιάκριτα διακρίνονται οἱ πάγγοι μὲ τοὺς ὁποίους τὰ γίνεται.

Πολὺ μὲ διασκέδασα σ' ὅλο τὸ διάστημα τῆς παραστάσεως καὶ ἡ ἀνάμνησις τοῦ μανιφῆσταν μὲ τὸ ὅποιο ἀνῆγγελε τίς παραστάσεις τοῦ ὁ θίασος τῆς Συνεργασίας. Διακήρυξε ὅτι θὰ παρουσιάσει ἔργα πρωτοποριακὰ, ἔργα ἀναζητήσεων καὶ πειραματισμῶν. Γιὰ τὴν ὥρα δὲν ἔπαυσε κανένα ἀληθινὰ νέο ἔργο καὶ γιὰ τὴν τρίτην του ἐμφάνισις διάλεξε τὸν «Ἀγαπητικὸν τῆς Βοσκοπούλας»!

Ὅπως τὸ ἔργον στὸ προηγουμένον μου σημεῖον μὲ τὸ Ἑθνικὸν θέατρον, ἂν καὶ εἶναι πολὺ σκηνητικὴ καὶ ἡ ἀποψη ὅτι τὰ ἔργα χωρὶς ἀξία εἶναι προτιμώτερον νὰ λησμονηθῶν καὶ νὰ διαγραφῶν, ἵσως ἔχει τὴν ὑποχρέωσιν νὰ ἐπιδείξει ὅλα τὰ ἔργα ποῦ εἰμύναν στὸ ἐλληνικὸν δραματολόγιον, ἀκόμα καὶ τὰ μετριότατα. Οἱ συστηματικὲς αὐτῆς παραστάσεις, ἐκτὸς ἀπὸ τὸ φιλολογικὸν τὸς ἐνδιαφέρον, ἔχουν καὶ ἕνα ἄμεσον σκοπὸν: μποροῦν νὰ φανερώσωσιν ὅτι, ὅσο καὶ ἂν ὑστερεῖ ἀκόμα σήμερον ἡ παραγωγὴ μας, ἔχει σημεῖωθεῖ μιά ἀρκετὰ σημαντικὴ πρόοδος. Τί θέση ἔχει ὅμως ὁ «Ἀγαπητικὸς τῆς Βοσκοπούλας» σ' ἕνα θέατρο ποῦ δὲν κάνει ἱστορίαν καὶ λέγεται πρωτοποριακόν;

Δὲν ἀρνοῦμαι φυσικά ὅτι καὶ ἕνα θέατρο πρωτοπορίας μπορεῖ καὶ πρέπει νὰ παίξει καὶ παιδιὰ ἔργα. Ἀλλὰ θὰ τὰ διαλέξει τότε μόνον ὅταν τὰ ἔργα αὐτὰ ἔχουν μὰ κάποιον ἐπέκτασιν στὴν ἐποχὴν μας, καὶ προπάντων ὅταν ἔχουν τὴ δυνατότητα ν' ἀνανεωθῶσιν καὶ νὰ ἀνεβασθῶσιν καὶ νὰ ἐρμηνευθῶσιν μ' ἕνα νέο πρωτότυπο καὶ καλλιτεχνικὸν τρόπον.

Ὁ «Ἀγαπητικὸς τῆς Βοσκοπούλας» θὰ μποροῦσε νὰ εἶχε παιχθεῖ ὅποιο τὸ θίασον τῆς Συνεργασίας μόνον ἂν ἡ σκηνοθέτησις, οἱ σκηνογραφίαι καὶ τὸ παίξιμον τῶν ἠθοποιῶν ἀπέβλεπαν τολμηρὰ νὰ ἀναδειχθῶν καὶ νὰ τονίσουν τὴ μοναδικὴν ἀπλοϊκότητα τοῦ ἔργου. Ἄν οἱ σκηνογραφίαι ἦσαν ἀφελέστατες καὶ εἰμοίαζαν σὴν ζωγραφισμένους ἀπὸ παιδί, ἂν τὸ παίξιμον εἶταν σχηματοποιημένον καὶ σπασμοδικόν, καὶ ἂν ὅλοι οἱ ἠθοποιοὶ ἔδιδαν τὴν ἐντύπωσιν ὅτι μεταμορφώθησαν σὲ ἀνδρείκελα, ἡ παράστασις θὰ ἀποκτόνεν κάποιον ἁρμονίαν καὶ χάριν. Δὲν ἐκδηλώθηκε ὅμως καμιὰ τέτοια σκέψις. Εἶταν τουναντιῶν φανερὴ ἡ πρόθεσις νὰ ἀνεβασθῆι καὶ νὰ παιχθεῖ τὸ ἀθάνατον ποιητικὸν εἰδυλλίον, ὅπως τὸ ἀπεκάλεσε καὶ τὸ πρόγραμμα, ρεαλιστικά, σὴν μιά πιστὴ ἠθογραφία, πλοῦσια ἀπὸ λιθογραφικὸν ἐνδιαφέρον. Καὶ ἂν, παρ' ὅλην τὴν ρεαλιστικὴν προσπάθειαν, προκάλεσε καὶ ἡ ἐκτέλεσις σὲ ἄρκετὰς στιγμὲς τὸ ἴδιον χαμόγελο ποῦ προκαλεῖ καὶ τὸ ἔργο, αὐτὸ ἔγεινε ἐντελῶς ἀθέλητα καὶ ἀπὸ λάθη.

Οἱ σκηνογραφίαι ἠθέλαν νὰ ἀντιγράψουν ἐλληνικὰ περιβάλλοντα· δὲν τὸ κατόρθωσαν παρὰ στὴν ἀπεικόνισις τοῦ ἐσωτερικοῦ ποῦ εἶταν καὶ πιστὴ καὶ καλαίσθητη. Οἱ εἰκόνες τοῦ χωριοῦ καὶ τῶν βουνῶν δὲν συνέλαβαν καθόλου τὰ ἐλληνικὰ χρώματα, τίς ἐλληνικὲς γραμμὰς, τὴν ἐλληνικὴν ἀτμόσφαιραν. Μετέφεραν πολὺ περισσότερον στὴν Ἑλβετία παρὰ στὴ Ρούμελη.

Γιὰ νὰ ἐξαρθῆι τὸ ἠθογραφικὸν χροῖμα τοῦ ἔργου, καὶ ἵσως καὶ γιὰ νὰ ἀποκτήσει ἡ παράστασις κάποιον ποιητικόν, τὸ εἰδυλλίον διακοσμήθηκε μὲ μουσικὴν, μὲ λαϊκὰ τραγούδια καὶ μὲ λαϊκοὺς χοροὺς. Χορεύθησαν ἀπὸ κοπέλλες ποῦ ἐμφανίσθησαν στὴ σκηνὴν μὲ ὀριζόμενα λουστρινέτια ταξουνοτά παραινέματα καὶ μὲ ἐνδυμασίας ἀπ' ὅλες τίς ἐπαρχίας τῆς Ἑλλάδος. Οἱ κινήσεις τους, οἱ στάσεις τους, καὶ αὐτοὶ ἀκόμα οἱ χοροὶ τους συναγωνίζονταν τὴ μακάγια ἀδέξιοτητα τοῦ συγγραφέως.

Οἱ ἠθοποιοὶ, χωρὶς βέβαιον νὰ τὸ ἐπιζητήσω, πρόσθεσαν καὶ αὐτοὶ ἕναν τόνον κομπολοῦτητος στὴν ὀρχήστραν τοῦ συνόλου. Οἱ κκ. Πατριάντης, Ἀποστολόπουλος καὶ Μιράντα ἔπαιξαν, ἐνῶ ἠθέλαν καὶ οἱ τρεῖς νὰ εἶναι ρεαλισταί, ὁ πρῶτος μὲ ὑπερβολὰς κατὰλληλες μόνον γιὰ φάρσιν, ὁ δευτέρως μὲ ἕναν στίμνον ποῦ θὰ εἶχε τὴν θέσιν τοῦ μόνο σὲ μιά ρομαντικὴν τραγωδίαν, ὁ τρίτος ἀπλᾶ καὶ μόνον γιὰ νὰ ἐπιδείξει ὅτι εἶναι ὠραῖον παιδί. Φοροῦσε καὶ ἕναν ἰδιόρρυθμον ἀραιοπρεπὴν χιτῶνα ὁ ὁποῖος τοῦ πῆγαινε θαιμάρια ἀλλ' ὁ ὁποῖος δὲν εἶχε καμιὰ σχέσιν μὲ τίς φουστανέλλες τῶν ἄλλων προσώπων.

Ἡ κ. Μιράντα μόνον ἀπὸ τοὺς δευτερεύοντες ἠθοποιούς κράτησε τὸ ρόλον της εὐσυνείδητα καὶ μὲ ἀρκετὴ τέχνην.

Γιὰ τίς κκ. Κοτοπούλη καὶ Κυβέλη δὲν ὑπάρχει φυσικὸ ἀντίρροπον.

Ἡ κ. Κυβέλη ἔπαιξε μὲ ἀπειρὴ χάριν καὶ ἡ κ. Κοτοπούλη ἀκόμα καὶ μὲ ἐσωτερικότητα. Ὑπάρχει στὸ κωμειδυλλίον καὶ μιά ξεχρέμαστη τραγικὴ σκηνὴ τῶν ὁποῖων ἀπέδωσε μὲ δυνατοτάτου κάμψιν. Τὴ καλλιτεχνικὴν ἀπόλαυσιν μπορεῖ ὅμως νὰ προσφέρει ἕνα ἔστω καὶ ἄοσιο παίξιμον ὅταν ἡ ὅλη παράστασις δὲν τοῦ δίνει καμια ἰσοροπία;

Ἡ ἀνοιξιάτικη σαίσει, ἡ ὁποῖα πρόκειται νὰ εἶναι ἔξαιρετικὰ πλούσια, κοντεῖ νὰ λήξει... Τὸ Ἑθνικὸν θέατρον διακόπτει αὐτῆς τίς μέρες τίς παραστάσεις τοῦ γιὰ νὰ τίς ξαναρχίσῃ τὸ φθινόπωρον. Γιὰ τὴν ὥραν ἱκανοποίησαν σχεδὸν μόνον τὸ θαυμάσιον καὶ πολιτισμένον του κτίριον καὶ τὰ ἄρτια του μηχανήματα...

Ὁ θίασος τῆς Συνεργασίας, καθὼς ἀναγγέλλουσι οἱ ἐφημερίδες, πρόκειται, νὰ διαλυθῆι. Ἡ κ. Κυβέλη καὶ ἡ κ. Κοτοπούλη θὰ παίξουν ἡ καθεμιά στὸ δικὸν της θέατρον μὲ τὸ συνειδημένον οἰκογενειακὸν τους θίασον.

Ὁ κ. Ἀργυρόπουλος καὶ ὁ κ. Λαγόθετιδης συγκέντρωσαν καὶ αὐτοὶ μερικὸς ἠθοποιούς, σχηματίσαν δύο θιάσους καὶ παίξουν κωμωδίας καὶ φάρσας, ἢ μᾶλλον μόνον χονδρῆς φάρσας, γιὰτι καὶ ὅταν παρουσιάξουν κωμωδίας, τίς μεταμορφώσωσιν σὲ ἀκαλαίσθητες φάρσας. Δὲν νομίζω ὅτι ἀξίζει νὰ ἀσχοληθῆι κανεὶς σοβαρὰ μὲ τίς παραστάσεις τους· δὲν παρουσίασαν τίποτε τὸ καλλιτεχνικόν καὶ οὔτε ἐπιζητητὸν νὰ ὑπηρηθήσωσιν τὴν τέχνην. Ὁ κ. Ἀργυρόπουλος εἶναι βέβαιον ἕνας ἠθοποιός ἐξαιρετικῆς ἀξίας ἀλλ' οὐδέποτε κατάλαβε τὴν σημασίαν τοῦ περιβάλλοντος καὶ τοῦ συνόλου. Καταδίκασε ὁ ἴδιος τὸν ἑαυτὸν του.

ΑΛΚΗΣ ΘΡΥΛΟΣ

ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ

Πλάτωνος «Κρίτων». Λογοτεχνική μετάφραση και εισαγωγή Β. Ν. Τατάκη.

Εἰς ἐποχὴν, καθ' ἣν κληθύνονται καὶ πάλιν αἱ μεταφράσεις, ποῦ ἔχουν γίνεαι ἀπὸ ἀνθρώπων χωρὶς ἐφάδια καὶ γνώμην τοῦ πρωτοτύπου, θὰ ἤθελα νὰ ἐπιστήσω τὴν προσοχὴν εἰς τὴν μετάφρασιν τοῦ Κρίτωνος, τὴν ὁποίαν ἐδημοσίευσεν εἰς ὠραίαν δημοτικὴν γλῶσσαν ὁ ἐν Θεσσαλονίκῃ καθηγητὴς Β. Τατάκης, γνωστὸς ἀπὸ τὸ ὀγκώδες του γαλλικὸν ἔργον περὶ τῆς φιλοσοφίας Παναίτιου τοῦ Ροδίου.

Μὲ σαφὴν βίαν καὶ ἀκριβολογίαν ἀναπτύσσει ὁ μεταφραστὴς εἰς τὰ τρία κεφάλαια τῆς πυκνῆς εἰς περιεχόμενον Εἰσαγωγῆς τὰ βασικά στοιχεῖα τῆς Σωκρατικῆς σκέψεως, τὴν φιλοσοφικὴν ἐξέλιξιν τοῦ Πλάτωνος, τὸ θέμα καὶ τὴν χρονολογίαν τοῦ διαλόγου—ὅλα ὅσα χρειάζεται κανεὶς, διὰ νὰ ἐννοήσῃ τὸ ἔργον. Εἰς μερικὰ σημεῖα θὰ ἠμποροῦσεν ὁ φιλόλογος νὰ ἔχη τὰς ἐπιφυλάξεις του: (Π.χ. διατὶ νὰ μὴ γίνεαι λόγος διόλου περὶ τοῦ θανάτου τοῦ Σωκράτους εἰς μίαν Εἰσαγωγὴν εἰς τὸν Κρίωνα; Ἡ γνωριμία τοῦ Πλάτωνος μὲ τὴν Ἰωνικὴν φιλοσοφίαν δὲν προηγῆται τῆς μαθητείας του παρὰ τῆ Σωκράτει; ὁ ἴδιος ὁ Πλάτων τονίζει εἰς τὴν αὐτοβιογραφίαν του, ὅτι ἀφωρηθῆν ἀπὸ τὴν πολιτικὴν σκέψιν εἰς τὰ προβλήματα τῆς ἐπιστημονικῆς ἀληθείας. Ἀκόμη καὶ αἱ προθέσεις τοῦ Πλάτωνος, ὅταν ἔγραψε τὸν Κρίωνα, δὲν ἔχουν διασαφηνισθῆ καθαρὰ μέχρι ταῦδε, ὅπως θὰ δείξω ἄλλαχού.) Ἄλλ' αἱ ἐπιφυλάξεις αὐταὶ δὲν μειώνουν καθόλου τὴν ἀξίαν τῆς Εἰσαγωγῆς αὐτῆς, ἣ ὁποία ὄχι μόνον διὰ ἓνα εὐρύτερον κοινόν, ἀλλὰ καὶ διὰ τοὺς περισσότερους ἐκ τῶν φιλολόγων μας εἶναι ὁδηγὸς χρησιμώτατος εἰς κατανόησιν τοῦ διαλόγου.

Ἡ μετάφρασις, συμπληρουμένη ἀπὸ πολυτιμοτάτας ἐρμηνευτικὰς ὑποσημειώσεις, εἶναι γραμμὴν, ὅπως εἶπα, εἰς ἀμιγῆ δημοτικὴν ὁμαλὴν καὶ χωρὶς ὑπερβολὰς. Τὸ περιεχόμενον ἄλλως τε τοῦ διαλόγου εἶναι τοιοῦτον, ὥστε σπανίως δοκιμάζεις τὸ αἰσθημα, ποῦ σου γεννοῦν μεταφράσεις ἄλλων πλατωνικῶν ἔργων, ὅτι ἐθυσιάσθῃ εἰς τὴν γλωσσικὴν ὀρθοδοξίαν (τὴν ὀρθοδοξίαν τῆς καθαρῆς ἡθικῆς ἢ τῆς δημοτικῆς ἀδιάφορον) ἢ φραστικῆς ἐλευθερίας καὶ ἢ καλαίσθητος πολυχρωμία τοῦ λυκτικοῦ, ποῦ χαρακτηρίζουν κατ' ἐξοχίαν τὸ ὕφος τῶν πλατωνικῶν διαλόγων.

Σπάνια ἐπ' ἴσης εἶναι αἱ περιπτώσεις, κατὰ τὰς ὁποίας ἡ προσαρμογὴ πρὸς τὸ πρωτότυπον εἶναι τόσον στενὴ, ὥστε νὰ γίνεαι αἰσθητόν, ὅτι διαβάσεις μετάφρασιν. Π.χ. ἐπιμελεῖσθαι ἀρετῆς δὲν σημαίνει φροντίζω γιὰ τὴν ἀρετῆ, ἀλλὰ ἀσχολοῦμαι μὲ τὴν ἀρετῆ, διότι τὸ φροντίζω λέγεται εἰς τὴν γλῶσσάν μας συνήθως μόνον περὶ προσώπων καὶ πραγμάτων, ὅπως τῶν ὁποίων λαμβάνει κανεὶς πρόνοιαν, φροντίζω γιὰ τὰ παιδιὰ μου, φροντίζω γιὰ τὸ ἀμπέλι μου κλπ. Ἐπ' ἴσης αἰσθητὸν σημαίνει εἰς τὴν νέαν γλῶσσαν ἐντροπή, ὅσάκις δὲν σημαίνει ἀπλῶς

τὸ ἄσχημον· δὲν πρέπει λοιπὸν ν' ἀφήνεται ἀμετάφραστον, διότι αἰσθητὸς ἔχει εἰς ἑαῦς πολὺ διαφορετικὴν σημασίαν. Ἡ φράσις ἰατὶ ἢ δὲν πρέπει νὰ κἀνὴ κανεὶς παιδιὰ ἢ νὰ ταιλαιπωριέται μαζί τους τρέφοντας καὶ μορφωνοῦντας τα περιέχει, ἐκτὸς τοῦ περιέργου τύπου ταιλαιπωριέται, ποῦ εἶναι ἀνύπαρκτος, καὶ μίαν μετοχικὴν σύνταξιν, ἣ ὁποία δὲν εἶναι καθόλου σύμφωνος μὲ τὸ πνεῦμα τῆς δημοτικῆς—ἓνα λάθος συχνότατον εἰς τοὺς γράφοντας τὴν δημοτικὴν, οἱ ὅποιοι τὴν οὐσιώδη ἐλαττωματικότητα τῆς δημοτικῆς εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ νομίζουσι, ὅτι ἠμποροῦν νὰ θεραπεύσων ἀντικαθιστῶντες τῆς ἀρχαίας ἢ τῆς καθαρῆς τῆς μετοχῆς μὲ τοὺς τύπους εἰς -οντας, ποῦ δὲν εἶναι μετοχικοί, ἀλλ' ἀπλῶ ρηματικὰ ἐπιρρηματα, ὅπως τὰ ἀρχαῖα τροχάδην, βιάδην, κλπ. Ἡ ὀρθὴ ἀπόδοσις τῆς φράσεως ἢ γὰρ οὐ χρὴ ποιεῖσθαι παιδῶν ἢ ξυνδιαταλαιπωρεῖν καὶ τρέφοντα καὶ παιδεύοντα θὰ ἦτο εἰς τὴν δημοτικὴν: ἰατὶ πρέπει κανεὶς ἢ νὰ μὴν κἀνὴ παιδιὰ ἢ νὰ ὑποφέρῃ κοντὰ τους (ξυν-) ὡς τὸ τέλος (δια-), γιὰ (ὡς ποῦ) νὰ ταναθρέψῃ καὶ νὰ τα μορφώσῃ.

Ἄλλ', ὅπως εἶπα, τὰ παραδείγματα αὐτὰ εἶναι σπάνια, οὔτε ὑπάρχει μετάφρασις, διὰ τὴν ὁποίαν δὲν θὰ ἠμποροῦσεν ἓνας ἄλλος νὰ εὐρηθῆ ἔδῳ καὶ ἐκεῖ περισσότερον ἐπιτυχεὶς ἀποδόσεις. Τὸ σπουδαῖον εἶναι, ὅτι ὁ Τ. κατὰ νόμον διατηρεῖ ἀπέναντι τοῦ πρωτοτύπου, τὸ ὅποιον ποτὲ δὲν παρανοεῖ, σόφρονα ἐλευθερίαν εἰς τὴν χρῆσιν τῆς νεωτέρας γλώσσης. Ἐταὶ καὶ ἐκεῖ ὅπου ἢ μεταφρασεὶς εἶναι «πιστοτέρη» τοῦ δέοντος, δὲν πληγώνει τὸ γλωσσικὸν μέσον πρὸς ἀπόδοσιν τῶν λεπτοτέρων ἀποχρώσεων τοῦ ἀρχαίου προτύπου. Διὰ τοῦτο ἀξίζει ἡ μετάφρασις του νὰ διαβασθῆ καὶ ἀπὸ τοὺς φιλολόγους—ὄχι μόνον ἀπὸ τὸ πολὺ κοινόν, πρὸς τὸ ὅποιον ἀπευθύνεται. Θὰ ἔχουν πολλὰ, πάρα πολλὰ νὰ διδαχθοῦν.

Ι. ΣΥΚΟΥΤΡΗΣ

Β. Κυριακοῦ - Μιτζωτάκη: «Οἱ ἀδύναμοι».

Μία ἱστορία γραμμὴν μὲ πολλὴ εὐσυνειδησία. Ἡ κ. Κυριακοῦ-Μιτζωτάκη θέλησε νὰ δῆ ἀνθρώπους, νὰ περάσῃ δηλαδὴ ἀπὸ τ' ἀπατηλὰ φαινόμενα στοὺς σκοτεινοὺς καὶ αἰνιγματικούς κόσμους ποῦ ρυθμίζουσι τὴ ζωὴν μας καὶ νὰ δώσῃ ἓνα πειρογράφημα μὲ ἄρκετὸ ἠθογραφικὸ χρῶμα ἀλλὰ μὲ περιεχόμενα ψυχολογίας. Καὶ εἶναι ἀλήθεια ὅτι προσπάθεισ πολλή. Ἐμελέτησε μὲ προσοχὴ καὶ μ' ἐπιμονὴ τοὺς ἀνθρώπους ποῦ τῆς ἐφάνησαν περισσότερο ἀξιόπρόσπεκτοι, ἀγάπησε ἐκείνους ποῦ ἀξίαν, ἐκρίνε αὐστηρὰ ὅσους ἀσκημίζουσι τὴ ζωὴν μὲ τὴν κακίαν ἢ μὲ τὴν ἀνοησίαν τους κ' ἐστάθησαν πάντα μὲ τὴν περιέργειαν ψυχολογικοῦ ἐμπρός σ' ἀνεξήγητα καὶ τ' ἀνώμαλα τῆς ζωῆς. Προσπάθεισ νὰ συλλάβῃ τὴ ζωὴν ἀπὸ τὴν χαρακτηρηστικὴν λεπτομέρειαν κ' ἐπροχώρησε εἰς ἀποφασιστικὰς πράξεις καὶ εἰς ἀπὸ γυροῦντα, μόνον ἀποῦ ἀναξήτησε τὴν αἰτίαν των, τὴν καθόρισε καὶ βεβαιώθησε ὅτι ἦταν ἀνάγκαι ποῦ ἐπήγα-

σαν ἀπὸ ἓνα χαρακτῆρα ἢ ἀπὸ μιά κατάστασιν ποῦ δὲν ἠμποροῦσε παρὰ νὰ ὑπάρχῃ.

Ἄλλὰ τὸ βιβλίον αὐτό, μολονότι εἶναι ἀπὸ τὴν ἀρχὴν ὡς τὸ τέλος μιά ἀναξήτησι, ὄχι μόνον δὲν μᾶς συγκινεῖ, ἀλλὰ δὲν κατορθώνει νὰ κἀνὴ μᾶς νὰ σκεφτοῦμε λίγα, νὰ κρίνομε τοὺς ἀνθρώπους ποῦ κινεῖνται εἰς οὐρανὸν καὶ γῆν, νὰ διατυπώσομε ἔστω μερικὰς ἀντιρρήσεις. Τὸ δεξιότατον ἀδιάφορον. Οἱ ἀνθρώποι αὐτοὶ δὲν μᾶς γίνονται οὔτε μιά στιγμὴ συμπαθεῖς, δὲν κατορθώνουν ποτὲ νὰρθοῦν κοντὰ μας, νὰ κερδίσουν τὴν ἐπιδοκιμασίαν μας γιὰ τίς πράξεις των ἢ νὰ προκαλέσουν τὴν ἀποδοκιμασίαν μας. Καὶ θὰ ἔλεγα ὅτι μοιάζουσι μὲ τοὺς ἀνθρώπους ποῦ μένουσι χωρὶς φίλους, ἐνῶ δὲν ἔχουν φανερά ἐλαττώματα, ἀν δὲν ἦταν γνωστὸν ὅτι σπανίως τὰ ἐλαττώματα καταδικάζουσι μετ' ἐπιμονῆς. Ἀπεναντίας, οἱ ἀνθρώποι μὲ τὰ μεγάλα καὶ τὰ ἀνοητικὰ ἀκόμα ἐλαττώματα ἔχουσι συχνὰ πολλὰς κ' ἐπίμονες συμπάθειαι, ἴσως γιὰ τὴν ἀδυναμίαν ἢ μιά ἰδιοτροπίαν εἶναι ἀποτελέσματα πληθωρικῆς ζωῆς. Ὅτι ὅμως λείπει ἀπὸ τοὺς «ἀδύναμους» εἶναι ἡ ζωὴ, οἱ ἐκδηλώσεις ἐκείνας ποῦ δείχνουσι τὸ ζωντανὸν ἄνθρωπον, τὸν ἄνθρωπον ποῦ ἀγωνίζεται γιὰ νὰ βρῆται σὲ εἰρηνικὰς σχέσεις μὲ τὸν ἐσωτερικὸν τοῦ κόσμου καὶ νὰ τὸν ἔχη καταφύγιον εἰς τὴν δύσκολον στιγμὴν. Ἄλλ' ἀκριβῶς αὐτὰ λείπουσι ἀπὸ τοὺς «ἀδύναμους». Εἶναι δηλαδὴ καὶ τὸ ἔργο τῆς κ. Μ. ἀποτέλεσμα εὐσυνειδησίας κ' ἐπιμονῆς. Ἄλλὰ πρὸς Θεοῦ! Ἄς πάρῃ μὴ ἡ λογοτεχνία μας νὰ ἔχη μόνον προτέρημα τῆς τῆς εὐσυνειδησίας. Ἄρκετὰ μᾶς ἔκαναν νὰ ὑποφέρουσι οἱ εὐσυνειδητοὶ. Καίρωδ εἶναι νὰ περῶσιν καὶ εἰς τὴν πνευματικὴν μας ζωὴν τὸ κέρρι, ἡ φαντασία,—τὸ χελιδόνι ποῦ θὰ φέρῃ τὴν ἀνοιξιν.

Π. Χ.

Δ. Γρ. Καμπούρογλου: «Ὁ ἰδεολόγος», μολόπρακτο.

Τὸ μολόπρακτο αὐτὸ ἀσφαλῶς δὲν μπορεῖ νὰ θεωρηθῆ δειγμὰ τῆς ἐργασίας τοῦ κ. Δ. Γρ. Καμπούρογλου. Εἶναι ἓνα παιχνίδι, ἓνα σχεδιάσμα, ἀν θέλετε, εἰς τὸ ὅποιο ὑπάρχουσι θεατρικὰς προθέσεις περισσότερον παρὰ ἀνθρώποι ζωντανοὶ καὶ ἱκανοὶ νὰ δημιουργήσουν ψυχικὰς καταστάσεις. Στὸ κέντρο τοῦ ἔργου ἔχει τοποθετηθῆ ἓνας ἰδεολόγος, ἓνας ἀνθρώπος μὲ ὠραίας ἰδέας, μὲ πόθους, μὲ ὀνειροπολήσεις, ἓνας ποιητῆς. Καὶ ἴσως μπορεῖ κανεὶς νὰ ἀναγνωρίσῃ εἰς τὰ λόγια του καὶ εἰς τὴν ἰδέαν του τὸν ὀνειροπόλον ποῦ ἐτελείωσε τὴ ζωὴν του μ' ἓνα πῆδημα εἰς τὰ κύματα τοῦ Σαρωνικοῦ. Ἄλλ' ὁ ἰδεολόγος αὐτός, μολονότι εἶναι τὸ κέντρο τοῦ μολόπρακτου, χάνεται ἐντελῶς σὲ γεγονότα ποῦ δὲν ἔπρεπε νὰ παίρουν τὴν πρώτην θέσιν εἰς τὸ μῦθον τοῦ ἔργου καὶ εἰς τὴν ἀνάπτυξιν του. Ὁ κ. Γρ. τὸν τοποθετεῖ σὲ μιά κοσμικὴ συγκέντρωσιν γιὰ νὰ προκαλέσῃ μιά δυνατὴ ἀντίθεσιν καὶ νὰ κἀνὴ μὴ αἰσθητὸν τὸ χάσμα ποῦ ὑπάρχει ἀνάμεσα εἰς τὸν ὀνειροπόλον του καὶ εἰς τὸν κόσμον ποῦ τὸν περιβάλλει μὲ θαυμασμό,—ἀνάμεσα εἰς τὸν ὀνειροπόλον του καὶ τὴν κοινωνικὴν

ζωὴν. Ἄλλ' ὁ ἰδεολόγος τοῦ κ. Γρ. εἰς τὴν κοσμικὴν συγκέντρωσιν ποῦ βρῆσεται, μολὶς κατορθώνει νὰ πῇ λίγες φράσεις καὶ νὰ διατυπώσῃ τὴν ἀντικειμενικὴν ἀπαισίαν ὅτι θὰ φύγῃ γιὰ κάποιον μακρὸν καὶ ἀγνωστον ταξίδι. Ἐπίποτα περισσύτερον. Κι' ὁ ἀναγνωστὴς ἢ ὁ ἀκροατὴς τὸν βλέπει σὺν αἰνίγματι, σὺν ἀνίρωπον ποῦ δὲν ἔχει εἰς τὴν θέσιν, κ' ἀπορεῖ πῶς οἱ γύρω του τὸν προσέχουσι, τὸν παρακολουθοῦν καὶ δίνουσι τόση σημασίαν σὲ ὅ,τι λέει καὶ σὲ ὅ,τι κἀνει. Ἀσφαλῶς ὁ κ. Γρ. δὲν μπορεῖ νὰ κερθῆ ἀπὸ ἓνα σχεδιάσμα αὐτοῦ τοῦ εἶδους.

Π. Χ.

Εὐγενίου Κλεμάν: «Κωϊκὴ Παλαμῆς, ἡ ζωὴ καὶ τὸ ἔργο του», μὲ πρόλογον τοῦ Φιλῆος Δεμπέγκ (μετάφρ. Γ. Μ. Παναγιωτοπούλου).—Θεοδώρου Ξύδη: «Ὁ Παλαμῆς ἀπὸ μιά ποιητικὴν συλλογὴν του».

Ἀπὸ ἀκόμη μελέτες ποῦ ἔρχονται νὰ πλουτίσουν τὴν ἀρκετὰ πλούσια παλαμικὴ βιβλιογραφίαν: μιά κάπως παλιὰ (γράφηκε ἔδῳ καὶ 13 χρόνια, τὸ 1919) τοῦ γνωστοῦ φίλου καὶ μελετητῆ τῆς νεοελληνικῆς λογοτεχνίας κ. Εὐγενίου Κλεμάν καὶ ἡ ἄλλη ἐνός νέου, πρωτοφανέροντος, ἀν δὲν γελιέμαι, εἰς τὰ γράμματα, τοῦ κ. Ξύδη. Ὁ κ. Κλεμάν μελετῆ γενικὰ γιὰ τὸ ἔργο τοῦ Παλαμῆ καὶ τὴν θέσιν του, πρώτην, κατὰ τὴν γνώμην του, εἰς τὴν σύγχρονον παγκόσμιον λογοτεχνίαν, ἐνῶ ὁ κ. Ξύδης, ἀντιθέτως, περιορίζεται σὲ μιά μόνον συλλογὴν τοῦ ποιητῆ τοῦ «Δωδεκαλόγου», τὸν «Κύκλον τῶν Τετραστίχων», ἔχοντας ὀμοίως ἀπετηρία, νὰ ποῦμε, τὴν συλλογὴν αὐτὴν, ἀπλωμέναι—προσπαθεῖν ἄπλωθῆ μᾶλλον—σ' ὀλόκληρον τὸ ἔργο τοῦ κορυφαίου μας σύγχρονου ποιητῆ, τοῦ πλατύτερου καὶ μὴ ἀνιπροσωπευτικοῦ τῆς φυλῆς μας.

Μαζὶ μὲ τὸ Σολωμὸν δὲν ὑπάρχει νεοελληνικὴ λογοτεχνία ποῦ νὰ μελετήθῃ σὲ ὅσον βαθεῖον ὁ Παλαμῆς. Δειγμὰ καὶ αὐτὸ τῆς θέσης ποῦ κατέχει εἰς τὴν φιλολογοίαν μας—τῆς ἐντελῶς ἐξαιρετικῆς—καὶ τῆς ἐπιρροῆς ποῦ ἀσκήσῃ καὶ ἀσκήσῃ σὲ ὅλους μας ἔδῳ καὶ τριανταπέντε-σαράντα χρόνια. Στὴν σειράν των μελετῶν γιὰ τὸ ἔργο του, κυτταγμένο ἀπὸ διάφορες μερικὰς, ποῦ ἐκδίδονται μὲ τὸν γενικὸν τίτλον «Γιὰ τὴν γνωρίσομε τὸν Παλαμῆ», ἔχουσι δημοσιευθῆ καμὶὰ δεκαπενταριά εἰς τὴν τῶρα. Χώρια ἀπὸ τὴς ἄλλαις, τίς ἐκτὸς σειράς» ὅπου περιλαμβάνονται διεξοδικώτατες μελέτες, ὅπως οἱ τρεῖς ὀμιλίαι τοῦ Ἄλκη Θρούλου, καὶ βιβλίον ὀλόκληρον, ἀρκετὰ ὀγκώδες μάλιστα, ὁ «Παλαμῆς φιλόσοφος» τοῦ κ. Δ. Βεζανῆ, καὶ ἀπὸ ὅσας κατὰ καιροὺς εἶδαν τὸ φῶς σὲ ἓνα πλήθος περιοδικὰ τῆς τελευταίας τριακονταετίας, καὶ ἀνάμεσα εἰς τὴς ὁποίας ὑπάρχουσι μερικὰς ἀπὸ τὴς πρὸ καλῆς, εἴτε διύθεσι θαυμασμοῦ (ὅπως τὰ δύο ἄρθρα τοῦ Βλαστοῦ καὶ τοῦ Ἰωάννου Δραγοῦμη γιὰ τὸν «Δωδεκαλόγον») εἴτε κριτικώτερη διάθεσι, καὶ ἀρνητικὴ ἀκόμη, τίς ἔχουσι ἐμπνεύσει (ὅπως, αἰφνης, ἡ πλατειὰ καὶ πολὺκροτη μελέτη τοῦ Κώστα Χατζόπουλου, ἡ δημοσιευμένη, ἀν δὲν μὲ ξεγελά ἡ μνήμη, εἰς τὸν «Νουμῆ» τοῦ 1911). Ὡστόσο παρ' ὅλη αὐτὴ τὴν πλούσιαν

βιβλιογραφία, δέν γράφηκε ακόμη ή μελέτη που θά έπρεπε νά είχε γραφή γιά τόν Παλαμά. Μιά μελέτη ούτε τυφλού θιαγισμοῦ ἀλλ' ούτε και χολιασμένης ἀρνησης, πλαιτιά, λειστομετριά, συνθεμένη με θέρση ποιητική ἀλλά και μ' επισημονική έμκειρία, όπου ή ζωή τοῦ ποιητῆ θά φώτιζε τό έργο του, και τό έργο θά έξηγοῦσε (ὡς ένα σημεῖο) και θά δικαίωσε τή ζωή, όπου θά βλέπαμε τόν Παλαμά σέ όλες του τίς μαρπές και όλες τίς ἐκδηλώσεις, ποιητή, κριτικό, διηγηματογράφο, δραματικό, ἀκόμα και δημοσιογράφο, τούς γλωσσικούς του ἀγώνες και τήν γλωσσική του εξέλιξη, τίς φιλίες και τίς ἔχθρες του, τούς θρημούς και τούς ἐνθουσιασμούς του, τόν ιδεολογικό και ποιητικό του «προτεῖσμο», τίς ἐπιδράσεις που δέχτηκε και τόν τρόπο με τόν ὁποῖον τίς ἀφομοίωσε, τήν ἐπίδραση, τέλος, που είχε σ' ὀλόκληρη τήν φιλολογία μας, (ἀλλ' ἴσως και ἔξω ἀπό τήν φιλολογία), σ' ὀλόκληρη τήν ἑλληνική ζωή τῆς τελευταίας τεσσαρακονταετίας). Είναι δύσκολο νά γραφή μία τέτοια μελέτη; δέν ὑπάρχει ὁ κατάλληλος ἀνθρώπος, γιά νά τήν γράψη; δέν φωνάζομαι, και εἶμαι βέβαιος ὅτι ένα τέτοιο βιβλίο και ἐκδοτικῶς θά είχε ἀπολύτως ἐξασφαλισμένη ἐπιτυχία. Φτάνει νά είναι καλό και νά γραφή ἀπό ὄχι τυχαῖο, βέβαια, οὔτε ἐντελῶς ἀγνωστο λογοτέχνη.

Τίς σκέψεις αὐτές μου ἐκίνησαν ξανά οἱ δύο μελέτες που κυκλοφόρησαν τελευταία γιά τόν Παλαμά. Παιρ' ὅλη τήν καλή διάθεση ἀπό τήν ὁποία φαίνεται πῶς ἐπήγασαν, είναι και οἱ δυο ἀποτυχημένες. Ὁ κ. Κλεμάν μιλεῖ πάρα πολύ γενικά γιά τό έργο τοῦ Παλαμά, κατ' ἀνάγκην ἴσως, ἀφοῦ ή μελέτη του είναι σάν μία «παρουσίαση», τοῦ Ἑλληνα ποιητῆ στό εὐρωπαϊκό κοινό. Ὁ κ. Ζύδης, κάλι, προσκαθόντας νά συμβιβάση δυο ἀσυμβίβαστα—ἀναλύοντας τά «Τετράστιχα» νά μιλήση συγχρόνως και γιά ὅλα τό έργο τοῦ ποιητῆ τῆς «Ἀσάλευτης Ζωῆς»—δέν πιτυχαίνει οὔτε τό ένα ἀλλ' οὔτε τό ἄλλο. Ἐν περιρριζόταν στή μία συλλογή, θά τά κατάφερνε πολύ καλλίτερα, και τοῦτο ὄχι μονάχα γιαι τοῦ λείπει ή κριτική ἱκανότητα, ή δύναμη, ή γνώση, γιά ένα τέτοιο ἄπλωμα, μία και γιαι ὁ τρόπος που διάλεξε δέν μπορούσε νά χρησιμοποιηθῆ ἱκανοποιητικά γιά ένα ποιητή τόσο λίγο ἐνιαῖο, τόσο πλατύ και πολύτροπο, ὅπως ὁ Παλαμάς. Μά και στήν ἀνάλυσή του ὁ κ. Ζύδης; ἀκολουθεῖ ἀπό πολύ κοντά τά παλαμικά κείμενα, τά ἐρμηνεύει πολύ «κατά γράμμα». Κάποιες ἀσάφειες ἀκόμη, κάποιες ἀσταθμίες και ἀοριστολογίες στήν ἐκφραση, μετριάξουν τήν ἀξία τῆς μελέτης του. Μά ὁ τόνος τῆς είναι συμπαθητικός, συγκρατημένος στό θιαγισμό, γεμάτος ἀπό τήν τόσο πολύτιμη ἐκείνη ἀγάπη τῶν νέων γιά τίς ἰδιαιτικές μαρπές τῶν συγγραφέων και τῶν καλλιτεχνῶν που τούς ἀνάθρεψαν σάν δεῦτεροι πατέρες και σεαῦς ὁποῖους ὀφείλουν κερικάς ἀπό τούς πῶ ἀγνοῦς τῶν ἐνθουσιασμοῦς. Καί μόνον γι' αὐτό ἀξίζει ὅλη μας τή συμπάθεια ή μελετοῦλα τοῦ κ. Ζύδη.

Π.

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

- Μιχ. Ἀργυροπούλου :** «Περρασμένα και τωρινά» (ποιήματα) Δρ. 35
- Π-Γιώργη Μοάτσου :** «Ἡ Πορφύρα» (μελέτη) Ἀλεξάνδρεια. Γρ. 8. 75
- Πέτρου Σ. Σπανδωνίδη :** «Βυθός κι ἐπιφάνεια» (δράμα). Ἐκδ. Ἰ. Α. Κολλάρος και Σια.
- Ἀθηνᾶς Τασούλη :** «Μαντώ Μαυρογένους» (μελέτη) Δρ. 25.
- Ἄρη Λεβέντη :** «Βραδυνά Μιγύματα» (ποιήματα) Δρ. 30.
- Θέμου Σ. Ποταμιάνου :** «Σιλουάτες τῶν ἐσθῶν» Δρ. 10.
- Σώτου Χονδροπούλου :** «Κουρασμένοι που χαρίζουν» (διηγήματα) Πειραιῶς.
- «Μανώλης Καλομοίρης» (τίτλοι και ἔργα). Ἐκδοσὶς Ἑθνικοῦ Ὁδείου.
- Κ. Α. Κωνσταντινίδου,** ψυχιάτρου: «Ἡ ψυχανάλυσις ή ή ψυχολογία τοῦ ἀσυνειδήτου». Δρ. 100.
- Α. Κουρέτα,** ψυχιάτρου: «Τό τρακ» (ιατροψυχολογική μελέτη). Δρ. 20.
- Κωνστ. Μ. Καλλία :** «Αἱ κατευθύνσεις τῶν νέων» (διαλέξεις).
- Δημ. Α. Ζωγράφου :** «Γεωργικαὶ μελέται». (Τεύχος Α') Ἐκδοσὶς Ὑπουργείου Γεωργίας.
- Χάρη Ἀχαρη :** «Φωτεινὸ σκοτάδι» (πεζοτράγουδα). Δρ. 20.

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ ΚΙ ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ

Με τήν ἐναρξιν τῆς θερνῆς περιόδου, εἰς ἀρχετὰς ἀθηναϊκὰς ἐφημερίδας ἐνδιαφέρουσαι ταξιδιωτικαὶ ἐντυπώσεις γνωστῶν λογοτεχνῶν και δημοσιογράφων ἀπό διάφορα μέρη τῆς Ἑλλάδος. Εἰς τό «Ἐλεύθερον Βῆμα» τοῦ κ. Κώστα Οὐράνη ἀπό τό «Ἅγιον Ὄρος» εἰς τήν «Βραδυνήν», τήν «Ἑλληνικήν» και τό «Ἐθνος» τῶν κ. κ. Σωτ. Σκίπη, Πέτρου Χάρη και Ἀπ. Δασκαλάκη ἀπό τήν Μόκονον, τήν ὁποῖαν ἐπεσκέφθησαν ἐξ ἀφορμῆς τῶν ἀποκαλυπτηρίων τῆς προτομῆς τῆς Μαντῶς Μαυρογένους· εἰς τά «Ἀθηναϊκά Νέα» τοῦ κ. Κρ. Καβαφάκη ἀπό τὰς Κυκλάδους κλπ. Μὲ τὰς περιγραφὰς αὐτάς, εἰς τὰς ὁποῖας κυριαρχεῖ ὁ λυρικός τόνος, καλλιεργεῖται ὁλοένα και περισσότερον ή ταξιδιωτική ἐντύπωση, που μεταπολεμικῶς εἶχε τήν καλύτεραν ἐξέλιξιν εἰς ἄλλας λογοτεχνίας, και συγχρόνως δημιουργεῖται ὁ ἀναγνώστης τοῦ λογοτεχνικοῦ αὐτοῦ εἶδους, τό ὁποῖον μόλις τελευταίως κατῴρθωσε και εἰς τόν τόπον μας νά ἐλθῆ εἰς στενωπῶν ἀπαφῆν με τό μεγάλο κοινόν και νά ἐκτιμηθῆ κατ' ἀξίαν. Μὲ μίαν μάλιστα ἐντατικωτέρην καλλιέργειαν ἀπό γνωστοῦς λογοτέχνας, ή ταξιδιωτική ἐντύπωση ἡμπορεῖ νά προσφέρῃ ἐξαιρετικὰς οελλίδες εἰς τόν πεζόν μας λόγον, δηλαδή μίαν πραγματικῶς πολύτιμον ὑπηρεσίαν εἰς τήν ἐν γένει πνευματικὴν μας κίνησιν.

—Ἰδιαιτέρως ἐνδιαφέρουσαι, ἐπίσης, εἰς τήν «Πολιτείαν» οἱ «Παρισινὲς ὥρες» τοῦ ἐπανελθόντος ἐκ Γαλλίας κ. Ἀρίστου Καμπάνη, εἰς τὰς ὁποῖας εὑρίσκομεν τὰς ἐντυπώσεις του. ἀπό ένα μεγάλο κέντρο ζωῆς και τέχνης, ἐντυπώσεις που πλαισιώνει μία ἰσχυρά κριτική διάθεσις. Ὁ κ. Καμπάνης, γράφων τὰς ἐντυπώσεις του ἀπό τήν «πρω-

τεύουσαν τῆς κριτικῆς», ὅπως ὀνόμασε τό Παρίσι ὁ Πάολ Καλερό, ὁκομᾶξαι ἀλλά και ἐλέγγει τὰς ἐκδηλώσεις τῆς ζωῆς και τῆς τέχνης τῆς Γαλλίας και, μεταξύ τῶν ἄλλων, δέν διατάζει νά ἐκγράσῃ τήν ἀγανάκτησιν του διὰ τήν ἐπίδρασιν τοῦ ἰσχυροῦ εἰς τήν φιλολογίαν τῆς πατρίδος του και γενικώτερον εἰς τήν φιλολογίαν τοῦ αἰῶνος του.

— Εἰς τό «Ἐλεύθερον Βῆμα» ἐπαινετικώταται κρίσεις τοῦ κ. Ζαχ. Παπαντωνίου διὰ τήν ἐκθεσιν τῶν σκισογράφων, εἰς τήν ἐποῖαν εὑρίσκει «ἔργα γνησίας καλλιτεχνικῆς ἀξίας, τὰ ὁποῖα δέν εἶχαν οἱ ἄλλες δύο (ἐκθέσεις τῶν σκισογράφων)». Ἐθιμενεῖς, ἐπίσης, κρίσεις τοῦ καθηγητοῦ τῆς Ἀνωτάτης Σχολῆς τῶν Καλῶν Τεχνῶν κ. Ἀργυροῦ εἰς τήν «Ἑλληνικήν» δι' ἀρκετὰ ἀπό τὰ ἔργα τῆς ἰδίας ἐκθέσεως και γενικώτεροι παρατηρήσεις του διὰ τό εἶδος αὐτό τῆς τέχνης, τό ὁποῖον καλλιεργεῖται με ἀξιοσημειώτων ἐπιτυχιῶν ἀπό τούς καλλιτέχνας μας.

— Εἰς τήν «Πολιτείαν», ἀναλύουν ὁ κ. Κλ. Παράσχος ἐν τῇ συνόλω του τό έργο τοῦ γνωστοῦ Γάλλου λογοτέχνου Ζὺλ Ρομαίν, καταλήγει εἰς τό συμπέρασμα ὅτι ὁ συγγραφεὺς τοῦ «Κινῶν», μολονότι δέν ἔχει δώσει ἐργασίαν που ἡμπορεῖ νά καταταχθῆ μεταξὺ τῆς καλύτερας παραγωγῆς τῆς γαλλικῆς λογοτεχνίας τῶν τελευταίων ἐτῶν, εἶναι ἀνθρώπος ζωντανός και ἀξίος τεχνίτης. Ἐξαιρεῖ μόνον ὁ κ. Παράσχος τό θέατρον τοῦ Ζὺλ Ρομαίν, τό ὁποῖον πράγματι εἶναι πολὺ ἀνώτερον ἀπὸ τὰ ποιήματα και τὰ πεζά του και ἔχει προσφέρει πολὺ περισσότερα πράγματα εἰς τήν σύγχρονον πνευματικὴν κίνησιν τῆς Γαλλίας. Ἐπίσης περὶ τοῦ Ζὺλ Ρομαίν και ἰδίως περὶ τοῦ τελευταίου ἔργου του «Οἱ ἀνθρωποὶ τῆς καλῆς θελήσεως», ἄρθρον τοῦ κ. Λημ. Χουρμουζίου εἰς τήν «Καθημερινήν».

— Ὁ κ. Παντελῆς Χόρν, ἐξ ἀφορμῆς τῆς ἀποχωρήσεως τῆς κ. Ἀλικῆς και τῶν κκ. Μουσοῦρη και Νέξερ ἀπὸ τό Ἑθνικόν θέατρον, ἐκτρατεῦει ἀπὸ τῶν στήλων τῆς «Βραδυνῆς» κατὰ τῆς ἐθνικῆς μας σκηνῆς, ἐπιτίθεται προσωπικῶς κατὰ τοῦ σκηνοθέτου τῆς και προβλέπει ὅτι και τό θέατρον τῆς δεοῦ Ἀγ. Κωνσταντίνου θά ἔχη τήν τύχην ὁλων τῶν κρατικῶν ἰδρυμάτων. Ὁ κ. Χόρν ἀγνοεῖ τὰ πράγματα, τὰ σχετικὰ με τὰς ἀποχωρήσεις τῶν ἀνωτέρω ἡθοποιῶν, και ἀδίκως ἐπιτίθεται κατ' ὀργανισμοῦ που εὑρίσκειται εἰς τὰ πρῶτα του βήματα και πρόκειται νά προετοιμάσῃ καλύτερας ἡμέρας εἰς τό ἑλληνικόν θέατρον, διὰ τό ὁποῖον ἔχει ἐργασθεῖ και ὁ κ. Χόρν τριάντα περίπου χρόνια. . .

— Εἰς τήν ἰδίαν ἐφημερίδα, γράφων ὁ κ. Σωτ. Σκίπη; διὰ τήν τελευταίαν ποιητικὴν συλλογὴν τοῦ κ. Γ. Δροσίνη «Ἐἴπε», κάμνει μίαν ἀναδρομὴν εἰς τήν ἐποχὴν τοῦ Στρουμπούλη, τοῦ Κοκκίλου και τοῦ Ροβλου, τῶν μουσικῶν δηλαδή που εἶχαν εὑρεῖ τόν σφυγμὸν τοῦ λαοῦ, θυμίζει ὅτι «τότε ἐδασίλευε ὁ Δροσίνης κι' οἱ στίχοι του ἐκυλοῦσαν σὰ στάλας ἀθάνατου νεροῦ», και τονίζει ὅτι ματαίως θά ἀναζητήσῃ κανεῖς εἰς τό νέο βιβλίον τοῦ ποιητοῦ παρομοίαν νόταν. Καί ὁ κ. Σκίπη; πιστεῖται ὅτι τοῦτο ὀφείλεται εἰς τό γεγονός ὅτι ὁ κ. Δροσίνης «δέν εἶχε τή δύναμιν νά κλείσῃ τ' αὐτιά του στίς Σαιρῆνες τῶν νέων καλλιτεχνικῶν τεχντροπικῶν».

— Εἰς τήν αὐτὴν ἐφημερίδα ἀνακινεῖ ἐπίσης ὁ

κ. Σωτ. Σκίπη; ένα ζήτημα, τό ἐπιπλέον πρέπει νά προκαλέσῃ τήν προσοχὴν καλλιῶν και νέων λογοτεχνῶν. Ἐπανομιλεῖ ὅτι ἀναζητήθησαν με ἐπιτυχίαν οἱ ἐπινοήσεις ὅλων τῶν μεγάλων ποιητῶν, οἱ Παετρίτες, οἱ Λάοορες, οἱ Ἀνακρέατες, οἱ Κόρες τῶν Ἀθηνῶν, και ὑποθετικῶς ὅτι καιρῶς εἶναι νά ἀναζητηθῶν και οἱ γυναῖκες που ἐγινον μόδας τῶν ποιητῶν μας. Ἡ ὑπόθεσις ἔχει ἀπολύτως τήν θέσιν τῆς και πρέπει νά κινήσῃ τό ἀνδιαφέρον ὅλων ἐκείνων που ἀσχολοῦνται με τήν ἀναζήτησιν τῶν πηγῶν τῆς νεωτέρης φιλολογίας μας.

— Εἰς τήν «Πρωϊαν», ἐξ ἀφορμῆς τελευταίας ἀποφάσεως τοῦ ὀπουργείου τῆς Παιδείας, δσον ἀφορὰ τήν παραχώρησιν τῶν ἀρχαιολογικῶν γήρων διὰ τήν διδασκαλίαν ἀρχαίων ἔργων, ἄρθρον τοῦ κ. Φώτου Πολίτη διὰ τήν χρησιμοποίησιν τῶν ἀρχαίων θεάτρων πρὸς τόν σκοπὸν αὐτόν, εἰς τό ὁποῖον ὀρθῶς τονίζεται ὅτι δέν πρέπει νά διατίθενται θέατρα με ἰστορίαν διὰ θεήματα ὑπέκτου ἀξίας και γνησιότητος.

— Εἰς τήν ἰδίαν ἐφημερίδα, οἱ «Πελαργοί», «ιστορικὸς ἔρανος» τοῦ κ. Γιάννη Βλαχογιάννη, εἰς τόν ὁποῖον εὑρίσκομεν ἐξαιρετικῶς ἐνδιαφέρουσας πληροφορίες γιά τὰ λελέκια και ἀπολογίαν, ἡμπορεῖ νά πῆ κανεῖς, τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθους διὰ τήν βαρύνουσαν τοῦτο κατηγορίαν σχετικῶς με τὰ πουλιὰ αὐτά, δηλαδή τήν κατηγορίαν ὅτι οἱ Ἑλληνες κατεβίωσαν με μανίαν τούς πελαργούς εὐθὺς μετὰ τήν ἱεπανόστασιν. Οἱ «Πελαργοί» ἦσαν ἀπὸ τούς ὀραιότερους «ιστορικὸς ἔρανος» τοῦ κ. Βλαχογιάννη εἰς τήν «Πρωϊαν».

— Ἀπὸ τὰς ἐπιφυλλίδας τῆς «Πρωϊας» ἀναφέρομεν, ἐπίσης, τό «Γλέντι, κραι, ἀγάπη», ἄρθρον τοῦ κ. Φ. Πολίτη, εἰς τό ὁποῖον ἀναλύεται τό έργο τοῦ Ὀστρόφοκ που ἐπαύθη εἰς τό Ἑθνικόν θέατρον και ἐμμέσως διδεται ἀπάντησις εἰς τούς χαρακτηριστικὰς ὡς μέτρον, ἂν ἔχι ἀσήμενον, τό έργο αὐτό τοῦ Ρώσου δραματογράφου τοῦ «Τζαζ», τῆς κ. Σοφίας Κ. Σπανοῦδη, ή ὁποία με πολλήν σαφήνεια γράφει διὰ τήν προέλευσιν τοῦ τζαζ και τήν μεγάλην ἐπίδρασιν του εἰς τήν μεταπολεμικὴν μουσικὴν και τήν «Φιλοσοφίαν και ζωὴν» τοῦ κ. Γεωργίου Παναγιωτίδου, σύντομον ἀλλὰ περιεκτικὴν μελέτην περὶ βιοφιλοσοφίας, δηλαδή περὶ τῆς φιλοσοφίας ή ὁποία «λαμβάνει τήν ζωὴν ὑπὸ τήν ἀμέσως ὑποπίπτουσαν εἰς τήν ἀντιληφὴν μορφήν αὐτῆς και κατάστασιν», και περὶ ἐνοιοφιλοσοφίας, ή ὁποία «πέραν τοῦ φαινομένου και τῆς μορφῆς, προσπαθεῖ νά ἀνακαλύψῃ τὰς ἀληθεῖς τῆς ζωῆς σχέσεις».

— Γράφων ὁ κ. Θερ. Ἀθανασοῦδης εἰς τήν «Πολιτείαν» περὶ τῶν δύο τελευταίων ἔργων που ἀνεβίβασε τό Ἑθνικόν θέατρον και προσπαθῶν νά στηρίξῃ τὰς κατ' αὐτοῦ ἐπικρίσεις, καταφεύγει εἰς τὰ σύντομα σχόλια τῆς στήλης αὐτῆς και σπεῦθει νά διακηρῆξῃ ὅτι ἡμεῖς, ὡς ἰθύνοντες, δέν ἐτολμήσαμε νά κάνωμε λόγον διὰ συγκρίσιν και κίνησιν ἰδεῶν ἀλλὰ περιωρίσθημεν νά σημειώσωμεν ὅτι ή ἐθνικὴ μας σκηνὴ ἐδημιούργησε ἀπλῶς «πνευματικὴν κίνησιν». Ἀλλά, πρὸς Θεοῦ ἡ πνευματικὴ κίνησις ἀπὸ τί ἀποτελεῖται; Ὅχι ἀπὸ συγκρίσιν και κίνησιν ἰδεῶν; Μήπως ἀπὸ ἀρνησιν και παρερμηνείας;

— Εἰς τήν «Ἐστίαν» συνεχίζεται ή δημοσίευσίς τῆς «Μαργαρίτας Ἀλμπάνα Μηνιαίτη», ὀραιῶς βιο-

γραφίας, ἀπειλομένης εἰς τὴν κ. Ἀθηνᾶ Ἰαροσύλη.
— Εἰς τὴν «**Βραδυὴν**», ἣ ὁποῖα ἐπώνυμος τελευταίως τὰς φιλολογικὰς συνεργασίας τῆς, οἱ «δύο μεταφραστές τοῦ Βερτέρου» τοῦ κ. Κωστῆ Παλαμᾶ, ὁ ὁποῖος ἐπὶ τῇ ἐφορτασίῳ τῆς ἐκατοστῆς ἐπέτειος ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ Γκαίτε, ὑπεθυμίζει τοὺς δύο παλαιούς καὶ λησιμονημένους μεταφραστὰς τοῦ «Βερτέρου», τὸν Σεμιτάλλον, ἀδελφὸν ἢ συγγενῆ τοῦ λατινιστοῦ καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου, καὶ τὸν ποιητὴν Νικόλαον Σαλτέλην, σπουδαιότερον ἔργον τοῦ ὁποῖου εἶναι ὁ «Κυθωνιάτης», ποίημα διηγηματικόν.

— Εἰς τὸ «**Ἐλεύθερον Βῆμα**», ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς ἀπαναλήψεως τοῦ γνωστοῦ ἔργου τοῦ «Μιά νύχτα... μιὰ ζωή» ἀπὸ τὸν θάλασον Μαρτίνας-Κυθῆλης, ὁ κ. Σπ. Μελάς μᾶς ὑπεθυμίζει εἰς πόσας γλώσσας μεταφράσθη τὸ δράμα αὐτὸ καὶ πόσον καλὴν τύχην εἶχε, ἐνῶ συγχρόνως δὲν μᾶς ἀποκρύπτει τὰς ἀμφιβολίας ποῦ ἔχει διὰ τὴν ἀξίαν του.

— Εἰς τὴν «**Πρωτῶν**» σημεῖωμα τοῦ κ. Κωστῆ Μπαστιά διὰ τὴν οἰκτρὰν κατάστασιν εἰς τὴν ὁποῖαν εὐρίσκεται ἀπὸ οἰκονομικῆς ἀπόψεως ὁ παλαιὸς λόγιος καὶ διευθυντὴς τῆς «Ποικίλης Στοῆς» Ἰωάννης Ἀρσένης, καὶ τὴν ἀστοργίαν τοῦ Κράτους καὶ τῆς κοινῆς πρὸς τοὺς πνευματικῶς ἀνθρώπους. Ἦσα οὐστάσις, φυσικᾶ, εἶναι περὶ τῆς. Ἄλλ' ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ἀξίζει νὰ σημειωθῇ ὅτι οἱ πνευματικοὶ ἄνθρωποι δὲν λησιμονοῦνται μόνον ἀπὸ τὸ Κράτος, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ αὐτοῦς τοὺς συναδέλφους των, ἀφοῦ εἰς ἕνα ἀπὸ τὰ μεγάλα ἐγκυκλοπαιδικὰ μας λεξικά ἀναφέρεται ὅτι ὁ Ἰωάννης Ἀρσένης ἀπέθανε τὸ 1925!

— Εἰς τὴν «**Ἔργασίαν**» τὸ τακτικὸν ἄρθρον τοῦ Ἄλκ. (Α. Ἀνδρεάδου) διὰ τὸν Δημήτριον Καρομηλᾶν καὶ τὸν «Ἀγαπητικὸν τῆς Βασκοπούλας», καθὼς καὶ διὰ τὴν «Ἀμαξίαν» τοῦ Μερμέ καὶ τὸ «Γλέντι, κρασί, ἀγάπη» τοῦ Ὀστρόφσκου. Ἐπίσης, δύο ἄρθρα τοῦ κ. Ἀρίστου Καμπάνη διὰ τὰ «Συνώνυμα καὶ συγγενικά», τὰ ὁποῖα καταλήγουν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ἡ ἐργασία αὕτη τοῦ κ. Βλαστοῦ εἶναι χρήσιμος ἀλλ' ἔχει ἀνάγκην συμπληρώσεων καὶ «προσαρμογῆς σὲ γλωσσικὸν παρόν, τὴν πανελληνίαν, δηλαδὴ, τὴν ζωντανὴν πραγματικότητα».

— Εἰς τὴν ἐβδομαδιαίαν «**Μακεδονικὴν**» τῆς Φλωρίνης, συνέντευξις τοῦ κ. Θάλῃ Ρητορίδου μὲ τὸν κ. Ἀπ. Ν. Μαγγανάρη. Ὁ κ. Μαγγανάρης λέγει ὅτι «θᾶταν ἀστεῖο νὰ πῆ κανεὶς πῶς ἡ μεταπολεμικὴ ἑλληνικὴ παραγωγή στέκει σὲ ἐντελῶς ἱκανοποιητικὸ ἐπίπεδο. Ὡστόσο, ἂν λάβουμε ὑπ' ὄψιν πῶς καὶ καμιὰ ἄλλη γενεὰ ὡς σήμερον δὲν ἀγγίξει τὴν κορυφὴν μιᾶς ἀφογῆς ἀποδόσεως, καὶ ἡ νέα γενεὰ δὲν ὑστέρησεν... Ἡ γενεὰ ἡ μεταπολεμικὴ ἔδωσε ἔργα ἀνάμειο ἀπὸ τὰ ὁποῖα διαφαίνεται μιὰ ἐλπιδοφόρα ἀνθρωπιστικὴ πνοὴ καὶ διαγράφεται ἕνα μαλλοντικὸν ξάνοιγμα σὲ πλατύτροπος δριζόντες. Βέβαια, ἰσχυρὰ ταλέντα ποῦ νὰ ἐπισκιαζοῦν παλιὰς ἀξίαις ἢ νὰ ἀποτελοῦν σταυροὺς στὴ νεοελληνικὴ διανόησιν, δὲν παρουσιάστηκαν σχεδόν. Ὅ,τι ὑπάρχει εἶναι καλὸ μὲν, ἀλλ' ὄχι ἀπόλυτα. Φυσιονομίες μὲ προσωπικότητα καὶ μὲ ἀξία δὲ λείπουν».

— Ἀπὸ σημεῖωμα δημοσιευόμενον εἰς τὴν «**Ἐφημερίδα τῶν Σαμίαν**» πληροφοροῦμεθα ὅτι τὸ Καλλιτεχνικὸν Τμήμα τοῦ ἐν Αἰμένι Βαθῆος Συλλό-

γου ὁ «**Λυκοῦργος**» ἔδωσε μὲ μεγάλῃ ἐπιτυχίαν τὴν «**Φωταίνην Σάντην**» τοῦ κ. Σανοπούλου.

— Εἰς τὸ 2ον φύλλον τῆς νέας ἐβδομαδιαίας ἐφημερίδος τῆς Κοζάνης «**Πυρσός**» ἀναδημοσιεύεται τὸ ποίημα τοῦ Ἰκκίτα «**Προμηθεὺς**» κατὰ μετάφρ. τοῦ κ. Θεοφ. Βορέα τὸ ὁποῖον ἀπηγγέλλθη κατὰ τινὰ ἐφορτὴν τοῦ Διδασκαλείου Κοζάνης δεθεῖται ἐπὶ τῇ Ἐκατονταετηρίδι τοῦ γερμανοῦ ποιητοῦ.

— Αἱ ἐφημερίδες τῆς Θεσσαλονίκης «**Μακεδονία**», «**Φῶς**» καὶ «**Νέα Ἀλήθεια**», ἀναγράφουν μετὰ συμπληρωτικῶν σχολίων τοὺς γάμους τῶν νεαρῶν ποιητῶν Γεωργίου Βακοπούλου καὶ Ἀνθούλας Σταθοπούλου, οἱ ὁποῖοι ἤλθον νὰ ἐγκατασταθοῦν εἰς τὰς Ἀθήνας.

— Εἰς τὰ «**Παναγιῦπτια**» τῆς Ἀλεξανδρείας, ἐκτενὲς καὶ λίαν ἐνδιαφέρον σημεῖωμα τοῦ κ. Γρ. Σαρκοῦ διὰ τὸν ἐσχάτως ἀποθανόντα ἑλληνογὰλον ποιητὴν Ἀλέκ Σκουφῆν. Κατὰ τὸν ἀρθρογράφον, ὁ ὁποῖος καὶ παραθέτει ποιήματα ἀπὸ τῆς διαφόρου συλλογῆς τοῦ Σκουφῆ, ὁ ποιητὴς τῶν «**Γενταϊτίους**» χαρακτηρίζεται ὡς ἐκλεκτός, ἀλλ' ἀγνοημένος ποιητὴς.

— Εἰς τὰ τελευταῖα τεύχη τῆς «**Ἐβδομάδος**», φιλολογικὸν περίπτωτο τοῦ κ. Κωστῆ Μπαστιά μὲ τὸν κ. Φ. Γιοφύλλην καὶ τὴν κ. Αὔραν Θεοδωροπούλου. Ἀκόμη, εἰς τὴν σειρὰν «**Φυσιονομίας** ποῦ χάθησαν» τοῦ κ. Φ. Γιοφύλλην, Παναγιώτης Ἀραβαντινός καὶ Γεώργιος Τυπάλδος Ἰακωβῆτος.

— Εἰς τὸ πασαλινὸν τεύχος τοῦ μηνιαίου περιοδικοῦ τοῦ Ἐθνικοῦ Συμβουλίου τῶν Ἑλληνίδων «**Ἑλληνίδες**» πλῆθος ἐκλεκτῶν ὅπως πάντοτε περιεχομένων, ποιημάτων, διηγημάτων, μελετῶν, μεταφράσεων. Σημειώομεν: Ἐξαιρετικὰ ἐνδιαφέρον ἄρθρον τῆς κ. Ἀθ. Γαϊτάνου-Γιαννιοῦ ἐξ ἀφορμῆς τοῦ ἐφορτασμοῦ τῆς ἐξηκονταετηρίδος τῆς γνωστῆς λογίας καὶ συγγραφέως κ. Ἀροινῆς Γρ. Παπαδοπούλου. Τὴν μελέτην τῆς κ. Σοφίας Μαυροειδῆ-Παπαδάκη διὰ τὸ ἔργον τῆς κ. Γαλάτειας Καζαντζάκη, ἣ ὁποῖα τὸν παρασμένον Μάρτιον ἐκλείσεν ἀκριβῶς 25 χρόνια ἀπὸ τῆς πρώτης τῆς λογοτεχνικῆς ἐμφανίσεως. Ἐὰ δύο ἐπίκαιρα ἄρθρα «**Αἱ γυναῖκες καὶ ὁ Γκαίτε**» τῆς κ. Νίκης Α. Πέρδικα καὶ «**Τὸ αἰώνιο θῆλυ καὶ ὁ Γκαίτε**» τῆς κ. Βενετίας Α. Κώττα. Διήγημα τῆς κ. Γαλ. Καζαντζάκη, καὶ τὴν συνέχισιν τοῦ μυθιστορηματοῦ τῆς Ἰκκίτα Ντελέντα «**Ὁ Θεὸς τῶν ζωντανῶν**» κατὰ μετάφρασιν τῆς κ. Ἐλ. Θεοτόκη-Παρασκευοπούλου. Ἀκόμη, ἐμβριθὲς ἄρθρον τῆς κ. Κώττα διὰ τὰς παραστάσεις τοῦ Ἐθνικοῦ καὶ τοῦ Κεντρικοῦ καὶ ἐνθουσιῶδες σημεῖωμα τῆς κ. Ἀθ. Γαϊτάνου-Γιαννιοῦ διὰ τὴν «**Σεπάρθεναν**» τῆς κ. Αἰλίας Νάκου.

— Εἰς τὸ μηνιαῖον γραμματοσημολογικὸν περιοδικὸν «**Φιλοτέλεια**», ἐπίσημον ὄργανον τῆς «**Ἑλληνικῆς Φιλολογικῆς Ἐταιρείας**», πολλὰ εἰδικὰ ἄρθρα λίαν ἐνδιαφέροντα, μετὰ τῶν ὁποῶν σημειώομεν τὰ ἐξῆς: «**Αἱ νέαι ἐπιστημάνσεις**», «**Ἐὰ σπάνια ἑλληνικὰ γραμματόσημα καὶ οἱ ἑλληνες φιλοτελισταί**», «**Ἡ ὑπόθεσις τοῦ ἀπατεῶνος Θεσσαλονίκης**».

— Εἰς τὰς «**Κυκλάδας**» τῆς Σύρου ἄρθρον τοῦ κ. Νίκου Δ. Παπᾶ εἰς τὸ ὁποῖον χαρακτηρίζεται ὡς «**τὸ ὀραϊότερον ἑλληνικὸ ποίημα**» τὸ ποίημα τοῦ κ. Κ. Βάρναλη «**Ἡ μάννα τοῦ Χριστοῦ**». Διήγημα τοῦ κ. Γάκη Μαυροκέφαλου, ποιήματα τῶν

κκ. Ἄγγ. Σημηριούτη, Τέλλον Ἄγρα, Στ. Σπυράντος, Σοφ. Μαυροειδῆ-Παπαδάκη κ. ἄ., καὶ κριτικὴ τοῦ κ. Γ. Κυπραίου διὰ τὴν πολύκριστον συλλογὴν τῆς Ἰδῆς Κούγια-Μελισσανίδου «**Προφητείας**».

— Εἰς τὴν «**Ἀλεξανδρινὴν Τέχνην**» (καθυστερ. τεύχος Νοεμβρίου-Δεκεμβρίου 1931) ποιήματα Ἀπ. Μαρμέλη, Τιμωρητοῦ, δ. Ρίτας Ν. Μπούρη, «**Ἡ ἀπιστία τοῦ Σκότους**» στοχασμοὶ τοῦ κ. Τέλλον Ἄγρα, «**Ἡ κόουνα**» διήγημα τοῦ κ. Μελέ. Νικολαΐδη, γράμμα τοῦ κ. Τέλλον Ἄγρα διὰ τὸ ἔργον τοῦ κ. Ε. Παπζουτσοῦ «**Περὶ Τάχνης**», κ. ἄ.

— Εἰς τὸ «**Libra**» τοῦ κ. Louis Roussel, ἐνθουσιῶδες κριτικὸν διὰ τὸ Χριστουγεννιάτικον Τεῦχος τῆς «**Νέας Ἑστίας**», τὸ ὁποῖον χαρακτηρίζεται ὡς «**ὀραϊότατον, πλουσιώτατον, ἀριστῆς ἐμφανίσεως, καὶ περιλαμβάνον πλῆθος πολλῶν καλῶν περιεχομένων**». Ὁ κ. Ρουσσὸς, ἐμιλῶν διὰ τὰς εἰκόνας τοῦ ἑλληνοαμερικανοῦ ζωγράφου κ. Γ. Βάσο, τὰς δημοσιευομένας εἰς τὸ τεύχος ἐκεῖνο, λέγει ὅτι «ὁ κ. Βάσος ἐπεχείρησεν νὰ παραστήσῃ τὰς φοβίας, εἶδος ψυχώσεων, καὶ τὸ κατώρθωσεν. Αἱ εἰκόνες προκαλοῦν ἀληθῆς ρῆγας». Εἰς τὸ αὐτὸ περιοδικὸν εὐμενέστατον σημεῖωμα διὰ τὴν «**Μελέτην-Κριτικὴν**», τὸ Δελτίον τοῦ Ἀκαδημαϊκοῦ Ὀμίλου τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς, καὶ πλήρης παρακολούθησις μὲ κριτικὰς καὶ σημειώματα ὅλης τῆς λογοτεχνικῆς μας κινήσεως.

— Εἰς τὸν καλλιτεχνικώτατον εἰκονογραφημένον καὶ ἐξαιρετικὰ καλοτυπωμένον μηνιαῖον «**Ἐθνικὸν Κήρυκα**» τῆς Νέας Ἰόρκης πλῆθος ἐκλεκτῶν περιεχομένων, μετὰ τῶν ὁποῶν σημειώομεν: Θ. Βελλικανίτη «**Μορφῆς τῆς νεοελληνικῆς λογοτεχνίας**», Κ. Οὐράνη «**Γκόγια, ὁ ζωγράφος τῆς ρωμαντικῆς Ἰσπανίας**», Μιχ. Ροδᾶ «**Ὁ Πέτρος Πετρίδης καὶ οἱ ἑλληνικοὶ ὄφιοι, ὁ Αἰμίλιος Ριάδης καὶ ἡ Μακεδονικὴ Ψυχὴ**».

— Ἐλάβομεν ἐπίσης «**Ἑλληνικὴν Ἐπιθεώρησιν**», «**Συζήτησιν**», «**Θεατὴν**», «**Μπουκέτο**», «**Οἰκογένειαν**», «**Υπαίθερον**», «**Μούσας**» Ζακύνθου, «**Ρόδο**» Ζακύνθου, κτλ. Ω.

Η ΑΚΑΔΗΜΙΑ

143η Δημοσία Συνεδρία τῆς 12ης Μαΐου 1932

Ἐν ἀρχῇ ἐγένετο ἡ ἀπονομὴ τοῦ Μακρυγιαννεῖου βραβείου τοῦ 1932 εἰς τὸν κ. Λιγνὸν διὰ τὸ ὑπ' αὐτοῦ ἐκδιδόμενον Ἀρχεῖον τῆς νήσου Ἰδρας. Προσῆλθε δὲ καὶ ἔλαβε τὸ ἀπονεμηθὲν εἰς αὐτὸν πέρσαι Ἐθνικὸν Ἀριστεῖον Γραμμάτων καὶ Τεχνῶν ὁ ἀρχιτέκτων κ. Ἀ. Ζάχος.

Μετὰ ταῦτα ἐγένοντο αἱ ἐξῆς ἐπιστημονικαὶ ἀνακοινώσεις:

α') Ὑπὸ τοῦ κ. Χατζιδάκι: Περὶ τῆς μεικτῆς χρήσεως τῶν διαλέκτων παρ' Ὀμήρῳ. β') Ὑπὸ τοῦ κ. Ἀντ. Κεραμοπούλου: Ὀρεστικὸν Ἄργος. Διοκλητιανούπολις, Καστορία. γ') Ὑπὸ τοῦ κ. Σωκρ. Κουγέα: Νίκη Ῥωμαίου Στρατηγοῦ τιμωμένη ὑπὸ Μακεδονικῆς πόλεως. δ') Ὑπὸ τοῦ κ. Δ. Αἰγινίτου: Αἱ παλιρροιαὶ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ἐπιστήμῳ. ε') Ὑπὸ τοῦ κ. Δ. Παπούλια: Ἀνακοινώσεις κ. Γ. Πετροπούλου:

Περὶ τῆς οὐγγρικῆς κοινοκτημοσύνης κατὰ τὸ δικαίον τῶν Αἰγυπτιακῶν παπύρων.

144η Δημοσία Συνεδρία τῆς 26 Μαΐου 1932.

Κατὰ ταύτην ἐγένοντο αἱ ἐξῆς ἐπιστημονικαὶ ἀνακοινώσεις:

α') Ὑπὸ τοῦ κ. Α. Ἀνδρεάδου: Περὶ τῶν μονοπωλίων τῶν Πτολεμαίων. β') Ὑπὸ τοῦ κ. Κ. Γαλλῆ: Περὶ τοῦ κύρου τοῦ γάμου τοῦ ἱερολογηθέντος ὑπὸ ἱερέως τελοῦντος ὑπὸ ἐκκλησιαστικῆν ποιήν. γ') Ὑπὸ τοῦ κ. Γ. Καλιτσάνου: Πλατωνικὰ ζήτηματα. δ') Ὑπὸ τοῦ κ. Γ. Σωτηριάδου: Ἐπιγραφαὶ ἐκ Μαραθῶνος. ε') Ὑπὸ τοῦ κ. Α. Ν. Κορνάρο: Ἐτερόπλοκοι ἀντιμονοισραϊτικοὶ ἐνώσεις. ς') Ὑπὸ τοῦ κ. Π. Νιρβάνου: Ἀνακοινώσεις κ. Γ. Αχμπιλέτ: Περὶ τῆς γενέσεως τῆς δημοκρατικῆς εἰς τὴν ποίησιν καὶ τῆς σχέσεως αὐτῆς εἰς τὴν Μουσικὴν. ζ') Ὑπὸ τοῦ κ. Κ. Μαλτέζου: 1) Ἀνακοινώσεις κ. Φ. Βασιλείου: Περὶ τῶν ὁδηγῶν τῶν σημάτων διακλαθίσεως εἰς τὰ σχετικὰ Ἀσβαλιὰ σήματα. 2) Ἀνακοινώσεις κ. Θ. Κουζουρτζέλη: Συμβολὴ εἰς τὸ φαίνόμενον Romain.

Παρουσιάσθη ὁ ἀπολογισμὸς τοῦ οἰκονομικοῦ ἔτους 1931-32. Ἐὰ εἰσπραχθέντα ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας ἔσοδα ἀνῆλθον εἰς δρ. 2,756,780, τὰ δὲ πληρωθέντα ἔσοδα εἰς δρ. 1,616,461. Ὁσῶς ἐπραγματοποιήθη περίσσευμα ἐκ δρ. 1,140,318.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

* Τὸ Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν ἐφορτασεν ἐν τῇ αἰθούσῃ τῶν τελετῶν τὴν ἐξηκονταετίαν τοῦ δημοτικοῦ καθηγητοῦ κ. Ζήκου Ρώσση, τὴν πενήκονταετίαν τοῦ δημοτ. καθηγητοῦ κ. Μεσολωρᾶ, καὶ τὴν τριακονταετίαν τοῦ ἐπιτ. καθηγητοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν κ. Χρυσόστομου Παπαδοπούλου.

* Διεκόπησαν, ἕνεκα τοῦ θέρους, αἱ παραστάσεις τοῦ Ἐθνικοῦ Θεάτρου. Ἡ χημερινὴ περίοδος 1932-33 ὑάρχισεν ἀπὸ τὰ μέσα Ὀκτωβρίου.

* Θάλασος ὑπὸ τὴν Κυβέλην, μὲ σκηνοθέτην τὸν κ. Μελά, ἐγκατεστάθη εἰς τὰ Διονύσια. Ἄλλος ὑπὸ τὴν Μαρτίαν Κοτοπούλη εἰς τὸ Θέατρον τῆς Ἀρχιζου μὲ δύο ἔργα τοῦ Τσαέωφ.

* Διαλέξεις: Φιλολογικοῦ Συλλόγου Παρνασοῦ, 17 Μαΐου: ὁ κ. Ἄγγ. Ἰωαννίδης δικηγόρος «**Αἱ Ἑλληνο-τουρκικαὶ συμβάσεις ἀπὸ νομικῆς ἀπόψεως**». 22 Μαΐου: ἀξιόμοις ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς ἐγκαταστάσεως τῶν Σχολῶν εἰς τὸ νέον κτίριον τοῦ Συλλόγου. — Ἐταιρείας Κυζαντινῶν Σπουδῶν, 29 Μαΐου, ἐν Ἐλευσίνῃ, ἐπὶ τῇ μνημοσύνῳ Κωνσταντίνου Παλαιολόγου, ἡμιλητῆς ὁ κ. Γ. Ἀρβανιτάκης.

* Ἐκθέσεις: Εἰς τὸν Παρνασσόν: τοῦ ζωγράφου κ. Μίχη Ματσάκη, ἀπὸ 22 Μαΐου. — Εἰς τὸ Βενδοχεῖστον Κεντρικόν: τοῦ Συνδέσμου Σκιτογράφων Ἀθηνῶν Ἐφημερίδων, ἀπὸ 14 Μαΐου.

* Εἰς τὸ Ἐθνικὸν Ὡδαίον τὴν 15 Μαΐου ἐδόθη συναυλία τελειοφοίτων καὶ ἀριστοῦχων μαθητῶν του. Κατ' αὐτὴν ἐνεφανίσθη πρώτην φορὰν ἡ τελειόφοιτος δ. Κίκια Γρ. Σανοπούλου (τραγοῦδι, τάξις τῆς δ. Σμ. Γεννάδη).

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Στ Μαίω

κ. Ἀγ. Ἰο. Πίζαν. Ἐὰ ποιήματα τοῦ κ. Κ. κοινὰ οὐκ ἀποδοκίμαζαν καὶ μερικὰ θὰ μπορούσαν νὰ δημοσιευθοῦν. Δὲν εἶναι ἕμως καὶ γὰρ παρουσίασμα οὕτως τὸ εἰσθεσιεῖται. Μὲ ἄλλους λόγους, ὁ ποιητὴς σας δὲν συγκρίνεται μὲ τὸν ζωγράφον ποὺ ἀναφέρετε. — κ. Ἀγγ. Ἰουλ. Πειγωνιανόν. Μετὰ τὰ δημοσιευθέντα, τὸ γράμμα σας περιττεύει. Ἄλλωστε θὸ ἐγίνετο ἀφορμὴ νὰ μᾶς σταλεῖν καὶ πολλὰ ἄλλα ἔμμοια, ποὺ θὰ εἴχαμεν τὴν ὑποχρέωσιν νὰ τὰ δημοσιεύσωμεν ὅλα. Γιατὶ καθεὶ Γυμνάσιον βέβαια ἔχει δικό του τρόπο διδασκαλίας τῶν Νεοελληνικῶν. — κ. Κ. Φ. Πατρὰς. Ὁ κ. Σ., δυστυχῶς, δὲν εἰσκήρυξε. — δ. Δ. Τυ. Ἐνταῦθα. Νὰ μᾶς σταλεῖτε αὐτὴ τὴ μετάφραση, χωρὶς τὸ πρωτότυπον, γιατί τὸ ξέρουμε. Καὶ θὰ σὰς ποῦμε. — κ. Π. Α. Πειραιῶ. Ἐνδιαφέρουσα βέβαια ἡ ἀργασία σας, ἀλλὰ δὲν εἶναι γὰρ τὰ περιοδικὰ μας. Ἐν ἀνέκδοτο δημοτικὸν τραγῶδι θὰ τὸ δημοσιεύσωμεν ἂν ἦταν ἀριστοῦργημα ἀλλὰ ὡς λογογραφικὴ ὄλη ὄχι. — κυρίαν Ἀγγ. Κ. Παρίσι. Ἦσθε βιάζεσθε γιατί μάθατε ὅτι καὶ ἄλλος θὰ γράφῃ γι' αὐτὸ καὶ ἡμεῖς ἀργοποροῦσαμε γιατί. . . ἔγραφε ἤδη ἄλλος στὴ «Νέα Ἑστία». Ὅπως δὲ ποτε, εἶναι καιρὸς διὰ νὰ δημοσιευθῇ. Λίγο θὰ περιμένετε ἀκόμη. — κ. Κ. Π. Α. Ἐνταῦθα. Πολύ. . . τεχνουργημένο. Δὲν συνηθίζονται πᾶ ἀυτὰ. Εἶναι ἡ ἐποχὴ τῆς. . . ροστίε μιγε. — κ. Β. Α. Πειραιῶ. Ἐὐ ἔργο σας θάνατι βέβαια χρῆσιμο καὶ περιμένουμε τὸ πρῶτον τεῦχος. Ὁ κ. Σ. σὰς εὐχαριστεῖ ἰδιαιτέρως γὰρ τὴ Βιβλιογραφία ποὺ τοῦ ἐτοιμάζετε καὶ εὐχαρίστως θὰ πληροφωρήσῃ τὸν συντάκτη ποὺ θὰ τοῦ σταλεῖτε. Πρὸς τὸ παρόν, τίποτε ἄλλο. Πρέπει νὰ ἰδοῦμε. — δ. Μ. Μ. Φ. Ἐνταῦθα. Ἐκεῖνο δὲν δημοσιεύθηκε, γιατί ὕστερον εἶδαμε πῶς ἔπρεπε νὰλλαχθῇ ἕνας στίχος. Θὰ διαλέξουμε ἀπ' αὐτὰ ποὺ μᾶς στέλνετε τώρα. — Ἀνας. Ποδοφύτη. Δὲν θυμούμαστε καλά, νομίζουμε ὅμως ὅτι σὰς ἀπαντήσαμε. — κ. Ἀλ. Μπαμπε. Μόνον τὸ «Παράνονον» ἔχει κάποιο αἶσθημα. Ὅλα ὅμως εἶναι κοινὰ καὶ ἀτεχνά, μὲ πολλὰς χασμωδίας καὶ στιχουργικὰ λάθη. — κ. Μεν. Λουρε. Ἐὰ ἴδια καὶ σεῖς. — κ. Π. Γ. Α. Ἐνταῦθα. Δὲν εἶναι δημοσιεύσιμα. Νὰ σχίσετε ὅσα ἔχετε γραμμένα, καὶ νὰ διαβάσετε πολὺ πρὶν ξαναγράψετε. — κυρίαν Φ. Π. Α. Κηφισιά. Ἡ «Προφητεία τῆς Γύφτισσας» δὲ μᾶς ἱκανοποίησε. Τὸ θέμα εἶναι μᾶλλον μῦθος. Θέλετε νὰ περιμένουμε ἄλλο καλύτερον; — κ. Μιλτ. Παπ. Γρεβενά. Ὅστε αὐτὸ δὲ μᾶς ἱκανοποιεῖ. Θέμα κοινὸ, γράψιμο ἀδόκιμο. Ἐργασθε ἀκόμη. Ὅσο γὰρ τὸν Κατάλογο, ἀποτανθῆτε κατ' εὐθεῖαν στὸν Ἐκδοτικὸ Ὄμιλον Γ. Δ. Κολλάρου καὶ Σίας. — κ. Γ. Χατζ. Ἐνταῦθα. Πρασποθήστε νὰ διορθώσετε τὸ ἕφος σας. Ἀρχίζετε μὲ κατὰ φράσεις ποὺ πέρνουν ἀπὸ 10 ἀράδες! Ἐχει ὅμως κάποια συγκίνηση. — κ. Α. Ε. Τριπ. Ἐτεχνά πολὺ. Εἶναι γερὰτα ἀσυνταξίως. Τὸ ἕφος καθόλου στρατιῶν, μὲ ἐκφράσεις ποὺ πρέπει νὰ τίς ἀποφεύγετε: «Ἀκουμπισμένο κερκωτικὰ, τὸ κεφάλι—στὰ δύο τῆς χέρια—στηλωμένα ἐπάνω σὲ μιὰ στήλη—λές καὶ ἔρροφονε σὲν σὲ μιὰ ἑκατοστὴ ὀλιμιμένη, ὅλη τὴ γλωσσὴ ὠμορφάδα τοῦ φθινοπωριάτικου δειλινοῦ καὶ τὸ βλέμμα τῆς ρεμβῆ εἶχε βυθισθῇ στὴν μαλακάδα τῶν λέφων». Ἐὐ ὅλα ποῦν αὐτὰ; Νὰ μὴ ξαναγράψετε

πολὺ γρήγορα! — Ἦτον Αἰνεῖαν. Φιλιατρὰ. Μὴ βιάζεσθε, ἴσαστε τόσο νέος! Νὰ μὴν ἀπελπιεῖτε καὶ νὰ μελετᾶτε ὅσο μπορείτε πλεονάζον. Τὸ ποῖμα σας κατὰ θέλει νὰ πεῖ, ἀλλὰ τὰ ἀκφραστικὰ σας μέσσω εἶναι ἀκόμη πολὺ ἰσχνά. — Κίρκη. Ἐνταῦθα. Καὶ τοῦτο, ἀδόκιμο καὶ ἀτεχνόν. Ὁ κ. Π. εἶναι ὁ κ. Κλέων Παράσχος. — κ. Στ. Μάν. Ἐνταῦθα. Ἐ «Στερονό» δὲν εἶναι στὸ ἕφος τοῦ ἄλλου ποὺ κρατήσαμε. Ἐχει καὶ αὐτὸ δυὸ-τρεις καλοὺς στίχους, (ὁ α' τοῦ α', ὁ α' καὶ ὁ β' τοῦ γ') εἶναι ὅμως κάπως ἀκομψο καὶ ἀλύγιστο ὡς σύνολο. Ἀπὸ οὗς περιμένουμε καλύτερα. — κ. Γ. Παντ. Ὁ «Χαμένος Ἐρωτας» εἶν' ἕνα πεζογράφημα χωρὶς ἐνδιαφέρον ποὺ δὲν τὸ σώζει οὔτε τὸ γράψιμο. — Κρίνον. Εἶναι, ἴσως, ποιήματα, μὲ τόσο ἀτεχνά καὶ κοινὰ! — Γλασίτην. Θράκη. Μὲ χαρὰ σὰς ἐκναερίοκοιμε. Ἐὰ ποιήματα ἔχον αἶσθημα καὶ ποιητικὴ διάθεση, ἔχετε ὅμως παρασυρθεῖ, καὶ κυρίως στὴ «Λύτρωση», ἀπὸ κάποιες «μοντέρνες» τάσεις (στὴν ἔκφραση, στὴ γλώσσα, στὴ διατύπωση) ποὺ δὲ εἶναι τίποτε ἄλλο παρὰ καταστροφή καθεὶ ποιητικοῦ στοιχείου ποὺ μπορεῖ νὰ ἰσχύει καὶ κάθε πνοῆς. Τὸ ὅτι «Ἡ πεῖνα θάνατι πεῖναι στὸ ἐξῆς—καὶ ὄχι «θέμα γὰρ διήγημα» θὰ μπορούσε νὰ σταθεῖ σ' ἕνα πεζὸ, ὄχι σ' ἕνα ποῖμα. . . Κι' ἄλλα. . . Ὅσο γὰρ τὴ «Ἐργαρόλοιστη Νύχτα», κάπως. . . σκοτεινὴ. Περιμένουμε ἄλλα. — κ. Ν. Π. Φάληρο. Ἐὐ ποῖμα σας δὲν εἶναι δημοσιεύσιμο. — κ. Θ. Μ. Σουλε. Ἐνταῦθα. Ἡ «Ὀδὴ στὴν ἀτμομηχανή» πᾶει πολὺ καλά, καὶ τὴν κρατοῦμε, σὰ δείγμα, ἄλλωστε, τοῦ εἴδους. Ἡ «Νιρβάνα», κοινόν. Νὰ ἀλλάξετε τὸν δ' στίχον τοῦ γ' τετραστιχοῦ τῆς «Ἀγωνίας» καὶ νὰ μᾶς τὴν ξανασταλεῖτε. — κ. Γ. Βαμβ. Καλλιθέα. Αὐτὸ εἶναι εἶναι ποίηση. — κ. Γ. Μ. Α. Σουλε. Ἐὰ ποιήματα ὕστερον, καὶ ὡς πρὸς τὴ μορφή καὶ ὡς πρὸς τὸ περιεχόμενον. Ἐπειτα, γιατί τόσο καθαρῶς στὴ γλώσσα σας; Καλύμματα τῆς «Νέας Ἑστίας» μπορεῖτε νὰ λάβετε ταχυδρομικῶς. Γὰρ τὴν παραγγελία, ἀποτανθῆτε κατ' εὐθεῖαν εἰς τὸ Βιβλιοπωλεῖον Γ. Δ. Κολλάρου καὶ Σίας. — κ. Ν. Ἀγγ. Ἀλεξάνδρεια. Δυστυχῶς εἶναι ἀδόκιμο, καὶ δὲν μποροῦν νὰ δημοσιευθοῦν. — Ἐρευνητήν. Ζάκυνθον. Καλογραμμένο τὸ «Πλάτ' στὸ θάνατον», τὸ θέμα τοῦ ὅμως χωρὶς ἐνδιαφέρον. — κ. Γ. Κατ. Φιλιατρὰ. Δὲν εἶναι καιρὸς ἀκόμη. Ἐργασθε. — Ἀλκ. Αἰάκον Φιλιατρὰ. Ἐτεχνά καὶ κοινὰ. Ἐχετε στίχους ποὺ δὲ στέκονται μετρικῶς, καὶ ποὺ δὲ λένε σχεδὸν τίποτε. — κ. Μ. Ν. Μετ. Ἡλιοπολιν. Δὲν εἶναι δημοσιεύσιμα. — δ. Α. Κ. Ζάκυνθον. Ἐὐ γράψιμό σας, τὸ ἕφος σας, ἡ φράση σας, ὕστερον πολὺ. Γιατὶ καταπιάνεστε μὲ θέματα ποὺ δὲν τὰ ζήσατε, μὲ ἀνθρώπους ποὺ δὲν τοὺς ξέρετε, γράφοντας εἰς μόνον «κατὰ φαντασίαν»; — κ. Γ. Ἀγγελ. Ἐνταῦθα. Ἐὐ κρατοῦμεν.

Η «ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ»

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΜΑΥΡΙΔΗΣ
ΧΕΙΡ, ΟΔΟΝΤΟΪΑΤΡΟΣ
Ἀθῆναι, Καποδιστρίου 41
δέχεται Δευτέρων, Τετάρτην καὶ Παρασκευῶν
μ. μ. καὶ ἐπὶ συγγενεῦσι.